

T.C.
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİNANS VE BANKACILIK BİLİM DALI

**BANKALARIN GÖZETİMİNDE BİR ARAÇ OLARAK KÜMELEME
ANALİZİ:
TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ İÇİN BİR UYGULAMA**

Doktora Tezi

BARIŞ DOĞAN

Danışman : PROF. DR. EROL ÜÇDAL

İstanbul, 2008

T.C.
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FİNANS VE BANKACILIK BİLİM DALI

**BANKALARIN GÖZETİMİNDE BİR ARAÇ OLARAK KÜMELEME
ANALİZİ:
TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ İÇİN BİR UYGULAMA**

Doktora Tezi

BARIŞ DOĞAN

Danışman : PROF. DR. EROL ÜÇDAL

İstanbul, 2008

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı	: Barış Doğan
Anabilim Dalı	: Sosyal Bilimler
Programı	: Finans - Bankacılık
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Erol Üçdal
Tez Türü ve Tarihi	: Doktora – Mart 2008
Anahtar Kelimeler	: Kümeleme Analizi, Hiyerarşik Kümeleme, Ward Yöntemi, Banka Gözetimi, Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz, Bankaların Finansal Analizi, Türk Bankacılık Sektörü.

ÖZET

BANKALARIN GÖZETİMİNDE BİR ARAÇ OLARAK KÜMELEME ANALİZİ: TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ İÇİN BİR UYGULAMA

Gelişmiş ülkelerde bankacılık sektörünün gözetiminden sorumlu otoritelerin bankaların gözetimi amacıyla yerinde ve uzaktan yaptıkları incelemelerde geleneksel ve istatistiksel tekniklerden faydalandıkları görülmektedir. Bankacılığın karmaşık ve hızla değişen yapısını dikkate alan gözetim otoritelerinin bankacılık sektörünün etkin bir biçimde gözetimi amacıyla mevcut teknikleri geliştirmek ve yeni teknikler bulmak için çalışmalar yaptıkları bilinmektedir.

Bu çalışmada, Türk Bankacılık Sektörü'nde (1998-2006) dönemi itibariyle faal olan ticaret bankalarına ait finansal oranlar baz alınarak yapılan "Kümeleme Analizi" uygulamaları ile elde edilen sonuçların, bankalar için yapılan finansal analiz sonuçları ile uyumluluğu tartışılarak elde edilen sonuçlar ışığında "Kümeleme Analizi" tekniğinin bankaların finansal performanslarını belirlemek ve finansal açıdan benzer bankaları tanımlamak amacıyla, bankaların gözetiminde kullanılan mevcut teknikleri tamamlayıcı bir teknik olarak kullanılabilirliği irdelenmektedir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Barış Doğan
Field : Social Sciences
Programme : Finance – Banking
Supervisor : Professor Erol Üçdal
Degree Awarded and Date : PhD – March 2008
Keywords : Cluster Analysis, Hierarchical Clustering,
Ward Method, Bank Supervision, Multivariate
Statistical Analysis, Financial Analysis of Banks,
Turkish Banking Sector.

ABSTRACT

CLUSTER ANALYSIS AS A BANKING SUPERVISION TOOL: AN APPLICATION FOR TURKISH BANKING SECTOR

Bank supervision authorities of developed countries use traditional and statistical techniques during on-site and off-site examinations of banks. Such systems are collectively termed “supervisory risk assessment and early warning systems”. Supervision authorities continuously search for improvement of current techniques as well as new techniques for effective bank supervision by considering the complex and fast changing nature of banking institutions. This study is based on a Cluster Analysis approach to a data set generated through financial ratios of active Turkish Commercial Banks between years 1998 and 2006. In this respect, first, Hierarchical Cluster Analysis techniques are applied to each data set and then a financial analysis work rendered for each individual bank in order to be able to measure the correctness of clusters generated by clustering algorithms. The objective of the study is set as to compare the Cluster Analysis results with the financial analysis results in terms of significance and determine the appropriateness of usage of Clustering techniques by supervision authorities for measurement of bank financial performance and recognition of financially similar banks.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
TABLO LİSTESİ	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ	VIII
KISALTMALAR	IX
GİRİŞ.....	1
1. BANKACILIK SEKTÖRÜNDE GÖZETİM.....	4
1.1. BASEL GÖZETİM PRENSİPLERİ.....	7
1.2. BANKA GÖZETİMİNDE KULLANILAN SİSTEMLER.....	11
1.2.1. Gözetime Yönelik Banka Derecelendirme Sistemleri.....	11
1.2.1.1 Yerinde İnceleme (On-Site Examination).....	12
1.2.1.2 Uzaktan İnceleme (Off-Site Examination).....	18
1.2.2. Finansal Oran ve Benzer Banka Grubu Analiz Sistemleri.....	21
1.2.3. Geniş Anlamda Banka Riski Analiz Sistemleri.....	24
1.2.4. İstatistiksel Modeller.....	27
1.3. TÜRKİYE’ DE BANKALARIN GÖZETİMİ VE DENETİMİ.....	28
2. FİNANSAL ANALİZ KAVRAMI VE BANKA FİNANSAL TABLOLARININ ANALİZİ.....	30
2.1. FİNANSAL ANALİZ KAVRAMI.....	30
2.2. FİNANSAL ANALİZ YÖNTEMLERİ.....	31
2.2.1. Kurulan Modelin Türüne Göre Ayrım.....	31
2.2.1.1 Açıklayıcı Modeller.....	31

2.2.1.2.	<i>Tahmin Modelleri</i>	31
2.2.2.	Yatay ve Dikey Kesit Analizleri.....	31
2.2.2.1.	<i>Yatay Kesit Analizleri</i>	31
2.2.2.2.	<i>Dikey Kesit Analizleri</i>	31
2.2.3.	Amaçlarına Göre Finansal Analiz Türleri.....	32
2.2.3.1.	<i>Yönetim Analizleri</i>	32
2.2.3.2.	<i>Yatırım Analizleri</i>	32
2.2.3.3.	<i>Kredi Analizleri</i>	32
2.2.4.	Zaman Boyutuna Göre Ayrım.....	32
2.2.4.1.	<i>Statik Analiz</i>	32
2.2.4.2.	<i>Dinamik Analiz</i>	33
2.2.5.	Analizde Kullanılan Değişken Sayısına Göre Ayrım.....	33
2.2.5.1.	<i>Tek Değişkenli Analiz</i>	33
2.2.5.2.	<i>Çok Değişkenli Analiz</i>	33
2.3.	FİNANSAL ANALİZ TEKNİKLERİ.....	33
2.3.1.	Karşılaştırmalı Analiz.....	34
2.3.2.	Yüzde Yöntemiyle Analiz.....	34
2.3.3.	Eğilim (Trend) Yüzdeleri Analizi.....	34
2.3.4.	Oran Analizi.....	34
2.3.4.1.	<i>Finansal Oranların Matematiksel – İstatistiksel Modellerle Uyumu</i>	35
2.4.	BANKA FİNANSAL TABLOLARI VE ANALİZİ.....	36
2.4.1.	Bilanço.....	36
2.4.1.1.	<i>Aktifler (Varlıklar)</i>	38
2.4.1.2.	<i>Pasifler (Kaynaklar)</i>	41
2.4.2.	Bilanço Dışı Yükümlülükler	44
2.4.3.	Gelir Tablosu.....	46

2.4.4.	Banka Finansal Tablolarının Analizi.....	52
2.4.4.1.	<i>Sermaye Yeterliliği Oranları</i>	56
2.4.4.2.	<i>Bilanço Yapısı Oranları</i>	62
2.4.4.3.	<i>Aktif Kalitesi Oranları</i>	63
2.4.4.4.	<i>Likidite Oranları</i>	67
2.4.4.5.	<i>Karlılık Oranları</i>	70
2.4.4.6.	<i>Gelir – Gider Yapısı Oranları</i>	72
2.4.4.7.	<i>Büyüklik Ölçeği</i>	75
3.	KÜMELEME ANALİZİ	76
3.1.	TANIM.....	76
3.2.	KÜMELEME ANALİZİ İLE İLGİLİ VARSAYIMLAR VE KISITLAR.....	79
3.3.	VERİLERİN ANALİZE UYGUN HALE GETİRİLMESİ.....	80
3.3.1.	Veri Matrisinin Belirlenmesi.....	80
3.3.2.	Benzerlik Ölçüsünün Seçilmesi.....	80
3.3.2.1.	<i>Uzaklık Ölçüleri</i>	81
3.3.2.2.	<i>Korelasyon Ölçüleri</i>	85
3.4.	BENZERLİK MATRİSİNİN OLUŞTURULMASI.....	86
3.5.	DEĞİŞKENLERİN STANDARDİZASYONU.....	86
3.6.	KÜMELEME YÖNTEMİNİN SEÇİLMESİ.....	88
3.6.1.	Hiyerarşik Kümeleme Yöntemleri.....	88
3.6.1.1.	<i>Birleştirici Hiyerarşik Kümeleme Yöntemleri</i>	89
3.6.1.2.	<i>Ayrırcı Hiyerarşik Kümeleme Yöntemleri</i>	99
3.6.2.	Hiyerarşik Olmayan Kümeleme Yöntemleri.....	103
3.7.	KÜMELERİN TANIMLANMASI.....	106
3.7.1.	Küme Sayısının Belirlenmesi.....	106
3.7.2.	İstatistiksel Güvenilirlik Testi ve Sonuçların Yorumu.....	108

4. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ İÇİN BİR UYGULAMA.....	109
4.1. YÖNTEM.....	109
4.1.1. Örneklemenin Seçilmesi.....	109
4.1.2. Değişkenlerin Seçilmesi.....	111
4.1.3. Veri Matrisinin Oluşturulması.....	112
4.1.4. SPSS Uygulaması.....	112
4.1.5. Kümelerin Belirlenmesi.....	112
4.2. (1998-2000) DÖNEMİ UYGULAMASI.....	120
4.2.1. 1998 Yılı Uygulaması.....	120
4.2.1.1. <i>Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler(1998)</i>	120
4.2.1.2. <i>1998 Yılında Oluşan Kümeler</i>	122
4.2.2. 1999 Yılı Uygulaması.....	145
4.2.2.1. <i>Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler(1999)</i>	145
4.2.2.2. <i>1999 Yılında Oluşan Kümeler</i>	147
4.2.3. 2000 Yılı Uygulaması.....	166
4.2.3.1. <i>Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler(2000)</i>	166
4.2.3.2. <i>2000 Yılında Oluşan Kümeler</i>	168
4.3. (2001-2006) DÖNEMİ UYGULAMASI.....	187
4.3.1. 2001 Yılı Uygulaması.....	187
4.3.1.1. <i>Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler(2001)</i>	187
4.3.1.2. <i>2001 Yılında Oluşan Kümeler</i>	190
4.3.2. 2002 Yılı Uygulaması.....	211
4.3.2.1. <i>Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler(2002)</i>	211
4.3.2.2. <i>2002 Yılında Oluşan Kümeler</i>	214
4.3.3. 2003 Yılı Uygulaması.....	233
4.3.3.1. <i>Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler(2003)</i>	233
4.3.3.2. <i>2003 Yılında Oluşan Kümeler</i>	235

4.3.4.	2004 Yılı Uygulaması.....	252
4.3.4.1.	<i>Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler(2004).....</i>	252
4.3.4.2.	<i>2004 Yılında Oluşan Kümeler.....</i>	254
4.3.5.	2005 Yılı Uygulaması.....	271
4.3.5.1.	<i>Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler(2005).....</i>	271
4.3.5.2.	<i>2005 Yılında Oluşan Kümeler.....</i>	273
4.3.6.	2006 Yılı Uygulaması.....	291
4.3.6.1.	<i>Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler(2006).....</i>	291
4.3.6.2.	<i>2006 Yılında Oluşan Kümeler.....</i>	293
5.	KÜME OLUŞUMLARININ BANKACILIK	
	SEKTÖRÜNÜN GÖZETİMİ AÇISINDAN	
	DEĞERLENDİRİLMESİ.....	310
5.1.	(1998-2000) DÖNEMİ DEĞERLENDİRMESİ.....	315
5.2.	(2001-2006) DÖNEMİ DEĞERLENDİRMESİ.....	323
SONUÇ.....		331
EKLER.....		335
KAYNAKÇA.....		363

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1 : Banka Gözetiminde Kullanılan Yöntemler ve Belirleyici Nitelikleri.....	13
Tablo 2 : Seçilmiş Altı Gelişmiş Ülkede Banka Gözetim Sistemleri.....	14
Tablo 3 : Banka Bilançosu Kalemleri.....	37
Tablo 4 : Bilançodışı Yükümlülükler Tablosu(Özet).....	45
Tablo 5 : Banka Gelir Tablosu Kalemleri	51
Tablo 6 : TBB Tarafından Kullanılan Finansal Oranlar(1998-2005).....	54
Tablo 7 : TBB Tarafından Kullanılan Finansal Oranlar(2006).....	55
Tablo 8 : Ward Yöntemi İçin Hipotetik Veri Seti.....	96
Tablo 9 : Mümkün Olan Tüm Beş Kümeli Çözümler.....	97
Tablo 10 : Mümkün Olan Tüm Dört Kümeli Çözümler.....	98
Tablo 11 : Çalışmada Yer Alan Bankalar ve (1998-2007) Döneminde Statüleri.....	118
Tablo 12 : Küme Performans Değerlendirmesi	119
Tablo 13 : Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(1998).....	120
Tablo 14 : 1998 Yılında Oluşan Kümeler.....	123
Tablo 15 : Küme Performanslarının Değerlendirilmesi(1998).....	144
Tablo 16 : Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(1999).....	145
Tablo 17 : Kümelerde Yer Alan Bankalar(1999).....	148
Tablo 18 : Küme Performanslarının Değerlendirilmesi(1999).....	165
Tablo 19 : Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(2000).....	166
Tablo 20 : 2000 Yılında Oluşan Kümeler.....	169
Tablo 21 : Küme Performanslarının Değerlendirilmesi(2000).....	186
Tablo 22 : Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(2001).....	187

Tablo 23	: 2001 Yılında Oluşan Kümeler.....	191
Tablo 24	: Küme Performanslarının Değerlendirilmesi(2001).....	210
Tablo 25	: Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(2002).....	211
Tablo 26	: 2002 Yılında Oluşan Kümeler	215
Tablo 27	: Küme Performanslarının Değerlendirilmesi(2002).....	232
Tablo 28	: Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(2003).....	233
Tablo 29	: 2003 Yılında Oluşan Kümeler	236
Tablo 30	: Küme Performanslarının Değerlendirilmesi(2003).....	251
Tablo 31	: Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(2004).....	252
Tablo 32	: 2004 Yılında Oluşan Kümeler.....	255
Tablo 33	: Küme Performanslarının Değerlendirilmesi(2004).....	270
Tablo 34	: Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(2005).....	271
Tablo 35	: 2005 Yılında Oluşan Kümeler	274
Tablo 36	: Küme Performanslarının Değerlendirilmesi(2005).....	290
Tablo 37	: Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(2006).....	291
Tablo 38	: 2006 Yılında Oluşan Kümeler	294
Tablo 39	: Küme Performanslarının Değerlendirilmesi(2006).....	309
Tablo 40	: Bankalar ve Küme Performanslarının Değişimi(1998-2000).....	322
Tablo 41	: Bankalar ve Küme Performanslarının Değişimi(2001-2006).....	330

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1 : İki Nokta Arasındaki Öklit Uzaklığının Gösterimi.....	81
Şekil 2 : Hiyerarşik Kümelemeyi Gösteren Dendrogram.....	90
Şekil 3 : En Yakın Komşuluk Yöntemi.....	91
Şekil 4 : En Uzak Komşuluk Yöntemi.....	92
Şekil 5 : Merkezi Yöntem.....	93

KISALTMALAR

BAKIS	: BAKred Information System(Alman Bankacılık Gözetim Otoritesi Bilgi Sistemi)
BASEL I	: Gelişmiş ülkelerin merkez bankaları ve bankacılık denetim otoritelerinden yetkililerin katılımıyla oluşturulan Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından, 1988 yılında farklı ülkelerde uygulanan sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerini birbirleriyle uyumlu hale getirmek ve bu konuda uluslararası platformda geçerli olacak asgari bir sektör standardı oluşturmak amacıyla Basel I olarak adlandırılan Sermaye Yeterliliği Uzlaşısıdır.
BASEL II	: Bankaların sermaye yeterliliklerinin ölçülmesine ve değerlendirilmesine ilişkin olarak Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision – BCBS) tarafından yayımlanan standartlar bütünüdür.
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	: Bank for International Settlements (Uluslararası Ödemeler Bankası)
BÖL	: Büyük Ölçekli
ÇD	: Çok Düşük
Çİ	: Çok İyi
ÇK	: Çok Kötü
ÇY	: Çok Yüksek
D	: Düşük
ESS	: Error Sum of Squares(En küçük hata kareleri toplamı)
FED	: Board of Governors of the Federal Reserve System(Amerikan Merkez Bankası)
FDIC	: Federal Deposit Insurance Corporation(Amerikan Mevduat Sigorta Kurumu)

FIRM	: Financial Institutions Risk Analysis Method(Finansal Kuruluşlar Risk Analiz Yöntemi)
FSA	: Financial Services Authority(Finansal Hizmetler Otoritesi)
GMS	: Growth Monitoring System(Büyüme Gözetim Sistemi)
GSMH	: Gayrisafi Milli Hasıla
GYBDS	: Gözetime Yönelik Banka Derecelendirme Sistemi
İ	: İyi
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
K	: Kötü
KÖL	: Küçük Ölçekli
N	: Normal
OCC	: Office of the Comptroller of the Currency(Para Birimi Murakıpları Bürosu)
ORAP	: Organisation and Reinforcement of Preventive Action System(Önleyici Müdahale Sistemi Organizasyonu)
RATE	: Risk Assessment Tools of Supervision and Evaluation(Gözetim ve Değerlendirmede Risk Belirleme Araçları)
S.	: Sayfa
SAABA	: Support System for Banking Analysis(Banka Analizi Destek Sistemi)
SCOR	: Statistical CAMELS Offsite Rating(İstatistiksel CAMEL Uzaktan İnceleme Derecelendirmesi)
SEER	: System to Estimate Examination Ratings(Derecelendirme Tahmin Sistemi)
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi)
Takip.Alacak.	: Takipteki Alacaklar
T.Aktifler	: Toplam Aktifler
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

T.Kar	:	Toplam Kar
TL	:	Türk Lirası'nın simgesi
TLAA	:	Türk Lirası Ağırlıklı Aktif
TLAP	:	Türk Lirası Ağırlıklı Pasif
TMSF	:	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TP	:	Türk Parası
TRAM	:	Trigger Ratio Adjustment Mechanism(Önleyici Rasyo Düzeltme Mekanizması)
Y	:	Yüksek
YP	:	Yabancı Para
YPAA	:	Yabancı Para Ağırlıklı Aktif
YPAP	:	Yabancı Para Ağırlıklı Pasif

GİRİŞ

Son on yıl içerisinde Türkiye’de yaşanan bankacılık sektörü kaynaklı ekonomik krizler ülke ekonomisinde ve bireylerin yaşantılarında büyük ölçülerde tahribata yol açmıştır. Bankacılık sektörünün kamu kurum ve kuruluşlarınca gözetim ve denetim altında tutulmasına rağmen ortaya çıkan bu krizler Türkiye’de bankaların gözetim ve denetimi anlamında ciddi eksikliklerin bulunduğunu göstermiştir. Zaman içerisinde gözetim ve denetim alanında önemli gelişmeler kaydedilmiş olmasına karşın, bankacılık sisteminin büyük bir hızla değişen yapısı, gözetim ve denetime yönelik olarak yeni teknik ve yaklaşımların geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Bankacılık sisteminin gözetiminden sorumlu otoritelerin işlevi, genel olarak, sistemde ortaya çıkabilecek sorunları mümkünse öngörmek, sorun ortaya çıkmışsa çözümlenmek ve ortaya çıkan sorunun diğer bankaları/bankacılık sistemini etkilemesini engellemek olarak tanımlanabilir. Bankacılık sisteminde yer alan bankaların birbirine benzeyen yönleri olduğu kadar birbirinden farklı yönleri de bulunmaktadır. Bankaların benzerlik ve farklılıklarını; sahiplik yapısı, faaliyet bölgeleri, banka ölçeği, finansal oranlar, finansal ürün çeşitliliği, finansman stratejileri gibi çeşitli değişkenlere göre açıklamak mümkündür. Bankaların benzerlik ve farklılıklarını ortaya çıkarmak ve eğer mümkünse birbirine benzeyen bankaları gruplayabilmek(kümelemek) gözetim otoritelerini farklı banka gruplarına yönelik farklı gözetim politikaları uygulayabilme imkanı verecektir.

Bu çalışmanın amacı, çok değişkenli istatistiksel analiz tekniklerinden biri olan “Kümeleme Analizi(Clustering)” tekniğinin bankaların finansal performanslarını belirlemek ve finansal açıdan benzer bankaları tanımlamak amacıyla, mevcut gözetim yöntemlerini tamamlayıcı bir yöntem olarak bankacılık sektörünün gözetiminde kullanılabilirliğini araştırmak olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın ilk bölümünde bankacılık sektöründe gözetim kavramı irdelenerek gelişmiş ülkeler ve Türkiye’de gözetim otoritelerinin sektörün gözetimi amacıyla kullandıkları teknikler tanıtılmıştır.

İkinci bölümde; finansal analiz kavramı, banka finansal tabloları ve analizi ile çalışmada değişken kümesini oluşturan ve Türkiye Bankalar Birliği(TBB) tarafından yayımlanan bankacılık sektörü raporlarında kullanılan finansal oranlar ayrıntılı bir biçimde tartışılmıştır.

Üçüncü bölümde, çok değişkenli bir istatistiksel analiz tekniği olan ‘‘Kümeleme Analizi’’ teorik olarak tanıtılarak; tekniğin pazarlama, finans ve ekonomi alanındaki uygulamaları irdelenmiştir.

Dördüncü bölümde, Türkiye Bankacılık Sektörü için yapılan Kümeleme Analizi uygulaması yer almaktadır. Türkiye Bankacılık Sektörü ticaret bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları olarak iki temel gruba ayrılabilir. Bu çalışmada, gözlem kümesi, incelenen(1998-2006) dönemi içerisinde yıllar itibariyle faal olan ticaret bankalarından oluşturulmuştur. Uygulama kapsamında gözlem kümesinin oluşturulmasının ardından gözlemleri kümelere ayırmada kullanılacak değişkenlerin seçimi yapılmıştır. Değişken kümesi, TBB tarafından periyodik olarak bankalardan toplanan ve kamuoyuna açıklanan raporlarda kullanılan finansal oran seti ve diğer finansal bilgiler baz alınarak oluşturulmuştur. Değişkenlerin belirlenmesinin ardından(1998-2006) döneminde yer alan her bir yıl için örnekleme yer alan bankalar ve değişkenler kullanılarak bir Microsoft Excel çalışma sayfasında veri matrisi oluşturulmuş ve daha sonra, her yıla ait veri matrisi SPSS 13.0 for Windows programına taşınarak ‘‘Kümeleme Analizi’’ teknikleri uygulamasına geçilmiştir. İncelenen yıllara ait örneklem gruplarının küçük olmaları ve örnekleme oluşacak küme sayısına ilişkin önceden bir tahmin yapılamaması göz önünde bulundurularak çalışmada ‘‘Birleştirici Hiyerarşik Kümeleme Analizi’’ yöntemleri kullanılmıştır. Tek Bağlantı, Tam Bağlantı, Ortalama, Merkezi ve Ward kümeleme yöntemleri; Öklit, Kareli Öklit, Minkowski ve Manhattan City Block uzaklıkları

kullanılarak, ortalama ‘‘0’’, standart sapma ‘‘1’’ olacak şekilde standardize edilen veri matrislerine uygulanmıştır. Uygulamalar sonucu oluşan ağağ diyagramlar(Dendrogram) incelendiğinde, küme içi farklılıkları minimize eden Ward yönteminin City Block uzaklığı ile kullanılması sonucu elde edilen kümelerin en anlamlı sonuçları verdiği görülmüştür. City Block Uzaklığını kullanan Ward yöntemi ile elde edilen dendrogramlar üzerinden küme oluşumları belirlenmiştir. Kümeler oluşturulduktan sonra belirlenen kümelerin genel finansal karakteristikleri tanımlanmaya çalışılarak küme oluşumlarının anlamlılığı araştırılmıştır.

Çalışmanın son bölümünde kümelerin bankacılık sektörünün gözetimi açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. İlgili dönemler itibariyle durumu olumlu ya da olumsuz anlamda önemli ölçüde değişim gösteren, faaliyetleri sona eren, TMSF kontrolüne geçen veya tasfiye edilen bankaların bulunduğu kümelere yakından bakılarak; bankaların yıldıan yıla değişen performansları her yıl için ait oldukları küme performansları da dikkate alınarak incelenmiştir.

1. BANKACILIK SEKTÖRÜNDE GÖZETİM

Bankalar, tasarruf sahiplerinin kısa vadeli ve likit olan fon arzları ile fon talep edenlerin uzun vadeli ihtiyaçları arasındaki uyumsuzluğu gidermek suretiyle vade ayarlaması; tasarruf sahiplerinin küçük arzları ile fon talep edenlerin büyük ihtiyaçlarını dengelemek suretiyle miktar ayarlaması yapan, risk azaltıcı ve dağıtıcı yönde faaliyet gösteren ve ödemeler sisteminin çalışmasını sağlayarak ekonomi için çok önemli katkıları olan finansal araçlardır¹.

Finansal piyasaların en önemli aktörleri olan bankaların geçmişte tekil ülke ekonomileri açısından sahip oldukları önem sermaye hareketlerinde yaşanan küreselleşme sonucunda katlanarak artmıştır. Bugün herhangi bir ülkede bir bankanın finansal yapısında ortaya çıkabilecek bir sorunun zincirleme bir etkiyle küresel bir krize yol açması mümkün ve olağan bir durum halini almıştır. Küresel anlamda bu ölçüde büyük öneme sahip olan bankaların gözetimi ve denetimi hemen hemen bütün ülkelerde ilgili otoritelerce üzerinde hassasiyetle durulan bir konudur. Bu duyarlılık, gelişmiş ülkelerin bankacılık sektörünün gözetim ve denetiminden sorumlu otoritelerinin uluslararası düzeyde birlikte çalışmalarına kadar varmış ve bu çalışmaların neticesinde BASEL gözetim ve denetim prensipleri, BASEL I ve BASEL II sermaye yeterlilik standartları gibi çok önemli düzenlemeler ortaya çıkmıştır.

Teknolojide yaşanan hızlı değişim, finansal enstrümanların sayısındaki hızlı artış, finansal yenilikler, yeni yasal düzenlemeler ve küreselleşme sonucunda banka işletmeleri oldukça kompleks ve riskli bir hale gelmeye başlamıştır. Bu durum bankaların gözetim ve denetiminden sorumlu otoritelere yeni zorluklar yaratmış ve sonuçta bu otoriteler bankaların gözetimi ve değerlendirmesi için yeni metod ve prosesler geliştirmek zorunda kalmışlardır. Bu gelişmelerin, özellikle, banka incelemelerini etkin hale getirmek ve

¹ İlhan Uludağ ve Erişah Arıcan, “Finansal Piyasalar Ekonomisi(Piyasalar-Kurumlar-Araçlar)”, İstanbul: Beta Yayınları, 1999, s.117.

bankaların yapısında meydana gelen değişimi tanımlama ve finansal açıdan risk teşkil eden bankaları olabildiğince önceden belirleme çabalarında yoğunlaştığı görölmektedir.

Paroush, yükümlölüklerini karşılayamaz duruma düşen bir bankanın genel olarak bankacılık sisteminin stabilitesini bozacağını ve bu durumun domino etkisiyle sistemin bütünü için bir güvensizlik oluşmasına yol açacağını belirttiği çalışmasında finansal otoriteler nezdinde, bankacılık sektöründeki gözetim ve düzenlemelerin ardındaki mantığın; ilk olarak para politikalarının yürütölmesinden sorumlu olarak, bankacılık sistemi üzerinde bir takım sınırlamalar empoze ederek para arzını kontrol etme ve ikincil olarak da yükümlölüklerini yerine getiremeyen bir bankanın istikrarsızlığının tüm bankacılık sistemini istikrarsızlık içine sokması sonucu ortaya çıkabilecek sosyal maliyetlerden kaçınmak için ellerinden gelenin en iyisini yapma dürtüsünden kaynaklandığını belirtmektedir².

Bankalar oldukça karmaşık organizasyonlardır. Finansal bir aracı olarak banka aracılık ve risk transferi fonksiyonlarını yerine getirmektedir. Bir iş olması suretiyle bankacılık, banka sahiplerine belirli düzeyde bir getiri sağlamak zorundadır. Regüle edilmiş bir işletme olarak da gözetim otoritesinin koymuş olduğu sınırlar içerisinde faaliyet göstermek zorundadır³.

Bankaların gözetim ve denetimi tamamıyla risk yönetimiyle ilgili bir uygulama olup, düzenleyici otoritenin finansal kuruluşların kendi risklerini güvenli ve ihtiyatlı bir biçimde yönetip yönetmediklerinden emin olma faaliyetlerinin bütünü olarak tanımlanabilir. Finansal kuruluşların kendi risklerini yönetmesi işletme bazında olduğu için mikro ölçekli bir faaliyettir. Bir ekonomide finansal kuruluşların başarılı bir şekilde yönetilmesi ekonominin kendi içinde makro anlamda stabilitesiyle de çok yakından ilişkilidir.

² Jacob Paroush, "The Domino Effect and the Supervision of the Banking System", **The Journal of Finance**, Vol. 43, 1998, s. 1207.

³ Maureen O'Hara, "A Dynamic Theory of the Banking Firm", **The Journal of Finance**, Vol.38, No.1, 1983, s.127-140.

Finansal kuruluşların etkin bir risk yönetimi sergilemesi kendi faaliyetleriyle ilgili olan kredi riski ve operasyonel risk gibi mikro risk faktörlerini yönetebilmelerinin yanısıra; piyasa riski, kur riski ve faiz riski gibi tek bir piyasa oyuncusunun kontrolünün ötesinde olan risklerin işletme üzerindeki etkileriyle de doğrudan ilgilidir.

Finansal kuruluşların ve gözetim otoritelerinin gerek mikro gerekse makro düzeylerde dikkate almaları gereken riskler aşağıda belirtilmiştir:

- Kredi riski
- Likidite riski
- Faiz oranı riski
- Operasyonel risk
- Yasal riskler
- Saygınlık riski
- Politik riskler
- Sistemik risk
- Ülke riski

1.1. BASEL GÖZETİM PRENSİPLERİ⁴

BASEL komitesi etkin bir gözetim sistemi için aşağıda belirtilen yirmi beş prensibi tanımlamıştır:

1- Bağımsızlık ve şeffaflık: Etkin bir banka gözetim sistemi için sistemde yer alan gözetim ve denetim kuruluşlarının görev ve yetkileri net bir biçimde belirlenerek bu kuruluşların bağımsız ve şeffaf bir biçimde faaliyet göstermeleri yasalarla güvence altına alınmalıdır.

2- Faaliyet izinleri: Gözetime tabi olan kuruluşlar dikkatlice tanımlanmalı ve “banka” sözcüğünün ticari ünvan olarak kullanılması mümkün olduğunca sıkı biçimde kontrol edilmelidir.

3- Lisanslama: Bankacılık lisansı vermeye yetkili kurum, banka lisansı alma standartlarını belirleme ve belirlenmiş standartlara aykırı olan başvuruları reddetme hak ve yetkisine sahip olmalıdır.

4- Sahiplik Yapısının Kontrolü: Gözetim otoritesi, bankaların ortaklık yapılarıyla ilgili değişiklik taleplerini incelemek ve uygun bulmadığı durumlarda reddetmek yetkisine sahip olmalıdır.

5- Büyük Birleşmeler: Gözetim otoritesi, bankaların birleşme, başka bir şirkete büyük miktarda yatırım yapma ve uluslararası faaliyetlerde bulunma taleplerini inceleme ve uygun görmezse reddetme yetkisine sahip olmalıdır.

6- Sermaye Yeterliliği: Gözetim otoriteleri, bankaların aldıkları riskleri karşılayacak minimum düzeyde bir sermaye tutmaları için gerekli düzenlemeleri yapmalıdır. Uluslararası düzeyde faaliyet gösteren bankalar için sermaye yeterlilik oranı BASEL düzenlemelerinin gerektirdiği düzeyin altında olmamalıdır.

⁴ Basel Committee on Banking Supervision, **Core Banking Principles for Effective Banking Supervision**, BIS Working Papers, Switzerland, 2006, s.2.

7- Risk Yönetimi: Gözetim otoritesi, bankaların bütün muhtemel bankacılık risklerini tanımlamak, izlemek, kontrol etmek ve yönetmek amacıyla detaylı bir risk yönetim prosedürüne sahip oldukları ve bunun banka üst yönetimi tarafından anlaşıldığından emin olmalıdır.

8- Kredi Riski: Gözetim otoritesi, bankanın, ilişkili kuruluşları dahil olmak üzere tüm kredi müşterilerine uyguladığı bir kredi risk politikası olduğu ve bunun kredi risklerini tanımlamak, izlemek ve yönetmek amacıyla kullanıldığından emin olmalıdır.

9- Problemlı Aktifler ve Karşılık Uygulaması: Gözetim otoritesi, bankaların problemlı aktifleri belirleme, yönetme ve gerekli karşılıkları ayırma konusunda politika ve prosedürlere sahip olduğundan emin olmalıdır.

10- Büyük Kredi Limitleri: Gözetim otoritesi, bankaların kredi portföylerindeki yoğunlaşmaları tanımlamak ve yönetmek için gerekli politika ve prosedürlere sahip olduğundan emin olmalı ve tek bir müşteri veya gruba verilebilecek maksimum kredi limitlerini belirlemelidir.

11- İlişkili Kişi ve Kuruluşlarla Yapılan İşlemler: Gözetim otoritesi, bankaların ilişkili kişi ve kuruluşlarla yapmış olduğu bilanço içi ve bilanço dışı işlemleri etkin bir biçimde kontrol etmelidir.

12- Ülke ve Transfer Riskleri: Gözetim otoritesi bankanın faaliyet gösterdiği ülke riskini ve uluslararası borçlanmaları ve yatırımlarıyla ilgili transfer risklerini tanımlamak, ölçmek ve kontrol etmek için gerekli politika ve düzenlemelere sahip olduğundan emin olmalıdır.

13- Piyasa Riski: Gözetim otoritesi, bankanın piyasa risklerini tanımlamak, ölçmek ve yönetmek için gerekli politika ve prosedürlere sahip olduğundan emin olmalı ve gerektiğinde bankalara piyasa risklerini azaltmak amacıyla işlem ve limit sınırlamalarına tabi tutma veya ek sermaye ayırmaya mecbur etme yetkisine sahip olmalıdır.

14- Likidite Riski: Gözetim otoritesi, bankanın günlük likiditesini ve genel likidite ihtiyaçlarını tanımlamak, ölçmek ve yönetmek için gerekli likidite stratejisiyle beklenmedik durumlar karşısında gerekli likiditeyi sağlayacak planlarının var olduğundan emin olmalıdır.

15- Operasyonel Risk: Gözetim otoritesi, bankanın ölçeği ve yaptığı işlemlerin komplekslik düzeyini dikkate alarak operasyonel risklerini tanımlamak, ölçmek ve yönetmek için gerekli politika ve prosedürlere sahip olduğundan emin olmalıdır.

16- Faiz Riski: Gözetim otoritesi, bankanın faiz risklerini tanımlamak, ölçmek ve yönetmek için gerekli politika ve prosedürlere sahip olduğundan emin olmalıdır.

17- İç Kontrol ve Denetim: Gözetim otoritesi, bankanın ölçeği ve yaptığı işlemlerin komplekslik düzeyini dikkate alarak yetkilerin ve sorumlulukların paylaşımı, banka aktiflerinin korunması ve banka faaliyetlerinin yürürlükteki kanun ve düzenlemelerle uyumluluğunu kontrol eden yeterli bir iç kontrol mekanizmasına sahip olduğundan emin olmalıdır.

18- Finansal Hizmetlerin İstismarı: Gözetim otoritesi, bankanın “Müşterini Tanı” kuralı başta olmak üzere finansal sektörün yüksek ahlaki ve profesyonel standartlarına uymayı teşvik eden ve bankanın bilerek veya bilmeyerek suç eylemlerine alet edilmesini önleyici politika ve prosedürlere sahip olduğundan emin olmalıdır.

19- Gözetim Yaklaşımı: Etkin bir banka gözetim sistemi gözetim otoritesinin tek tek bankaların ve bütünüyle bankacılık sisteminin operasyon ve faaliyetlerini anlayarak sistemin güvenilirliği ve sağlamlığı için çalışmasıyla mümkündür.

20- Gözetim Teknikleri: Etkin bir gözetim için yerinde ve uzaktan yapılan gözetimler ile banka yönetimiyle düzenli olarak görüşmeler yapılması gereklidir.

21- Gözetim Raporları: Gözetim otoritesi, bankalardan solo ve konsolide bazda gerekli bilgi ve verileri toplamak, incelemek ve bankalardan gelen raporların doğruluğunu

kontrol edebilmek amacıyla yerinde inceleme veya bağımsız bir uzman kullanma gibi yöntemlere sahip olmalıdır.

22- Muhasebe ve Raporlama: Gözetim otoritesi, bankanın muhasebe kayıtlarını uluslararası kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun bir biçimde tuttuğundan, finansal durumunu ve karlılığını doğru olarak yansıtan raporları düzenli olarak kamuoyuna açıkladığından emin olmalıdır.

23- Gözetim Otoritesinin Düzenleme ve İyileştirme İşlevi: Gözetim otoritesi tek tek bankalarda veya bankacılık sisteminde gördüğü aksaklıkları zamanında düzeltmek için gerektiğinde bankacılık lisansını iptal etme yetkisi dahil olmak üzere gerekli araçlara sahip olmalıdır.

24- Konsolide Bazda Gözetim: Banka gözetiminin temel bir unsuru olarak gözetim otoritesi bankaların içinde yer aldıkları grupların faaliyetlerini konsolide bazda gözetmek ve grubun konsolidasyona tabi diğer şirketlerinin de bankanın tabi olduğu gözetim prensiplerine uygun biçimde hareket ettiğinden emin olmak zorundadır.

25- Gözetim Otoritelerinin İlişkileri: Uluslararası düzeyde faaliyet gösteren bankaların faaliyet gösterdikleri ülkelerin gözetim otoriteleri arasındaki işbirliği ve bilgi paylaşımı çok önemlidir. Yabancı bankaların faaliyet gösterdikleri ülkelerde ilgili ülkenin yerel standartlarına uygun çalışması gerekmektedir.

1.2. BANKA GÖZETİMİNDE KULLANILAN SİSTEMLER

Bankaların gözetim ve denetiminde kullanılan yöntemler dört temel başlık altında kategorize edilebilmektedir⁵:

1- Gözetime Yönelik Banka Derecelendirme Sistemleri

- Yerinde İnceleme (On-site examination)

- Uzaktan İnceleme (Off-site examination)

2- Finansal Oran ve Benzer Banka Analizi Sistemleri

3- Geniş Anlamda Banka Riski Analiz Sistemleri

4- İstatistiksel Modeller(Erken Uyarı Modelleri)

Banka gözetiminde kullanılan yöntemlerin belirleyici nitelikleri Tablo 1’de, gelişmiş altı ülke de kullanılan banka gözetim sistemleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

1.2.1. Gözetime Yönelik Banka Derecelendirme Sistemleri

Gözetim için kullanılan banka derecelendirme sistemleri denetim elemanlarının yerinde inceleme yaparak banka hakkında ulaştıkları sonuçları değerlendirebilmeleri amacıyla geliştirilmiştir. Yakın zamana kadar sadece yerinde inceleme bazlı kullanılan sistem artık Uzaktan İnceleme yoluyla yapılan analizlerde de etkin olarak kullanılmaktadır.

Gözetim amaçlı derecelendirme sistemlerinin ileriye görmekten çok mevcut durumu analiz etmeye yaradıkları söylenebilir. Bu sistemler ileride başarısız olacak bankaları varlığını sürdüreceğ bankalardan ayırma amacıyla kullanılamamaktadır.

⁵ Ranjana Sahajwala ve Paul Van den Bergh, “Supervisory Risk Assessment and Early Warning Systems”, **BIS Working Papers**, Switzerland, 2000, s.6.

1.2.1.1. Yerinde İnceleme (On-Site Examination)

Bu yöntemde, denetçi, bankanın çeşitli bölümlerinde detaylı incelemeler yaparak ve bilgi toplayarak derecelendirmeye esas aldığı kriterleri yerinde incelemektedir. Uzaktan İnceleme yöntemine göre daha uzun süren bir inceleme biçimidir.

İlk kez A.B.D gözetim otoriteleri tarafından tüm bankaları standart bir yöntemle değerlendirmek amacıyla kullanılan ve CAMEL olarak bilinen derecelendirme sistemi, bankada bulunarak yerinde inceleme yapan uzmanın belirli gözetim kriterlerini dikkate alarak, banka hakkında bir derecelendirme notu vermesi esasına dayanmaktadır. Yöntem A.B.D`nin üç büyük denetim otoritesi sayılan FED, FDIC ve OCC tarafından eş zamanlı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Tablo1

Banka Gözetiminde Kullanılan Yöntemler ve Belirleyici Nitelikleri

	Finansal Durum Analizi	İleri Dönük Finansal Durum Tahmini	İstatistiksel Teknik Kullanımı	Kalitatif Değerleme	Risklere Özel Yoğunlaşma	Resmi Gözetim Otoritesiyle İlişki
-GYBDS(Yerinde İnceleme)	***	*	*	***	*	***
-GYBDS (Uzaktan İnceleme)	***	*	**	**	**	*
Finansal Oran ve Benzer Banka Analizi	***	*	***	*	**	*
Geniş Anlamda Banka Riski Analizi	***	**	**	**	***	***
İstatistiksel Modeller	**	***	***	*	**	*

Kaynak: Sahajwala, s.6.

(*)Çok önemsiz (**)Önemli (***) Çok Önemli

Tablo 2**Seçilmiş Altı Gelişmiş Ülkede Banka Gözetim Sistemleri**

Ülke	Gözetim Otoritesi	Sistem Adı	Uygulama Yılı	Sistem Tipi
Fransa	Bankacılık Komisyonu	ORAP	1997	Uzaktan İncelemeye Dayalı Derecelendirme Sistemi
		SAABA	1997	Erken Uyarı Modeli
Almanya	Alman Federal Gözetim Bürosu	BAKIS	1997	Finansal Oran ve Benzer Banka Grubu Analizi
İtalya	İtalyan Merkez Bankası	PATROL	1993	Uzaktan İncelemeye Dayalı Derecelendirme Sistemi
Hollanda	Hollanda Merkez Bankası	FIRM	2005	Geniş Anlamda Banka Riski Analiz Sistemi
İngiltere	Finansal Hizmetler Otoritesi	RATE	1998	Geniş Anlamda Banka Riski Analiz Sistemi
	İngiltere Merkez Bankası	TRAM	1995	Erken Uyarı Modeli
A.B.D	Amerikan Merkez Bankası(FED)	CAMELS	1980	Yerinde İncelemeye Dayalı Derecelendirme Sistemi
		Bank Monitoring Screens	1980	Finansal Oran ve Benzer Banka Grubu Analizi
		SEER Rating	1993	Erken Uyarı Modeli(Rating tahmini)
		SEER Risk Bank	1993	Erken Uyarı Modeli (Başarısızlık tahmini)
	Federal Mevduat Sigorta Kurumu (FDIC)	GMS		Erken Uyarı Modeli (Yüksek büyüme hızını belirleyen)
		SCOR		Erken Uyarı Modeli (Rating notu düşüş tahmini)

Kaynak: Sahajwala, s.5.

Bu yönteme göre incelenen bankalar operasyon ve performans açısından aşağıda belirtilen beş temel kritere göre değerlendirilmektedir:

- Sermaye(Capital)
- Aktif Kalitesi(Asset Quality)
- Yönetim Yapısı(Management)
- Gelir Yapısı(Earnings)
- Likidite(Liquidity)

Yukarıdaki beş temel kriter bankanın finansal performansının, finansal durumunun, operasyonel açıdan sağlımlığının ve bankacılık düzenlemelerine uyumunun göstergesi olarak kabul edilmekteydi. Sonradan 1996 yılında altıncı bir kriter olarak piyasa risklerine duyarlılık (Sensitivity to Market Risks) kriterinin eklenmesiyle teknik CAMELS adını almıştır. CAMELS tekniğinin uygulaması incelemeyi yapan uzmanın incelemeye konu olan bankayı belirtilen altı kriterin her biri için 1(En iyi) ile 5(En kötü) arasında değişen bir ölçekte değerlendirmesi Şeklinde olmaktadır.

Yerinde inceleme yaklaŐımında en çok kullanılan teknik CAMELS (Capital, Asset, Management, Earnings, Liquidity, Sensitivity) derecelendirme tekniğidir. CAMELS tekniğinin bileşenleri aşağıda ayrıntılı olarak aıklanmıŐtır⁶:

Sermaye Yeterliliği (Capital Adequacy)

- Bankanın leği
- Düşük kaliteli varlıkların hacmi
- Bankanın büyüme trendi, planları ve tahminleri
- Sermaye kalitesi

⁶ Sahajwala, s.45.

- Elde ettiği kazanç
- Sermaye piyasalarındaki durumu

Aktif Kalitesi (Asset Quality)

- Büyük krediler
- Bir şirkete verilen en büyük kredi
- Bir gruba verilen en büyük kredi
- Takipteki kredi tutarı
- Takside bağlanmış kredilerin tutarı
- Kredi politikasının detayları ve kredi riskinin yönetimi

Yönetim (Management)

- Orta ve üst düzey yöneticilerin liderlik vasıfları ve bilgi düzeyleri
- Yöneticilerin bankacılıkla ilgili yasalar ve düzenlemelerden haberdarlık düzeyleri
- Planlama ve değişen durumlara adaptasyon yeteneği
- Organizasyon yapısı

Kazançlar (Earnings)

- Denk banka grubu ile karşılaştırıldığında aktif karlılığı düzeyi
- Gelir ve gider düzeyi
- Gelirlerin kalitesi
- Kar payı ödeme düzeyi

- Konularına göre faiz gelirleri
- İş dallarına ve mevduata göre faiz gelirleri

Likidite (Liquidity)

- Aktif toplamı içindeki likit aktif tutarı
- Likit aktiflerin yabancı kaynakları karşılama düzeyi
- Likidite riskinin yönetimi

Duyarlılık (Sensitivity)

- Faiz oranlarındaki değişime karşı duyarlılık düzeyi
- Kurlarda ortaya çıkabilecek bir değişime karşı duyarlılık düzeyi
- Yönetimin faiz, kur ve fiyatlama risklerini tanımlama, ölçme, gözlemleme ve kontrol yeteneği

Yerinde incelemeye dayalı derecelendirme sistemi, bankaların cari finansal durumlarını değerlendirme ve varolan sorunları tanımlamada etkin bir yöntemdir. Ancak bu sistemler bankaların farklı dönemlerdeki finansal durumlarının değişimini gösterecek biçimde tasarlanmadığı için yerinde incelemenin bitmesinden kısa bir süre sonra inceleme sonuçları etkisini yitirebilmektedir. CAMELS tipi sistemler bankaların belirli bir tarihteki finansal durumları, mevcut yasa ve düzenlemelere uyumları, yönetim kalitesi ve iç kontrol faaliyetleri gibi çok önemli alanlarda faydalı bilgiler sağlayabilmektedir. Sistem bankanın sık sık denetlenmesi ve bankanın finansal durumunun değişken olmaması durumunda etkinlik kazanmaktadır.

1.2.1.2. Uzaktan İnceleme (Off-Site Examination)

Bilgi sistemlerinin hızlı gelişimi sonucunda yeni bir banka gözetim tekniği ortaya çıkmıştır. Yöntem, periyodik olarak hazırlanan raporlara ve istatistiksel verilere dayanarak bankaların gözetime tabi tutulması esasına dayanmaktadır. Yöntemin, Yerinde İnceleme yöntemine göre avantajlı olduğu yanlar aşağıda belirtilmiştir:

- Yerinde incelemeye göre daha düşük maliyetlidir.
- Yeni elde edilen bilgiler doğrultusunda sık sık güncellemek mümkündür.
- Yerinde yapılan inceleme çalışmaları arasındaki dönemlerde bankanın finansal açıdan değerlendirilebilmesine ve ileride sorun yaratması muhtemel risk faktörlerinin ortaya çıkarılmasına olanak sağlar⁷.

Uzaktan İnceleme faaliyetleri bir tür erken uyarı aracı işlevini görerek düzenleyici ve denetleyici otoritenin tüm bankacılık sisteminin finansal durumunu ve performansını gözetlemesine yardımcı olur ve bankacılık sisteminin gereksinim duyabileceği parasal ve gözetimsel politikaların hızla düzeltilmesine olanak tanır.

Uzaktan İnceleme metodları finansal raporların yanısıra bankalar tarafından hazırlanması gereken diğer bilgilendirici türde raporlara da gereksinim duyar. Bu tip raporlara yasal kredi limit aşımı raporları, büyük kredi kullandırmalarını gösteren raporlar, ortaklar ve üst düzey yöneticilerin finansal durumlarını gösteren raporlar örnek olarak verilebilir.

Uzaktan incelemenin yapılabilmesi için düzenleyici ve denetleyici otorite bütün bankalar tarafından doldurulmak üzere standart bir banka performans değerlendirme raporu formatı hazırlar ve bu rapor formatı aracılığıyla gerekli bilgileri bankalardan toplamaya başlar. Söz konusu rapor formatları finansal ve finansal olmayan bir çok bilgiyi içerir ve

⁷ Michael Pomerleano, "The Framework for Financial Supervision: Offsite Supervision and Credit Information", **BIS Policy Papers No. 7**, Switzerland, 1999, s.192.

gözetim otoritesine bankanın sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, aktif-pasif yönetim becerisi ve karlılığı konularında değerlendirmeler yapma olanağı tanır. Buna ek olarak söz konusu raporlar aracılığıyla toplanan bilgi ve veriler gözetim otoritesinin bilgi bankasında mevcut olan geçmiş yıllara ait kötü performans örnekleriyle de karşılaştırılır ve gerekli analizler yapılarak banka için riskli alanlar belirlenir.

Uzaktan incelemede en yaygın kullanılan yöntem, öncelikle bankalardan toplanan finansal ve finansal olmayan göstergeler aracılığıyla bankacılık sistemini alt gruplara ayırmak ve sonra her bir bankanın performansını bankanın finansal oranlarını kullanarak bankanın içinde yer aldığı grup ortalamasıyla ve grupta yer alan diğer bankaların oranlarıyla karşılaştırarak değerlendirme yöntemidir.

Aşağıda bazı gelişmiş ülkelerde kullanılmakta olan Uzaktan İnceleme Sistemleri hakkında bilgi verilmiştir:

Fransa'da bankaların gözetim ve denetiminden sorumlu olan Bankacılık Komisyonu sistemde zayıf olan bankaları belirlemek ve genel olarak sistemde mevcut olan riskleri saptamak amacıyla bankalardan ve bankalarla ilgili diğer kuruluşlardan(Fransız Merkez Bankası, bağımsız denetim şirketleri) toplanan bilgi ve verileri ORAP(Organisation and Reinforcement of Preventive Action System) isimli derecelendirme sisteminde tutmakta ve yine aynı sistemi kullanarak bankalara bir ile beş arasında değişen derecelendirme notları vermektedir. ORAP on dört bileşeni baz alan standart bir derecelendirme mantığına dayanmaktadır. On dört temel bileşen; sermaye, likidite, büyük krediler, aktif kalitesi, takipteki krediler, karşılıklar, piyasa riski, operasyonel gelirler, aktiflerin getirisi gibi finansal oranlar ile ortaklık yapısı, yönetim becerisi ve iç denetim gibi kalitatif göstergelerden oluşmaktadır. ORAP analizleri yerinde inceleme ve uzaktan inceleme yoluyla elde edilen bilgi ve verilerle yapılmaktadır⁸.

⁸ Banque de France, **Implementation of the Supervisory Review and Evaluation Process Criteria and Methodology Used by the Commission Bancaire**, Paris, 2006, s.4.

İtalyan Merkez Bankası'nın 1993 yılından bu yana kullandığı PATROL isimli derecelendirme sistemi; bankalardan aylık, altı aylık ve yıllık bazda toplanan finansal ve finansal olmayan verilerin sermaye yeterliliği, karlılık, kredi kalitesi, organizasyon yapısı ve likidite kriterleri çerçevesinde değerlendirilmesi ve bankalara bir ile beş arasında değişen rating notları verilmesi esasına dayanmaktadır. İtalya'da yerinde inceleme zorunluluğu bulunmamasına karşın, Merkez Bankası kullandığı derecelendirme sisteminin sonuçlarına göre istediği bankayı yerinde incelemeye tabi tutabilmektedir⁹.

A.B.D.'de Uzaktan İnceleme faaliyetleri yerinde inceleme ve denetim faaliyetlerinden önce yapılmaktadır. Uzaktan İnceleme bankaların birleşme ve devralma başvurularını değerlendirmede de kullanılmaktadır.

Standart gözetim raporları yoluyla bankalardan sağlanan bilgi ve verilerin analizine dayanan uzaktan incelemeye dayalı derecelendirme sistemleri, bankaların performanslarını karşılaştırmaya ve bankanın yıllar itibarıyla gösterdiği trendi anlamaya yardımcı oldukları için oldukça etkin sistemlerdir. Uzaktan inceleme, bankalardan gelen raporlama paketlerinin yanı sıra yerinde inceleme raporlarının sonuçlarını ve elde edilebilen diğer bilgileri de kullanarak yapılmaktadır. Derecelendirme çalışmasının sık sık güncellenebilmesi sistemin önemli bir avantajı olmaktadır.

Uzaktan İnceleme sistemlerinin başarısı aşağıda belirtilen faktörlere dayanmaktadır:

1- Bankalar tarafından doğru ve zamanında veri gönderilmesi.

2- Bankalardan alınan verileri kullanarak karşılaştırmalı oran analizleri, trend analizleri ve benzer banka kümelemeleri ve küme içi analizleri yapmaya elverişli bir teknolojik altyapı.

⁹ Bank of Italy, **Detailed Assessment of Compliance with the BASEL Core Principles for Effective Banking Supervision**, Rome, 2004, s.10.

3- Bankalardan toplanan bilgi ve verileri değerlendirerek bankaların finansal durumlarını belirleyecek analitik becerileri g, bankacılık ve finansal analiz alanlarında deneyimli uzman bir kadro.

1.2.2. Finansal Oran ve Benzer Banka Grubu Analiz Sistemleri

Bu analiz sistemi, bankaların finansal yapılarını, çok sayıda finansal oran hesaplayarak ve her bankayı içinde yer aldığı benzer banka grubu ile kıyaslayarak değerlendirme esasına dayanmaktadır. Uzman sistemler olarak da adlandırılan bu sistemler bankaların risk analizini yapmak amacıyla kullanılmaktadırlar.

Sistem, bankaların periyodik olarak raporladıkları verilerin baz alınarak, tekil bir bankanın performansını geçmiş dönem performansı ile ve bankanın içinde bulunduğu denk banka grubunun performansı ile karşılaştırılması esasına dayanmaktadır. Sistemin işleyebilmesi için öncelikle benzer banka gruplarını oluşturmada kullanılacak kriterler belirlenerek dıőa düşen bankaların saptanması için gerekli alt yapı oluşturulur. Genelde benzer banka gruplarının belirlenmesinde bankaların aktif büyüklükleri (Küçük, orta, büyük ölçekli bankalar) veya sahiplik yapıları (Yerel sermayeli, yabancı sermayeli bankalar) gibi kriterler kullanılmaktadır.

Bir bankanın finansal durumunu anlamak için temel bazı finansal değişkenlere bakılması gerektiği genel kabul gören bir olgudur. Finansal oranlar, finansal oran ve benzer banka grubu analizi sistemlerinde kullanılan temel değişkenlerdir. Bu değişkenler sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, karlılık ve likidite yapısını gösteren çeşitli finansal oranlardır.

Benzer banka grupları belirlendikten sonra bankaların düzenli olarak yayımladıkları periyodik raporlar kullanılarak istenen sayıda finansal oran hesaplanmaktadır.

Uzman sistemler kullanarak bir banka incelemesi yapılırken, sistemin, bankanın finansal rasyolarının önceden tanımlanmış kritik eşik değerleri aşması-aşamaması veya geçmiş performansına göre kötü bir durumda bulunması durumunda bir uyarı mesajı üretmesi sağlanmaktadır. Denk banka grubu analizi yapılırken aynı grup içinde yer alması kararlaştırılan bankaların finansal rasyoları birlikte değerlendirilerek bankalar en iyi performanstan en kötü performansa doğru sıralanır ve her bir bankanın gruptaki diğer bankalara ve grubun ortalama rasyo değerlerine göre durumu karşılaştırma yoluyla analiz edilir. Analiz sonucunda grup ortalamalarına göre belirgin bir sapmaya rastlanırsa bunun nedenleri araştırılır ve bankaya iyileştirici bir müdahalenin gerekli olup olmadığına karar verilir.

A.B.D gözetim otoriteleri 1970`lerden bu yana problemlı bankaları tanımlamak amacıyla Banka Gözetim Ekranları`nı (Bank Monitoring Screens) kullanmaktadırlar. Başlangıçta basit bazı finansal oranların analizi yapılırken 1980`lerden başlayarak daha detaylı finansal bilgiler toplanmaya başlanmış ve finansal oran analizleri derinleştirilmiştir. Bankacılık sisteminde yer alan bütün bankaların periyodik raporları aracılığıyla toplanan bilgiler uzman sistemler aracılığıyla analize tabi tutulup, önceden tanımlanmış kriterlere göre düşük performans gösteren bankalar saptanmakta ve gerekli tedbirler alınmaktadır. Bankaların periyodik raporlar yoluyla; toplam aktifler, dönen ve duran varlıklar, özkaynaklardaki değişim, ticari kredilerin konsantrasyonu, tüketici kredileri, ipotek kredileri, likidite yapısı, finansal enstrüman alım-satım kazançları, kar payı ödemeleri, personel giderleri, türev işlemler gibi bankanın finansal durumunu saptamaya yarayan temel alanlarla ilgili finansal rasyoları hesaplanmaktadır¹⁰.

Alman Merkez Bankası BAKIS adı verilen uzman bir sistemi Finansal Oran ve Denk Banka Grubu Analizi Sistemi olarak 1997 yılından bu yana kullanmaktadır. Sistem aylık, üç aylık ve yıllık bazda toplanan banka verileri yoluyla bankaların finansal durumlarını saptamak, bankaların finansal trendlerini önceden görebilmek, kredi, piyasa ve likidite risklerini değerlendirmek amacıyla kullanılmaktadır. Risk faktörleri ve karlılıkla

¹⁰ Sahajwala, s.14.

ilgili kırk yedi finansal oran aylık, üç aylık, altı aylık ve yıllık dönemlerde analiz edilerek her bir bankanın risksiz ve riske açık faaliyetleri saptanmaktadır. Risk faktörlerini temsil etmek üzere kredilerle ilgili on dokuz, piyasa riskiyle ilgili on altı ve likiditeyle ilgili iki rasyo kullanılmaktadır. Karlılıkla ilgili kullanılan on rasyoyla birlikte toplam kırk yedi rasyo analize tabi tutulmaktadır. Çok sayıda rasyo kullanılmasının temel nedeni sistemde iki aşamalı bir analiz yapılmasıdır. Önce rasyoların birbiriyle olan korelasyonları ölçülür; sonra BAKIS sisteminin banka için yaptığı otomatik analizin sonucu bankanın gözetiminden sorumlu uzmanın yaptığı subjektif analizin sonucuyla karşılaştırılır. Sistemde kullanılan rasyoların tümünün analizdeki ağırlığı eşittir. BAKIS sistemi gözetim uzmanına tek tek banka rasyolarını inceleme olanağı verdiği gibi uzmanın, banka rasyolarını risk kategorilerine göre inceleme ve denk banka grubu ile karşılaştırma yapmasını da mümkün kılmaktadır. Bu analizler sistemin veri ambarında bulunan herhangi farklı iki tarihteki veri seti kullanılarak yapılabilen dinamik analizlerdir. BAKIS aracılığıyla yapılan analizler sonucunda bankalar iyiden kötüye doğru sıralanmaktadır. Sıralama sonuçları kamuoyuna açıklanmamakta, fakat her bankanın finansal durumu banka yönetimiyle paylaşılmaktadır¹¹.

Finansal Oran ve Denk Banka Grubu Analizleri genellikle bankaların risk profillerini ortaya çıkarma amaçlı kullanılmaktadır. Yöntem tek başına bankaların oldukça kompleks olan risk yapılarını tanımlamaya yeterli olmamaktadır. Analize baz olarak alınan finansal oranlar arasında olabilecek yüksek korelasyon, analiz esnasında belirli oranlara gereğinden fazla ağırlık verilmesi ve sistemik değişimlerin analizi ciddi biçimde etkileme olasılığı yöntemin tek başına etkin olamamasının başlıca nedenleridir. Her ne kadar bankalar denk gruplara ayrılrsa da denk banka grubunun tamamının oranlarında ortaya çıkacak bir bozulma, grupta yer alan tek bir bankanın grup içi sıralamasını değiştirmeyecek ve riskin algılanmasını zorlaştıracaktır. Yöntemle ilgili diğer bir sakınca da bankanın bir banka grubundan diğer gruba geçmesi durumunda, finansal yapısında bir değişme olmamasına rağmen, grup içi sıralamasının değişmesi ve dolayısıyla bankanın performansının yanlış yorumlanmasıdır.

¹¹ Sahajwala, s.15.

1.2.3. Geniş Anlamda Banka Riski Analiz Sistemleri

Geniş anlamda risk analiz sistemleri bankanın bütününe ele alarak geniş ve detaylı bir risk profili değerlendirmesi yapılması esasına dayanmaktadır. Yöntem uyarınca banka kendi içinde değişik iş ünitelerine (Ticari kredi satışı, bireysel kredi satışı, kredi kartı hizmetleri, finansal aracılık hizmetleri, fon yönetimi ve sermaye piyasası işlemleri...vb.) ayrılır ve her ünite için yapılan işin kendi doğasından kaynaklanan riskler ile iç yapılanma ve kontrol riskleri belirlenir. Belirlenen her bir risk kriterine bir skor verilerek her iş ünitesinin aldığı skorlar birleştirilir ve bankanın genel skoru belirlenir. Yöntem iki G10 ülkesinin gözetim otoriteleri tarafından geliştirilmiş olup, banka gözetiminde aktif olarak kullanılmaktadır.

Geniş anlamda banka riski hesaplama amacıyla kullanılan ilk sistem olan RATE, 1998 yılında İngiltere Merkez Bankası tarafından geliştirilmiş ve bankaların gözetiminden sorumlu FSA(Finansal Hizmetler Otoritesi) tarafından aynı yıl gözetim amacıyla kullanılmaya başlamıştır.

Sistemin amacı banka gözetimini risk odaklı hale getirerek gözetimin etkinliğini artırmaktır. RATE sistemi kullanılarak bankalar sistematik risk değerlendirmesine tabi tutulur ve bankalar için iyileştirici müdahale alternatifleri belirlenir. Gözetim uzmanları bankaların aldıkları RATE risk skorlarına dayanarak müdahalenin gerekliliğine ve eğer gerekliyse hangi yoğunlukta olacağına karar verirler.

RATE uygulamasına tabi tutulacak her bir banka için öncelikle bankanın risk profili dikkate alınarak altı ay ile üç yıl arasında değişen bir gözetim süresi belirlenir.

RATE sisteminin temel bileşenleri aşağıdaki gibidir:

1- Banka bünyesinde bulunan önemli iş birimleri her birimin şirket karlılığına katkısı ve şirket sermayesinden aldığı pay gibi kriterler kullanılarak belirlenir.

2- Birden fazla ülkede faaliyet gösteren bankalar için ilgili ülkelerin gözetim otoritelerinden ön bilgiler alınır. Burada amaç bir otoritenin yapmış olduğu işi başka bir otoritenin tekrar yapmasının önüne geçmektir.

3- Yerinde inceleme faaliyetleri planlanır ve banka yönetimi ve önemli iş ünitelerinin (İç denetim, risk yönetimi vb.) yöneticilerini de kapsayan görüşmeler ayarlanır.

4- CAMELBCOM (Sermaye, aktifler, piyasa riskleri, gelirler, pasif yapısı, iş riskleri, kontroller, organizasyon yapısı, yönetim) faktörleri kullanılarak her bir önemli iş ünitesinin kalitatif ve kantitatif değerlendirilmesi yapılır. Bu değerlendirme bankadan sorumlu gözetim uzmanı tarafından yerinde ve uzaktan yapılan incelemeler sonucu elde edilen bilgiler kullanılarak yapılır.

Sistem uygulanırken önemli iş üniteleri CAMELBCOM faktörlerinin her birine göre değerlendirmeye tutulur ve değerlendirme sonucunda her bir ünite için dokuz faktörün her birine bir rating notu verilir. Ünitelerin aldığı rating skorlarının birleştirilmesiyle de bankanın genel RATE skoruna ulaşılır. RATE skorları bankalara açıkça bildirilmez ancak banka yönetimi ve diğer düzenleyici otoritelerle bankanın iş ve kontrol risklerinin bulunduğu seviye (Yüksek, orta, düşük) ve bu risklerin gittiği yön (Artan, durağan, azalan) hakkında bilgi verilir.

5- Yapılan değerlendirmeler doğrultusunda bir gözetim programı belirlenir¹².

Hollanda Merkez Bankası(DNB) tarafından 2005 yılında geliştirilen ve bankaların gözetiminde kullanılan FIRM sistemi, gözetime tabi bankada mevcut riskleri ve bu risklerin nasıl kontrol edildiğini anlamak üzere tasarlanmıştır. DNB risk bazlı gözetim için bir bankanın borçlarını ödeyebilme gücü, likiditesi, organizasyon yapısı ve kontrollerin etkinliği ile iş bütünlüğü kriterlerini önemli olarak saptamış ve bu dört kriteri FIRM sisteminin temel taşları olarak kullanmıştır¹³.

¹² Sahajwala, s.19-20.

¹³ Dutch National Bank, **FIRM Manual**, Amsterdam, 2005, s.4.

FIRM bankanın borç ödeme kabiliyetini likidite yönetim başarısıyla birlikte analiz etmektedir. Bankalardan periyodik olarak toplanan veriler FIRM'e aktarılarak bankanın mevcut likidite ve borçluluk durumu saptanmakta ve bu iki kritik riskin nasıl kontrol edildiği analiz edilmektedir.

FIRM içinde organizasyon ve kontrollerle ilgili kısımda bankacılık riskleri önce finansal ve finansal olmayan riskler şeklinde ikiye ayrılmış, ardından vade ve faiz uyumu, piyasa ve kredi riskleri finansal riskler altında; çevresel, operasyonel, bilgi işlem ve yasal riskler finansal olmayan riskler altında gruplanmıştır.

FIRM sistemi ile incelenecek bankada öncelikle kritik iş üniteleri ve önemli fonksiyonel aktiviteler belirlenmekte ve belirlenen bu birimlere denetçi tarafından düşük-orta-yüksek şeklinde bir ağırlık ölçütü tanımlanmaktadır.

Belirlenen iş üniteleri finansal ve finansal olmayan riskler çerçevesinde incelenmekte ve inceleme sonucunda ilgili üniteye herhangi bir riskin ortaya çıkma olasılığı düşük-orta-yüksek ölçeklerinden birisiyle tanımlanmaktadır. Aynı birimler için risklerin nasıl kontrol edildiği incelenerek kontrol seviyeleri yeterli-yetersiz şeklinde belirlenmektedir. Her bir ünite için yapılan analizler ve verilen risk skorları FIRM tarafından birleştirildiğinde bankanın risk skoruna ulaşılmaktadır.

Gözetim otoritesinin FIRM sistemini kullanarak ulaştığı sonuçlar bankayla ilgili gözetimin planlanmasında da kullanılmaktadır. FIRM skorları herhangi bir kriter için kötü olan bankalar, bankadan sorumlu gözetim uzmanları tarafından uyarılmakta ve gerekli düzeltici tedbirlerin alınması sağlanmaktadır.

Geniş anlamda risk değerlendirme sistemleri zaman ve kaynak gerektiren sistemler olmasına karşın yöntemin, değişik iş alanlarında da faaliyet gösteren yerel bankalar ile uluslararası bankaların risk profillerini değerlendirmede en etkili yöntem olduğu söylenebilir.

1.2.4. İstatistiksel Modeller

Son yıllarda yaygınlaşmaya başlayan istatistik modeller yardımıyla analiz sistemi, gelişmiş sayısal yöntemler kullanılarak bankaların geleceğini tahmin etmeye yönelik çalışmaları içermektedir. İstatistiksel sistemlerin temel amacı “Finansal Açıdan Başarısız” duruma düşen bankaları önceden tahmin edebilmektir. Buradaki “Finansal Başarısızlık” kavramı ülkeden ülkeye değişmekte olup, iflas, yükümlülükleri karşılayamama, üç yıl üst üste zarar etme, kayyum atanması, bir resmi denetim organının kontrolü altına girme durumlarını ifade ettiği söylenebilir ¹⁴.

İstatistik modellerin işleyişi aşağıdaki gibidir:

- 1- Finansal başarısızlığın tanımı yapılır ve bu tanıma uygun olan bankalar saptanır.
- 2- Finansal başarısızlığı tahmin etmede kullanılacak değişkenler seçilir (Bu değişkenler finansal ve finansal olmayan değişkenler arasından seçilebilmektedir).
- 3- Seçilen değişkenler belirlenen bankalar için hesaplanır.
- 4- Uygulanacak istatistiksel model seçilir.

Uygulanacak istatistiksel model, finansal oranları tek tek ele alarak finansal başarısızlığı tahmin etmeye çalışan tek boyutlu bir model (Sadece bir oranın bağımsız değişken olarak ele alındığı bu yaklaşımda, Basit Regresyon ve Tekli Diskriminant Analizi gibi istatistik teknikler kullanılabilir) olabileceği gibi, çok sayıda değişkeni bir arada kullanan çok boyutlu bir model (Çoklu Diskriminant Analizi, Logit, Probit, Çoklu Regresyon ve Performans İndeksi) kullanılması da mümkündür.

¹⁴ Ramazan Aktaş, **Mali Başarısızlık Tahmin Modelleri**, İstanbul: T.İş Bankası Yayınları, 1997, s.10.

1.3. TÜRKİYE'DE BAKALARIN GÖZETİMİ VE DENETİMİ

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), 23.06.1999 tarihinde yürürlüğe giren mülga 4389 Sayılı Bankalar Kanunu ile kurulmuş, Başkanı ve Kurul üyeleri 23.03.2000 tarihi itibarıyla atanmış, 31.08.2000 tarihinde faaliyete başlamıştır. 4672 sayılı Kanun gereği, Başkan dışındaki Kurul üyeleri 15.03.2001 tarihinde yenilenmiştir. Kurumun hizmet birimleri ile bunların görev, yetki ve sorumlulukları Bakanlar Kurulu tarafından 22.06.2000 tarihinde çıkarılan Teşkilat Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Ayrıca, Kurulun çalışma esas ve usûlleri, meslek ilkeleri, insan kaynakları, yarışma ve yeterlilik sınavları ile çalışma usûl ve esaslarına ilişkin düzenlemeler Kurul kararı ile çıkarılmıştır.

Mülga Kanun gereğince BDDK, Hazine Müsteşarlığı'nın Bankalar Yeminli Murakıpları Kurulu ile Banka ve Kambiyo Genel Müdürlüğü'nün bankacılıkla ilgili birimleri ve Merkez Bankası Bankalar Gözetim Müdürlüğü'nün görev, yetki ve sorumluluklarını devralmıştır.

Ayrıca, Merkez Bankası tarafından idare ve temsil olunan Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun (TMSF) temsil ve idare yetkisi de BDDK'ya geçmiştir. Ancak, TMSF, 5020 sayılı yasa uyarınca 26.12.2003 tarihinde idarî ve finansal özerkliğe sahip kamu tüzel kişiliğini kazanmıştır¹⁵.

Bankaların gözetim ve denetimi yetkisini elinde bulunduran BDDK bu amaçla kurulduğu günden bu yana bankacılık sistemini düzenleme ve denetleme faaliyetlerinde bulunmaktadır. BDDK tarafından yapılan düzenlemeler kapsamında bankaların bağımsız dış denetim şirketleri tarafından üç ayda bir denetlenmeleri ve BASEL II düzenlemelerine paralel olarak iç kontrol ve risk yönetimi birimlerini kurmaları zorunlu kılınmıştır.

¹⁵BDDK, Stratejik Plan 2006-2008, http://www.bddk.org.tr/turkce/kurum_bilgileri/stratejik_plan.pdf (12 Haziran 2007), s.3.

BDDK, bankalardan günlük, haftalık, aylık ve üçer aylık bazda solo ve konsolide olarak mevduat ve kredi detaylarından, Őbe bilgilerine, personele ait detay bilgilerden çok sayıda ve çeŐitte finansal tablo ve verilere uzanan geniş bir yelpazede bilgiler toplamaktadır. Bankalar söz konusu raporları bankacılık sistemi için oluşturulan ara yüz aracılığıyla doğrudan Kurum'un bilgi işlem sistemine aktarmaktadır. Bankalardan gelen verilerin çapraz kontroller ile doğruluğu ve güvenilirliği kontrol edildikten sonra bu veriler Kurum içindeki kullanıcılara sunulmaktadır. Söz konusu verilerden kullanıcılar tarafından banka ya da sektör bazında çeşitli raporlar türetildiği gibi Kurum'un ilgili birimleri tarafından sektör genelinde gözetim fonksiyonuna yönelik yabancı para net genel pozisyonu, likidite, borçluluk, karlılık vb. raporlar da periyodik olarak üretilmektedir. Üretilen raporların bazıları sadece kurum içi kullanıma sunulurken bazıları da kamuoyuna açıklanmaktadır. Diğer taraftan, söz konusu veriler ile gözetim fonksiyonu çerçevesinde banka bazında periyodik olarak raporlar hazırlanmakta ve analizler yapılmaktadır. Gözetim sisteminde yer alan veriler Bankalar Yeminli Murakıpları tarafından yapılan yerinde denetimler sırasında da kullanılmaktadır.

2. FİNANSAL ANALİZ KAVRAMI VE BANKA FİNANSAL TABLOLARININ ANALİZİ

2.1. FİNANSAL ANALİZ KAVRAMI

Finansal analiz, bir işletmenin faaliyetleri sonucunda oluşan finansal tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkilerin ve bunların zaman içinde gösterdikleri gelişimin incelenmesi ve değerlendirilmesi yoluyla, işletmenin finansal durumu, faaliyet sonuçları ve finansal gelişmesinin yeterliliği konularında saptama yapabilme ve geleceğe yönelik ön görülerde bulunabilme çabalarının bütünü olarak tanımlanabilmektedir.

Finansal analiz, asıl finansal tablolar olan bilanço ve gelir tablosu başta olmak üzere nakit akım tablosu, fon akım tablosu ve kar dağıtım tablosu gibi ek finansal tablolar üzerinden yapılan bir çalışmadır.

Bir işletme ile dolaylı ve dolaysız olarak ilişkisi bulunan her kesimin işletmeden beklentileri farklı olmaktadır. İşletmeye kısa vadeli kredi veren kurumlar esas olarak işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü gösteren likidite yapısıyla ilgilenirler. Çünkü bu kurumların temel amacı verdikleri krediyi ve bu kredinin faizini zamanında tahsil edebilmektir. İşletmeye yatırım yapanlar, sermaye koyanlar esas olarak işletmenin karlılık yapısıyla ilgilenirler. Yatırımcıların temel amacı kar elde etmektir ve rasyonel bir yatırımcı yatırıma yönlendirdiği paranın alternatif getirilerini dikkate alarak hareket etmektedir.

Finansal analiz, işletmeden farklı beklentileri olan her kesim için anlamlı sonuçlar üretebilecek bir yaklaşım olup, çeşitli kriterler esas alınarak kendi içinde farklı bölümlere ayrılabilir¹⁶.

¹⁶ Öztin Akgüç, **Mali Tablolar Analizi**, İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Yayınları, 1990, s.12.

2.2. FİNANSAL ANALİZ YÖNTEMLERİ¹⁷

2.2.1. Kurulan Modelin Türüne Göre Ayrım

Finansal analiz çalışması için oluşturulacak modeller iki şekilde olabilmektedir:

2.2.1.1. Açıklayıcı Modeller

Bu tip modellerde işletmenin, çeşitli finansal büyüklükleri arasında ilişki kurularak mevcut durumdaki başarısı ölçülmeye çalışılmaktadır. İncelenen döneme ait olaylar, incelenen döneme ait değişkenlerdeki değişime bağlı olarak açıklanmaktadır.

2.2.1.2. Tahmin Modelleri

Bu modellerde incelenen döneme ait veriler esas alınarak bir sonraki döneme ilişkin tahmin yapılmaya çalışılmaktadır.

2.2.2. Yatay ve Dikey Kesit Analizleri

2.2.2.1. Yatay Kesit Analizleri

Birden çok işletmenin aynı döneme ait verileri analiz edilmektedir. Yatay kesit analizinde amaç incelenen firma veya firmaların yer aldıkları sektör içindeki konumunu saptamaktır.

2.2.2.2. Dikey Kesit Analizleri

Bir işletmenin farklı dönemlerdeki verileri analiz edilerek, işletmenin gelişme sürecinin yönü saptanmaya çalışılmaktadır. Farklı dönemlere ait veriler karşılaştırıldığında işletmenin finansal yapısının dönemler itibariyle gelişimi görülebilmektedir.

¹⁷ Nalan Akdoğan ve Nejat Tenker, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Ankara: Gazi Kitabevi, 2007, s.551.

2.2.3. Amaçlarına Göre Finansal Analiz Türleri

2.2.3.1. Yönetim Analizleri

İşletmenin yöneticileri tarafından işletmenin mevcut durumunu görmek ve faaliyetlerden elde edilen sonuçların başarısını değerlendirmek amacıyla yapılmaktadır.

2.2.3.2. Yatırım Analizleri

İşletmeye ortak olanlar ve olmayı düşünenler tarafından yapılır.

2.2.3.3. Kredi Analizleri

İşletmenin kısa-uzun vadeli kaynak sağlamak amacıyla başvurduğu kreditor kuruluşlar ve işletmeye vadeli olarak ticari mal satanlar tarafından yapılmaktadır. Finansal analiz yoluyla, kreditor kuruluşlar, işletmeye verdikleri-verecekleri borcun ve borcun faizinin işletme tarafından zamanında ve tam olarak ödenip ödenemeyeceğini anlamayı amaçlarken; işletmeye mal satanlar sattıkları malların bedelini zamanında tahsil edip edemeyeceklerini anlamaya çalışmaktadırlar.

2.2.4. Zaman Boyutuna Göre Ayrım

Finansal tablolara uygulanan analizler zaman boyutu dikkate alınarak statik ve dinamik analiz şeklinde ikiye ayrılabilir:

2.2.4.1. Statik Analiz

Statik analiz, belli bir tarihte düzenlenmiş veya belli bir döneme ait finansal tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkilerin saptanması ve incelenmesi esasına dayanır. Yapılan analiz işletmenin finansal durumunu ve faaliyet sonuçlarını incelenen dönem için ortaya koymaktadır.

2.2.4.2. Dinamik Analiz

Dinamik analiz, birbirlerini izleyen dönemlere ait finansal tablolarda yer alan kalemlerin zaman içerisinde göstermiş oldukları artış veya azalışların incelenmesi ve eğilimlerin saptanmasıdır. Yapılan analiz işletmenin yıllar itibariyle gittiği yönü görmek açısından yararlı olmaktadır.

2.2.5. Analizde Kullanılan Değişken Sayısına Göre Ayrım

2.2.5.1. Tek Değişkenli Analiz

İşletmeye ilişkin değerlendirme tek bir değişkenin aldığı değer üzerinden yapılmaktadır.

2.2.5.2. Çok Değişkenli Analiz

İşletmeyle ilgili çok sayıda değişken bir arada ele alınarak değişkenlerin karşılıklı etkileşimleri sonucu ortaya çıkan toplu sonuç üzerinden değerlendirme yapılmaktadır. Çoklu regresyon, çok değişkenli varyans analizi (MANOVA), diskriminant analizi, kanonikal analizi, kümeleme analizi (CLUSTERING) çok değişkenli analiz tekniklerinin en önemlileri olup, ilk dört analiz bağımlılık analizi olarak adlandırılmaktadır. Bağımlılık analizi, bir değişken veya değişkenler setinin, diğer bir değişkene veya değişkenlere bağımlı olarak tanımlanıp açıklanabileceği düşüncesine dayanmaktadır.

2.3. FİNANSAL ANALİZ TEKNİKLERİ

Finansal tablolar, işletme ile ilgili çeşitli pratik ve önemli soruların yanıtlarını araştırmak için analize tabi tutulur. Bir işletmeye ait finansal tabloların analizi sonucunda işletmenin borç ödeme gücünün olup olmadığı, kaynak-kullanım yapısının dengeli olup olmadığı ve işletmenin faaliyetlerinden kar edip etmediği gibi önemli soruların yanıtları bulunabilmektedir.

2.3.1. Karşılaştırmalı Analiz

Karşılaştırmalı analiz, farklı tarihlerde düzenlenmiş finansal tablolarda yer alan kalemlerde görülen değişikliklerin incelenmesi ve bu değişikliklerin değerlendirilmesidir. Dinamik bir analiz olan karşılaştırmalı analizde farklı tarihlerde düzenlenmiş finansal tablolar esas alınarak her bir hesap grubunda ortaya çıkan artış azalışlar incelenmektedir. Bu analizin en önemli katkısı işletmenin gelişme yönü hakkında kanaat oluşturacak verileri sağlamasıdır.

2.3.2. Yüzde Yöntemiyle Analiz

Yüzde yöntemiyle analiz, finansal tablolar içinde yer alan kalemlerin toplam içerisindeki payını yüzde olarak göstermesi nedeniyle her bir kalemin göreceli önemini ortaya koyan, aynı endüstri kolundaki benzer işletmeler arasında anlamlı karşılaştırmalar yapmaya olanak veren ve hem statik hem de dinamik analiz için kullanılabilen bir tekniktir¹⁸.

2.3.3. Eğilim (Trend) Yüzdeleri Analizi

Eğilim yüzdeleri yöntemi, işletme için her yönden normal sayılabilecek bir temel yıla kıyasla finansal tablolarda yer alan kalemlerin değişimini gösteren bir indeks olarak düşünülebilir. Yöntem uygulanırken baz alınan yıla ait verilerin değeri 100 kabul edilir ve incelenen dönemlere ait veriler baz alınan yıl verilerine göre orantılanarak yeniden düzenlenir. Baz alınan yıla göre düzenlenen tablolar incelenerek işletmenin normal kabul edilen bir döneme göre gösterdiği değişim bulunabilir¹⁹.

2.3.4. Oran Analizi

Oran, finansal tablolarda yer alan iki kalem arasındaki ilişkinin basit matematik ifadesi olarak tanımlanabilir. Finansal tablolar üzerinden çok sayıda oran hesaplamak mümkündür. Ancak finansal analist veya işletme ile ilgili diğer kişiler için önemli olan,

¹⁸ Stanley Block ve Geoffrey Hirt, **Foundations of Financial Management**, 10.Baskı, USA: McGraw-Hill, 2002, s.54

¹⁹ Akdoğan ve Teker, s.553.

işletmenin borç ödeme gücü, finansal yapısı, karlılığı, sermayesini ve iktisadi varlıklarını verimli bir şekilde kullanıp kullanmadığı konularına ışık tutacak oranların hesaplanmasıdır.

Finansal oran analizi, finansal tablolarda yer alan herhangi iki kalem arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Bir aktif kalemin diğer bir aktifle ya da pasif bir kalemin diğer bir pasifle ilişkilendirilmesi dikey analiz, aktif ile pasif arasındaki ilişkiler ise yatay analiz çerçevesinde incelenir²⁰.

Oranların hesaplanmasından daha önemli olan bulunan oranların yorumlanmasıdır. Oranlar tek başlarına fazla bir anlam ifade etmezler. İşletme hakkında bir yargıya varabilmek için birbirleriyle ilişkili oranları bir arada değerlendirmek ve işletmenin faaliyet gösterdiği endüstri kolundaki benzer işletmelerin oranlarını da dikkate almak gerekmektedir.

2.3.4.1. Finansal Oranların Matematiksel-İstatistiksel Modellerle Uyumu

Finansal Oranların Normal Dağılmaması Sorunu

Finansal verilerin istatistiksel anlamda normal dağılması çok az görülen bir durumdur. 1973 yılında yapılan bir çalışmada²¹ ondokuz yıllık bir dönem boyunca değişik sektörlerden işletmelere ait on bir finansal oranın dağılımlarının normal dağılıma uygunluğu araştırılmış ve Toplam Borç/Toplam Aktifler dışında kalan hiç bir oranın normal dağılmadığı görülmüştür. Aynı çalışmada bazı durumlarda verilerin transformasyona tabi tutulması halinde normal dağılım elde edilebildiği saptanmıştır. Çalışmada saptanan bir diğer önemli husus da aynı sektörde yer alan işletmelere ait finansal oranların normal dağılıma ihtimalinin daha yüksek olmasıdır.

²⁰Niyazi Berk, **Finansal Yönetim**, 7. Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2003, s.34.

²¹Edward B. Deakin, "Distributions of Financial Accounting Ratios : Some Empirical Evidence", **The Accounting Review**, Vol.51, No.1 (January 1976), s.90-96.

Finansal Oranların Çoklu Korelasyon Göstermesi Sorunu

Kullanılan finansal oranlar arasında çoklu korelasyona rastlanması olağan bir durumdur. Bunun nedenlerinden birincisi bir çok oranın pay veya paydasında kullanılan değerler, diğer oranların hesaplanmasında da kullanılıyor olmasıdır. İkinci olarak, kredilerden elde edilen faizler ve krediler toplamı gibi bazı kalemlerin işletme işleyişi içinde doğal olarak birlikte hareket etmeleridir. Modelde yer alan bağımsız değişkenler arasında çoklu korelasyon olması kurulan modelin tahmin gücünü artırabilmektedir²².

2.4. BANKA FİNANSAL TABLOLARI VE ANALİZİ

2.4.1. Bilanço

Bilanço bir işletmenin varlıklarını ve kaynaklarını belirli bir tarih itibariyle gösteren bir tablodur. Bilanço aktif (Varlıklar) ve pasif (Kaynaklar) şeklinde iki kısma ayrılır. Pasif kısmı işletmenin kaynak kompozisyonunu gösterirken; aktif kısmı sağlanan kaynakların nerelerde kullanıldığını göstermektedir.

Bilanço(balance sheet) işletmenin aktif ve pasifleri arasındaki dengeyi gösteren bir tablodur. Ganguin²³, bilanço analizlerinde analistin öncelikle işletmenin pasif yapısına odaklanması gerektiğini ve daha sonra işletmenin yükümlülük altına girerek sağladığı kaynakları ne tip aktifler için kullandığını belirleyerek aktif kalitesini anlaması gerektiğini ifade etmektedir.

Tablo 3 Türkiye`de faaliyet gösteren bankaların BDDK raporlamalarında kullandıkları bilanço formatını göstermektedir.

²² Collin Watson, ‘‘Multivariate Distributional Properties, Outliers, and Transformation of Financial Ratios’’, **The Accounting Review**, Vol.65, No.3 (July 1990), s.688.

²³ Blaise Ganguin, **Standard and Poor’s Fundamentals of Corporate Credit Analysis**, USA:McGraw Hill, 2004, s.87.

Tablo 3

Banka Bilançosu Kalemleri

AKTİF KALEMLER		31/12/200X	PASİF KALEMLER	31/12/200X
1	NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI		1	MEVDUAT
	GERÇEĞE UYGUN D FARKI K/Z'A YANSITILAN FV (Net)		2	ALIM SATTIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR
2.1	Alın Satım Amaçlı Finansal Varlıklar		3	ALINAN KREDİLER
2.1.1	Devlet Borçlanma Senetleri		4	PARA İHTİSALARINA BORÇLAR
2.1.2	Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler		4.1	Bankalararası Para Piyasalarından Alınan Borçlar
2.1.3	Diğer Menkul Değerler		4.2	DMKB Tabanlı Piyasasından Alınan Borçlar
2.2	Geryeğe Uygun Değer Farkı Kar/Zararı Yansıtılan O. Sınıflandırılan FV		4.3	Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar
2.2.1	Devlet Borçlanma Senetleri		5	DİHAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)
2.2.2	Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler		5.1	Bonolar
2.2.3	Diğer Menkul Değerler		5.2	Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler
2.3	Alın Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar		5.3	Tahviller
3	BANKALAR VE DİĞER MALİ KURULUŞLAR		6	FONLAR
4	PARA İHTİSALARINDAN ALACAKLAR		7	MUKTELİF BORÇLAR
4.1	Bankalararası Para Piyasasından Alınacaklar		8	DİĞER YARANCI KAYNAKLAR
4.2	DMKB Tabanlı Piyasasından Alınacaklar		9	FAKTÖRİNG BORÇLARI
4.3	Tür Repo İşlemlerinden Alınacaklar		10	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR (Net)
5	SATILMAYA HAZİR FİNANSAL VARLIKLAR (Net)		10.1	Finansal Kiralama Borçları
5.1	Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler		10.2	Paalyet Kiralaması Borçları
5.2	Devlet Borçlanma Senetleri		10.3	Diğer
5.3	Diğer Menkul Değerler		10.4	Etlelenmiş Finansal Kiralama Göderleri (-)
6	KREDİLER		11	RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR
6.1	Hredidler		11.1	Geryeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar
6.2	Tahvilleri Kredidler		11.2	Nâhî Akış Riskinden Korunma Amaçlılar
6.3	Özel Karşılıklar (-)		11.3	Yurt dışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar
7	FAKTÖRİNG ALACAKLARI		12	KARŞILIKLAR
8	VADEYE KADAR ELDE TUTULAN AKTİFLER (Net)		12.1	Genel Karşılıklar
8.1	Devlet Borçlanma Senetleri		12.2	Yerelden Yapılmasına Karşılığı
8.2	Diğer Menkul Değerler		12.3	Çalışan Hâkî Karşılığı
9	İŞTRAKLER (Net)		12.4	Sigorta Tahakkül Karşılıkları (Net)
9.1	Ölçüsel Yöntemle Göre Konsolide Edilenler		12.5	Diğer Karşılıklar
9.2	Konsolide Edilmeyenler		13	VERGİ BORCU
9.2.1	Mali İştrakler		13.1	Cari Vergi Borcu
9.2.2	Mali Olmayan İştrakler		13.2	Etlelenmiş Vergi Borcu
10	BAĞLI ORTAKLIKLAR (Net)		14	SATIŞ AMAÇLI DURAN VARLIKLARA İLİŞKİN BORÇLAR
10.1	Konsolide Edilmeyen Mali Ortaklıklar		15	SERMAYE BENZERİ KREDİLER
10.2	Konsolide Edilmeyen Mali Olmayan Ortaklıklar		16	ÖZKAYNAKLAR
11	BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR (Net)		16.1	Ölçüsel Sermaye
11.1	Ölçüsel Yöntemle Göre Konsolide Edilenler		16.2	Sermaye Yedekleri
11.2	Konsolide Edilmeyenler		16.2.1	Hisse Senedi İray Primleri
11.2.1	Mali Ortaklıklar		16.2.2	Hisse Senedi İptal Karşılığı
11.2.2	Mali Olmayan Ortaklıklar		16.2.3	Menkul Değerler Değer Artış Fonu
12	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR (Net)		16.2.4	Moddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Değer Artışları
12.1	Finansal Kiralama Alacakları		16.2.5	Moddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Değer Artışları
12.2	Paalyet Kiralaması Alacakları		16.2.6	İştirakler, Bağlı Ort. ve Birlikte Kontrol Edilen Ort. Bedelsiz Hisse Senetleri
12.3	Diğer		16.2.7	Risikden Korunma Fonları (Etkin kısım)
12.4	Karşılıksız Gelirler (-)		16.2.8	Satış Amaçlı Duran Varlıklar Değer Artışları
13	RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR		16.2.9	Diğer Sermaye Yedekleri
13.1	Geryeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar		16.3	Kâr Yedekleri
13.2	Nâhî Akış Riskinden Korunma Amaçlılar		16.3.1	Yasal Yedekler
13.3	Yurt dışındaki Net Yatırım Riskinden Korunma Amaçlılar		16.3.2	Statü Yedekleri
14	MADDİ DURAN VARLIKLAR (Net)		16.3.3	Ölçüsel Yedekler
15	MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR (Net)		16.3.4	Diğer Kâr Yedekleri
15.1	Şerhiye		16.4	Kâr veya Zarar
15.2	Diğer		16.4.1	Uçmuş Yıllık Kâr ve Zararları
16	VERGİ VARLIĞI		16.4.2	Dönem Net Kâr ve Zararı
16.1	Cari Vergi Varlığı		16.5	Azımlık Hâkî
16.2	Etlelenmiş Vergi Varlığı			
17	SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN DURAN VARLIKLAR (Net)			
18	DİĞER AKTİFLER			
	AKTİF TOPLAMI			PASİF TOPLAMI

Kaynak: BDDK, Bankalarca Kamuya Açıklanacak Finansal Tablolara Hakkında Tebliğ, <http://www.bddk.org.tr> (12 Ekim 2007), Ek.1.

2.4.1.1. Aktifler (Varlıklar)

Tablo 3'te sunulan bilanço örneğine uygun olarak, bilançonun aktifinde yer alan hesap grupları aşağıda sırasıyla tanıtılmıştır²⁴:

1. Nakit değerler ve merkez bankası

Bu bölümde bankaların kasalarında tuttıkları Türk parası ve yabancı para efektifler ile TCMB nezdinde tuttıkları vadesiz ve vadeli mevduat hesaplar izlenmektedir.

2. Gerçeğe uygun değer farkı kar/zarara yansıtılan finansal varlıklar

Bu bölümde bankalar tarafından alım satım amaçlı olarak edinilen Hazine Bonoları, her tür tahvil ve hisse senetleri ile vadesi gelmemiş tahvil ve hisse senedi kuponları gibi menkul değerlerin kaydedildiği hesaplar ve alım satım amaçlı türev işlemlerden kaynaklanan gelir reeskontları izlenmektedir.

3. Bankalar ve diğer mali kuruluşlar

Bankaların diğer bankalara, özel finans kurumlarına ve özel kanunlarına göre mevduat kabulüne yetkili bulunan kuruluşlara yatırdıkları Türk parası ve yabancı para mevduat ile anılan kurum ve kuruluşlarla yapılan işlemlerden doğan borç ve alacaklar bu bölümde izlenmektedir.

4. Para piyasalarından alacaklar

Bankaların, T.C.Merkez Bankası ve İMKB Takasbank aracılığıyla diğer bankalara verdiği Türk Parası borç tutarlarıyla ilgili hesaplar bu bölümde izlenmektedir.

²⁴ BDDK, Tek Düzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ, <http://www.bddk.org.tr> (12 Ekim 2007), s.139.

5. Satılmaya hazır finansal varlıklar(net)

Bankaların banka kaynaklı krediler ve alacaklar ile vadeye kadar elde tutulacaklar ve alım-satım amaçlılar dışında kalan finansal varlıkları bu bölümde izlenmektedir.

6. Krediler

Bankaların müşterilerine kullandırdıkları kısa, orta ve uzun vadeli ticari krediler ile tüketici kredileri ve bunlar için ayrılan özel karşılıklar bu bölümde izlenmektedir.

7. Faktoring Alacakları

Factoring işlemleri sözleşmesi ile temellük edilen ve tahsili üstlenilen alacaklar karşılığında yapılan ödemelerden satıcıya rücu edilebilir olan alacaklar bu bölümde izlenir.

8. Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar (Net)

Bankalar tarafından vadesine kadar saklama niyetiyle elde tutulan ve fonlama kabiliyeti dahil olmak üzere vade sonuna kadar elde tutulabilmesi için gerekli koşulların sağlanmış olduğu, sabit veya belirlenebilir ödemeleri ile sabit vadesi bulunan ve banka kaynaklı krediler ve alacaklar dışında kalan finansal varlıklar bu bölümde izlenmektedir.

9. İştirakler (Net)

Bankanın iştirakleri bu bölümde izlenmektedir.

10. Bağlı ortaklıklar (Net)

Bankanın bağlı ortaklıkları bu bölümde izlenmektedir.

11. Birlikte kontrol edilen ortaklıklar (Net)

Bankanın konsolidasyon dışı yatırımları bu bölümde izlenmektedir.

12. Kiralama işlemlerinden alacaklar (Net)

Bankanın finansal kiralama işlemlerinden kaynaklanan alacakları bu bölümde izlenmektedir.

13. Riskten korunma amaçlı türev finansal varlıklar

Bankaların türev finansal işlemlerden kaynaklanan alacakları bu bölümde izlenmektedir.

14. Maddi duran varlıklar

Bankaların faaliyetlerinde kullanmak üzere satın aldıkları veya kiraladıkları kullanım süreleri bir yıldan çok olan menkuller, gayri menkuller ve bunlara ilişkin özel maliyet bedelleri bu bölümde izlenmektedir.

15. Maddi olmayan duran varlıklar

Bankanın tesis olunması veya yeni bir şubenin açılması ya da işlerin devamlı bir surette genişletilmesi için yapılan ve karşılığında maddi bir kıymet iktisap olunmayan giderlerle ilgili hesapları bu bölümde izlenmektedir.

16. Vergi karşılığı

Ertelenmiş vergilere ilişkin düzenlemeler kapsamında hesaplanan ertelenmiş vergi aktifleri bu bölümde izlenmektedir.

17. Satış amaçlı elde tutulan duran varlıklar

Bankanın satış amacıyla elde tuttuğu duran varlıklar bu bölümde izlenmektedir.

18. Diğer aktifler

Yukarıda yapılan sınıflamalardan herhangi birine girmeyen alacaklı ve borçlu geçici hesaplar, kamu kuruluşlarından alacaklar, şubeler cari hesabı gibi hesaplar bu bölümde izlenmektedir.

2.4.1.2. Pasifler (Kaynaklar)

Tablo 3'te sunulan bilanço örneğine uygun olarak, her bir pasif hesap grubu sırasıyla aşağıda tanımlanmıştır²⁵.

1. Mevduat

Bankalara gerçek ve tüzel kişilerin faiz veya herhangi bir ivaz karşılığında ve istenildiği anda veya belli bir süre sonunda ya da belli bir ihbar süresine uyararak, geri almak üzere yatırdıkları Türk parası veya yabancı paralar bu bölümde izlenmektedir.

2. Alım satım amaçlı türev finansal borçlar

Alım satım amaçlı türev işlemlerden kaynaklanan gider reeskontları bu bölümde izlenmektedir.

3. Alınan krediler

Bankaların yurt içi ve yurt dışı bankalardan aldıkları Türk parası ve yabancı para cinsinden kredilerle ilgili hesaplar bu bölümde izlenmektedir.

4. Para piyasalarına borçlar

Bankaların, TCMB ve İMKB TAKASBANK aracılığıyla, diğer bir bankadan aldıkları Türk parası ve yabancı para cinsinden borç hesapları bu bölümde izlenmektedir.

²⁵ BDDK, Tek Düzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ, <http://www.bddk.org.tr> (12 Ekim 2007), s.173.

5. İhraç edilen menkul kıymetler (Net)

Bankalar tarafından ihraç edilen ve üçüncü şahıslara satılan tahvillerin, bonoların ve varlığa dayalı menkul kıymetlerin kaydedildiği hesaplar bu bölümde izlenmektedir.

6. Fonlar

Bankalara, bütçeden, bakanlıklardan ve diğer kamu kaynaklarından yasa ve idari kararlarla tahsis edilen fonlarla ilgili hesaplar bu bölümde izlenmektedir.

7. Muhtelif borçlar

Bankalarda alacaklı veya borçlu cari hesabı bulunmayan müşteri veya üçüncü şahısların bankalardan olan alacakları ile bankalarca açılan nakdi ve gayrinakdi kredilerin nakdi teminatı olarak alınan paralar, türev finansal araçlar için alınan teminatlar ve primler ile diğer borçlar bu bölümde izlenmektedir.

8. Diğer yabancı kaynaklar

Bilançonun kaynaklar bölümünde yer alan diğer başlıklar altında toplanamayan hesaplar bu bölümde gösterilmektedir.

9. Faktoring borçları

Bankaların faktoring işlemi yapmaları durumunda bundan kaynaklanan borçların kaydedildiği hesaplar bu bölümde izlenmektedir.

10. Kiralama işlemlerinden borçlar

Bankaların finansal kiralama yoluyla edindikleri aktiflerle ilgili kira borçları bu bölümde izlenmektedir.

11. Riskten korunma amaçlı türev finansal borçlar

Bankaların türev finansal işlemlerden kaynaklanan borçları bu bölümde izlenmektedir.

12. Karşılıklar

Bankaların TL ve YP krediler üzerinden ayırdıkları karşılıklar ile kıdem tazminatı, gelir ve kurumlar vergisi karşılıklarının ve diğer karşılıkların kaydedildiği hesaplar bu bölümde izlenmektedir.

13. Ödenecek vergi, resim ve harçlar

Bankaların vergi sorumlusu veya yükümlüsü olarak ödeyeceği YTL ve YP cinsinden vergi, resim, harç ve primlerin kaydedildiği hesaplar ve ertelenmiş vergilere ilişkin düzenlemeler kapsamında hesaplanan ertelenmiş vergi pasifleri bu bölümde izlenmektedir.

14. Satış amaçlı duran varlıklara ilişkin borçlar

Bankaların satış amacıyla elde tuttuğu duran varlıklardan kaynaklanan borçları bu bölümde izlenmektedir.

15. Sermaye benzeri krediler

İlgili düzenleme kapsamında gerekli koşulları taşıyan sermaye benzeri kredilerle ilgili hesaplar bu bölümde izlenmektedir.

16. Özkaynaklar

Bankaların ödenmiş sermaye, ödenmiş sermaye enflasyon düzeltme farkları, yedek akçeler, muhtemel zararlar karşılığı, geçmiş yıllar kar ve zararları ile dönem net kar veya zararının kaydedildiği hesapları bu bölümde izlenmektedir.

2.4.2. Bilanço Dışı Yükümlülükler

Nakdi olmayan krediler (Garanti ve kefaletler), taahhütler, döviz ve faiz haddi ile ilgili işlemlerin izlendiği hesaplar bilanço dışı yükümlülükler bölümünde izlenmektedir. Bilanço dışı yükümlülükler tablosunun biçimi ve içeriği Tablo 4' te gösterilmiştir.

1. Garanti ve yükümlülükler

Bankaların müşterilerine verdikleri teminat mektupları, akreditif yükümlülükleri ve vermiş oldukları garantiler bu bölümde izlenmektedir.

2. Taahhütler

Bankaların kredi kartı harcama taahhütleri, açığa menkul kıymet alım-satım taahhütleri gibi tüm cayılabilir ve cayılamaz taahhütleri bu bölümde izlenmektedir.

3. Türev finansal araçlar

Bankaların forwards, futures, swap ve opsiyon alım satımlarından kaynaklanan alacak ve borçları bu bölümde izlenmektedir.

4. Emanet ve rehinli kıymetler

Bankaların müşterileri adına sakladıkları fon ve portföyler, menkul kıymetler, tahsile alınan ticari senetler ve çekler ile teminat amaçlı olarak müşterilerden alınan rehinli kıymetlerle ilgili hesapları bu bölümde izlenmektedir.

Tablo 4

Bilançodışı Yükümlülükler Tablosu(Özet)

	31/12/200X
A. BİLANÇO DIŞI YÜKÜMLÜLÜKLER (I+II+III)	
1 GARANTİ ve KEFALETLER	
1.1. Teminat Mektupları	
1.2. Banka Kredileri	
1.3. Akreditifler	
1.4. Garanti Verilen Prefinansmanlar	
1.5. Cirolar	
1.6. Menkul Kıy. İh. Satın Alma Garantilerimizden	
1.7. Faktoring Garantilerinden	
1.8. Diğer Garantilerimizden	
1.9. Diğer Kefaletlerimizden	
2 TAAHHÜTLER	
2.1. Cayılamaz Taahhütler	
2.2. Cayılabilir Taahhütler	
3 TÜREV FİNANSAL ARAÇLAR	
3.1. Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Araçlar	
3.2. Alım Satım Amaçlı İşlemler	
B. EMANET VE REHİNLİ KIYMETLER (IV+V+VI)	
4 EMANET KIYMETLER	
4.1. Müşteri Fon ve Portföy Mevcutları	
4.2. Emanete Alınan Menkul Değerler	
4.3. Tahsile Alınan Çekler	
4.4. Tahsile Alınan Ticari Senetler	
4.5. Tahsile Alınan Diğer Kıymetler	
4.6. İhracına Aracı Olunan Kıymetler	
4.7. Diğer Emanet Kıymetler	
4.8. Emanet Kıymet Alanlar	
5 REHİNLİ KIYMETLER	
5.1. Menkul Kıymetler	
5.2. Teminat Senetleri	
5.3. Emtia	
5.4. Varant	
5.5. Gayrimenkul	
5.6. Diğer Rehinli Kıymetler	
5.7. Rehinli Kıymet Alanlar	
6 KABUL EDİLEN AVALLER VE KEFALETLER	
BİLANÇO DIŞI HESAPLAR TOPLAMI (A+B)	

Kaynak: BDDK, Bankalarca Kamuya Açıklanacak Finansal Tablolar Hakkında Tebliğ, <http://www.bddk.org.tr> (12 Ekim 2007), Ek.1.

2.4.3. Gelir Tablosu

Bilançonun aksine dinamik bir tablo olan gelir tablosu, işletmenin belli bir hesap döneminde elde ettiği gelirlerle yaptığı giderleri toplu ve sınıflandırılmış bir biçimde gösteren dönem faaliyetlerinin net sonucunu kar veya zarar olarak özetleyen bir tablodur. Ganguin²⁶, bir işletmenin kar potansiyelinin işletmenin faaliyet gösterdiği iş alanının kalitesi için çok önemli bir belirleyici faktör olduğunu belirterek; yatırımcıların bir işletmeye yatırım yapmadan önce işletmenin gelir ve gider yapısını çok yakından incelediklerini dolayısıyla güçlü bir gelir yapısı bulunan işletmelerin çok daha kolay ve ucuz fon kaynakları bulabileceklerini vurgulamaktadır.

Banka gelir tablosunun biçimi ve hesapların içeriği Tablo 5' te gösterilmiştir. Gelir tablosunda yer alan hesapların içeriği aşağıda tanıtılmıştır²⁷.

1. Faiz Gelirleri

- Kredilerden Alınan Faizler: Tüm Türk parası ve yabancı para cinsinden olan kısa ve orta-uzun vadeli kredilerden alınan faizler bu bölümde izlenmektedir.

- Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler: TCMB nezdinde tutulan Türk parası ve yabancı para cinsinden munzam karşılık hesaplarından elde edilen faiz gelirleri bu bölümde izlenmektedir.

- Bankalardan Alınan Faizler: TCMB, yurt içi ve yurt dışı bankalarda bulunan Türk parası ve yabancı para cinsinden hesaplardan elde edilen faiz gelirleri bu bölümde izlenmektedir.

- Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler: TCMB aracılığıyla diğer bir bankaya borç olarak verilen paralar karşılığında elde edilen faiz geliri bu bölümde izlenmektedir.

²⁶ Ganguin, s.91.

²⁷ BDDK, Tek Düzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ, <http://www.bddk.org.tr> (12 Ekim 2007), s.195.

- Menkul Değerler Cüzdanından Alınan Faizler: Devlet iç borçlanma senetlerinden ve diğer menkul değerlerden Türk parası ve yabancı para cinsinden alınan faizler bu bölümde izlenmektedir.

- Finansal kiralama gelirleri: Finansal kiralama işlemlerinden elde edilen faiz gelirleri bu bölümde gösterilmektedir.

- Diğer Faiz Gelirleri: Yukarıdaki sınıflandırmaya girmeyen faiz geliri kalemleri bu bölümde izlenmektedir.

2. Faiz Giderleri

- Mevduata Verilen Faizler: Değişik türdeki mevduata ödenen, tahakkuk ettirilen Türk parası ve yabancı para cinsinden faizler bu bölümde izlenmektedir.

- Kullanılan Kredilere Verilen Faizler: Bankanın yurt içi ve yurt dışı bankalardan kullandığı krediler için ödediği ve tahakkuk ettirdiği faizler bu bölümde izlenmektedir.

- Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler: TCMB aracılığıyla diğer bir bankadan alınan borca ilişkin olarak ödenen faiz bu bölümde izlenmektedir.

- İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler: Bankanın çıkarmış olduğu tahvil, bono ve varlığa dayalı menkul kıymetler için ödediği faizler bu bölümde izlenmektedir.

- Diğer Faiz Giderleri: Yukarıdaki sınıflandırmaya girmeyen faiz giderleri bu bölümde izlenmektedir.

3. Net Faiz Geliri

Faiz gelirleri ile faiz giderleri arasındaki farktır.

4. Net ücret ve komisyon gelirleri

Bankaların nakdi ve gayrinakdi kredilerden aldıkları ücret ve komisyon gelirleri ile yine aynı kapsamda verdikleri komisyon giderleri arasındaki fark bu bölümde izlenmektedir.

5. Temettü geliri

Bankaların alım satım amaçlı ve/veya satılmaya hazır portföylerinde bulunan menkul kıymetlerden elde ettikleri temettü gelirleri bu bölümde izlenmektedir.

6. Net Ticari kar/zarar

-Sermaye piyasası işlemleri kar/zararı

Bankaların sermaye piyasasında menkul değer alım satım işlemleri sonucu elde ettikleri kar/zararlar ile türev işlemlerden elde ettikleri kar/zararlar bu bölümde izlenmektedir.

-Kambiyo kar/zararı

Bankaların kambiyo işlemlerinden elde ettikleri kar ve zararların kaydedildiği hesaplar bu bölümde izlenmektedir.

7. Diğer faaliyet gelirleri

Haberleşme, hesap ekstresi masraf karşılıkları gibi yukarıdaki ana sınıflamalardan birine girmeyen gelirler bu bölümde izlenmektedir.

8. Faaliyet gelirleri toplamı

Net faiz geliri, net ücret ve komisyon gelirleri, temettü geliri, net ticari kar/zarar ve diğer faaliyet gelirleri kalemlerinin toplamını ifade etmektedir.

9. Kredi ve diğer alacaklar karşılığı

Bankaların kredi ve diğer alacakları için ayırdıkları özel ve genel karşılıklar, menkul kıymetler değer düşüş karşılıkları ve dövize endeksli kredilerin kur farkı giderlerinin kaydedildiği hesaplar bu bölümde izlenmektedir.

10. Diğer faaliyet giderleri

Yukarıdaki sınıflamaların dışında kalan faaliyetle ilgili giderler bu bölümde izlenmektedir.

11. Net faaliyet kar/zararı

Faaliyet gelirleri toplamından kredi ve diğer alacaklar karşılıkları ile diğer faaliyet giderlerinin düşülmesi sonucu bankanın bankacılık faaliyetlerinden elde ettiği kar/zarar bu bölümde gösterilmektedir.

12. Birleşme işlemi sonrasında gelir olarak kaydedilen fazlalık tutarı

Banka birleşmelerinden sonra gelir olarak kaydedilen fazlalıklar bu bölümde izlenmektedir.

13. zkaynak yöntemi uygulanan ortaklıklardan elde edilen kar/zarar

zkaynak yöntemiyle konsolidasyona tabi tutulan ortaklıklardan elde edilen kar/zarar bu bölümde izlenmektedir.

14. Net parasal pozisyon kar/zararı

“Mali Tabloların Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Düzenlenmesine İlişkin Muhasebe Standardı” uyarınca, pasif nitelikli hesapların enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farklar ile faiz geliri ve faiz dışı gelir hesaplarının enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanan farkların kaydedildiği hesaplar bu bölümde izlenmektedir.

15. Vergi öncesi kar/zarar

Bankanın faaliyet kar/zararına bağlı ortaklık ve iştirak kar/zararları ile net parasal pozisyon kar/zararının eklenmesiyle bulunan kar/zarar bu bölümde izlenmektedir.

16. Vergi karşılığı

Bankanın ilgili vergi kanunları uyarınca hesaplanan cari ve ertelenmiş vergi karşılıkları bu bölümde izlenmektedir.

17. Vergi sonrası olağan faaliyet kar/zararı

Vergi öncesi kar/zarar toplamından vergi karşılığı indirilerek bulunan kar/zarar rakamı bu bölümde izlenmektedir.

18. Net dönem kar/zararı

Bankanın net faiz geliri, vergi sonrası olağan kar/zararı ve konsolidasyon dışı ortaklıklar kar/zarar kalemlerinin toplamından oluşan döneme ilişkin net kar/zarar bu bölümde izlenmektedir.

Tablo 5
Banka Gelir Tablosu Kalemleri

GELİR VE GİDER KALEMLERİ	31/12/200X
1 FAİZ GELİRLERİ	
1.1 Kredilerden Alınan Faizler	
1.2 Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	
1.3 Bankalardan Alınan Faizler	
1.4 Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	
1.5 Menkul Değerlerden Alınan Faizler	
1.5.1 Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklardan	
1.5.2 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan FV	
1.5.3 Satılmaya Hazır Finansal Varlıklardan	
1.5.4 Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlardan	
1.6 Finansal Kiralama Gelirleri	
1.7 Diğer Faiz Gelirleri	
2 FAİZ GİDERLERİ	
2.1 Mevduata Verilen Faizler	
2.3 Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	
2.4 Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	
2.5 İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	
2.6 Diğer Faiz Giderleri	
3 NET FAİZ GELİRİ (1 -2)	
4 NET ÜCRET VE KOMİSYON GELİRLERİ	
4.1 Alınan Ücret ve Komisyonlar	
4.1.1 Nakdi Kredilerden	
4.1.2 Gayri Nakdi Kredilerden	
4.1.3 Diğer	
4.2 Verilen Ücret ve Komisyonlar	
4.2.1 Nakdi Kredilere Verilen	
4.2.2 Gayri Nakdi Kredilere Verilen	
4.2.3 Diğer	
5 TEMETTÜ GELİRLERİ	
6 TİCARİ KÂR / ZARAR (Net)	
6.1 Sermaye Piyasası İşlemleri Kârı/Zararı	
6.2 Kambiyo İşlemleri Kârı/Zararı	
7 DİĞER FAALİYET GELİRLERİ	
8 FAALİYET GELİRLERİ TOPLAMI (3+4+5+6+7)	
9 KREDİ VE DİĞER ALACAKLAR DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI (-)	
10 DİĞER FAALİYET GİDERLERİ (-)	
11 NET FAALİYET KÂRI/ZARARI (8-9-10)	
BİRLEŞME İŞLEMİ SONRASINDA GELİR OLARAK KAYDEDİLEN FAZLALIK	
12 TUTARI	
13 ÖZKAYNAK YÖNTEMİ UYGULANAN ORTAKLIKLARDAN KÂR/ZARAR	
14 NET PARASAL POZİSYON KÂRI/ZARARI	
15 VERGİ ÖNCESİ KÂR/ZARAR (11+12+13+14)	
16 VERGİ KARŞILIĞI (±)	
16.1 Cari Vergi Karşılığı	
16.2 Ertelenmiş Vergi Karşılığı	
17 VERGİ SONRASI FAALİYET KÂR/ZARARI	
17.1 Durdurulan Faaliyetlerden	
17.2 Diğer	
18 NET DÖNEM KÂRI/ZARARI (15±16±17)	

Kaynak: BDDK, Bankalarca Kamuya Açıklanacak Finansal Tablolar Hakkında Tebliğ, <http://www.bddk.org.tr> (12 Ekim 2007), Ek.1.

2.4.4. Banka Finansal Tablolarının Analizi

Banka finansal tablolarının analizi ile irdelenmek istenen temel durum bankanın aktif -pasif yönetimi becerisidir. Uyemura ve Deventer²⁸, finansal kurumlarda aktif-pasif yönetiminin aslında finansal risk yönetimi olduğunu vurgulayarak, aktif-pasif yönetiminin politika belirleme, yeniden fiyatlandırma ve vade uyumunu sağlama, finansal riskleri hedge etme, sermaye bütçeleme ve iç karlılık ölçümlerini kapsadığını belirtmektedirler.

Tulgar²⁹, aktif-pasif yönetimini bankanın hem aktif hem de pasif kalemlerini, likidite, karlılık ve güvenilirlik ilkeleri doğrultusunda çift taraflı yönetmesi tekniği olarak tanımlamaktadır.

Bankaların finansal tabloları analiz edilirken yukarıda tanıtılan bütün analiz yöntem ve teknikleri kullanılabilir. Bu çalışmada çok değişkenli istatistiksel analiz yöntemlerinden birisi olan kümeleme analizi yöntemi oran analizi tekniği ile birlikte kullanılacaktır. Kümeleme analizi bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak incelendiği için bu bölümde çalışmada yer alan finansal oranlar tanıtılacaktır.

Banka finansal tabloları kullanılarak çok sayıda finansal oran hesaplamak mümkündür. Bu çalışmada Türkiye’de faaliyet gösteren bütün bankaların üyesi olduğu ve üç aylık periyodlarla bütün bankalardan standart formatlarda finansal veriler toplayan Türkiye Bankalar Birliği(TBB) tarafından kullanılan oranlar üzerinden analizler yapılmıştır. Aşağıdaki bölümlerde, TBB tarafından (1998-2006) yılları arasında kullanılan finansal oran setlerinde yer alan oranlar tanıtılmıştır.

²⁸ Dennis Uyemura ve Donald Deventer, **Financial Risk Management in Banking**, A Bank Line Publication, USA, 1993, s.2.

²⁹ Koray Tulgar, **Ticari Bankalarda Aktif-Pasif Yönetimi**, İstanbul: TBB, 1993, s.9.

TBB 2002 ve 2006 yıllarında bankacılık sistemi raporlamalarında kullanılan finansal oran setinde bazı değişiklikler yapmıştır. Kullanılan oran setleri, ilgili dönemler itibariyle Tablo 6 ve 7’de gösterilmiştir.

Tablo 6**TBB Tarafından Kullanılan Finansal Oranlar(1998-2005)**

Sermaye Yeterliliği Oranları		
(1998-2000)		(2001-2005)
1)	Özkaynaklar / (Risk Ağırlıklı Varlıklar)	1) Özkaynaklar / (Risk Ağırlıklı Varlıklar + PRET)
2)	(Özkaynak+T.Kar) / T.Aktifler	2) Özkaynaklar / Toplam Aktifler
3)	(Özkaynak+T.Kar) / (Mevduat+Mevduat Dışı Kaynaklar)	3) (Özkaynaklar - Duran Aktifler) / Toplam Aktifler
4)	(Özkaynak+T.Kar) / (T.Aktifler+Gayrimakdi Krediler)	
Aktif Kalitesi Oranları		
(1998-2000)		(2001-2005)
1)	Toplam Krediler / Toplam Aktifler	1) Toplam Krediler / Toplam Aktifler
2)	Takipteki Krediler (net) / Toplam Krediler	2) Takipteki Krediler (net) / Toplam Krediler
3)	Duran Aktifler / T.Aktifler	3) Duran Aktifler / Toplam Aktifler
4)	YP Aktifler / YP Pasifler	4) YP Aktifler / Toplam Aktifler
		5) YP Pasifler / Toplam Pasifler
		6) Özel Karşılıklar / Takipteki Krediler
		7) Menkul Değerler Cüzdanı (net) / Toplam Aktifler
		8) Net Bilanço Pozisyonu / Özkaynaklar
		9) (Net Bilanço Pozisyonu + Net Bil. Dışı Poz.) / Özkaynaklar
Likidite Oranları		
(1998-2000)		(2001-2005)
1)	Likit Aktifler / T.Aktifler	1) Likit Aktifler / Toplam Aktifler
2)	Likit Aktifler / (Mevduat+Mevduat Dışı Kaynaklar)	2) Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler
3)	YP Likit Aktifler / YP Pasifler	
Karlılık Oranları		
(1998-2000)		(2001-2005)
1)	Net Kar(Zarar) / Ortalama T.Aktifler	1) Dönem Net Karı (Zararı) / Toplam Aktifler
2)	Net Kar(Zarar) / Ortalama Özkaynaklar	2) Dönem Net Karı (Zararı) / Özkaynaklar
3)	Net Kar(Zarar) / Ortalama Ödenmiş Sermaye	
Gelir-Gider Yapısı Oranları		
(1998-2000)		(2001-2005)
1)	Takipt.Alacak Sonrası Net Faiz Geliri / Ortalama T.Aktifler	1) Net Faiz Geliri / Toplam Aktifler
2)	Faiz Gelirleri / Faiz Giderleri	2) Net Faiz Geliri / Toplam Faaliyet Gelirleri
3)	Faiz Dışı Gelirler / Faiz Dışı Giderler	3) Faiz Dışı Gelirler / Toplam Aktifler
4)	Toplam Gelirler / Toplam Giderler	4) Faiz Dışı Giderler / Toplam Faaliyet Gelirleri
5)	Takip.Alacak.Karşılığı / T.Krediler	5) Kredi ve Diğer Alacaklar Karşılığı / Toplam Aktifler
Büyüklik Ölçeği		
(1998-2000)		(2001-2005)
1)	Toplam Aktifler	1) Toplam Aktifler

Kaynak: TBB, Bankalarımız Kitabı (1998-2005), http://www.tbb.org.tr/Istatistiki_Raporlar (12 Ekim 2007).

Tablo 7**TBB Tarafından Kullanılan Finansal Oranlar(2006)**

Sermaye Yeterliliği Oranları	
1)	Özkaynaklar / (Kredi + Piyasa + Operasyonel Riske Esas Tutar)
2)	Özkaynaklar / Toplam Aktifler
3)	(Özkaynaklar - Duran Aktifler) / Toplam Aktifler
4)	Net Bilanço Pozisyonu / Özkaynaklar
5)	(Net Bilanço Pozisyonu + Net Nazım Hesap Pozisyonu) / Özkaynaklar
Bilanço Yapısı Oranları	
1)	TP Aktifler / Toplam Aktifler
2)	TP Pasifler / Toplam Pasifler
3)	YP Aktifler / YP Pasifler
4)	TP Mevduat / Toplam Mevduat
5)	TP Krediler / Toplam Krediler
6)	Toplam Mevduat / Toplam Aktifler
7)	Alınan Krediler / Toplam Aktifler
Aktif Kalitesi Oranları	
1)	Finansal Varlıklar (net) / Toplam Aktifler
2)	Toplam Krediler / Toplam Aktifler
3)	Toplam Krediler / Toplam Mevduat
4)	Takipteki Krediler (brüt) / Toplam Krediler
5)	Takipteki Krediler (net) / Toplam Krediler
6)	Özel Karşılıklar / Takipteki Krediler
7)	Duran Aktifler / Toplam Aktifler
8)	Tüketici Kredileri / Toplam Krediler
Likidite Oranları	
1)	Likit Aktifler / Toplam Aktifler
2)	Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler
3)	TP Likit Aktifler / Toplam Aktifler
Karlılık Oranları	
1)	Dönem Net Karı (Zararı) / Toplam Aktifler
2)	Dönem Net Karı (Zararı) / Özkaynaklar
3)	Vergi Öncesi Kar (Zarar) / Toplam Aktifler
Gelir-Gider Yapısı Oranları	
1)	Özel Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Aktifler
2)	Öz. Karş. Son. Net Faiz Geliri / Toplam Faaliyet Gelirleri
3)	Faiz Dışı Gelirler (net) / Toplam Aktifler
4)	Diğer Faaliyet Giderleri / Toplam Aktifler
5)	Personel Giderleri / Diğer Faaliyet Giderleri
6)	Faiz Dışı Gelirler (net) / Diğer Faaliyet Giderleri
Büyükölçü Ölçeği	
1)	Toplam Aktifler

Kaynak: TBB, Bankalarımız 2006 Kitabı, [http:// www.tbb.org.tr/İstatistiki Raporlar](http://www.tbb.org.tr/İstatistiki_Raporlar) (12 Ekim 2007).

2.4.4.1. Sermaye Yeterliliği Oranları

Bütün işletmeler gibi bankalar da faaliyetlerini sistematik ve sistematik olmayan çeşitli risklerin var olduğu şartlarda sürdürmektedirler. Risklerin var olduğu şartlarda sermaye, banka için beklenmeyen kayıpların karşılanmasında en etkili araç olarak ortaya çıkmaktadır. Bankaların sermaye büyüklükleri yönetsel politikalar ve yasal düzenlemeler çerçevesinde belirlenmektedir. Riskleri karşılamak amacıyla sermaye tutma yükümlülüğü bankaların varlıklarından elde edecekleri getirileri de önemli ölçüde etkilemektedir.

Gup ve Kolari.³⁰ bankacıların ve düzenleyici otoritelerin banka sermayesine birbirlerinden farklı baktıklarını belirtmektedirler. Bankacılar, daha az sermaye kullanımı yoluyla; varlık gelirlerini artırarak kaldıraç etkisiyle daha yüksek özsermaye getiri oranlarına sahip olmayı amaçlarken, düzenleyici otoriteler, gelirlerinin negatif hale gelmesi durumunda bankaların ve genel olarak bankacılık sisteminin sağlığını ve güvenilirliğini koruyabilmek için bankaların sermaye artırmalarını tercih etmektedirler.

Daha fazla riskin daha fazla sermaye gerektirmesi tüm riskler dikkate alındığında gerekli olacak sermaye düzeyinin nasıl belirleneceği sorusunu gündeme getirmiştir. Bankalar için gerekli sermaye düzeyi, bankaların faaliyetleri esnasında maruz kaldıkları tüm riskler dikkate alınarak ve her bir riskin gerektirdiği sermaye tutarı en gelişmiş sayısal yöntemlerle ölçülerek belirlenmelidir.

Finans literatüründe bankacılık risklerinin çok farklı sınıflamalara tabi tutulabildiği görülmektedir.

³⁰ Benton E.Gup ve James W.Kolari, **Commercial Banking:The Management of Risk**, USA: J.Wiley and Sons Inc, 2004, s.28.

Van Greuning ve Bratanovic³¹ bankacılık risklerini finansal riskler, operasyonel riskler, işletme ve olay riskleri olmak üzere dört ana başlık altında sınıflamaktadır. Aşağıda bu sınıflamalar altında tanımlanan başlıca riskler belirtilmiştir.

Finansal riskler: Bilanço yapısı, Gelir tablosu, sermaye yeterliliği, kredi riski, likidite riski, piyasa riski, faiz oranı ve kur riski.

Operasyonel riskler: İçeriden ve dışarıdan yapılan suistimal, istihdam ve iş güvenliği, müşteri, ürün ve hizmetlerden kaynaklanabilecek riskler ve teknoloji riskleri.

İşletme riskleri: Makro politikalarından kaynaklanan riskler, finansal ve yasal altyapı kaynaklı riskler, itibar riski ve ülke riski.

Olay riskleri: Politik risk, bankacılık krizi riski ve diğer dışsal riskler.

Kuritzkes ve Schuermann bankacılık risklerini; finansal riskler ve finansal olmayan riskler olarak iki gruba ayırdıktan sonra finansal riskler başlığı altında piyasa riski, kredi riski ve aktif-pasif risklerini; finansal olmayan riskler başlığı altında operasyonel ve iş(business) risklerini gruplamaktadırlar³².

Bankacılık riskleri ve bu riskler için sermaye ayrılması hususu Uluslararası Katılım Bankası'nın yaptığı çalışmalar sonucunda somutlaşmış ve bankaların sermayelerinin taşıdıkları riskler karşısında yeterliliğini ölçmek amacıyla 1988 yılında ilk BASEL sermaye yeterliliği standardı yayımlanmıştır. Sadece Risk Ağırlıklı Aktifler dikkate alınarak geliştirilen bu standarda göre uluslararası bankalar için Toplam Sermaye / Risk Ağırlıklı Aktifler formülüyle hesaplanacak gerekli minimum sermaye yeterliliği oranı %8 olarak belirlenmiştir. Uluslararası bankalar için başlatılan bu uygulama sadece bir

³¹ Hennie Van Greuning ve Sonja Bratanovic , **Analyzing and Managing Banking Risk: A Framework for Assessing Corporate Governance and Financial Risk** , Washington: The World Bank Publications, 2003, s. 4.

³² Andrew Kuritzkes ve Til Schuermann, **What we know, Don't know and Can't know about Bank Risk: A view from the Trenches**, Wharton Financial Institutions Center, Working Paper, No. 06-05, 2006, s.9.

ülkede faaliyet gösteren bankalar için zorunlu olmamasına karşın zamanla yerel bankalar için de karşılanması gereken bir kriter haline almıştır.

1996 yılında BASEL sermaye standardının kapsamı piyasa riskini kapsayacak şekilde genişletilmiş, ancak minimum sermaye yeterlilik oranı %8 olarak korunmuştur.

Türkiye`de bankalar 2001 yılına kadar ilk BASEL standardına göre sermaye yeterliliği rasyosu hesaplamışlardır. 2001 yılından başlayarak sermaye yeterliliği hesaplamalarını piyasa risklerini dahil edecek biçimde yapmak zorunlu hale getirilmiştir.

2008 yılından itibaren uygulanmaya başlayacak olan BASEL II sermaye standardı minimum %8 oranını değiştirmezken sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında operasyonel risklerin de dikkate alınmasını zorunlu kılmaktadır. Türkiye`de 2006 yılından itibaren sermaye yeterliliği hesaplanmasında operasyonel riskler de dikkate alınmaya başlamıştır.

Genel olarak bankaların minimum %8 düzeyinde sermaye yeterliliğine sahip olması beklenirken bazı ülkelerde gözetim otoritelerinin banka bazında %8 standart oranının üzerinde sermaye yeterliliği seviyelerinin karşılanmasını zorunlu kıldığı görülmektedir.

TBB, 1998 yılında kullanılan oran setinde 2001 ve 2006 yıllarında bazı değişiklikler yapmıştır. Oranlar tanıtılırken öncelikle bölümler itibariyle 1998 yılı oranları tanıtıldıktan sonra, 2001 ve 2006 yıllarında değişen/eklenen oranlar ilgili dönem belirtilerek açıklanacaktır.

Sermaye yeterliliğini ölçmek amacıyla (1998-2000) döneminde kullanılan oranlar aşağıda tanıtılmıştır:

- **Özkaynaklar/Risk Ağırlıklı Aktifler**

Sermaye yeterlilik rasyosu olarak da bilinen bu oran, bankanın özkaynaklarının risk ağırlıklı aktiflerine oranlanması yoluyla hesaplanmaktadır. Oranın payında yer alan özkaynaklar kalemi bankanın birinci ve ikinci kuşak sermaye toplamını temsil ederken

payda da yer alan Risk Ağırlıklı Aktifler kalemi, bankanın %0 ile %100 aralığında risk ağırlıklandırmasına tabi tutulmuş aktiflerinin toplam değerini temsil etmektedir³³.

İlk Basel standardının ifadesi olan bu oran temelde kredi riskinin ölçümünü hedeflemektedir. Kupper, kredi riskini, kredi müşterilerinin kredi sözleşmesi şartlarını tam olarak yerine getirememeleri durumunda bankanın uğrayabileceği potansiyel zarar olarak tanımladıktan sonra kredi riskinin ölçümünde üzerinde hemfikir olunan bir yöntemin bulunmadığını da belirtmektedir³⁴.

- **(Özkaynak + Toplam Kar) / Toplam Aktifler**

Bu oran, bankanın toplam varlıklarının ne kadarlık kısmını kendi kaynaklarıyla finanse ettiğini göstermektedir.

- **(Özkaynak + Toplam Kar) / (Mevduat + Mevduat Dışı kaynaklar)**

Bu oran, bankanın öz kaynak yabancı kaynak dengesini göstermektedir.

- **(Özkaynak + Toplam Kar) / (T. Aktifler + Gayrinakdi Krediler)**

Bu oran, bankanın bilanço içi ve bilanço dışı risk toplamının ne kadarlık kısmının özkaynaklarla karşılandığını göstermektedir.

Sermaye yeterliliğini ölçmek amacıyla (2001-2005) döneminde kullanılan oranlar aşağıda tanıtılmıştır:

³³ Golin, s.283.

³⁴ Elmer F. Kupper, **Risk Management in Banking**, Risk and Capital Management Conference Proceedings, Sidney: Australian Prudential Regulation Authority, 1999, s.22.

- **Özkaynaklar / (Risk Ağırlıklı Aktifler + Piyasa Riskine Esas Tutar)**

Bu oran 1996 yılında değiştirilen sermaye yeterlilik rasyosunu ifade etmektedir. Banka özkaynaklarının kredi ve piyasa risklerini karşılama oranını gösteren bu oran için istenen minimum seviye %8'dir.

Piyasa riski, bankanın genel piyasa riski, kur riski, spesifik risk, emtia riski, takas riski ve opsiyonlardan kaynaklanan piyasa risklerini ifade etmektedir.

Kupper, finansal piyasalardaki bono, hisse senedi veya emtia fiyatlarındaki dalgalanmalardan, ya da faiz oranları veya döviz kurlarındaki değişimlerden kaynaklanan riskleri piyasa riski olarak tanımlayarak bankaların, hem bilanço yönetimleri hem de alım satım(trading) faaliyetlerinden dolayı piyasa riskine maruz olduklarını vurgulamaktadır. Araştırmacı, piyasa risklerinin ölçümünde en yaygın olarak kullanılan yöntem olan Riske Maruz Değer(VaR) yönteminin bankanın piyasa riskine maruz varlıklarında oluşabilecek maksimum kaybı hesaplama esasına dayandığını belirttikten sonra RMD yönteminin gerçekleşme olasılığı düşük ancak gerçek hayatta olması muhtemel bazı riskleri içermediği için piyasa riskinin analizinde tek araç olarak kullanılmaması gerektiğini belirtmektedir³⁵.

Banka için sözkonusu olan Piyasa Riskine Esas Tutar(PRET) piyasa riski kapsamında sayılmış olan riskler için hesaplanan sermaye yükümlülüğü toplamının onikibuçuk ile çarpılması suretiyle bulunmaktadır.

- **(Özkaynaklar-Duran Aktifler) / Toplam Aktifler**

Bu oran, bankanın serbest özkaynaklarının aktiflerini karşılama gücünü göstermektedir.

Sermaye yeterliliğini ölçmek amacıyla 2006 yılında kullanılan oranlar aşağıda tanıtılmıştır:

³⁵ Kupper, s.25.

- **Özkaynaklar / (Kredi + Piyasa + Operasyonel Riske Esas Tutar)**

BDDK tarafından yapılan bir düzenlemeyle 2006 yılından itibaren bankaların sermaye yeterliliği hesaplamasında Basel II prensipleri çerçevesinde operasyonel riskler de dahil edilmiştir.

Basel Komitesi, operasyonel riski, “uygun olmayan, ya da işlemeyen iç süreçler, insanlar ve sistemler, ya da dış etkenler nedeniyle ortaya çıkabilecek zarara uğrama riski” olarak tanımlamıştır³⁶. Kredi ve piyasa riski dışında kalan bütün muhtemel riskler olarak da tanımlanabilen operasyonel risk bankanın günlük operasyonlarında bir aksama olması durumunda ortaya çıkabilecek potansiyel zararları ifade etmektedir. Operasyonel risk mevcut yasalara uyumsuzluktan çalışanların suistimaline, kamuoyu önünde imaj kaybına yol açabilecek bir işlemde teknolojik altyapının çökmesine kadar oldukça geniş yelpazede riskleri ifade etmektedir³⁷.

Operasyonel riske esas tutar, temel gösterge yöntemi, standart yöntem veya alternatif yöntem ile hesaplanmaktadır. Temel gösterge yönteminde, bankanın son üç yıla ait yıl sonu brüt gelirlerinin yüzde onbeşinin ortalamasının onikibuçuk ile çarpılması suretiyle bulunan değer operasyonel riske esas tutar olarak alınır. Standart yöntemde, operasyonel riske esas tutar, yıllar itibariyle faaliyet kolları bazında bulunacak sermaye yükümlülüğü tutarları toplamının son üç yıllık ortalamasının onikibuçuk ile çarpılması suretiyle bulunur. Alternatif yöntemde operasyonel riske esas tutar, perakende ve ticari bankacılık faaliyet kolları kapsamındaki kredi ve diğer alacakların her bir yıl için yıl sonu bakiyelerinin yüzde üçbuçüğünün onikibuçuk ile çarpılması suretiyle bulunur.

- **Net Bilanço Pozisyonu / Özkaynaklar**

Bu oran bankanın net bilanço pozisyonu olarak tanımlanan yabancı para cinsinden varlıkları ile kaynakları arasındaki farkın özkaynaklar tarafından karşılanma seviyesini

³⁶ Basel Committee on Banking Supervision, **International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards**, BIS Working Papers, Switzerland, 2006, s.4.

³⁷ Kupper, s.28.

göstermektedir. Oranın yüksek olması bankanın açık pozisyon riski taşıdığıının bir işaretidir.

- **(Net Bilanço Pozisyonu + Net Nazım Hesap Pozisyonu) / Özkaynaklar**

Bu oran bankanın net bilanço pozisyonu olarak tanımlanan yabancı para cinsinden varlıkları ile kaynakları arasındaki fark ile net bilanço dışı pozisyon olarak tanımlanan yabancı para cinsinden bilanço dışı varlık ve yükümlülükleri arasındaki farkın, özkaynaklar tarafından karşılanma seviyesini göstermektedir.

2.4.4.2. Bilanço Yapısı Oranları

Bilanço kalemleri arasındaki ilişkileri gösteren oranlar, 2006 yılından itibaren TBB oran setinde kullanılmaya başlanmıştır. Bu oranlar aşağıda tanıtılmıştır:

- **TP Aktifler / Toplam Aktifler**

Bu oran, bankanın TL cinsinden aktiflerinin toplam aktifler içindeki payını göstermektedir.

- **TP Pasifler / Toplam Pasifler**

Bu oran, bankanın TL cinsinden pasiflerinin toplam pasifler içindeki payını göstermektedir.

- **YP Aktifler / YP Pasifler**

Bu oran, bankanın yabancı para cinsinden aktiflerinin yabancı para cinsinden pasiflerini karşılama düzeyini göstermektedir.

- **TP Mevduat / Toplam Mevduat**

Bu oran, TL mevduatın toplam mevduat içindeki payını göstermektedir.

- **TP Krediler / Toplam Krediler**

Bu oran, TL cinsinden kredilerin toplam krediler içindeki seviyesini göstermektedir.

- **Toplam Mevduat / Toplam Aktifler**

Bu oran aktiflerin mevduat ile finanse edilme düzeyini göstermektedir.

- **Alınan Krediler / Toplam Aktifler**

Bu oran, bankaların diğer bankalardan aldıkları kredilerin aktiflerin finansmanında kullanılma düzeyini göstermektedir.

2.4.4.3. Aktif Kalitesi Oranları

Bankaların çeşitli maliyetlere katlanarak sağladıkları kaynakların kullanıldığı yer olan aktiflerin kalitesi ölçülürken kaynakların bağlandığı varlıkların gelir getirip getirmediği, gelir getiriyorsa bu gelirin büyüklüğü ve sürekliliği gibi kriterler dikkate alınmaktadır.

Aktif kalitesini ölçmek amacıyla (1998-2000) döneminde kullanılan oranlar aşağıda tanıtılmıştır:

- **Toplam Krediler / Toplam Aktifler**

Bu oran, bankalar için getirili aktiflerden birisi olan kredilerin aktif toplamı içerisindeki payını göstermektedir. Bankaların temel işlevinin mevduat toplayarak kredi vermek olduğu düşünülürse getirili aktiflerin en önemlisi olan kredilerin toplam aktif içindeki payının yüksek olması istenen bir durumdur. Öte yandan verilecek kredi miktarı saptanırken kredinin hiç geri ödenmemesi veya zamanında ödenmemesi olasılığı da dikkate alınmalıdır.

Normal ekonomik koşullarda faaliyet gösteren bir bankanın aktiflerinin ağırlıklı olarak kredilerden oluşması beklenmektedir. Bankaların kredi portföyleri vade, müşteri ve sektör bazlı olarak kategorize edilebilmektedir. Kısa, orta, uzun vadeli krediler özel veya kamu kesiminde yer alan kurumsal veya bireysel müşterilere verilebilmektedir. Bankaların etkili kredilendirme prosedürlerine sahip olmaları ve verdikleri kredileri dikkatlice izlemeleri takibe düşmesi muhtemel kredi tutarını azaltarak aktif kalitesinin artmasını sağlamaktadır.

- **Takipteki Krediler / Toplam Krediler**

Bu oran, bankanın müşterilerine açtığı fakat geri ödemeleri zamanında veya hiç yapılmayan kredilerin toplam krediler içindeki payını gösterir. Takipteki kredi miktarının artması, net karın azalmasına veya zarar ortaya çıkmasına neden olmakta ve bankanın kredi riski yönetiminde başarısız olduğunu göstermektedir³⁸.

- **Duran Aktifler / Toplam Aktifler**

Oranın payında bulunan duran aktiflerin bileşimi aşağıda verilmiştir:

Duran Aktifler = İştirakler (net) + Bağlı Ortaklıklar (net) + Maddi Duran Varlıklar (net) + Maddi Olmayan Duran Varlıklar + Takipteki Krediler - Özel Karşılıklar

Bankalarda finansal bünyenin sağlıklı olması için duran aktiflerin, toplam aktifler içindeki payı düşük düzeyde olmalıdır. Takipteki alacakların aktif içerisindeki payının yüksek olması ve çoğunluğu tahsil edilemeyen kredi alacakları sonucunda sahip olunan iştirak, bağlı ortaklık ve arsa-arazilerin tutarının fazla olması aktif kalitesini düşüren bir durumdur.

³⁸ Golin, s.178.

- **Yabancı Para Aktifler / Yabancı Para Pasifler**

Bu oran, bankanın yabancı para cinsinden varlıklarının yabancı para cinsinden borçlarını karşılama düzeyini göstermektedir. Bankalar için önemli risklerden olan açık pozisyon riskinin göstergelerinden birisidir.

Oranın birden büyük olması bankanın yabancı para cinsinden varlıklarının yabancı para cinsinden borçlarından daha fazla olduğunu gösterir. Oranın birden küçük olması bankanın yabancı para cinsinden varlıklarının yabancı para cinsinden borçlarından az olduğunu gösterir.

Yukarıda (1998-2000) dönemi için tanıtılan dört orana ek olarak aşağıda tanıtılan oranlar 2001 yılı sonrasında aktif kalitesi ölçümünde kullanılmaya başlanmıştır.

- **YP Pasifler / Toplam Pasifler**

Bu oran, bankanın yabancı para cinsinden kaynaklarının kaynak toplamı içindeki payını göstermektedir.

- **Özel Karşılıklar / Takipteki Krediler**

Bankaların “Karşılıklar Tebliği” hükümlerine göre ayırmak zorunda oldukları özel kredi karşılıklarının takipteki kredilerin tümüne oranlanmasıyla bulunan değer, bankanın takipteki kredileri yönetme becerisini göstermektedir. Oranın düşük olması bankanın kredi kullandırımında başarılı olduğunun işaretidir.

- **Menkul Değerler Cüzdanı (net) / Toplam Aktifler**

Bu oran alım satım amaçlı, satılmaya hazır ve vadeye kadar elde tutulacak menkul değerlerden oluşan banka menkul kıymet portföyünün toplam aktifler içindeki payını göstermektedir.

Menkul kıymetler, likiditesi yüksek varlıklar olmasına rağmen, oranın yüksek seviyelerde olması bankalar açısından riskli bir durum yaratabilmektedir. Menkul kıymet portföyünün ürün bileşimi de aktif kalitesini ölçme anlamında önemli bir unsurdur. Hazine bonoları ve devlet tahvilleri görece güvenli kabul edilirken, hisse senetleri daha fazla riskli görülmektedir.

- **Net Bilanço Pozisyonu / Özkaynaklar**

Bu oran, bankanın net bilanço pozisyonu olarak tanımlanan yabancı para cinsinden varlıkları ile kaynakları arasındaki farkın özkaynaklar tarafından karşılanma seviyesini göstermektedir.

- **(Net Bilanço Pozisyonu + Net Bilanço Dışı Pozisyon) / Özkaynaklar**

Bu oran, bankanın net bilanço pozisyonu olarak tanımlanan yabancı para cinsinden varlıkları ile kaynakları arasındaki fark ile net bilanço dışı pozisyon olarak tanımlanan yabancı para cinsinden bilanço dışı varlık ve yükümlülükleri arasındaki farkın, özkaynaklar tarafından karşılanma seviyesini göstermektedir.

Aktif kalitesini ölçmeye yönelik oran setine 2006 yılında eklenen ve içeriği değişen oranlar aşağıda tanıtılmıştır:

- **Finansal Varlıklar (net) / Toplam Aktifler**

Bu oran, alım satım amaçlı olarak elde tutulan menkul kıymetler ile alım satım amaçlı yapılmış olan türev finansal işlemlerin gelir reeskontlarının toplamından oluşan finansal varlıkların toplam aktifler içindeki düzeyini göstermektedir.

- **Toplam Krediler / Toplam Mevduat**

Bu oran, bankanın kullandığı kredilerin mevduat ile fonlanma düzeyini göstermektedir.

- **Tüketici Kredileri / Toplam Krediler**

Bu oran bankanın tüketici kredilerinin toplam kredi kullandırmaları içindeki payını göstermektedir.

2.4.4.4. Likidite Oranları

Likidite kavramının dar ve geniş olmak üzere iki anlamı vardır. Dar anlamda likidite, vadesi gelen borçları her hangi bir şekilde tam ve zamanında ödeyebilme yeteneği iken geniş anlamda likidite, işletmenin varlıklarını daha akışkan, kısa süreli ve daha kolay nakde çevrilebilecek şekilde düzenleyerek, pasiflerle vade açısından uyumlu ve dengeli bir finansman politikası izlenmesi anlamına gelmektedir.

Strahan ve Schuermann³⁹, bankaların geleneksel olarak bilançolarının aktif tarafında kredi verme yoluyla kredi talep edenlere; pasif tarafında ise para çekme veya transfer etme talebi olduğunda mevduat sahiplerine likidite sağladıklarını belirtmektedirler. Bu durum bankalar için kredi taleplerini ve mevduat çekilişlerini karşılayabilecek yeterlilikte likiditeye sahip olmama riskini de beraberinde getirmektedir.

Likidite riski, bankanın likidite durumundaki olumsuzluklar sebebiyle yükümlülüklerini zamanında ve önemli kayıplara maruz kalmadan yerine getirememesi nedeniyle banka gelirleri ve sermayesi üzerinde meydana gelebilecek kayıp riski olarak tanımlanabilir⁴⁰. Bankaların likidite gereksinimleri, faaliyet alanları, fon kaynakları ve bilânço yapısı gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak farklılık göstermektedir. Bu açıdan her bir banka normal ve normal olmayan şartlarda yükümlülüklerini gerektiği gibi yerine getirebilmek amacıyla yeterli fonları bulundurmak, ya da söz konusu fonların nerelerden ve hangi şekilde elde edilebileceğini planlamak durumundadır. Bu sebeple, faaliyet alanları ve yapısı ne olursa olsun tüm bankalar likidite gereksinimlerini kapsamlı olarak belirlemeli, ölçmeli, izlemeli ve kontrol etmelidir.

³⁹ Philip Strahan ve Til Schuermann, “Managing Bank Liquidity Risk:How Deposit Loans Synergies Vary with Market Conditions”, **FDIC Working Papers**, No.2006-3, 2005, s.2.

Bu grupta yer alan oranlar, bankanın hem aktifinde hem de pasifinde oluşan nakit ihtiyaçları karşılayabilme gücü olarak ifade edilen ve çoğu zaman iflaslarında en temel rolü oynayan likiditeyi ölçmeye yönelik oranlardır.

Likiditeyi ölçmek amacıyla (1998-2000) döneminde kullanılan oranlar aşağıda tanıtılmıştır:

- **Likit Aktifler / Toplam Aktifler**

Oranın payında yer alan likit aktiflerin tanımı aşağıda verilmiştir.

Likit Aktifler = Nakit Değerler ve TCMB + Alım Satım Amaçlı Menkul Değerler (net) + Bankalar ve Diğer Mali Kuruluşlar + Para Piyasaları + Satılmaya Hazır Menkul Değerler (net) + Zorunlu Karşılıklar

Bu oran, bankanın aktiflerinin ne kadarını nakit veya hemen nakde çevrilebilecek kıymetler şeklinde tuttuğunu göstermektedir. Gerekli likit aktiflerin miktarı müşterilerin yapısına, finansal piyasaların yapısına ve banka yönetiminin uyguladığı politikalara bağlıdır. Tutulacak likit aktif miktarı kadar likit aktiflerin bileşimi de önemlidir.

Nakit değerler olarak ifade edilen kasa ve efektif deposu ya hiç getirisizdir ya da düşük getirilidir.

Bankalararası piyasadan alınan fonlar genellikle kısa vadeli olmaktadır. Bankacılık piyasası her ne kadar düzenli ve denetim altında bir piyasa olsa da her banka birbirinin rakibidir ve bir kriz ortamında bankanın borç almayı düşündüğü diğer bankalar borç vermeyi reddedebilir. Bu durumda banka zayıf likidite yapısıyla yükümlülüklerini karşılayamaz duruma düşebilir.

Devlet tahvili, hazine bonusu ve hisse senetlerinden oluşan menkul değerler cüzdanı aynı gün satılabilen ancak büyük değer kayıplarına da uğrama riski taşıyan

⁴⁰ Wolf Wagner, "The liquidity of Bank Assets and Banking Stability", *Journal of Banking and Finance*, Vol.31, No.1, 2007, s.121-139.

kıymetlerden oluşur. Dolayısıyla likit aktiflerin önemli bir kısmını menkul değerler cüzdanından özellikle de güvenilir olduğu düşünülen devlet iç borçlanma senetleri ağırlıkta olacak şekilde oluşturmak, faizlerin hızla yükseldiği bir ortamda önemli ölçüde değer kaybına yol açabilecektir.

Bankaların likidite seviyesinin olası kriz senaryolarında dahi bankanın yükümlülüklerini karşılayabilecek bir düzeyde tutulması çok önemlidir.

- **Likit Aktifler / (Mevduat+Mevduat Dışı Kaynaklar)**

Bu oran, bankanın likit aktiflerinin kullandığı yabancı kaynaklar karşısındaki durumunu göstermektedir.

Bankalar likiditeyi bilançolarının hem aktifini hem de pasifini dikkate alarak sağlamak zorundadır. Vadeli ve vadesiz olarak ikiye ayrılan mevduat hesaplarından vadesiz olanların her an çekilme olasılığı yüksektir; vadeli hesaplar genelde vade süresi sonunda çekilirler, ancak hesap sahipleri faiz gelirinden vazgeçtikleri takdirde ana paralarını her an isteyebilirler. Likidite hesaplanırken, “Mevduat Dışı Kaynaklar” olarak adlandırılan ve interbank piyasasından alınmış borçlar, diğer bankalardan alınmış borçlar ve çıkarılmış menkul kıymetlerle ilgili yükümlülüklerin de dikkate alınması gerekmektedir.

Banka yönetimi, tutacağı likit aktif miktarını saptarken yukarıda söz edilen yabancı kaynakların miktarını ve vade yapısını da göz önünde bulundurmalıdır.

- **Yabancı Para Likit Aktifler / Yabancı Para Pasifler**

Bu oran, bankanın yabancı para cinsinden tuttuğu likit aktiflerin yabancı para cinsinden yükümlülükleri karşısındaki durumunu göstermektedir.

Bankanın yabancı para pasifleri yabancı para mevduat, yabancı para cinsinden alınan krediler gibi fonlardan oluşur. Bankanın yabancı para cinsinden yükümlülüklerini

vadelerinde karşılayabilecek düzeyde yabancı para cinsinden likit aktif tutması gerekmektedir.

Likiditeyi ölçmek amacıyla (2001-2005) döneminde kullanılmaya başlanan yeni bir oran aşağıda tanıtılmıştır:

- **Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler**

Bu oran bankanın likit aktiflerinin vadesiz ve bir aya kadar vadeli yabancı kaynakları karşılama seviyesini göstermektedir. Oranın yüksek olması bankanın olası bir kriz ortamında kısa vadeli yükümlülüklerini rahat bir biçimde karşılayabileceğinin göstergesidir.

Likiditeyi ölçmek amacıyla 2006 yılında kullanılmaya başlanan yeni bir oran aşağıda tanıtılmıştır:

- **TP Likit Aktifler / Toplam Aktifler**

Oran, bankanın TL cinsinden likit aktiflerinin toplam aktifler içerisindeki payını göstermektedir.

2.4.4.5. Karlılık Oranları

Bankaların faaliyetlerini sürdürebilmek için kar elde etmeye ihtiyaçları vardır. Kar elde edebilen bankalar karını öz kaynaklarına ekleyerek öz kaynaklarını güçlendirebilirler. Kar, mevduat sahiplerine, banka ile çalışan yurt içi ve yurt dışı kuruluşlara güven verir. Bu bölümde tanıtılan oranlar bankanın varlıklarına ve öz kaynaklarına oranla ne ölçüde kar ettiğini göstermektedir.

Karlılığı ölçmek amacıyla (1998-2000) döneminde kullanılan oranlar aşağıda tanıtılmıştır:

- **Net Kar (Zarar) / Ortalama Toplam Aktifler**

Oranın paydasında yer alan “Ortalama Toplam Aktifler” karlılık hesabı yapılan dönemdeki aktif toplamı ile bir önceki dönemdeki aktif toplamının aritmetik ortalamasıdır. Bu oran, bankanın varlıklarına oranla ne kadar kar elde ettiğini göstermektedir.

- **Net Kar (Zarar) / Ortalama Öz kaynaklar**

Oranın paydasında yer alan “Ortalama Öz kaynaklar” karlılık hesabı yapılan dönemdeki özkaynak toplamı ile bir önceki dönemdeki öz kaynak toplamının aritmetik ortalamasıdır. Bu oran, bankanın öz kaynaklarına oranla ne kadar kar elde ettiğinin göstergesidir.

- **Net Kar (Zarar) / Ortalama Ödenmiş Sermaye**

Oranın paydasında yer alan “Ortalama Ödenmiş Sermaye” karlılık hesabı yapılan dönemdeki ödenmiş sermaye toplamı ile bir önceki dönemdeki ödenmiş sermaye toplamının ortalamasıdır. Bu oran bankaya konulan sermayeye oranla elde edilen karı gösterir. Sermayenin alternatif getirileri dikkate alındığında bu oranın yüksek olması istenen bir durumdur.

Karlılığı ölçmek amacıyla (2001-2005) döneminde kullanılan oranlar aşağıda tanıtılmıştır:

- **Dönem Net Karı (Zararı) / Toplam Aktifler**

Bankanın toplam aktiflerinin getirisini gösteren bu oranın yüksek seviyede olması olumlu bir göstergedir.

- **Dönem Net Karı (Zararı) / Özkaynaklar**

Bankanın özkaynak getirisini gösteren bu oranın yüksek seviyede olması olumlu bir göstergedir.

Karlılıkla ilgili oran setine 2006 yılında yeni bir oran eklenmiştir:

- **Vergi Öncesi Kar (Zarar) / Toplam Aktifler**

Oran, bankanın vergiden önceki aktif karlılığını göstermektedir.

2.4.4.6. Gelir-Gider Yapısı Oranları

Bankaların elde ettikleri gelirlerin faiz gelirleri ve faiz dışı gelirler; giderlerin ise faiz giderleri ve faiz dışı giderler şeklinde ayrıldığı daha önce belirtilmişti. Bu bölümde tanıtılan oranlar, bankanın gelirlerinin ve giderlerinin nasıl dağıldığını ve gelirlerin giderleri karşılamaya yetip yetmediğini saptamaya yöneliktir.

Gelir-gider yapısını ölçmek amacıyla (1998-2000) döneminde kullanılan oranlar aşağıda tanıtılmıştır:

- **Takipteki Alacak Sonrası Net Faiz Geliri / Ortalama Toplam Aktifler**

Bu oran, bankanın aktiflerinin genel verimini göstermektedir. Oranın yüksek olması istenen bir durumdur.

- **Faiz Gelirleri / Faiz Giderleri**

Bu oran, bankanın belirli bir dönemde elde ettiği faiz geliri ile yüklendiği faiz gideri arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Faiz gelirlerinin faiz giderlerinden büyük olması banka açısından olumlu bir durumdur.

- **Faiz Dışı Gelirler/ Faiz Dışı Giderler**

Bu oran, gelir tablosunun tanıtıldığı bölümde ayrıntılı olarak açıklanan faiz dışındaki gelirler ile faiz dışındaki giderler arasındaki ilişkiyi gösterir. Oranın yüksek olması ve bankanın faiz dışı giderlerini faiz dışı gelirlerle karşılaması istenen bir durumdur.

- **Toplam Gelirler / Toplam Giderler**

Bu oran, faiz gelirleri ve faiz dışı gelirler toplamı ile faiz giderleri ve faiz dışı giderler toplamı arasındaki ilişkiyi gösterir. Toplam gelirlerin toplam giderleri karşılması ve hatta aşması banka için olumlu bir göstergedir.

- **Takipteki Alacaklar Karşılığı / T. Krediler**

Bu oran, bankanın takibe düşmüş alacakları için ayırmak zorunda olduğu karşılığın toplam kredi tutarı ile ilişkisini gösterir. Oranın düşük olması istenen bir durumdur.

Gelir-gider yapısını ölçmek amacıyla (2001-2005) döneminde kullanılan oranlar aşağıda tanıtılmıştır:

- **Net Faiz Geliri / Toplam Aktifler**

Oran, bankanın aktifleri yoluyla elde ettiği faiz gelirlerinden aktiflerini fonlamak için kullandığı kaynaklara ödediği faiz giderinin çıkarılmasıyla elde edilen net faiz gelirin toplam aktifler karşısındaki seviyesini göstermektedir. Oranın yüksek olması bankanın kaynaklarını kazançlı alanlarda kullandığının bir göstergesidir.

- **Net Faiz Geliri / Toplam Faaliyet Gelirleri**

Bankanın toplam faaliyet gelirleri içerisinde net faiz gelirlerinin payını gösteren bu oranın yüksek olması istenen bir durumdur.

- **Faiz Dışı Gelirler / Toplam Aktifler**

Bu oran faiz dışı gelirlerin toplam aktifler karşısındaki seviyesini göstermektedir. Oranın yüksek olması bankanın faiz dışında da gelir yaratabildiğini gösteren olumlu bir işarettir.

- **Faiz Dışı Giderler / Toplam Faaliyet Gelirleri**

Bu oran bankanın faiz dışı giderlerinin toplam faaliyet gelirleri karşısındaki seviyesini göstermektedir. Oranın düşük olması bankanın faiz dışı giderlerinin az olduğunu gösteren olumlu bir göstergedir.

- **Kredi ve Diğer Alacaklar Karşılığı / Toplam Aktifler**

Bankanın kredi ve diğer alacakları için ayırdığı özel ve genel karşılıklar, menkul kıymetler değer düşüş karşılıkları ve dövizde endeksli kredilerin kur farkı giderlerinden oluşan karşılıkların toplam aktifler karşısındaki seviyesini gösteren bu oranın düşük olması olumlu bir göstergedir. Oranın yüksek olması bankanın aktif kalitesiyle ilgili sorunları olduğunu bir göstergesi olarak düşünülebilir.

2006 yılında gelir gider yapısıyla ilgili oran setinde mevcut bazı oranların hesaplama yöntemi değişirken bazı oranlar da ilk defa kullanılmıştır:

- **Özel Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Aktifler**

Oran, faiz gelirlerinden faiz giderleri ve kredi ve diğer alacaklar için ayrılan özel karşılıkların düşülmesiyle bulunan net faiz gelirinin aktif toplamını karşılama düzeyini göstermektedir. Oranın yüksek olması istenilen bir durumdur.

- **Özel Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Faaliyet Gelirleri**

Oran, faiz gelirlerinden faiz giderleri ve kredi ve diğer alacaklar için ayrılan özel karşılıkların düşülmesiyle bulunan net faiz gelirinin faaliyet gelirleri toplamı içindeki düzeyini göstermektedir. Oranın yüksek olması istenilen bir durumdur.

- **Diğer Faaliyet Giderleri / Toplam Aktifler**

Oran, bankanın faaliyetleriyle ilgili personel ve genel yönetim gibi diğer giderlerinin aktifleri karşılama düzeyini göstermektedir. Oranın düşük olması istenilen bir durumdur.

- **Personel Giderleri / Diğer Faaliyet Giderleri**

Personel giderlerinin diğer faaliyet giderleri içindeki düzeyini gösteren oranın düşük olması istenilen bir durumdur.

- **Faiz Dışı Gelirler (net) / Diğer Faaliyet Giderleri**

Bu oran bankanın sermaye piyasası işlemleri, kambiyo işlemleri, aldığı komisyonlar gibi faiz dışı gelirlerinin diğer faaliyet giderlerini karşılama düzeyini göstermektedir. Oranın yüksek olması bankanın faiz dışı gelir yaratma gücünü gösterir.

2.4.4.7. Büyüklük Ölçeği

Çalışmada kullanılan değişkenlerden birisi de büyüklük ölçeğidir. Bankaların büyüklük ölçekleri aktif büyüklüklerine bakılarak belirlenmiştir. İncelenen yıllar itibariyle aktif büyüklüğünün bankacılık sektörünün toplam aktiflerine oranı yüzde 2'den küçük olan bankalar küçük, yüzde 2 ile yüzde 5 arasında yer alan bankalar orta ve yüzde 5'ten büyük olan bankalar büyük ölçekli olarak tanımlanmıştır.

3. KÜMELEME ANALİZİ

3.1. TANIM

Doğal sınıflamaları hakkında açık bilgi bulunmayan durumlarda, popülasyona ilişkin tahminlerin yapılmasında yararlanılan bir yöntemler topluluğu olarak tanımlanan kümeleme analizi, araştırmacıya, üzerinde çalışılan gözlemler topluluğunu, kendi içinde türdeş fakat diğerlerinden farklı olacak biçimde kümelere ayırma olanağı tanıyan bir çok değişkenli istatistiksel analiz tekniğidir ⁴¹.

Segment analizi ve taksonomi analizi olarak da adlandırılan kümeleme analizinin genel amacı, gruplanmamış verileri benzerliklerine göre sınıflandırmak ve araştırmacıya uygun, işe yarar ve özetleyici bilgiler elde etmede yardımcı olmaktır⁴².

Hair ve Black⁴³ bir araştırma yöntemi olarak kümeleme analizi kullanımının birincil nedeninin herhangi bir veri setindeki benzer(homojen) birey gruplarını bulmak olduğunu belirttikten sonra kümeleme analizini, gözlem kümelerinde yer alan birimlerin yapısal karakteristiklerini nicelleyen objektif bir yöntemler topluluğu olarak tanımlamaktadırlar.

Aldenderfer ve Blasfield⁴⁴, kümeleme analizinin aşağıda belirtilen dört temel hedefe ulaşmada faydalı olabileceğini belirtmektedirler:

- i) Bir tipoloji veya sınıflama geliştirmek.
- ii) İşletmeleri gruptama amacıyla kavramsal sınıflama cetvelleri geliştirmek.

⁴¹ Subhash Sharma, **Applied Multivariate Techniques**, USA: J.Wiley and Sons Inc, 1996, s.185.

⁴² Hüseyin Tatlıdıl, **Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz**, Ankara: Akademi Matbaası, 2002, s.329.

⁴³ Joseph Hair ve William Black, "Cluster Analysis" L.G Grimm ve P.R.Yarnold(Ed.), **Reading and Understanding More Multivariate Statistics** içinde, Washington: American Psychological Association, 2000, s.147.

⁴⁴ Mark Aldenderfer ve Roger Blasfield, "Cluster Analysis", **Sage University Paper series on. Quantitative Applications in the Social Sciences**, No. 07 1984, s. 44.

- iii) Veri keşfi yoluyla hipotez üretmek.
- iv) Hipotez test etmek veya bir veri setinde başka yöntemlerle yapılmış olan gruplamaların varlığını belirlemek.

Kümeleme analizi temelde aşağıda belirtilen dört değişik amaca yönelik olarak uygulanan bir yöntemdir:

i) n sayıda birimi, nesneyi, oluşumu; p sayıda değişkene göre saptanan özelliklerine göre olabildiğince kendi içinde homojen ve kendi aralarında heterojen alt gruplara (Kümelere) ayırmak.

ii) p sayıda değişkeni, n sayıda birimde saptanan değerlere göre ortak özellikleri açıkladığı varsayılan alt kümelere ayırmak ve ortak faktör yapıları ortaya koymak.

iii) Hem birimleri hem de değişkenleri birlikte ele alarak n birimi p değişkene göre ortak özellikli alt kümelere ayırmak.

iv) Birimleri, p sayıda değişken baz alınarak saptanan değerlere göre, taksonomik sınıflandırmaya tabi tutmak.

Doğal gruplamaları açıkça bilinen gözlem kümelerinin incelenmesinde Diskriminant Analizi tekniği kullanılmaktadır. Alt populasyon tanımlamaları açıkça yapılmamış ya da ayrı ayrı populasyonlar oldukları kesin olarak bilinmeyen karma toplamları birbirinden ayırmak, yeni tanımlamalar yapmak, birimler için yeni prototipler belirlemek, populasyon ya da alt populasyon profilleri tanımlamak amacıyla kümeleme analizinden yararlanılmaktadır.

Herhangi bir gözlem kümesine ait birimler incelenen bir değişkene göre benzer ya da farklı özellikler gösterirken, değişken sayısı artırıldığında incelenen birimlerin benzer ya da farklı oldukları daha kesin biçimde ortaya konulabilmektedir.

Kümeleme analizi Tıp, Biyoloji, Psikoloji, Sosyoloji ve Eğitim Bilimleri başta olmak üzere hemen hemen tüm bilim dallarında yararlanılan bir yöntemdir. Tıp alanında hastalıkların sınıflandırılması, hastalıklara ya da semptomlara göre tedavilerin sınıflandırılması gibi amaçlarla kullanılırken; Eğitim Bilimleri alanında eğitim programları geliştirmek ve örnek öğrenme kalıpları oluşturmak gibi amaçlarla kullanılmaktadır⁴⁵.

Kümeleme analizinin işletme biliminde kullanımının pazarlama araştırmaları alanında yoğunlaştığı ve stratejik grupları tanımlamak, belirli bir mal veya hizmetin hitap ettiği tüketici gruplarını sınıflandırmak, bölgeler arası tüketim benzerliklerini/farklılıklarını belirlemek ve ürünleri tüketici karakteristiklerine göre sınıflandırmak gibi amaçlarla kullanıldığı görülmektedir⁴⁶.

Harrigan⁴⁷, kümeleme analizinin, rekabet eden işletmeleri stratejik gruplara ayırmada rekabetçi dinamikleri anlamaya imkan verdiği için tercih edilebilir bir yöntem olduğunu belirtmektedir.

Green, Frank ve Robinson, sayısal sınıflamanın gerekli olduğu bir çok pazarlama probleminin çözümünde kümeleme analizinin faydalı olacağını ifade etmektedirler. Araştırmada, kümeleme analizinin, çeşitli malların, dağıtım kanallarının ve tüketici gruplarının bir arada analizinde kullanılabilen bir yöntem olduğu belirtilerek; piyasa yapısı analizlerinde ve bir piyasanın diğer piyasalarla benzerlik veya farklılıklarının karşılaştırılması gerektiğinde kümeleme analizinin çok sayıda değişkeni dikkate alması nedeniyle kullanışlı bir teknik olduğu sonucuna varılmaktadır⁴⁸.

⁴⁵ Kazım Özdamar, **Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi**, Eskişehir: Kaan Kitabevi, 1999, s.259.

⁴⁶ SPSS 13.0 for Windows, User Guide.

⁴⁷ Kathryn Rudie Harrigan, "An Application of Clustering for Strategic Group Analysis", **Strategic Management Journal**, Vol. 6, No. 1, 1985, s. 55-73.

⁴⁸ Paul Green, Ronald Frank ve Patrick Robinson, "Cluster Analysis in Test Market Selection", **Management Science**, Vol.13, No.8, 1967, s.398.

3.2. KÜMELEME ANALİZİ İLE İLGİLİ VARSAYIMLAR VE KISITLAR

Kümeleme analizi ile veri kümesinde yer alan gözlemlerin benzerliklerine göre iki veya daha fazla gruba ayrılması amaçlanmaktadır. Kümeleme analizi, veri kümesinde yer alan değişkenlerin analizle ilgili veya ilgisiz olduğunu saptama ve ilgisiz değişkenleri ayıklama yeteneğine sahip değildir. Bu durum dikkate alınarak, değişkenlerin analize uygun olup olmadığı dikkatlice belirlenmelidir. Kümeleme analizinin sonucunda ortaya çıkan kümeler, değişkenlerle karakterize edilen gözlemlerin içsel yapısını ortaya koymaktadır.

Diğer çok değişkenli analiz tekniklerinden farklı olarak, kümeleme analizinde yeni bir değişken tahmin edilmemekte ve kümeleme işlemi gözlemleri temsil eden değişkenler kümesi kullanılarak yapılmaktadır.

Kümeleme analizi veri setindeki gözlemlerin oluşturulmasında kullanılan değişkenler arasındaki ilişkinin doğrusal olması gibi bir şart koşmamaktadır.

Kümeleme analizinde kullanılan örneklemin ana kütleyi iyi temsil etmesi ve analizde kullanılan değişkenler arasındaki çoklu doğrusal ilişkinin analizi etkilemesinin önlenmesi gereklidir.

Amaçlar belirlenip değişkenler seçildikten sonra, dışarıda kalan gözlem olup olmadığı kontrol edilerek, hangi benzerlik ölçüsünün kullanılacağı ve verilerin nasıl standardize edileceği hususlarında karar verilmelidir. Kümeleme analizi, ilgisiz değişkenlerin analize dahil edilmesine duyarlı olduğu kadar, diğerlerinden farklı olan gözlemlerin analize dahil edilmesine de duyarlıdır.

3.3. VERİLERİN ANALİZE UYGUN HALE GETİRİLMESİ

3.3.1. Veri Matrisinin Belirlenmesi

a) Analize alınacak örneklem seçilir (n sayıda birim).

b) Küme içine girecek elemanları belirleyecek değişkenler seçilir (p sayıda değişken)

Değişkenlerin seçimi, kümeleme analizinde kritik bir aşamadır. Benzerliğin hesaplanacağı değişken setinin seçimi ve veri üzerinde yapılabilecek değişiklikler son derece önemlidir. Küme içine girecek elemanları belirleyecek değişkenler seçildikten sonra veriler standardize edilmelidir. Veriler orijinal halleriyle kullanıldığında her değişken varyansı ile orantılı olarak ağırlıklandırılacak; standardize edilmiş veri kullanıldığında ise her değişkene eşit ağırlık verilmiş olacaktır. Bir değişken standardize edilirken logaritmik hesaplamalar ya da matematiksel yöntemler uygulanabilmektedir.

c) n sayıda birim ve p sayıda değişken matris formunda bir araya getirilerek (n x p) boyutlu “Veri Matrisi” oluşturulur.

Veri matrisi oluşturulduktan sonra her bir gözlemin atanacağı kümenin saptanmasına yardımcı olacak nesnel bir kriter bulunması gerekmektedir.

3.3.2. Benzerlik Ölçüsünün Seçilmesi

Çok sayıda değişkenin bulunduğu veri setlerinin kümelere ayrılabilmesi için gözlemlerin değişik kümelerde toplanmasını sağlayacak nesnel bir benzerlik/farklılık ölçüsünün kullanılması gerekmektedir. Nesnel ölçü olarak benzerlik ve uzaklık ölçüleri kullanılabilir.

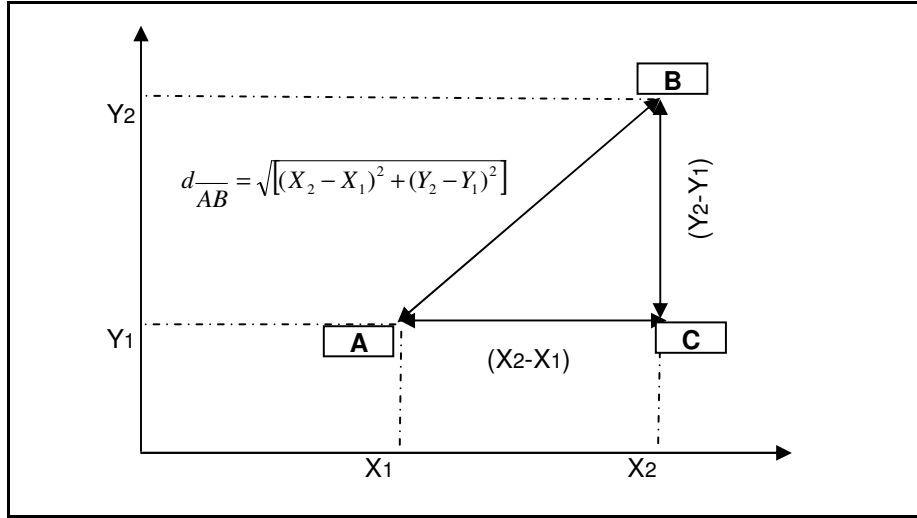
Benzerlik ölçüleri kullanılarak gözlemlerin karşılaştırılması sağlanır. Kümeleme analizinde benzerlik kavramı nisbi benzerlik karşılığı olarak kullanılmaktadır ve “Herhangi iki birey diğer birey çiftlerine oranla daha fazla nitelik itibariyle benzer ise bu iki birey

benzerdir'' şeklinde ifade edilmektedir. Bu tanım çerçevesinde bireyler arasındaki benzerlikleri saptamak amacıyla uzaklık ve korelasyon ölçüleri kullanılmaktadır.

3.3.2.1. Uzaklık Ölçüleri

Gözlemlerin (Bireylerin) benzerliğini belirlemek için birbirleri arasındaki uzaklıklar esas alınmaktadır. Uzaklığın bir benzerlik ölçütü olarak kullanıldığı durumlarda gözlenen bireyler arasındaki uzaklıklar hesaplanır ve uygulanan kümeleme tekniğine göre bireyler uygun kümelere atanır.

Geometride koordinat sisteminde yer alan iki nokta arasındaki uzaklık Pisagor bağıntısına göre bulunmaktadır. Koordinat sisteminde yer alan A ve B noktaları arasındaki doğrusal uzaklık Pisagor bağıntısına göre Şekil 1'deki gibi gösterilir ve hesaplanır.

Şekil 1 : İki Nokta Arasındaki Öklit Uzaklığının Gösterimi

Kaynak: Özdamar, s.261.

Noktaların geometrik olarak gösteriminde ikiden daha fazla boyut olduğunda noktalar arasındaki uzaklıklar çok boyutlu olarak hesaplanmalıdır.

Veri matrisi X olarak ifade edilirse; matrisi oluşturan i. ve j. gözlem vektörleri arasındaki $d(X_i, X_j) = D_{ij}$ uzaklık değerlerini ifade etmek için geliştirilmiş pek çok teknik bulunmaktadır.

Nicel veriler için, Minkowski Uzaklığı, Manhattan-City Block Uzaklığı, Öklit Uzaklığı, Ölçekli Öklit Uzaklığı, Mahalanobis Uzaklığı, Hotelling T^2 Uzaklığı ve Canberra Uzaklığı kullanılmaktadır.

Minkowski Uzaklığı

n sayıda birim ve p sayıdaki değişkene göre birimler ya da değişkenler arasındaki uzaklıkları hesaplamak için kullanılan uzaklık ölçülerine genel olarak Minkowski Uzaklık Ölçüsü adı verilmektedir⁴⁹.

Veri matrisi X olarak ifade edilirse; matrisi oluşturan n sayıda birim ve p sayıda değişken için i. ve j. gözlem vektörleri arasındaki $d(X_i, X_j) = D_{ij}$ uzaklık değerleri aşağıdaki gibi hesaplanır:

$$d_{\lambda}(X_i, X_j) = \left[\sum_{k=1}^p |X_{ik} - X_{jk}|^{\lambda} \right]^{1/\lambda}; \lambda \geq 1; i=1,2,\dots,n; j=1,2,\dots,n$$

Burada λ üs değerini göstermektedir. $k=1,2,\dots,p$ 'dir. n birim sayısı ve p değişken sayısıdır.

Manhattan City Block Uzaklığı

Bu yöntem değişkenler arasındaki farkın mutlak değerini esas almaktadır. Uzaklık, gözlemlerin koordinatları arasındaki farkın mutlak değerleri toplamına dayanılarak hesaplanmaktadır. Uzaklık birinci derece olduğundan ölçümler arasındaki büyük farklar Öklit Uzaklığı'nda olduğu gibi hesaplamayı domine etmez⁵⁰.

⁴⁹ Tatlıdil, s.332.

⁵⁰ Tatlıdil, s.333

City Block uzaklığı Minkowski uzaklığının formülünde yer alan λ parametresine 1 değeri verilerek ($\lambda=1$) hesaplanmaktadır.

$$d_1(X_i, X_j) = \left[\sum_{k=1}^p |X_{ik} - X_{jk}| \right]; i=1,2,\dots,n; j=1,2,\dots,n$$

$k=1,2,\dots,p$ 'dir. n birim sayısı ve p değişken sayısıdır.

Öklit Uzaklığı

En çok kullanılan uzaklık ölçüsüdür. Minkowski uzaklığında yer alan λ parametresine 2 değeri verilerek ($\lambda=2$) hesaplanmaktadır.

$$d_2(X_i, X_j) = \left[\sum_{k=1}^p |X_{ik} - X_{jk}|^2 \right]^{1/2}; i=1,2,\dots,n; j=1,2,\dots,n$$

$k=1,2,\dots,p$ 'dir. n birim sayısı ve p değişken sayısıdır.

Farklı veriler farklı birimlerle ölçülmüş olabileceğinden bu formülü 0 aritmetik ortalama ve 1 standart sapmaya göre standardize edilmiş verilere uygulamak gerekir. Orijinal veriler kullanıldığında, her değişken varyansı ile orantılı olarak ağırlıklandırılır. Standardize edilmiş veriler kullanıldığında ise her değişkene eşit ağırlık verilmiş olur.

Ölçekli Öklit Uzaklığı

Değişkenlerin aynı ağırlıkta ölçeklenmemiş olması durumunda kullanılmaktadır. Aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır:

$$d_2(X_i, X_j) = \left[\sum_{k=1}^p w_k^2 |X_{ik} - X_{jk}|^2 \right]^{1/2}$$

$i = 1,2,\dots,n; j=1,2,\dots,n$ ve $k=1,2,\dots,p$ 'dir. n birim sayısı ve p değişken sayısıdır.

Burada w_k , k . değişkenin standart sapma değerinin (S_k) ya da dağılım aralığı değerinin tersidir.

Öklit Uzaklığı'nın karesi alınarak da uzaklık(Kareli Öklit Uzaklığı) hesaplanabilmekte ve bu sayede uzaklıklar daha belirgin hale getirilebilmektedirler.

Mahalanobis Uzaklığı

Doğrudan standardizasyon olanağı sağlayan Öklit Uzaklık ölçüsüdür. Hem standart sapmaları dikkate alarak standardizasyon olanağı sağlar, hem de grup içi varyans-kovaryansları toplayarak değişkenler arasındaki korelasyonu ayarlar. Regresyon analizindeki R^2 benzeri bir uzaklık ölçüsünün kullanılmasını sağlar. Aşağıdaki gibi bulunur:

$$d(X_i, X_j) = D^2 = (X_i - X_j)' S^{-1} (X_i - X_j)$$

S, Varyans-kovaryans matrisidir. $i = 1, 2, \dots, n$; $j = 1, 2, \dots, n$ 'dir. n birim sayısıdır.

Hotelling T^2 Uzaklığı

İki grup ya da kümenin ortalama vektörlerinin karşılaştırılması amacıyla kullanılan Hotelling T^2 değeri uzaklık ölçütü olarak da kullanılmaktadır. Aşağıdaki gibi bulunur:

$$T^2 = \left(\begin{matrix} n_1 n_2 \\ n \end{matrix} \right) (\bar{X}_i, \bar{X}_j)' S^{-1} (\bar{X}_i, \bar{X}_j)$$

S, Varyans-kovaryans matrisidir. $i = 1, 2, \dots, n$; $j = 1, 2, \dots, n$ 'dir. n birim sayısıdır.

Canberra Uzaklığı

$$d(X_i, X_j) = \left[\frac{\sum_{k=1}^p |X_{ik} - X_{jk}|}{\sum_{k=1}^p |X_{ik} + X_{jk}|} \right]$$

$i = 1, 2, \dots, n$; $j = 1, 2, \dots, n$ ve $k = 1, 2, \dots, p$ 'dir. n birim sayısı ve p değişken sayısıdır.

Veri matrisinde yer alan n sayıda birimin p sayıda değişkene göre uzaklıkları yukarıda tanımlanan yöntemlere göre hesaplandıktan sonra uzaklık matrisi(D) oluşturulur ve daha sonra D matrisi benzerlik matrisinin (Similarity, sim) hesaplanmasında kullanılır.

3.3.2.2. Korelasyon Ölçüleri

Değişkenler arası uzaklığı belirlemek için kullanılan ölçülerdendir. İki değişken arasındaki Pearson korelasyon katsayısından yararlanılarak değişkenler arasındaki korelasyon uzaklığı bulunmaktadır. Burada korelasyonun büyüklüğünden çok yönü (Korelasyonun pozitif olması) dikkate alındığından çok sık kullanılan bir ölçü değildir.

Pearson Katsayısı

En fazla kullanılan korelasyon ölçüsüdür. Korelasyon katsayısı değişkenler arasındaki ilişkiyi ölçmektedir. k ve l değişkenleri arasındaki Pearson Korelasyon Katsayısı(r_{kl}) aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır⁵¹:

$$r_{kl} = \left[\frac{\sum_{k=1}^n X_k X_l - \sum_{k=1}^n X_k \sum_{l=1}^n X_l}{\left[\sum_{k=1}^n X_k^2 - \left(\sum_{k=1}^n X_k \right)^2 / n \right] \left[\sum_{l=1}^n X_l^2 - \left(\sum_{l=1}^n X_l \right)^2 / n \right]} \right]^{1/2}$$

$k, l = 1, 2, \dots, p$ 'dir. n birim sayısı ve p değişken sayısıdır.

Korelasyon uzaklığı: $d_{kl} = 1 - r_{kl}$ şeklinde hesaplanmaktadır.

p tane değişken arasındaki korelasyon katsayıları matrisi (R) $p \times p$ boyutlu simetrik bir matristir. Benzerlik matrisinin oluşturulmasında uzaklık ölçütü olarak korelasyon uzaklığı seçilirse, benzerlik matrisi (Similarity, sim) R korelasyon matrisi kullanılarak hesaplanmalıdır.

3.4. BENZERLİK MATRİSİNİN OLUŞTURULMASI

Uzaklık veya korelasyon ölçüleri kullanılarak uzaklık hesaplaması yapıldıktan sonra sıra benzerlik matrisinin (Similarity, sim) oluşturulmasındadır. Sim matrisinin elemanları Sim_{ij} biçiminde gösterilir ve matris $Sim_{ij} = 100(1 - d_{ij}/\max(d_{ij}))$ şeklinde hesaplanır.

3.5. DEĞİŞKENLERİN STANDARDİZASYONU

Veri matrisinde yer alan değişkenlerin ortalama ve varyansları birbirlerinden çok farklı olduklarında büyük ortalama ve varyansa sahip değişkenler diğer değişkenlerin rollerini önemli oranda etkilemektedir. Bu gibi durumlarda verilerin standardize edilmesi ya da belirli aralıklarla gözlenen değerlere dönüştürülmesi (Transformasyonu) uygun olmaktadır.

Verilerin standardizasyonu ya da belli aralıklara transformasyonu için çok sayıda yöntem bulunmaktadır. Aşağıda çok sık kullanılan bazı yöntemler tanıtılmıştır:

z skorlarına dönüştürme: Oransal ya da aralıklı ölçekle elde edilen ve normal dağılım gösterdiği varsayılan verilere uygulanan ve uygulamada en çok kullanılan dönüştürme yöntemidir. Her değişkene ait Z skoru, değişkenin değerinden değişkenler kümesinin aritmetik ortalama değerinin çıkartılarak kümenin standart sapma değerine bölünmesi yoluyla bulunmaktadır. İşlemin sembollerle ifadesi aşağıdaki gibidir:

⁵¹ Özdamar, s.266.

$$Z_i = (X_i - \bar{X}) / S$$

p değişken sayısı olmak üzere, $i=1,2,\dots,p$ 'dir.

-1 ≤ x ≤ +1 aralığına dönüştürme: Heterojen yapıda veya aşırı uçlarda değerlerin bulunduğu değişken kümeleri için tercih edilen bir yöntemdir. Dönüştürme işlemi, her bir değişkene ait değerlerin kümedeki en büyük değere bölünmesi yoluyla yapılmaktadır. İşlemin sembollerle ifadesi aşağıdaki gibidir:

$$X'_i = (X_i / X_{\max})$$

p değişken sayısı olmak üzere, $i=1,2,\dots,p$ 'dir. X_{\max} değişkenler kümesindeki en büyük değeri ifade etmektedir.

0 ≤ x ≤ +1 aralığına dönüştürme: Heterojen yapıda değişkenler olması durumunda değişkenlerin değerleri pozitif ve 0-1 aralığında olacak şekilde dönüşüme tabi tutmak amacıyla tercih edilen bir yöntemdir. Dönüştürme işlemi, her bir değere ait kümedeki en küçük değere bölünmesi yoluyla yapılmaktadır. İşlemin sembollerle ifadesi aşağıdaki gibidir:

$$X'_i = (X_i - X_{\min}) / R$$

$$R = X_{\max} - X_{\min}$$

p değişken sayısı olmak üzere, $i=1,2,\dots,p$ 'dir. X_{\max} değişkenler kümesindeki en büyük, X_{\min} ise en küçük değeri ifade etmektedir⁵².

⁵² Özdamar, s.269.

3.6. KÜMELEME YÖNTEMİNİN SEÇİLMESİ

Kümeleme yöntemleri uzaklık matrisi ya da benzerlik matrisinden yararlanarak birimleri ya da değişkenleri kendi içinde homojen ve kendi aralarında heterojen gruplara ayırmaya yarayan yöntemlerdir⁵³. Hangi benzerlik ölçüsünün kullanılacağına karar verildikten sonra kümeleme işleminin nasıl olacağına karar verilir. Yapılan analizin amacına ulaşabilmesi için kullanılacak kümeleme yöntemi doğru seçilmelidir. Bu nedenle kümeleme yöntemlerinin temel özellikleri doğru anlaşılmalı ve uygulanan yöntemin sonuçları doğru yorumlanmalıdır.

Uygulamada en çok kullanılan ‘‘Hiyerarşik Kümeleme’’ ve ‘‘Hiyerarşik Olmayan Kümeleme’’ yöntemleri aşağıda tanıtılmıştır.

3.6.1. Hiyerarşik Kümeleme Yöntemleri

Bağlantı yöntemleri olarak da adlandırılan hiyerarşik kümeleme yöntemleri, birimleri birbirleri ile değişik aşamalarda bir araya getirerek; ardışık biçimde kümeler oluşturmaya ve bu kümelere girecek elamanların hangi uzaklık ya da benzerlik düzeyinde küme elemanı olduğunu belirlemeye yönelik yöntemlerdir.

Anderberg, hiyerarşik kümeleme yöntemlerinin, araştırmacının incelediği veri setinde kaç grup bulunduğunu başlangıçta bilmediği durumlarda çok uygun bir yöntem olduğunu ve yöntemin araştırmacıya incelediği veri setinde daha önce gözlemlenmemiş ilişkileri ve prensipleri keşfetme olanağı vermesi nedeniyle de faydalı olduğunu belirtmektedir⁵⁴.

⁵³ Özdamar, s.258.

⁵⁴ Michael R. Anderberg, **Cluster Analysis for Applications**, New York: Academic Press, 1973, s.22.

Hiyerarşik kümeleme analizi tipik olarak sayısı 250'den az olan küçük örneklem gruplarının analizinde etkin olarak kullanılan bir yöntemdir⁵⁵.

Hiyerarşik kümeleme yöntemleri, veri matrisindeki birimlerin/değişkenlerin başlangıçta kaç küme oluşturduğuna ve küme elemanlarını belirlemede başlangıçta hangi kriterin seçildiğine göre iki ana gruba ayrılırlar:

3.6.1.1. Birleştirici Hiyerarşik Kümeleme Yöntemleri

Bu yöntemde her birim başlangıçta ayrı bir küme olarak kabul edilir ve benzer birimler bir araya getirilerek n birim aşamalı olarak sırasıyla n, n-1, n-2,.....n-r,.....3, 2, 1 kümeye yerleştirilir. İşleyiş dört adımlı bir algoritma ile özetlenebilir⁵⁶:

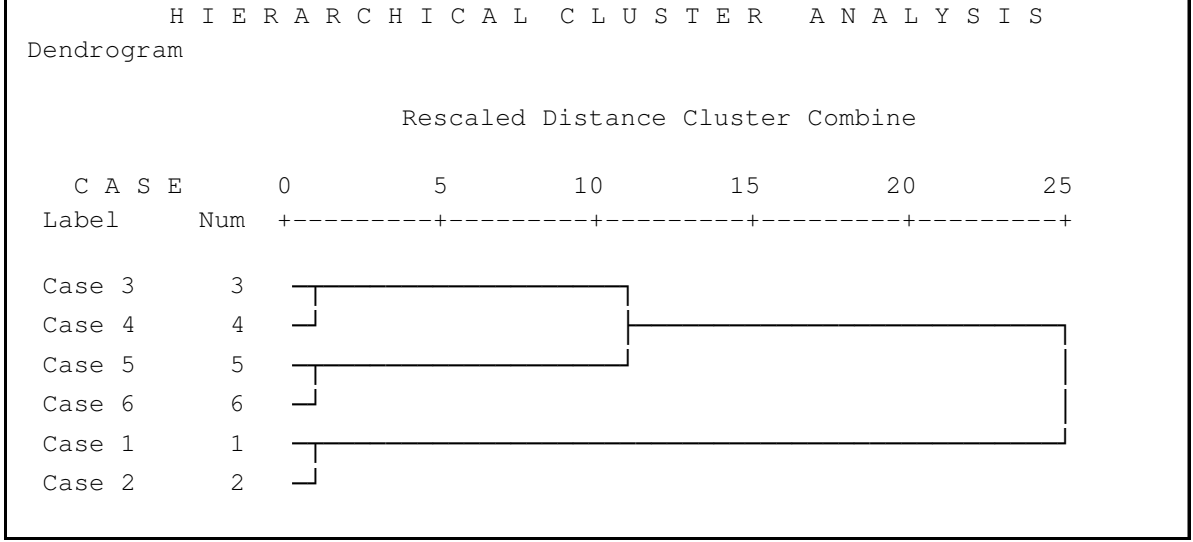
- 1- n tane birey n tane küme olmak üzere işlemlere başlanır.
- 2- En yakın iki küme (d_{ij} değeri en küçük olan) birleştirilir.
- 3- Küme sayısı bir indirgenerek yinelenmiş uzaklıklar matrisi bulunur.
- 4- 2. ve 3. adımlar (n-1) kez tekrarlanır.

Hiyerarşik toplanım yönteminde kümelerin grafiksel olarak ifade edilebilmesi için ağaç diyagram (dendrogram) örneğinden yararlanılır. Şekil 2'de hiyerarşik kümelemeyi gösteren dendrogram örneği yer almaktadır. Bu diyagramda hiyerarşik bir yapı gözlenmektedir. Kümeleme sürecinin başında her gözlem bir kümedir (Ağacın dalları) süreç sonunda ise tüm gözlemler bir kümede toplanır. En düşük düzeyde ele alınan gözlemlerin tümü bağımsız iken, sonraki aşamalarda gözlemler birleşerek yeni kümeleri oluşturmaktadır⁵⁷.

⁵⁵ Brian Everitt ve Sabine Landau, **Cluster Analysis**, London: Hodder Arnold Publication, 2001, s.156.

⁵⁶ Tatlıdil, s.128.

⁵⁷ Andrew D. Gordon, "A Review of Hierarchical Classification", **Journal of the Royal Statistical Society**, Vol.150, No.2, 1987, s.120-121.

Şekil 2: Hiyerarşik Kümelemeyi Gösteren Dendrogram

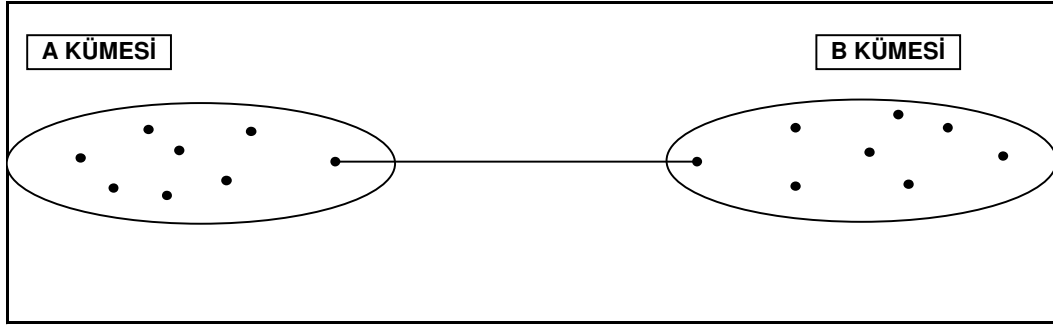
Kaynak: SPSS 13.0 for Windows, User Guide.

Yukarıda verilen algoritmayı esas alan ve uygulamada sıklıkla kullanılan beş hiyerarşik kümeleme yöntemi bulunmaktadır. Bunlar, Tek Bağlantı (En Yakın Komşuluk), Tam Bağlantı (En Uzak Komşuluk), Ortalama, Merkezi ve Ward yöntemleridir.

Tek Bağlantı Kümeleme Yöntemi (Single Linkage-En Yakın Komşuluk): En yakın komşuluk olarak da bilinen bu teknikte uzaklıklar matrisi kullanılarak birbirine en yakın (Uzaklık değerleri en küçük) birey ya da kümeler birleştirilmekte ve birleştirme ardarda tekrarlanılarak yürütülmektedir. Yeni gözlemler, varolan bir küme veya bu kümeye ait bir elemanla ortak özellikler taşıdığında birleştirilmektedir. Bu da zincirleme etkisinden dolayı farklı gözlemlerin bir araya gelmesine neden olmaktadır. Yöntem, en yakın iki noktanın bulunması ile başlar. İki nokta bir küme oluşturur. Üçüncü nokta, eğer kümedeki herhangi iki noktadan birine olan uzaklığı kümelenmemiş olan diğer noktalara olan uzaklıklardan küçükse kümeye atanır. İki küme arasındaki uzaklık birinci kümedeki bir

noktanın ikinci kümedeki bir noktaya olan en küçük uzaklığı olarak tanımlanır⁵⁸ (Bkz. Şekil 3).

Tek Bağlantı yöntemi birbirinden çok az farklı olan kümeleri ayırmada yetersiz kalmaktadır. Yöntem, elips şeklinde dağılmayan değerleri aynı kümede toplayabilen az sayıdaki kümeleme metodundan birisidir. Bu nedenle yöntemin uygulanması sonucunda çoğu kez birbirinden oldukça farklı birimlerin aynı kümede yer alması mümkün olabilmektedir⁵⁹.

Şekil 3: En Yakın Komşuluk Yöntemi

Birleştirme yapılırken kümelerin eleman sayısının birden fazla olması koşulu yoktur. Bir birim yalnız başına bir küme oluşturabilir.

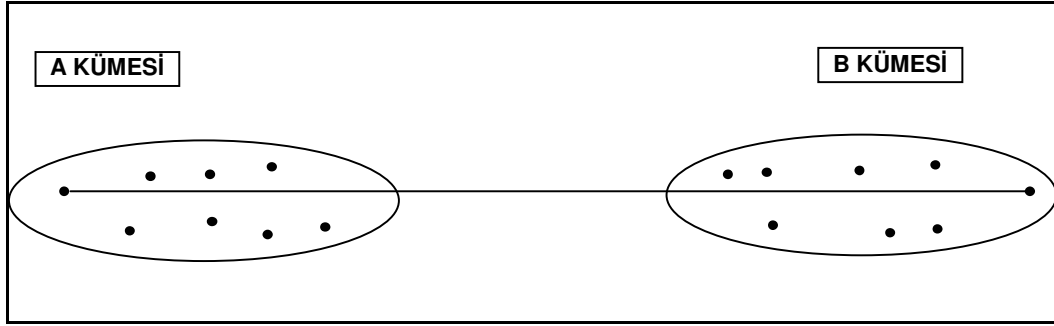
Tam Bağlantı Yöntemi (Complete Linkage Method-En Uzak Komşuluk): En uzak komşuluk olarak da bilinen bu teknikte iki küme arasındaki uzaklık olarak her kümedeki eleman çiftleri arasındaki uzaklığın en büyüğü ele alınmaktadır. Tek Bağlantı tekniği sağlıklı sonuçlar vermesi açısından tercih edilse de, işlemlerin uzun sürmesi açısından sakıncalıdır. Tam Bağlantı tekniği ise aynı küme içindeki bireylerin uzaklıklarının belli bir değerden küçük olması durumunda tüm kümelerin sağlıklı oluşturulmasını garanti etmemektedir. En Uzak Komşuluk Yöntemi veri setinde uç

⁵⁸James Lattin, Douglas Carroll ve Paul Green, **Analyzing Multivariate Data**, Canada:Thomson Learning, 2003, s.281.

⁵⁹ Anderberg, s.138.

noktalarda yer alan değerlere karşı oldukça hassas bir yöntemdir⁶⁰. Yöntem, en uzak iki noktanın aynı kümeye atanması ile başlar ve aynı mantıkla kümelerin diğer kümelerle birleştirilmesiyle son bulur. Noktaların kümelerle veya kümelerin kümelerle birleştirilmesinde kriter olarak en büyük uzaklık dikkate alınır. İki küme arasındaki uzaklık birinci kümedeki bir noktanın ikinci kümedeki bir noktaya olan en büyük uzaklığıdır (Bkz. Şekil 4).

Tam Bağlantı tekniği, X-Y koordinat sisteminde birbirine yakın noktaların yumurta şeklinde dağılım göstermesi durumunda bu değerleri kümelemede Tek Bağlantı tekniğine göre daha iyi sonuçlar vermektedir⁶¹.

Şekil 4: En Uzak Komşuluk Yöntemi

Ortalama Bağlantı Kümeleme Yöntemi (Average Linkage Method): Ortalama Bağlantı tekniği bu iki uç teknik arasında sonuçlar vermesi nedeniyle bir alternatif olarak önerilmektedir. Gözlemler arasındaki benzerliğin ortalaması dikkate alınarak kullanılmaktadır. İki küme arasındaki uzaklık, birinci kümedeki noktaların ikinci kümedeki noktalara olan uzaklıklarının ortalaması alınarak bulununmaktadır.

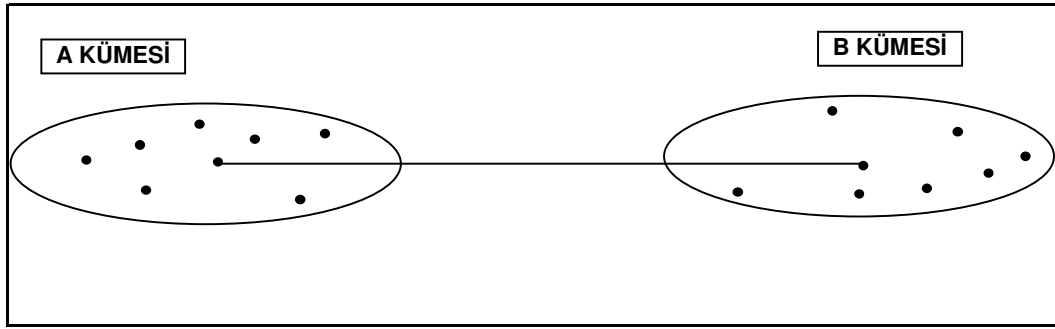
Tek Bağlantı yönteminde birbirine en yakın, Tam Bağlantı yönteminde ise birbirine en uzak komşulardan başlanarak kümeleme yapıldığından iki teknikte aşırı

⁶⁰ Glenn W. Milligan ve Martha C. Cooper, "An Examination of Procedures for Determining the Number of Clusters in a Data Set", *Psychometrika*, Vol.50, No.2, 1985, s.159-179.

⁶¹ Mark S Alderfer ve Roger K. Blashfield, *Cluster Analysis*, USA: Sage Publications, 1986, s.38.

değerlerin etkisine açıktır. Ortalama bağlantı yöntemi bu dezavantajı gideren bir yöntem olarak kullanılmaktadır⁶².

Merkezi Yöntem (Centroid Linkage Method): İki küme arasındaki uzaklık küme merkezleri arasındaki Kareli Öklit uzaklığıdır. Merkez değeri, kümeyi oluşturan gözlemlerin tüm değişkenlere göre ortalamasını göstermektedir. Bu yöntemin en önemli avantajı farklı nitelikteki gözlemlerden çok fazla etkilenmemesidir⁶³ (Bkz. Şekil 5).

Şekil 5: Merkezi Yöntem

Ward Yöntemi (Ward Linkage Method): Yöntem, kümeler içindeki minimum varyans koşulunun optimizasyonuna dayanmaktadır. Optimizasyon fonksiyonu, hata kareleri toplamı ile ifade edilir. İki küme arasındaki benzerlik tüm değişkenler dikkate alınarak en küçük kareler toplamının bulunması ile ölçülür. Amaç küme içinde homojenliği, kümeler arasında heterojenliği maksimum yapacak şekilde kümeler oluşturmaktır. İki küme arasındaki uzaklık, iki küme için tüm değişkenler dikkate alınarak kareler toplamının bulunması ile ölçülür. Başlangıçta her gözlem bir küme olarak kabul edilerek olabilecek bütün küme birleşimleri oluşturulur.

⁶² Anderberg, s.139.

⁶³ Lattin, Carroll ve Green, s.283.

Her aşamada birleştirilen kümeler için küme içi kareler toplamı minimize edilerek en küçük değere ulaşılır. Küme içi kareler toplamının minimum olduğu durum en uygun çözümdür⁶⁴.

Ward Yöntemi'nin teorik açıklaması aşağıdaki gibi yapılabilir:

Başlangıçta her biri ayrı bir alt grup olan çok sayıda gözlemi (Birimi) belirli kriterleri (Değişkenleri) esas alarak, minimum bilgi kaybıyla benzerliklerine göre kümelemek mümkündür. Böylece çok sayıdaki tekil birimlerin birbirleriyle olan ilişkilerini anlamak ve yorumlamak daha kolay olacaktır.

Ward, belirli sayıdaki gözlem gruplarını her aşamada "Minimum Bilgi Kaybı" ile kümelemek ve kaçınılmaz olan bu bilgi kaybını yorumlanabilir sayısal ifadelere dönüştürmek amacıyla Ward Kümeleme Yöntemi olarak bilinen tekniği geliştirmiştir.

Yöntem, birleştirici hiyerarşik kümeleme yaklaşımının n birimden başlayarak ve her aşamada benzer birimleri/kümeleri birleştirerek sonunda "1" kümeyle ulaşma sistematiğini temel almaktadır. Kümeleme işleminin her aşamasında, ilk aşamada birimler sonraki aşamalarda ise birimler ve kümeler arasında mümkün olan her türlü birleşme olasılığı dikkate alınarak, bilgi kaybını minimize eden birimlerin/kümelerin birleştirilmesi yoluna gidilmektedir.

Ward tarafından yapılan "Bilgi Kaybı" tanımlaması "En Küçük Hata Kareleri Toplamı(ESS)" fonksiyonu ile ifade edilmiştir. Ward'ın bilgi kaybını hesaplamak için önerdiği fonksiyonun arkasında yatan mantık aşağıdaki örnekte açıklanmıştır:

Örnek: Bir iş yerinde çalışan on kişi için yapılan performans değerlendirmesi sonucunda kişilerin belirli bir değişkene göre aldıkları skorlar (2,6,5,6,2,2,2,0,0,0) şeklinde olsun. Elde edilen on skor tek bir grup gibi değerlendirildiğinde ortaya çıkacak "Bilgi Kaybı" aşağıdaki gibi bulunacaktır:

⁶⁴ Sharma, s.193.

Skorların aritmetik ortalaması $\bar{X} = 2.5$ iken ve X_i i.bireyin skorunu temsil ederken,

$$ESS = \sum_{i=1}^n X_i^2 - 1/n \left(\sum_{i=1}^n X_i \right)^2 \text{ fonksiyonunda } i=1 \text{ ve } n=10 \text{ de\u011ferleri i\u00e7in;}$$

$$ESS = \sum_{i=1}^{10} X_i^2 - 1/10 \left(\sum_{i=1}^{10} X_i \right)^2 = 113 - 62.5 = 50.5 \text{ bulunacaktır.}$$

On ki\u015fiye ait skorlar (0,0,0), (2,2,2,2), (5), (6,6) olarak d\u00f6rt set \u015feklinde sınıflandı\u011fında, grubun genel ESS fonksiyonu de\u011ferinin her bir alt gruba ait ESS de\u011ferleri toplamına e\u015fit olaca\u011fı s\u00f6ylenebilir. D\u00f6rt k\u00fcmenin her birinde aynı rakamsal elemanlar oldu\u011fu i\u00e7in k\u00fcmelerin aritmetik ortalamaları k\u00fcme elemanlarının de\u011ferlerine e\u015fit olacak ve en k\u00fc\u00e7\u00fck hata kareleri de\u011feri her bir k\u00fcme i\u00e7in sıfır olacaktır. Fonksiyonel ifade a\u015fa\u011fıda g\u00f6sterilmi\u015ftir:

$$ESS_{D\u00f6rtgrup} = ESS_{Grup1} + ESS_{Grup2} + ESS_{Grup3} + ESS_{Grup4} = 0$$

Yukarıdaki denklik, on bireyi belirli bir kritere g\u00f6re elde ettikleri skorları baz alarak d\u00f6rt k\u00fcmeye ayırdığımızda bilgi kaybının sıfır oldu\u011funu g\u00f6stermektedir.

Ward, sayısal de\u011fer ifade eden (Value reflecting) fonksiyonel ifadeleri ‘‘Ama\u00e7 fonksiyonu (Objective function)’’ olarak tanımlamı\u015ftır. Yukarıdaki \u00f6rnekte ama\u00e7 fonksiyonu ‘‘Bilgi Kaybı’’ olarak tanımlanmı\u015f ve en k\u00fc\u00e7\u00fck hata kareleri toplamı ile ifade edilmi\u015ftir. Bu fonksiyonun alması istenilen en iyi de\u011fer sıfırdır. \u00d6rnekte incelenen on g\u00f6zlem tek bir k\u00fcme olarak ifade edilmek istendi\u011finde kaybolan bilgi (50.5), d\u00f6rt k\u00fcme olarak ifade edildi\u011finde (0.0) olmu\u015ftur⁶⁵.

⁶⁵ Joe Ward, ‘‘Hierarchical Grouping To Optimize An Objective Function’’, **Journal of American Statistical Association**, Vol.58 1963, s.236-244.

Ward yöntemi diğer kümeleme yöntemlerinin aksine kümeler arasındaki uzaklıkları hesaplamamaktadır. Bunun yerine, küme içi hata kareleri toplamını minimize ederken homojenliği maksimum kılacak kümeler oluşturulmaktadır. Her aşamada elde edilen kümelere hata kareleri toplamı en küçük olanlar birleştirilmektedir. Aşağıdaki örnekle yöntemin işleyişi gösterilmiştir⁶⁶:

Tablo 8

Ward Yöntemi İçin Hipotetik Veri Seti

GÖZLEM NO	GELİR(BİN USD)	EĞİTİM(YIL)
GÖZLEM 1	5	5
GÖZLEM 2	6	6
GÖZLEM 3	15	14
GÖZLEM 4	16	15
GÖZLEM 5	25	20
GÖZLEM 6	30	19

Tablo 8’de gösterilen altı gözlem değeri ve iki değişkene ait veri setine Ward yöntemiyle kümeleme analizi uygulandığında başlangıçta her bir gözlem bir küme olarak belirmektedir. Dolayısıyla başlangıçta altı küme bulunmaktadır. İlk aşamada altı gözlemden iki tanesi birleştirilecek ve geri kalan dört kümede birer gözlem bulunacak şekilde beş küme oluşturulacaktır. Tablo 9’da mümkün olan bütün beş kümeli çözümler gösterilmiştir. Aşağıda G1 ve G2 ile G3 ve G4 kümelerinin birleşmesiyle bulunan ESS(En küçük hata kareleri toplamı) değerlerinin hesaplanması gösterilmektedir.

⁶⁶ Sharma, s.193-194.

$$ESS_{G1G2} = (5 - 5.5)^2 + (6 - 5.5)^2 + (5 - 5.5)^2 + (6 - 5.5)^2 = 1.0$$

$$ESS_{G1G3} = (5 - 10)^2 + (5 - 9.5)^2 + (15 - 10)^2 + (14 - 9.5)^2 = 90.5$$

Tablo 9

Mümkün Olan Tüm Beş Kümeli Çözümler

KÜME ÇÖZÜMLERİ	KÜME ELEMANLARI					ESS
	1	2	3	4	5	
1	G1,G2	G3	G4	G5	G6	1.0
2	G1,G3	G2	G4	G5	G6	90.5
3	G1,G4	G2	G3	G5	G6	110.5
4	G1,G5	G2	G3	G4	G6	312.5
5	G1,G6	G2	G3	G4	G5	410.5
6	G2,G3	G1	G4	G5	G6	72.5
7	G2,G4	G1	G3	G5	G6	90.5
8	G2,G5	G1	G3	G4	G6	278.5
9	G2,G6	G1	G3	G4	G5	372.5
10	G3,G4	G1	G2	G5	G6	1.0
11	G3,G5	G1	G2	G4	G6	68.0
12	G3,G6	G1	G2	G4	G5	125.0
13	G4,G5	G1	G2	G3	G6	53.0
14	G4,G6	G1	G2	G3	G5	106.0
15	G5,G6	G1	G2	G3	G4	13.0

Yukarıdaki tabloda yer alan ESS değerleri incelendiğinde G1 ve G2 kümeleri ile G3 ve G4 kümelerinin birleşmeleri sonucu oluşan kümelerin minimum ESS değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Diğer kümelerde birer gözlem yer aldığı için bu kümelerin ESS değerleri sıfır olmaktadır.

Minimum ESS değerine sahip iki kümeden G1G2 kümesi seçilerek dört kümeli bir çözüm için ilerlendiği zaman Tablo 10 elde edilmiştir. Aşağıda G1G2 kümesi ile G3 kümesinin bir araya gelmesi ile oluşan kümenin ESS değerinin nasıl hesaplandığı gösterilmiştir.

$$ESS_{G1G2G3} = (5 - 8.66)^2 + (5 - 8.33)^2 + (6 - 8.66)^2 + (6 - 8.33)^2 + (15 - 8.66)^2 + (14 - 8.33)^2 = 109.333$$

Tüm dört kümeli çözümler için ESS değerleri incelendiğinde G1G2 ile G3G4 kümelerini birleştiren beş numaralı küme çözümünün minimum değeri aldığı görülmektedir. Bundan sonraki aşamada G1G2G3G4 kümesi oluşturularak bu küme ile diğer iki gözlem arasındaki en düşük ESS değeri elde edilmeye çalışılacak ve böylece tüm gözlemler tek bir kümede toplanana kadar analize devam edilecektir.

Tablo 10

Mümkün Olan Tüm Dört Kümeli Çözümler

KÜME ÇÖZÜMLERİ	KÜME ELEMANLARI				ESS
	1	2	3	4	
1	G1,G2,G3	G4	G5	G6	109.3
2	G1,G2,G4	G3	G5	G6	135.0
3	G1,G2,G5	G3	G4	G6	394.7
4	G1,G2,G6	G3	G4	G5	522.7
5	G1,G2	G3,G4	G5	G6	2.0
6	G1,G2	G3,G5	G4	G6	69.0
7	G1,G2	G3,G6	G4	G5	126.0
8	G1,G2	G4,G5	G3	G6	54.0
9	G1,G2	G4,G6	G3	G5	107.0
10	G1,G2	G5,G6	G3	G4	14.0

3.6.1.2. Ayrılcı Hiyerarşik Kümeleme Yöntemleri

Birleştirici yöntemin tersine bütün gözlemler başlangıçta bir küme olarak kabul edilir ve benzer birimler bir araya getirilerek n birim aşamalı olarak sırasıyla 1, 2, 3...(n-r)(n-3), (n-2), (n-1), n kümeyle yerleştirilir.

Hiyerarşik kümeleme yöntemleri sosyal bilimlerin değişik alanlarında yaygın olarak kullanılmaktadır.

Yaylalı, Oktay ve Akan⁶⁷, kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hasıla değerlerine göre coğrafi bölgeleri(Türkiye'nin yedi bölgesi) ve sektörleri kümelemeyi amaçladıkları çalışmalarında önce coğrafi bölgelere göre kişi başına düşen GSYİH değerleri ile Kareli Öklit Uzaklığı kullanılarak hesaplanan benzerlik matrisine Tek bağlantı, Tam bağlantı, Ortalama, Merkezi ve Ward yöntemlerini uygulayarak bölgelerin GSYİH değerlerine göre kümelendirmelerini incelemiş ardından, coğrafi bölgeler itibariyle sektörlere(Tarım, sanayi, hizmetler, inşaat, ticaret vb) göre kişi başına düşen GSYİH değerleri ile Kareli Öklit Uzaklığı kullanılarak hesaplanan benzerlik matrisine beş kümeleme yöntemini uygulayarak oluşan kümeleri değerlendirmişlerdir.

Ülengin ve Şahin⁶⁸, senaryo analizi yaklaşımıyla Türkiye'de enflasyonun geleceğini şekillendiren temel değişkenleri(faiz oranı, kamu borcu, bütçe açığı, devalüasyon, enflasyon beklentisi ve enflasyon) kullanarak enflasyon senaryoları geliştirip bir senaryo modeli önerdikleri çalışmalarında öncelikle altı temel değişken için beş yüz farklı senaryo üretmiş sonra korelasyon analizi yoluyla senaryo sayısını yetmiş üçe indirmiş ve en sonunda hiyerarşik kümeleme yöntemlerinden Ward yöntemini kullanarak yetmiş üç senaryoyu otuzyediyen senaryoya indirgemişlerdir.

⁶⁷ Muammer Yaylalı, Ertan Oktay ve Yusuf Akan, "Kişi Başına Düşen GSYİH Değerlerine Göre Türkiye'deki Coğrafi Bölgelerin ve GSYİH'yı Oluşturan Sektörlerin Kümelmesi", **Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu Bildirisi**, İstanbul, 2005.

⁶⁸ Burç Ülengin, Füsun Ülengin ve Şule Önsel Şahin, "Senaryo Analizi İçin Dinamik Bir Yaklaşım Önerisi", **İ.T.Ü. Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, 2002, s.35-46.

Molinero, Gomez ve Cinca⁶⁹, Çok Boyutlu Ölçekleme(Multidimensional Scaling) yöntemlerini kullanarak bankalar için yaptıkları finansal analiz sonuçlarını aynı bankaların S&P ratinglerine göre durumlarını değerlendirmek için kullanmak amacıyla öncelikle 1993 yılında İspanya’da faaliyet gösteren 88 banka için Bankacılık Yüksek Kurulu(Consejo Superior Bancario) tarafından yayımlanan finansal verileri kullanarak; bankaların, karlılık, sermaye yapısı, fonlama maliyeti ve risk yapısını gösteren 24 finansal oran hesaplamışlardır. Daha sonra bu oranları ortalamaları sıfır, standart sapmaları bir olacak şekilde standardize ederek herhangi iki banka arasındaki benzerliği standardize edilmiş oranlar arasındaki Öklid Uzaklığı yoluyla bulan araştırmacılar bu yolla oluşturdukları veri matrisine hiyerarşik kümeleme ve temel bileşenler analizi yöntemlerini uygulamışlardır. Araştırmacılar hiyerarşik kümeleme yöntemiyle yapılan analize göre oluşan kümelerin sözkonusu bankaların almış oldukları S&P ratinglerine göre oluşturulan gruplarla uyumlu sonuçlar verdiği sonucuna varmışlardır.

Özkan⁷⁰, Türkiye’de 1997 yılında faal olan kırk bir ticaret bankasını toplam aktif, faiz gelirleri, faiz giderleri, nazım hesaplar toplamı, şube sayısı ve personel sayısı değişkenlerine göre kümelemek amacıyla hiyerarşik ve hiyerarşik olmayan kümeleme tekniklerini kullanarak yaptığı çalışmada Ward yönteminin en anlamlı küme oluşumlarını sağladığı sonucuna varmıştır.

Cinca, Molinero ve Larraz⁷¹ on dört yıllık bir dönemi baz alarak on bir AB ülkesine ait şirketleri BACH veri tabanında bu şirketlere ait olarak bulunan finansal bilgilere dayanarak üç ölçek tipi(küçük-orta-büyük), on dokuz sektör ve on beş finansal orana göre kümelere ayırmış ve şirketlerin finansal oranlarının birbirlerine benzerliğinin ülke, ölçek ve sektörler temelinde açıklanabilirliğini incelemişlerdir. Araştırmacılar temelde “küçük ölçekli İtalyan firmalarının finansal oranları/yapıları büyük ölçekli İtalyan

⁶⁹Mar Molinero, P.Apellainz ve Serrano Cinca , “A Multivariate Analysis of Spanish Bond Ratings”, **International Journal of Management Sciences**, Vol.24, No. 4, s. 451-462.

⁷⁰ Başak Özkan, “Kümeleme Analizi ve Bankalar Üzerine Bir Uygulama”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE, 2000).

⁷¹ Serrano Cinca, Mar Molinero ve Gallizo Larraz, “Country and Size Effects in Financial Ratios: A European Perspective”,**University of Southempton Discussion Papers**, UK, 2001.

firmalarına mı daha çok benzemektedir yoksa küçük ölçekli Portekiz firmalarına mı benzemektedir?’’ şeklinde ifade edilebilecek sorunun yanıtını aradıkları çalışmalarında ortalama sıfır ve standart sapma bir olacak şekilde standardize edilmiş finansal oranlardan oluşan veri matrisini Öklid uzaklığı ve Ward yöntemini kullanarak hiyerarşik kümeleme analizine tabi tutmuşlar ve firmaların finansal yapılarının ölçekten ziyade ülkeler bazında benzeştiği sonucuna ulaşarak AB içerisinde Latin, İskandinav ve Alman firma yapıları şeklinde kendi içlerinde benzer ve birbirlerinden farklı üç stratejik küme tanımlamışlardır.

Aktaş ve Doğanay⁷², geliştirmekte olan hisse senedi piyasalarını piyasa verilerine göre gruplamak amacıyla yaptıkları çalışmada S&P geliştirmekte olan piyasalar grubunda tanımlanmış kırk beş ülkenin hisse senedi piyasaları için on yıllık bir döneme ait ortalama kayıtlı şirket sayısı, ortalama piyasa değeri, ortalama işlem hacmi gibi toplam on bir değişkene göre tanımlanmış değerler ile oluşturdukları veri matrisini Öklid uzaklığı ve Ward yöntemini kullanarak hiyerarşik kümeleme analizine tabi tutmuşlar ve ‘‘küçük ve likiditesi düşük’’, ‘‘orta büyüklükte ve orta seviyede likit’’ ve ‘‘büyük ve likit’’ şeklinde üç belirgin küme oluştuğunu saptamışlardır.

Yılmaz⁷³, 1997 yılında hisseleri İMKB’de işlem gören şirketlerden finansal kuruluşlar ve holdingler dışında kalan ikiyüzyedi tanesi için otuz beş finansal oranı değişken olarak kullanarak kümeleme analizi uygulamıştır. City Block uzaklığını kullanan Ward yöntemi ile yapılan analizde ikiyüzyedi firma kendi içinde benzer diğerlerinden farklı olan dört ana kümeye ayrılmıştır.

Aleskerov, Ersel ve Yolalan⁷⁴, ticaret bankalarını yapısal benzerliklerine göre kümelemek amacıyla yaptıkları çalışmada 1996 yılında faal olan 55 ticari banka için CAMELS yaklaşımına göre hesaplanan altı finansal orandan oluşan veri matrisine kümeleme analizi uygulamışlar ve yapısal açıdan farklı olduğunu düşündükleri 27 küme

⁷² Ramazan Aktaş ve M. Mete Doğanay, ‘‘Geliştirmekte Olan Hisse Senedi Piyasalarının Piyasa Verilerine Göre Gruplanması’’, BDDK **Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi**, Cilt 1, Sayı 2, Ankara, 2007, s.77-91.

⁷³ Melekber Yılmaz, ‘‘Finansal Açından Türdeş Firmalar: İMKB İçin Bir Uygulama’’, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İTÜ FBE, 2000).

tanımlamışlardır. Önemli sayıda bankanın bir araya geldiği iki büyük kümeden birinde ağırlıklı olarak kredi veren bankaların toplandığı, diğerinde ise menkul kıymetler potföyü ağırlıklı aktiflere sahip bankaların toplandığını belirleyen araştırmacılar önemli sayıda bankanın da ya kendine özgü finansal oranlarla tek başlarına ya da en fazla kendilerine benzer bir başka bankayla küme oluşturabildiklerini saptamışlardır.

Brida ve Rosso⁷⁵, Alman menkul kıymetler piyasasında hiyerarşik bir yapılanmanın var olup olmadığını araştırdıkları çalışmalarında Frankfurt Borsası'nda Blue Chip olarak adlandırılan 27 şirketin hisse fiyatlarından oluşan veri matrisine Pearson korelasyon uzaklığını kullanarak ve En Yakın Komşuluk tekniğini uygulamışlar ve oluşan beş kümenin anlamlı olduğu sonucuna varmışlardır. Küme oluşumları incelendiğinde Allianz ve München RE sigorta şirketlerinin birinci kümeyi, BMW, VW ve Mercedes otomotiv şirketlerinin ikinci kümeyi, BASF ve BAYER kimya şirketlerinin üçüncü kümeyi, EON ve RWE elektrik ve gaz şirketlerinin dördüncü kümeyi ve son olarak Deutsche Bank ve Siemens'in beşinci kümeyi oluşturdukları gözlenmiştir.

Ariyawardana ve Bailey, Sri Lanka çay endüstrisinde stratejik grupların varlığını araştırdıkları çalışmalarında 1999 yılında çay üreten 39 işletmeyi üretim, pazarlama, promosyon, inovasyon, kalite ve rekabetçi stratejiler başlıkları altında toplanan 16 değişkene göre kümeleme analizine tabi tutmuşlardır. Ortalama Bağlantı, Merkezi Bağlantı ve Ward yöntemleri kullanılarak yapılan hiyerarşik kümeleme analizinin sonucunda çay endüstrisi özel marka odaklı, yeni piyasa odaklı ve büyük piyasa odaklı olmak üzere üç kümeye(stratejik gruba) ayrılmıştır⁷⁶.

⁷⁴ Fuad Aleskerov, Hasan Ersel, Reha Yolalan, "Clustering Turkish Commercial Banks According to Structural Similarities", **Yapı Kredi Discussion Papers**, No.97, 1997.

⁷⁵ Gabriel Brida ve Adrian Risso, "Hierarchical Structure of the German Stock Market", **University of Siena department of Economics Working Paper Series**, 2007.

⁷⁶ Anoma Ariyawardana ve William Bailey, "Strategic Group Formation: An Application Cluster Analysis, **Journal of Applied Statistics**, Vol. 4, No. 47, 2003, s.57.

Green, Frank ve Robinson⁷⁷, ABD’de bulunan seksen sekiz şehri; nüfus, hane sayısı, ortalama yaşam, işsizlik oranı gibi on dört karakteristik özellik değişkenine göre kümeleme analizine tabi tuttıkları çalışmalarında ortaya orataya çıkan on sekiz kümedeki toplarımların anlamlı ve gerçek durumu yansıtan sonuçlar olduğunu belirtmişlerdir.

Harrigan⁷⁸, A.B.D’de faaliyet gösteren doksan iki perakendeci firma(ayakkabı üreticisi, kuyumcu, eczane zinciri, süpermarket ve alışveriş merkezleri) için aynı yıla ait altı finansal oranın (vergi öncesi aktif karlılığı, brüt kar marjı, stok devir hızı oranı,ortalama stok tutma süresi, çalışan üretkenlik oranı ve reklam harcamalarının satışlara oranı) aldığı değerleri kullanarak yaptığı kümeleme analizi çalışması sonucunda firmaları kendi içinde benzer fakat diğer kümelerdekilerden farklı firmalardan oluşan altı kümeye ayırarak bu kümelerin birbirlerinden farklılıklarını tanımlamıştır.

3.6.2. Hiyerarşik Olmayan Kümeleme Yöntemleri

Birimlerin kendi içinde homojen ve kendi aralarında heterojen olan kümelere ayrılmasını hedefleyen ve prototip aracılığı ile alt populasyonların parametre tahminlerini yapmayı amaçlayan yöntemlerdir. Genellikle büyük örneklem gruplarının ($k > 250$) analizinde tercih edilmektedir.

Hiyerarşik olmayan teknikler düğüm yöntemleri olarak da adlandırılır. Küme sayısı konusunda ön bilgi var ise ya da araştırmacı anlamlı olarak küme sayısına karar vermiş ise, bu durumda çok uzun zaman alan hiyerarşik teknikler yerine hiyerarşik olmayan yöntemler kullanılmaktadır. Veri seti önceden belirlenmiş sayıda kümeye ayrılır. Bu kümelerin merkezleri yani düğüm noktaları hesaplanır. Bu adımlar her gözlem bir kümeye atanana kadar devam eder. Hiyerarşik kümelemede bir gözlem bir kümeye atandıktan sonra tekrar yer değiştirmez. Hiyerarşik olmayan kümeleme de ise küme sayısı başlangıçta belirlendiği için, gözlemler, kümeleme algoritması sonlanana kadar ilk atandıkları kümeden

⁷⁷ Green, Frank ve Robinson, s.391-397.

⁷⁸ Harrigan, s.63-73.

farklı bir kümeye de atanabilmektedirler⁷⁹. Aşağıda, en çok kullanılan yöntem olan ‘‘K-Ortalama Yöntemi’’ hakkında bilgi verilmiştir:

K-Ortalamalar Yöntemi (K-Means Method): Bu teknikte bireyler, küme içi kareler toplamı en küçük olacak biçimde k kümeye bölünmektedir. Yani X_1, X_2, \dots, X_n değerlerinin her biri p değişkenli gözlem vektörleri çok boyutlu X uzayında birer nokta olarak düşünülecek olursa ve aynı uzayda $a_{1n}, a_{2n}, \dots, a_{kn}$ her grup birey için küme merkezleri olarak seçildiğinde,

$$W_n = 1 / n \left[\sum_{i=1}^n |X_i - a_{jn}| \right]^2$$

kuralı gereğince bireyler en yakın kümeye atanmaktadırlar. Bilgisayar algoritmalarındaki işleyişi şu şekildedir:

- 1- İlk k gözlemin her biri bir gözlemler kümesi olarak alınmaktadır.
- 2- Kalan (n-k) gözlemin her biri, ortalaması en yakın olan kümeye atanmakta, her atamadan sonra küme ortalamaları yeniden hesaplanmaktadır.
- 3- Tüm gözlemlerin kümelere atanması bittikten sonra n gözlemin bulunmuş küme ortalamalarına göre yeniden atanmaları yapılmaktadır.
- 4- Bir önceki kümelemeye göre son elde edilen kümelemede kümeler arası gözlem geçişi durana kadar 3. adım tekrarlanmaktadır⁸⁰.

Boyacıoğlu ve Kara, on sekiz bankanın (2001-2005) yılları arasında Moody’s derecelendirme şirketinden aldıkları finansal güç derecelerini tahmin etmek amacıyla yaptıkları çalışmada TBB finansal oranlarından aktif kalitesi, yönetim kalitesi, karlılık, likidite ve piyasa riskine duyarlılık(CAMELS) başlıkları altında toplanan yirmi tanesini

⁷⁹ Neil H. Timm, **Applied Multivariate Analysis**, USA: Springer Verlag, 2002, s.530.

⁸⁰ Özdamar, s.305.

seçerek elli dört gözlem birimli veri matrisi hazırlamışlardır. Elli dört birimin otuz beşini modelin geliştirilmesinde(eğitim seti) ondokuzunu ise modelin geçerlilik testinde kullanan araştırmacılar uyguladıkları k-ortalamalar kümeleme tekniği yoluyla eğitim setindeki grupların %74.2'si ve test setindeki grupların % 73.6'sını doğru olarak tahmin etmişlerdir⁸¹.

Gibson⁸², A.B.D'de faaliyet gösteren küçük işletmelerin finansal yapılarını kümeleme analizi yoluyla incelediği çalışmasında 3,751 işletmenin sermaye ve borçluluk yapılarını sermayenin ve borcun kaynağına göre alt bölümlere ayırmış ve daha sonra sektör, firmanın yaşı, karlılık, büyüme, aktif yapısı ve ölçek değişkenleri bazında oluşturduğu veri matrisini k-ortalamalar kümeleme tekniği ile analiz etmiştir. Araştırmacı, analiz sonucunda küçük işletmelerin özkaynak.ve borçluluk yapısı itibariyle dört kümeye ayrıldığı ve bu yapının sektör, karlılık, aktif yapısı, ölçek ve firma yaşı değişkenlerinden önemli ölçüde etkilendiği sonucuna varmıştır.

Amel ve Rhoades, stratejik grup hipotezini test etmek amacıyla A.B.D'nin on altı farklı eyaletinde faaliyet gösteren bankalara ait on beş bilanço kaleminin(Menkul kıymetler, konut kredileri, ticari ve bireysel krediler, mevduat, diğer bankalardan sağlanan kaynaklar...vb) toplam aktiflere oranından oluşan finansal oranları; 1978, 1981 ve 1984 verilerini kullanarak hiyerarşik olmayan bir algoritma ile kümeleme analizine tabi tutmuşlardır. Araştırmacılar kümeleme analizi sonucunda altı stratejik grubun var olduğu ve grup üyeliklerinin yıllar itibariyle kalıcı olduğu; banka ölçeğinin farklı küme oluşumlarında etkisiz olduğu ve küme oluşumlarının bankaların farklı portföy seçimlerinden kaynaklandığı; bankaların strateji seçimlerinin ya da diğer bir ifadeyle belirli alanlarda uzlaşmalarının, eyaletlerin bankacılık regülasyonlarının farklılığı, coğrafi

⁸¹ Melek Acar Boyacıoğlu ve Yakup Kara, "Türkiye Bankacılık Sektöründe Finansal Güç Derecelerinin Tahmininde Yapay Sinir Ağları ve Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz Tekniklerinin Performanslarının Karşılaştırılması",**10.Ulusal Finans Sempozyumu Bildirisi**, İzmir, 2006.

⁸² Brian Gibson, "A Cluster Analysis Approach to Financial Structure in Small Firms in the United States",**USASBE Yıllık Kongresi**, ABD:2002.

bölgelerinin farklılığı ve büyüklük farklılığına rağmen belirgin ölçüde benzer olduğu sonuçlarına varmışlardır⁸³.

Slater ve Zwirlein⁸⁴, firmaların finansal stratejilerini kararlaştırma süreçlerini ve seçilen stratejilerin performans kriterleri ile olan ilişkilerini incelemek amacıyla S&P 400 Firma İndeksi'nde yer alan firmaları k- ortalamalar yöntemiyle kümeleme analizine tabi tutmuşlardır. Araştırmacılar, öncelikle üç temel finansman stratejisi kararı(Yatırım kararı, fonlama kararı, dividend dağıtım kararı) belirlemiş ve daha sonra her bir stratejik karar için ikişer tane finansal oran(Sabit kıymet büyüme oranı, Dönen Varlıklar/Toplam Aktif oranı; Borç / Sermaye oranı, Toplam Borç/ Toplam Aktif oranı;Divident Büyüme oranı ve Divident Ödemesi / Net Kar oranı) tanımlayarak bu oranların 1986-1989 yılları arasında aldıkları değerleri kullanarak veri matrisi oluşturmuşlardır. Uygulama sonucunda dört yüz firma yedi kümeli bir çözüme uygun olarak kümelere ayrılmış ve her bir kümenin finansal strateji karakteristikleri tanımlanmıştır.

3.7. KÜMELERİN TANIMLANMASI

3.7.1. Küme Sayısının Belirlenmesi

Kümeleme analizinin son aşaması sonuçların anlamlılığının incelenmesidir. Kümeleme analizinden sağlıklı sonuçlar elde edebilmenin iki temel koşulu; önemli değişkenlerin seçilmesi ve küme sayısının doğru belirlenmesidir.

Kümeleme analizi, incelenen problem için tek, kesin ve optimal bir çözüm üretememesi ve analiz sonucunda gözlemlerin dağılması gereken optimum küme sayısını belirlemede net bir yöntem içermemesi nedeniyle eleştirilmektedir⁸⁵. Farklı yöntemler

⁸³ Dean Amel ve Stephen Rhoades, "Strategic Groups in Banking", **The Review of Economics and Statistics**, Vol.70 No.4, November 1988, s.689.

⁸⁴ Stanley Slater ve Thomas Zwirlein, "The Structure of Financial Strategy: Patterns in Financial Decision Making", **Journal of Managerial and Decision Economics**, Vol.17,1996, s.253-266.

⁸⁵ Amel ve Rhoades, s.686.

farklı küme sayıları ortaya koyabildiği ve bu konuda da yine tek bir yöntem olmadığı için Milligan, kümeleme analizini bilimden çok sanat olarak nitelendirilmektedir⁸⁶.

Küme sayısının belirlenmesi konusunda son yıllarda yoğun çalışmalar yapılmasına rağmen hala 1970'lerde geliştirilmiş olan ve çok da güvenilir olmayan bazı testlerden yararlanılmaktadır. Küme sayısının(k) belirlenmesinde aşağıdaki katsayıdan yararlanılabilir:

$$k \cong (n/2)^{1/2}$$

Küçük örneklem için kullanılabilir görünen bu katsayı örneklem hacminin büyük olması durumunda iyi sonuç vermemektedir.

Küme sayısını belirlemek amacıyla Marriot tarafından önerilen yöntemde W, grup içi kareler toplam matrisi olmak üzere küme sayısı,

$$M = k^2 |W|$$

eşitliğinden bulunmakta ve en küçük M değerini veren küme sayısı optimum küme sayısı olarak kabul edilmektedir⁸⁷.

Sayısal bir takım yöntemler geliştirilmesine karşın küme sayısını belirlemede; araştırmacının bilgi düzeyi, mesleki deneyimi ve sonuçların anlamlı olup olmamasının en önemli unsurlar olduğu görülmektedir⁸⁸.

⁸⁶ Glenn Milligan, “ An Examination of the Effect of Six Types of Error Perturbation on Fifteen Clustering Algorithms’’, **Psychometrica**, Vol.43, 1980, s.5.

⁸⁷ Brian S. Everitt, “Unresolved problems in Cluster Analysis’’, **Biometrics**, Vol.35, 1979, s.175 .

⁸⁸ Leonard Kaufman ve Peter Rousseeuw, **Finding Groups in Data: An Introduction to Cluster Analysis**, USA.: J.Wiley and Sons Inc, 2005, s.185.

3.7.2. İstatistiksel Güvenilirlik Testi ve Sonuçların Yorumu

Oluşturulan kümeler tanımlandıktan sonra bu kümelerin güvenilirliği değerlendirilmelidir. Kümelerin istatistiksel güvenilirliğini saptamada bazı istatistiksel atılımlar yapılmış ise de şu anda kullanılan ve güvenilen bir istatistiksel test mevcut değildir. Diskriminant analizi kümeleme analizinin sonuçlarının testinde istatistiksel bir test gibi kullanılabilir.

İstatistiksel bir test yapabilmek için H_0 hipotezi kurulmuş olmalıdır. Kümeleme analizinde kurulabilecek en basit hipotez, “Veri homojen alt gruplara bölünebilir” şeklindedir. Bu durum her veri seti için geçerlidir. Kümeler eldeki veriye göre oluşturulmakta, ele alınan gözlemlerin ne olduğu tam olarak bilinmemektedir. Eldeki veriler ile oluşturulan tanımlama aynı veri ile test edilememektedir. Araştırmacı gözlem ve değişkenleri kendisi seçmekte sadece bu gözlem üzerinde yoğunlaşmaktadır. Başlangıçta kısmi heterojenlik olduğu varsayılmaktadır. Kümeler mevcut verilere dayanılarak oluşturulmakta dışarıda kalan unsurlar dikkate alınmamaktadır.

Kümeleme analizi istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç çıkarmaktan çok araştırma ve tanımlama amaçlı kullanılan bir yöntem olarak uygulamada yer bulmaktadır. Çok sayıda değişkenin yine çok sayıda olan gözlem konusu birimler üzerindeki etkisini görme olanağı vermesi açısından oldukça faydalı bir araştırma yöntemidir⁸⁹.

⁸⁹ Kaufman ve Rousseeuw, s.186.

4. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ İÇİN BİR UYGULAMA

4.1. YÖNTEM

Gündelik hayatta bankalar da dahil olmak üzere çeşitli kavram ve nesnelere gruplama yoluna gitmek oldukça yaygın bir davranıştır. Türkiye’deki “özel bankalar” denildiği zaman bu tanımlama bankaların sahiplik yapısıyla ilgili bir tanımlama değildir. Bu tip bir gruplamanın bankaların sahiplik yapısı ile ilgilenenler için bir anlam ifade edeceği açıktır. Ancak “özel bankalar” şeklinde yapılan bir gruplama bankaların aktif yapıları veya karlılıkları sözkonusu olduğunda belirgin bir anlam ifade etmemektedir. Benzer biçimde “Dört Büyük Türk Bankası” ya da “Kamu Bankaları” şeklinde yapılan gruplamalar kimi zaman araştırmacılar tarafından dahi bu gruplarda yer alan bankalara genel bazı özellikler atfetmek için kullanılmaktadır. Bu şekilde yapılan grup tanımlamaları, ilgili grupta yer alan bankalar benzer sahiplik yapısına sahip olsalar bile, yapısal bir çok farklılığa sahip olabilecekleri için fazla bir anlam ifade etmemektedir⁹⁰.

Bu bölümde Türkiye’de (1998-2006) dönemi boyunca faaliyet gösteren ticaret bankaları; sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, likidite, karlılık, gelir yaratma gücü ve büyüklük ölçeği kriterleri baz alınarak ve Kümeleme Analizi(Cluster Analysis) teknikleri kullanılarak yapısal özelliklerine göre benzer kümeler ayrılmaya çalışılacaktır.

4.1.1. Örneklemin Seçilmesi

Türkiye bankacılık sektörü ticaret bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları olarak iki temel gruba ayrılabilir. Bu çalışmada gözlem kümesi, incelenen (1998-2006) dönemi içerisinde yıllar itibarıyla faal olan ticaret bankalarından oluşturulmuştur.

⁹⁰ Fuad Aleskerov, Hasan Ersel, Muhammet Mercan, “Structural Dissimilarity in Turkish Banks”, **Boğaziçi Journal: Review of Social, Economic and Administrative Studies**, Vol. 15, No. 1, 2001, s.2.

Uygulamaya konu olan banka adları ve incelenen dönem boyunca bu bankalarla ilgili olarak ortaya çıkan gelişmeler Tablo 11’de gösterilmiştir.

Uygulamanın anlatıldığı bu bölüm (1998-2000) ile (2001-2006) dönemlerini kapsayacak biçimde iki alt bölüme ayrılmıştır. Böyle bir ayrıma gidilmesinin temel nedenleri söz konusu dönemler itibariyle sermaye yeterliliği hesaplamasında ve bankacılıkla ilgili düzenlemelerde önemli farklılıkların var olması ve TBB tarafından banka raporlarında kullanılan finansal oranlar setinde ortaya çıkan değişikliklerdir.

(1998-2000) döneminde kredi riskini baz alan bir sermaye yeterliliği hesaplama yöntemi kullanılırken, (2001-2006) döneminde önce 2001 yılında piyasa riskleri ardından 2006 yılında operasyonel riskler sermaye yeterliliği hesaplamasına dahil edilmiştir.

Belirtilen iki dönem arasındaki diğer bir belirgin farklılık da (2001-2006) döneminde bankacılık sisteminin regülasyonu yönünde atılan adımlardır. Bankaların 2002 yılında üçlü denetime tabi tutulması sonrasında sistemin gerçek durumu ortaya çıkmıştır. Nitekim üçlü denetim sonrasında bir çok bankanın finansal tablolarında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. (2001-2006) döneminde BDDK ve TMSF’nin sistemi düzenleme yönünde etkinliklerini artırdıkları görülmektedir. Bu doğrultuda Bankalar Kanunu ve ilişkili kanunlarda BDDK ve TMSF’nin gözetim ve denetime yönelik faaliyetlerini kolaylaştıracak biçimde değişiklikler yapılmıştır. TMSF’nin yönetimine el koyduğu bazı bankaları birleştirmesi bazılarını tasfiye etmesi bazılarını da satması sonucunda sektördeki faal banka sayısı azalmıştır.

Çalışmamız açısından ikinci dönemde görülen önemli bir farklılık da TBB tarafından kullanılan finansal oran setinde yapılan değişiklikler olmuştur. TBB sözkonusu oran setinde ilki 2002, ikincisi 2006 yılında olmak üzere iki kere değişiklik yapmıştır.

4.1.2. Değişkenlerin Seçilmesi

Gözlem kümesinin oluşturulmasının ardından gözlemleri kümelere ayırmada kullanılacak değişkenlerin seçimi yapılmıştır. Çalışmada kullanılan değişken seti TBB tarafından periyodik olarak bankalardan toplanan ve kamuoyuna açıklanan raporlarda kullanılan finansal oran seti ve diğer finansal bilgiler baz alınarak oluşturulmuştur. TBB, içeriği zaman zaman değişmekle birlikte Türkiye Bankacılık Sektörü'nde faaliyet gösteren bütün bankalardan, periyodik olarak, önceden belirlenmiş standart formatlarda veriler toplamaktadır. Toplanan veriler, bankaların bilanço, gelir tablosu, bilanço dışı yükümlülükler tablosu ve finansal performans rasyoları başta olmak üzere bilançonun vade dağılımı, faiz riski ve kur riski tabloları ile krediler, mevduat, personel ve şubelere ilişkin çok çeşitli ve detaylı bilgileri kapsamaktadır.

(1998-2006) döneminde TBB tarafından kullanılan finansal performans gösterge oran seti 2002 ve 2006 yıllarında olmak üzere iki kere değiştirilmiştir.

(1998-2000) dönemi uygulamasında yirmi değişken kullanılmıştır. Kullanılan değişkenlerin on dokuz tanesi TBB tarafından periyodik olarak yayımlanan banka raporlarında kullanılan finansal performans göstergesi oranları olup, yirminci değişken olarak bankaların aktif büyüklükleri alınmıştır.

(2001-2005) dönemi uygulamasında kullanılan yirmi iki değişkenin yirmi bir tanesi TBB tarafından yayımlanan banka raporlarında kullanılan oranlar arasından seçilmiş; yirmi ikinci değişken olarak da bankaların aktif büyüklükleri alınmıştır.

2006 yılı uygulamasında kullanılan otuz üç değişkenin otuz iki tanesi TBB tarafından yayımlanan banka raporlarında kullanılan oranlar arasından seçilmiş; otuz üçüncü değişken olarak da bankaların aktif büyüklükleri alınmıştır.

Kümeleme analizinde değişken olarak kullanılan finansal oranlar Tablo 6 ve Tablo 7'de gösterilmiştir.

4.1.3. Veri Matrisinin Oluşturulması

(1998-2006) d6neminde yer alan her bir yıl i7in 6rneklemde yer alan bankalar ve değişkenler kullanılarak bir Microsoft Excel 7alışma sayfasında veri matrisi oluşturulmuştur. Veri matrisinin ilk s6tununda banka isimleri, ilk satırında değişken olarak kullanılan finansal oranlar yer alırken, matrisin elemanları bankalara ait finansal oran değerlerinden oluşmaktadır. İncelenen yıllara ait veri matrisleri 7alışmanın ‘‘Ekler’’ b6l6m6nde sunulmuştur.

Veri matrisleri oluşturulduktan sonra, her yıla ait veri matrisi SPSS 13.0 For Windows programına taşınarak ‘‘K6meleme Analizi’’ teknikleri uygulamasına ge7ilmiştir.

4.1.4. SPSS Uygulaması

İncelenen yıllara ait 6rneklem gruplarının k6çük olmaları ve 6rneklemde oluşacak k6me sayısına ilişkin 6nceden bir tahmin yapılamaması g6z 6n6nde bulundurularak 7alışmada ‘‘Birleştirici Hiyerarşik K6meleme Analizi’’ y6ntemleri kullanılmıştır.

Tek Bağlantı (En yakın komşuluk), Tam Bağlantı (En uzak komşuluk), Ortalama, Merkezi ve Ward k6meleme y6ntemleri; 6klit, Kareli 6klit, Minkowski ve Manhattan City Block uzaklıkları kullanılarak, ortalama ‘‘0’’ ve standart sapma ‘‘1’’ olacak şekilde standardize edilmiş olan veri matrislerine uygulanmıştır. Uygulamalar sonucu oluşan toplanim(Agglomeration) tabloları ve ağa7 diyagramlar(Dendrogram) incelendiğinde, k6me i7i farklılıkları minimize eden Ward y6nteminin City Block uzaklığı ile kullanılması sonucu elde edilen k6melerin en anlamlı sonu7ları verdiği g6r6lm6ştir.

4.1.5. K6melerin Belirlenmesi

Hiyerarşik k6meleme her bir birimin tek bir k6me olduğu zayıf bir k6melemeyle başlar ve b6t6n birimlerin sonunda tek bir k6mede(g67l6 k6meleme) birleştiği aşamaya kadar s6rer. Bir 7ok uygulamada arzulanan durum b6t6n birimlerin tek bir k6mede toplandığı son aşamaya gelmeden s6recin durdurulmasıdır. Bununla beraber k6meleme

süreci çok erken bir aşamada durdurulursa çok sayıda küme oluşacağından bu kümeler için anlamlı analizler yapmak mümkün olmayacaktır. Kümeleme sürecinin çok geç durdurulması durumunda ise çok sayıda birimi barındıran az sayıda küme oluşacağı için birimler arasındaki anlamlı sayılabilecek farklılıklar ortaya çıkamayacaktır⁹¹.

Bu çalışmada öncelikle incelenen yıllara ait veri matrislerinin SPSS ile analizi sonucunda elde edilen dendrogramlar değerlendirilerek her yıla ait küme oluşumları saptanmıştır. Kümeleme analizi tekniği bireyler/kümeler arasındaki en küçük mesafeleri dikkate alarak bu bireyleri/kümeleri birbirleriyle birleştirme esasına dayanmaktadır. Dendrogramlar incelenirken “Yeniden Ölçeklendirilmiş Uzaklıklara Göre Küme Birleşimi(Rescaled Distance Cluster Combine)” cetveli üzerinde sıfır ile temsil edilen başlangıç seviyesi civarında çok sayıda kümenin olduğu, soldan sağa doğru ilerledikçe uzaklık değerinin artmasına paralel olarak küme sayısının azaldığı ve cetveldeki en büyük değer olan yirmibeş birim seviyesinde bütün birimleri kapsayan tek bir kümenin olduğu görülmektedir.

Bir araya gelerek kümeleri oluşturan bankaların incelemeye esas olan değişken setindeki finansal oranlar bakımından birbirine en benzer bankalar oldukları söylenebilir. Ancak bazı durumlarda bir bankanın diğer bir banka ya da küme ile çok büyük uzaklık değerleri seviyesinde bir araya geldiği görülmektedir. Bu durumda ilgili bankalar tek başlarına birer küme olarak tanımlanmıştır.

Dendrogramlar esas alınarak küme sayısının belirlenmesinden sonra oluşan kümelerin genel finansal karakteristikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Belirlenen kümeler sermaye yeterliliği, bilanço yapısı(sadece 2006 yılı için), aktif kalitesi, likidite, karlılık, gelir gider oranları ve aktif büyüklüğü ölçeği alt gruplarından oluşan değişkenler esas alınarak banka bazında incelendiğinde, sözkonusu değişkenler bakımından birbirine en çok benzeyen bankaların bir araya geldikleri görülmektedir. Ancak bazı durumlarda aynı

⁹¹ Manak Gupta ve Ronald Huefner, “A Cluster Analysis Study of Financial Ratios and Industry Characteristics”, *Journal of Accounting Research*, Vol.10, No.1,1972, s.82.

kümede bulunmalarına rağmen bazı bankaların belirtilen değişken alt gruplarından birisi için aldıkları değişken değerlerinin birbirinden oldukça farklı olabildiği görülmüştür.

Kümelerin finansal performansları saptanırken yapılacak değerlendirmenin rasyonel olması amacıyla incelenen değişken setlerinin normal sayılabilecek bir yıl için aldığı değerler referans olarak alınmış ve buradan hareketle küme performansları belirlenmiştir. İncelenen dönem içerisinde dünyada yaşanan Rusya Krizi(1997) ve Türkiye’de 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan bankacılık sektörü kaynaklı krizler bankaların finansal yapılarını derin bir biçimde sarsmıştır. Bu nedenle (1998-2001) dönemi analizleri için bankacılık sisteminin tümü baz alınarak hesaplanan 1993 yılına ait TBB finansal oran seti referans olarak alınırken, (2001-2006) dönemi için aynı amaçla 2005 yılı finansal oran seti kullanılmıştır.

Küme performansları bankalara ait finansal oranların; sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, bilanço yapısı, likidite, karlılık ve gelir yaratma gücü başlıkları altında değerlendirilmesi sonucunda belirlenmiştir. Finansal oranların bankalar için aldıkları değerler tanımlanırken ‘‘çok kötü, kötü, normal, iyi, çok iyi’’ ve ‘‘çok düşük, düşük, normal, yüksek, çok yüksek’’ şeklinde beşli ölçekler kullanılmıştır. Kümede yer alan bankaların tekil performansları tanımlandıktan sonra mümkün olan durumlarda kümenin geneli için performans değerlendirmesi yapılmıştır. Kümeler için yapılan genel performans değerlendirmelerinde ihtiyatlı bir yaklaşım benimsenmiş olup, kümede yer alan bankalardan bir veya bir kaçının ilgili oran grubuyla ilgili performansının diğer bankalardan bir derece daha kötü olması durumlarında kümenin genel performansı için düşük olan performans değerlendirmesi esas alınmıştır. Kümede yer alan bankaların bir oran grubu için birbirinden önemli ölçüde farklı değerler aldığı durumlarda sözkonusu oran grubu için kümeye ilişkin genel bir performans belirlenemeyeceği kanaatine varılmıştır.

Bankaların finansal performansları tanımlanırken çalışmada kullanılan finansal oranların referans yıl ortalamaları yanı sıra, incelenen bankanın bilanço yapısının bir ticari bankadan beklenen faaliyet biçimine uygun bir kompozisyona sahip olup olmaması hususu

da dikkate alınmıştır. Özellikle aktif kalitesi ile ilgili performans değerlendirmelerinde bankaların “fon arz edenlerle fon talep edenleri buluşturmak” şeklinde tanımlanabilecek temel faaliyet misyonuna uygun hareket ederek referans yıl ortalamaları civarında ve üzerinde kredi kullandırmaları durumunda aktif kalitesi “normal, iyi veya çok iyi” olarak tanımlanmıştır. Aktifin bileşiminde menkul kıymetler portföyüne ve bankalara yapılan plasmanlara yüksek seviyelerde pay veren ve kredi kullandırmaları düşük seviyelerde kalan bankaların aktif kaliteleri, genellikle menkul kıymetlerin güvenilirliği yüksek kamu kağıtlarından oluşması ve bankalara yapılan plasmanların likiditesi yüksek varlıklar olmasına rağmen, “kötü” olarak tanımlanmıştır.

Yalnızca 2006 yılı oran setinde yer alan bilanço yapısına ilişkin oran grubu değerlendirmeye temel olan beş oran grubuna yardımcı olarak kullanılmıştır.

Küme oluşumları incelenirken bankaların sahiplik yapıları ve büyüklük ölçekleri de analize yardımcı bilgiler olarak kullanılmış ve sahiplik yapısı ve büyüklük ölçeğinin gözlemlerin bir araya gelmesinde temel etmenler olup olmadığı da irdelenmiştir.

Kümeleme analizi yöntemleri statik yöntemler olmaları nedeniyle sadece incelenen döneme ilişkin analizlerde kullanılabilir. Örneğin, bir bankanın 1998 yılında bulunduğu küme ile 2000 yılında bulunduğu küme arasında salt kümeleme analizi tekniklerini kullanarak bir bağlantı kurmak mümkün değildir. Ancak diğer taraftan da bir bankanın faaliyetlerine devam ettiği yıllar boyunca bulunmuş olduğu kümelerin finansal karakteristiklerinin tanımlanması ya da diğer bir deyişle statik olan kümeleme analizi sonuçlarına zaman boyutunu katarak dinamik bir analiz yapmak bankaların yapısal değişimini görebilmek açısından faydalı olacaktır.

(1998-2006) yılları için yapılan analizlerde yıllar itibarıyla ortak olan tek nokta kümelerin finansal karakteristiklerini tanımlama sistematığı olmuştur. Bu noktadan hareketle öncelikle kümelerin incelenen değişken grupları(Sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, likidite, karlılık, gelir yaratma gücü) bazında performans değerlendirme sonuçlarına en kötü durum için “sıfır” en iyi durum için “beş” olmak üzere dereceler

verilerek bir ölçek oluşturulmuştur. Her performans kriterine uygun dereceler verildikten sonra kümelerin genel performanslarını bulma aşamasına geçilmiştir. Sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, likidite, karlılık ve gelir yaratma gücü olarak tanımladığımız beş performans kriterinin kümeler için aldıkları dereceler sırasıyla %45, %30, %5, %10 ve %10 oranlarında ağırlıklandırılmış ve bu beş kriterin ağırlıklandırılmış derece toplamları kümenin genel performans göstergesi olarak kabul edilmiştir. Son olarak, sayısal olarak ifade edilen performans gösterge değerleri “çok kötü, kötü, normal, iyi, çok iyi” şeklinde bir beşli ölçek kullanılarak değerlendirilmiş ve her küme için genel bir performans tanımlaması yapılmıştır. Uygulanan derecelendirme yaklaşımı oldukça basit bir mantığa dayanmakta olup yalnızca standart bir yaklaşımla bankaların yıllar içinde gösterdiği performans gelişimini topluca gösterebilmek amacıyla kullanılmıştır. Bu nedenle sonuçların topluca incelendiği beşinci bölümde yapılan analizler kümelerin genel performans değerlendirmelerinin yanı sıra her bir kümenin detaylı incelenmesiyle elde edilen bulgular ışığında daha da derinleştirilmiştir.

Küme performans göstergelerinin toplam değerlerine göre yapılan genel performans tanımlamaları aşağıda gösterilmiştir.

Ağırlıklandırılmış performans dereceleri toplamı, T iken;

$T \leq 5$ olması durumunda genel performans “ÇOK İYİ” ,

$T \leq 4$ olması durumunda genel performans “İYİ” ,

$T \leq 3$ olması durumunda genel performans “NORMAL” ,

$T \leq 2$ olması durumunda genel performans “KÖTÜ” ,

$T \leq 1$ olması durumunda genel performans “ÇOK KÖTÜ” ,

olarak tanımlanmıştır.

Bu şekilde yapılan değerlendirmelerin sonuçları (1998-2000) dönemi için Tablo 40 ve (2001-2006) dönemi için Tablo 41' de gösterilmiştir.

Küme performans değerlendirmelerinde her oran grubu için kullanılan performans değerlendirme terimleri ve bunlara verilen dereceler Tablo 12' de gösterilmiştir.

Tablo 11

Çalışmada Yer Alan Bankalar ve (1998-2007) Döneminde Statüleri

	Banka	1998-2000 Döneminde Statüsü	2001-2007 Döneminde Statüsü
1	ABN AMRO Bank N.V.	Faaliyette	Faaliyette
2	Adabank A.Ş.	Faaliyette	Temmuz 2003'te TMSF yönetimine geçmiştir.
3	Akbank T. A.Ş.	Faaliyette	Faaliyette
4	Alternatif Bank A.Ş.	Faaliyette	Faaliyette
5	Anadolubank AŞ	Faaliyette	Faaliyette
6	ArapTürk Bankası A.Ş.	Faaliyette	Faaliyette
7	B.Körfezbank A.Ş.	Faaliyette	2001'de Osmanlı Bankası ile birleşmiştir.
8	Banca di Roma S.P.A.	Faaliyette	Faaliyette
9	Bank Ekspres A.Ş.	TMSF kontrolüne geçti(Aralık 1998)	Ekim 2001'de Tekfenbank ile birleşmiştir.
10	Bank Kapital Türk A.Ş.	TMSF kontrolüne geçti(Ekim 2000)	Sümerbank ile birleştirilmiştir.
11	Bank Mellat A.Ş.	Faaliyette	Faaliyette
12	Bayındırbank A.Ş.	Faaliyette	Temmuz 2001'de TMSF kontrolüne geçmiş ve Aralık 2005'te Birleşik Fon Bankası A.Ş. adını almıştır.
13	BNP Ak Dresdner A.Ş.	Faaliyette	2005 yılında kapandı.
14	Citibank A.Ş.	Faaliyette	Faaliyette
15	Credit Lyonnais	Faaliyette	2004'te Credit Agricole Bank ile Calyon Yatırım Bankası adı altında birleşmiştir.
16	Credit Suisse	1999'da faaliyete geçmiştir.	2003 'te faaliyet izni kaldırılmıştır.
17	Demirbank A.Ş.	TMSF kontrolüne geçti(Aralık 2000)	2001'de HSBC'ye satılmıştır.
18	Denizbank A.Ş.	Faaliyette	2006'da Dexia Bank tarafından satın alınmıştır.
19	Deutschebank	Yatırım bankasıdır.	2004'te mevduat bankacılığı izni alarak bu alanda faaliyet göstermeye başlamıştır.
20	EGS Bank A.Ş.	Faaliyette	Temmuz 2001'de TMSF kontrolüne geçmiş ve 2002 yılında Bayındırbank ile birleştirilmiştir.
21	Egebank A.Ş.	TMSF kontrolüne geçti(Aralık 1999)	Sümerbank ile birleştirilmiştir.
22	Eskişehirbankası A.Ş.	TMSF kontrolüne geçti(Aralık 1999)	Sümerbank ile birleştirilmiştir.
23	Etiibank A.Ş.	TMSF kontrolüne geçti(Ekim 2000)	2002'de Bayındırbank'la birleştirilmiştir.
24	Fibabank A.Ş.	Faaliyette	Kasım 2002'de Finansbank ile birleşmiştir.
25	Finans Bank A.Ş.	Faaliyette	Ağustos 2006'da NBG'ye satılmıştır.Aynı adla faaliyettedir.
26	Habib Bank Limited	Faaliyette	Faaliyette
27	HSBC Bank A.Ş.	Faaliyette	Faaliyette
28	İktisat Bankası A.Ş.	Faaliyette	Mart 2001'de TMSF kontrolüne geçmiş ve 2002 yılında Bayındırbank ile birleştirilmiştir.
29	ING Bank	Faaliyette	2003'te tasfiye edilmiştir.
30	Interbank A.Ş.	TMSF kontrolüne geçti(Ocak 1999)	Sümerbank ile birleştirilmiştir.
31	Kentbank A.Ş.	Faaliyette	Temmuz 2001'de TMSF kontrolüne geçmiş ve 2002 yılında Bayındırbank ile birleştirilmiştir.
32	Koçbank A.Ş.	Faaliyette	2006'da Yapı ve Kredi Bankası ile birleşmiştir.
33	Milli Aydın Bankası A.Ş.	Faaliyette	Temmuz 2001'de TMSF kontrolüne geçmiş ve 2002 yılında Denizbank ile birleştirilmiştir.
34	MNG Bank A.Ş.	Faaliyette	Ocak 2007'de Arab Bank PLC'ye satılarakTurkland Bank adını almıştır.
35	Osmanlı Bankası A.Ş.	Faaliyette	2001 yılında Garanti Bankası ile birleşmiştir.
36	Oyak Bank A.Ş.	Faaliyette	Faaliyette
37	Pamukbank A.Ş.	Faaliyette	Haziran 2002'de TMSF kontrolüne geçmiş ve 2004 yılında Halk Bankası'na devredilmiştir.
38	Rabobank	Faaliyette	2002'de bankacılık lisansı iptal edilmiştir.
39	Şekerbank T.A.Ş.	Faaliyette	Faaliyette
40	Sitebank A.Ş.	Faaliyette	Temmuz 2001'de TMSF kontrolüne geçmiş ve Aralık 2001'de Millennium(Bank Europa) Bank'a satılmıştır.
41	Société Générale (SA)	Faaliyette	Faaliyette
42	Sümerbank A.Ş.	TMSF kontrolüne geçti(Aralık 1999)	2001 yılında Oyakbank ile birleştirilmiştir.
43	T.Emlak Bankası A.Ş.	Faaliyette	Tasfiye halindedir.
44	T.Halk Bankası A.Ş.	Faaliyette	Faaliyette
45	T.İmar Bankası A.Ş.	Faaliyette	Temmuz 2003'te TMSF yönetimine geçmiştir.
46	T.Tütüncüler Bankası A.Ş.	TMSF kontrolüne geçti(Aralık 1999)	Sümerbank ile birleştirilmiştir.
47	T.Vakıflar Bankası A.Ş.	Faaliyette	Faaliyette
48	TC Ziraat Bankası A.Ş.	Faaliyette	Faaliyette
49	Tekstil Bankası A.Ş.	Faaliyette	Faaliyette
50	The Chase Manhattan Bank	Faaliyette	Faaliyette
51	Toprak Bank A.Ş.	Faaliyette	Kasım 2001'de TMSF kontrolüne geçmiş ve 2002 yılında Bayındırbank ile birleştirilmiştir.
52	T. Dış Ticaret Bankası A.Ş.	Faaliyette	Nisan 2005'te Fortisbank'a satılmıştır.Fortisbank adıyla faaliyettedir.
53	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Faaliyette	Faaliyette
54	T. Ticaret Bankası A.Ş.	TMSF yönetiminde	Temmuz 2001'de bankacılık lisansı iptal edilmiş ve Aralık 2003'te tasfiye edilmiştir.
55	Turkish Bank A.Ş.	Faaliyette	Faaliyette
56	T. Garanti Bankası A.Ş.	Faaliyette	2005 yılında %26 oranında hissesi GE Capital Corporation tarafından satın alınmıştır.
57	T. İş Bankası A.Ş.	Faaliyette	Faaliyette
58	Ulusalbank A.Ş.	Faaliyette	Şubat 2001'de TMSF kontrolüne geçmiş ve daha sonra Sümerbank ile birleştirilmiştir.
59	WestLB AG	Faaliyette	Faaliyette
60	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	Faaliyette	2006 yılında Koçbank ile birleşmiştir.
61	Yurtbank A.Ş.	TMSF kontrolüne geçti(Aralık 1999)	2001 yılında Sümerbank ile birleştirilmiştir.

Tablo 12

Küme Performanslarının Değerlendirilmesi

PERFORMANS KRİTERLERİ	DERECE ÖLÇEĞİ
SERMAYE YETERLİLİĞİ	
BELİRLENEMEMİŞTİR	0
ÇOK KÖTÜ	1
KÖTÜ	2
NORMAL	3
İYİ	4
ÇOK İYİ	5
AKTİF KALİTESİ	
BELİRLENEMEMİŞTİR	0
ÇOK KÖTÜ	1
KÖTÜ	2
NORMAL	3
İYİ	4
ÇOK İYİ	5
LİKİDİTE	
BELİRLENEMEMİŞTİR	0
ÇOK DÜŞÜK	1
DÜŞÜK	2
NORMAL	3
YÜKSEK	4
ÇOK YÜKSEK	5
KARLILIK	
BELİRLENEMEMİŞTİR	0
ÇOK DÜŞÜK	1
DÜŞÜK	2
NORMAL	3
YÜKSEK	4
ÇOK YÜKSEK	5
GELİR YARATMA GÜCÜ	
BELİRLENEMEMİŞTİR/YOKTUR	0
ÇOK DÜŞÜK	1
DÜŞÜK	2
NORMAL	3
YÜKSEK	4
ÇOK YÜKSEK	5

4.2. (1998-2000) DÖNEMİ UYGULAMASI

4.2.1. 1998 Yılı Uygulaması

4.2.1.1. Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler(1998)

1997 yılının sonlarında Rusya'nın dış borçlarını ödemeyeceğini açıklamasıyla birlikte uluslararası sermaye gelişmekte olan ülkelerden çekilmeye başlamıştır. Sermaye çıkışıyla birlikte ekonomide ciddi bir kaynak sorunu ortaya çıkmış; faiz oranları, enflasyondaki düşüş seyrinin devam etmesine ve kur politikasının değişmemesine rağmen kısa bir sürede hızla tırmanmıştır. Temel ekonomik göstergelerin yıllar itibariyle gelişimi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 13

Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(1998)

	1995	1996	1997	1998
Sabit fiyatlarla Büyüme(%)	8	7,1	8,3	3,8
GSMH				
Trilyon TL	7.855	14.978	23.393	53.013
Milyar dolar	172	184.6	194.1	203.9
Enflasyon(%)	81	80	99	70
Kişi başına gelir(Dolar)	2.835	3.000	3.079	3.224

Kaynak: TBB, Bankalarımız 1998 Kitabı , <http://www.tbb.org.tr/İstatistiki> Raporlar (12 Ekim 2007).

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu(TMSF), 1998 yılı Aralık ayında Bank Ekspres'in yönetimine el koymuştur.

Türk bankacılık sistemi toplam aktifleri 1998 yılında cari fiyatlarla yüzde 88, dolar bazında ise yüzde 23 oranında büyüyerek 36.511 trilyon TL'ye(116,4 milyar dolar) ulaşmıştır. Toplam aktiflerin milli gelire oranı yüzde 69 olmuştur.

1998 yılı sonu itibariyle, Türkiye'de faaliyette bulunan banka sayısı 75'e yükselmiştir. Bankacılık sistemindeki şube sayısında 1995 yılından itibaren gözlenen artış eğilimi 1998 yılında da devam etmiş ve toplam şube sayısı yüzde 8 oranında artarak 7.370'e ulaşmıştır.

Sektördeki yoğunlaşma, toplam aktifler ve krediler açısından azalmış, toplam mevduat açısından artmıştır. Toplam aktiflere göre ilk beş ve ilk on bankanın payları 1 puan azalarak, sırasıyla, yüzde 43 ve yüzde 66'ya gerilemiştir. Aktif büyüklüğüne göre ilk beş banka arasında ilk iki sırada gelmek üzere iki kamusal sermayeli ticaret bankası, ilk on banka arasında ise biri yatırım ve kalkınma bankası olmak üzere beş kamusal sermayeli banka yer almıştır.

Hızla yükselen reel faizler, ekonomik faaliyetteki yavaşlama, yurtdışı borçlanmanın sınırlanması nedeniyle artan likidite gereksinimi, kredi performansının düşmesi, kredi talebi ve kredi arzını olumsuz yönde etkilemiştir. Sektördeki toplam kredi hacmi yavaşlarken, kredi performansı hızla kötüleşmiştir. Tahsili gecikmiş alacakların toplam kredilere oranı yüzde 2,3'den 7,2'ye, toplam aktiflere oranı ise yüzde 1,1'den yüzde 2,8'e yükselmiştir. Donuk aktiflerin toplam aktiflere oranı 1 puan artarak yüzde 7,6 olmuştur.

Varlıkların finansmanında toplam mevduatın payı artmaya devam etmiştir. Toplam mevduat dolar bazında yüzde 24 oranında artarak 76.199 milyon dolara ulaşmıştır. Toplam mevduatın aktiflere oranı bir puan artarak yüzde 66 olmuştur.

Bankacılık sisteminin özkaynakları (Net kar hariç) cari fiyatlarla yüzde 72, dolar bazında ise yüzde 12 oranında artarak 2.156 trilyon TL'ye, 6.874 milyon dolara ulaşmıştır. Özkaynaklardaki büyümeye en önemli katkı yüzde 17 oranında artarak 5.220 milyon dolara ulaşan ödenmiş sermayeden gelmiştir.

Kara en önemli katkıyı yapan karşılık sonrası net faiz gelirleri yüzde 44 oranında artmıştır. Faiz gelirleri yüzde 43 oranında, faiz giderleri ise yüzde 38 oranında büyümüştür. Faiz gelirleri içinde kredilerden alınan faiz gelirlerinin payı yüzde 61'den yüzde 46'ya gerilemiş, diğer faiz gelirlerinin payı ise dikkati çeken hızla yüzde 8'den yüzde 23'e çıkmıştır.

Bilanço dışı işlemler cari fiyatlarla yüzde 84, dolar bazında ise yüzde 17 oranında artarak, 32.764 trilyon TL'ye;104.444 milyon dolara ulaşmıştır.

4.2.1.2. 1998 Yılında Oluşan Kümeler

Bu bölümde 1998 yılı verilerinin SPSS programı ile analiz edilmesi sonucunda oluşan kümelerin (Bkz. EK 2) finansal karakteristikleri tanımlanmaya çalışılmıştır.

EK 2’de yer alan 1998 yılına ait dendrogram esas alınarak oluşturulan kümeler, Tablo 14’te, kümelerin finansal performans değerlendirmeleri Tablo 15’te gösterilmiştir.

Tablo 14

1998 Yılında Oluşan Kümeler

KÜME	BANKA SAYISI	BANKA ADI
KÜME 1	7	EGS Bank, Egebank, Kentbank, Esbank, Sümerbank, Etibank, Yurtbank
KÜME 2	3	HSBC, T.Tütüncüler Bankası(Yaşarbank), Denizbank
KÜME 3	5	Bank Kapital, İktisat Bankası, Alternatifbank, West LB, Türk Ticaret Bankası
KÜME 4	6	İş Bankası, Yapı Kredi, Koçbank, Garanti Bankası, Vakıfbank, Akbank
KÜME 5	2	Halk Bankası, Ziraat Bankası
KÜME 6	4	Şekerbank, İmar Bankası, Milli Aydın Bankası(Tarişbank), Banca di Roma
KÜME 7	3	Habib Bank, Rabobank, The Chase Manhattan Bank
KÜME 8	4	BNP Ak Dresdner, Sitebank, Societe Generale, Fibabank
KÜME 9	3	Tekstilbank, Dışbank, Ulusalbank
KÜME 10	2	Emlak Bankası, Pamukbank
KÜME 11	7	Bayındırbank, Oyakbank, ING Bank, MNG Bank, Anadolu Bankası, Bank Mellat, ABN Amro
KÜME 12	8	Demirbank, Osmanlı Bankası, Toprakbank, Türk Ekonomi Bankası(TEB), Körfezbank, Citibank, ArapTürk Bankası, Finansbank
KÜME 13	3	Adabank, Turkish Bank, Credit Lyonnais
KÜME 14	2	Bank Ekspres, Interbank

KÜME 1

Birinci küme tamamı özel sermayeli olan Egebank, Kentbank, Esbank, Sümerbank, Etibank, Yurtbank ve EGS bankalarından oluşmaktadır. Ölçek itibariyle bakıldığında yedi bankanın da küçük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 5.66'sına karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu standart oran olan %8'in altında bulunan Yurtbank dışında kalan bankaların sermaye yeterlilik rasyolarının standart oranın üzerinde ve normal seviyede değerler aldıkları görülmektedir. Özkaynakların; aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları bütün bankalar için normal seviyelerdedir. Kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının normal seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kümede yer alan bankaların kredi kullandırım oranları iyi seviyelerdedir. Takipteki krediler oranı bütün bankalar için düşük seviyede gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 6.21'ine karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama düzeyinin EGS Bank, Esbank ve Etibank için düşük diğer bütün bankalar için yüksek seviyelerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak, kümenin, aktif kalitesi iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likiditesi çok düşük olan Yurtbank dışında kalan bankaların, likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin yanı sıra yabancı para likiditesinin de normal olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi normal seviyededir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Genel olarak aktif ve özkaynak karlılıkları ortalamanın altında ve düşük seviyelerde gerçekleşmiş olup, kümenin karlılığı düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Ağırlıklı olarak kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini yüksek düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte kümede yer alan bankaların tamamına yakınında kambiyo zararları etkisiyle faiz dışı gelirler negatif olarak gerçekleşmiş ve faiz dışı giderleri karşılamada yetersiz kalmıştır. Toplam gelirlerin toplam giderleri normal seviyelerde karşılaması ve takipteki kredi karşılıklarının düşük olması da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 2

İkinci küme üçü de küçük ölçekli olan yabancı sermayeli HSBC Bank ile özel sermayeli Yaşarbank ve Denizbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamaları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 2.05'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: HSBC ve Denizbank'ın sermaye yeterlilik oranları standart oranın üzerinde ve normal seviyede oluşurken Yaşarbank'ın yüzde 6.9 düzeyinde olan sermaye yeterlilik oranı standart oranın altında kalmıştır. Bankaların, özkaynakları ile aktiflerini ve yabancı kaynaklarını normal düzeyde karşıladığı görülmektedir. Küme için genel bir sermaye yeterlilik performansı belirlenememiştir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kümede yer alan bankaların kredi kullandırım oranları referans yıla ait kredi kullandırım oranının üzerinde ve iyi seviyede değerler alırken takipteki krediler oranı bütün bankalar için düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 2.86'sına karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama düzeyinin HSBC ve Denizbank için yüksek, Yaşarbank içinse çok düşük seviyelerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı iki banka için de normal seviyelerdedir. Likit aktiflerin yabancı kaynakları karşılama düzeyi HSBC ve Denizbank için yüksek olurken Yaşarbank için düşük seviyededir. Yabancı para likiditesinin üç banka içinde düşük olması dikkate alınarak kümenin likiditesinin düşük olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılıkları HSBC için iyi seviyede olurken Denizbank'ın aktif karlılığı iyi, özkaynak karlılığı düşük seviyelerdedir. Yaşarbank'ın ilgili oranları kötü seviyelerdedir. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri; ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini çok iyi düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte faiz dışı gelirler yüksek kambiyo zararları etkisiyle negatif olarak gerçekleşmiş ve faiz dışı giderleri karşılamada yetersiz kalmıştır. Toplam gelirlerin toplam giderleri normal seviyelerde karşılaması ve takipteki kredi karşılıklarının düşük olması da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 3

Üçüncü küme tamamı küçük ölçekli olan özel sermayeli Bank Kapital, İktisat Bankası, Alternatifbank ile yabancı sermayeli West LB ve TMSF yönetiminde bulunan Türk Ticaret Bankası'ndan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 2.99'una karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu hesaplanmayan Türk Ticaret Bankası ve ilgili rasyosu düşük olan Bank Kapital dışında kalan bankaların tamamının sermaye yeterlilik rasyosu standart sermaye rasyosunun üzerinde ve normal seviyelerdedir. Türk Ticaret Bankası dışında kalan bankaların, özkaynaklarının, aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları sektör ortalamalarına yakın ve normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Küme için genel bir sermaye yeterlilik performansı belirlenememiştir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırım seviyesi düşük olan West LB dışında kalan bankaların kredilerinin aktifler içerisindeki payları normal seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 2.56'sına karşılık gelmektedir. Takipteki kredilerin krediler toplamına oranı İktisat ve Türk Ticaret bankaları için yüksek seviyede olurken, diğer bankalar için normal değerler almıştır.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının İktisat Bankası için yüksek, diğer bankalar için düşük düzeyde gerçekleştiği görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payı ve yabancı kaynakları karşılama düzeyi yüksek, yabancı para likiditeleri normal seviyelerdedir. Genel olarak kümenin likiditesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Türk Ticaret Bankası ve Bank Kapital'in kötü seviyede olan karlılık rasyoları dikkate alınarak kümenin karlılığının düşük olduğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri; ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere

verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini çok iyi düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte, kümede yer alan bankaların faiz dışı gelirleri kambiyo zararları etkisiyle negatif olarak gerçekleşmiş ve faiz dışı giderlerini karşılamada yetersiz kalmıştır. Toplam gelirlerin toplam giderleri iyi seviyelerde karşılaması ve takipteki alacak karşılığı yüksek olan Alternatifbank dışındaki bankaların takipteki alacak karşılıklarının düşük olması da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 4

Özel sermayeli İş Bankası, Yapı Kredi Bankası, Koçbank, Garanti Bankası ve Akbank ile kamu sermayeli Vakıfbank'tan oluşan dördüncü kümeye ölçek itibariyle bakıldığında orta ölçekli Koçbank ve Vakıfbank dışında kalan dört bankanın da büyük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 32.36'sına karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerinde ve yüksek düzeydedir. Özkaynakların; aktifleri ve yabancı kaynakları sektör ortalamalarının üzerinde ve yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredilerin aktifler içerisindeki payı yüksek seviyelerde olurken, takipteki kredilerin düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 36.98'ine karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının ortalamasının üzerinde ve yüksek bir düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı Akbank ve Garanti Bankası için yüksek, diğer bankalar için normal seviyelerdedir. Likit aktiflerin yabancı kaynakları karşılama düzeyi Yapı Kredi Bankası için normal olurken, diğer bankalarda ise yüksek seviyelerdedir. Kümenin likiditesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi karla kapatmıştır. Bankaların aktif ve özkaynak karlılıkları ortalamaların üzerinde ve çok iyi seviyelerde gerçekleşmiş olup, kümenin karlılığı çok yüksek seviyelerde olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Ağırlıklı olarak kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini çok yüksek düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte kümede yer alan bazı bankalarda kambiyo zararları etkisiyle faiz dışı gelirlerin negatif olarak gerçekleştiği ve faiz dışı giderleri karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Toplam gelirlerin toplam giderleri yüksek düzeyde karşılaması ve Vakıfbank dışında kalan bankaların düşük seviyedeki takipteki alacak karşılıkları da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü çok yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 5

Beşinci küme kamu sermayeli ve büyük ölçekli Ziraat Bankası ve Halk Bankası'ndan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 24.59'una karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Her iki bankanın da sermaye yeterlilik rasyoları iyi seviyelerdedir. Bankaların, özkaynakları ile aktiflerini ve yabancı kaynaklarını karşılamada yetersiz kaldıkları görülmektedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler, krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırım seviyesi Halk Bankası için düşük Ziraat Bankası için normal seviyelerdedir. Takipteki krediler oranı Halk Bankası için yüksek, Ziraat Bankası için normal seviyede gerçekleşmiştir. Kümede yer alan bankaların kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 17.21'ine karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama düzeyinin iki banka için de iyi seviyelerde olduğu ve bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak, kümenin, aktif kalitesi normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı Ziraat Bankası için normal, Halk Bankası için düşük seviyelerdedir. Likit aktiflerin yabancı kaynakları karşılama düzeyi iki banka için de düşüktür. Yabancı para likiditesinin, iki banka içinde iyi seviyelerde olması dikkate alınarak kümenin likiditesinin normal olduğu söylenebilir.

Karlılık: İki banka da dönemi karla kapatmışlardır. Bankaların karlılık oranları çok düşük seviyelerde kalmıştır. Genel olarak kümenin karlılığının çok düşük seviyede olduğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri; ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini normal düzeyde karşılamaktadır. Ziraat Bankası'nın faiz dışı gelirlerinin faiz dışı giderlerini karşılama seviyesi düşük olurken Halk Bankası'nın ilgili oranı iyi seviyelerdedir. Toplam gelirlerin toplam giderleri karşılama oranı iki banka için de iyi seviyelerdedir. Takipteki alacak karşılıklarının Halk Bankası için yüksek, Ziraat Bankası için düşük olduğu görülmektedir. Genel olarak kümenin gelir yaratma gücü düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 6

Altıncı küme küçük ölçekli ve özel sermayeli Şekerbank, İmar Bankası, Milli Aydın Bankası (Tarişbank) ile küçük ölçekli ve yabancı sermayeli Banca di Roma'dan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 2.22'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik oranları standart oranın üzerinde ve normal seviyelerde olup, tüm bankaların özkaynakları ile aktiflerini ve yabancı kaynaklarını normal düzeyde karşıladıkları görülmektedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının normal seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kümede yer alan bankaların kredi kullandırım oranları referans yıla ait kredi kullandırım oranının üzerinde ve iyi seviyelerde değerler alırken takipteki krediler rasyosu Tarişbank ve Şekerbank için yüksek, diğer bankalar için oldukça düşük seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 2.56'sına karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama düzeyinin bütün bankalar için iyi seviyede gerçekleştiği ve bankaların düşük seviyelerde kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerinin toplam aktifleri içindeki payı düşük olan Banca di Roma dışındaki bankalarda ilgili oran normal seviyelerdedir. Likit aktiflerin yabancı kaynakları karşılama düzeyi bütün bankalar için iyi seviyelerdedir. Yabancı para

likiditesinin Şekerbank dışındaki bankalar için düşük olması da dikkate alınarak kümenin likiditesinin düşük olduğu söylenebilir.

Karlılık: Banca di Roma ve Tarişbank dönemi zararlar kapatırken Şekerbank ve İmar Bankası kar elde etmişlerdir. Aktif ve özkaynak karlılıklarının bütün bankalar için çok kötü seviyelerde olması dikkate alınarak, kümenin karlılığı çok düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Faiz gelirleri faiz giderlerini karşılayamayan İmar Bankası dışındaki bankaların ağırlıklı olarak kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri; ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini normal düzeyde karşılamaktadır. Banca di Roma dışındaki bankaların faiz dışı gelirlerinin faiz dışı giderlerini iyi seviyelerde karşıladığı görülmektedir. Banca di Roma ve Tarişbank'ın toplam gelirlerinin toplam giderlerini karşılamakta yetersiz kaldığı buna karşın Şekerbank ve İmar Bankası'nın gelirlerinin giderlerini iyi düzeylerde karşıladığı görülmektedir. Takipteki alacak karşılıklarının krediler toplamına oranı bütün bankalar için düşük seviyelerdedir. Genel olarak kümenin gelir yaratma gücünün düşük olduğu söylenebilir.

KÜME 7

Yedinci küme yabancı sermayeli ve küçük ölçekli Habibbank, Rabobank ve The Chase Manhattan'dan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.21'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik oranları çok iyi seviyelerde olup, özkaynakları ile aktiflerini ve yabancı kaynaklarını çok iyi düzeyde karşılayabildikleri görülmektedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kümede yer alan bankaların

kredi kullandırılmaları ihmal edilebilecek kadar düşük seviyededir. Takipteki krediler oranı üç banka için de düşük seviyede gerçekleşmiştir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama düzeyinin Habibbank için çok iyi, Rabobank ve The Chase Manhattan içinse çok kötü seviyelerde olduğu ve bankaların açık pozisyon nedeniyle yüksek seviyede kur riski taşıdığı görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif yapısı kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve yabancı kaynakları karşılama düzeyi üç banka için de yüksek seviyededir. Yabancı para likiditesinin Habibbank için yüksek, Rabobank ve The Chase Manhattan için çok düşük seviyelerde olması da dikkate alınarak kümenin likiditesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Habibbank dönemi zararlar kapatırken Rabobank ve The Chase Manhattan kar elde etmişlerdir. Aktif ve özkaynak karlılıkları Rabobank ve The Chase Manhattan için normal seviyelerde olurken, Habibbank'ın ilgili oranları sektör ortalamalarının altında kalmıştır. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak menkul kıymetlerden ve bankalar plasmanından elde edilen faiz gelirleri; ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini çok iyi düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte bankaların, faiz dışı gelirleri yüksek kambiyo zararları etkisiyle negatif olarak gerçekleşmiş ve faiz dışı giderlerini karşılamada yetersiz kalmıştır. Toplam gelirlerin toplam giderleri Rabobank ve Chase Manhattan için iyi, Habibbank için kötü seviyelerde karşılaması ve takipteki kredi karşılıklarının düşük olması da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücünün düşük olduğu söylenebilir.

KÜME 8

Sekizinci küme yabancı sermayeli ve küçük ölçekli BNP Ak Dresdner ve Societe Generale ile özel sermayeli ve küçük ölçekli Sitebank ve Fibabank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamaları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.48'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik oranları standart oranın üzerinde ve iyi seviyede olup, özkaynaklar ile aktiflerin ve yabancı kaynakların iyi seviyede karşılandığı görülmektedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler başta olmak üzere krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kümede yer alan bankaların kredi kullandırım oranlarının referans yıla ait kredi kullandırım oranının altında değerler alırken takipteki krediler oranı bütün bankalar için düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.19'una karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının bütün bankalar için kötü seviyelerde olduğu ve bankaların açık pozisyon nedeniyle yüksek seviyede kur riski taşıdığı görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif yapısı kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve yabancı kaynakları karşılama düzeyi bütün bankalar için yüksek seviyededir. Yabancı para likiditesinin Fibabank için çok yüksek, BNP Ak Dresdner için normal ve diğer bankalar için düşük seviyede olması da dikkate alınarak kümenin likiditesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif karlılığı dört banka için de iyi seviyelerde iken özkaynak karlılığının Sitebank için çok düşük, diğer bankalar için iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Genel olarak kümenin karlılığının normal seviyede olduğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak menkul kıymetlerden ve kredilerden elde edilen faiz gelirleri; ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini çok iyi düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte, kümede yer alan bankaların faiz dışı gelirleri kambiyo zararları etkisiyle negatif olarak gerçekleşmiş ve faiz dışı giderlerini karşılamada yetersiz kalmıştır. Toplam gelirlerin toplam giderleri iyi seviyelerde karşılaması ve takipteki kredi karşılıklarının düşük olması da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 9

Dokuzuncu küme küçük ölçekli ve özel sermayeli Ulusbank, Tekstilbank ve Dışbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 2.14'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik oranları standart oranın üzerinde ve normal seviyede olup, özkaynaklar ile aktiflerin ve yabancı kaynakların iyi seviyede karşılandığı görülmektedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının normal seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler başta olmak üzere krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırım seviyesi normal olan Tekstilbank dışındaki bankaların verdikleri kredilerin aktiflerine oranı düşüktür. Takipteki krediler oranı bütün bankalar için düşük seviyede gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 1.34'üne karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının bütün bankalar için kötü seviyelerde olduğu ve bankaların açık pozisyon nedeniyle yüksek seviyede kur riski taşıdığı görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif yapısı kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve yabancı kaynakları karşılama düzeyi bütün bankalar için yüksek seviyededir. Yabancı para likiditesinin de yüksek olduğu dikkate alındığında kümenin likiditesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılıklarının üç banka için de iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Genel olarak kümenin karlılığı yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak menkul kıymetlerden ve kredilerden elde edilen faiz gelirleri; ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini çok iyi düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte, kümede yer alan bankaların faiz dışı gelirleri kambiyo zararları etkisiyle negatif olarak gerçekleşmiş ve faiz dışı giderlerini karşılamada yetersiz kalmıştır. Toplam gelirlerin toplam giderleri çok iyi seviyelerde karşıladığı görülmektedir. Takipteki alacak karşılıklarının kredilere oranı Dışbank için yüksek, diğer iki banka için düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin gelir yaratma gücü yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 10

Onuncu küme orta ölçekli ve özel sermayeli Pamukbank ile büyük ölçekli ve kamu sermayeli Emlak Bankası'ndan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 9.87'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Emlakbank için sermaye yeterlilik oranı hesaplanmamıştır. Pamukbank'ın sermaye yeterlilik oranları normal seviyelerdedir. Küme için genel bir sermaye yeterlilik performansı belirlenememiştir.

Aktif Kalitesi: Pamukbank krediler ağırlıklı bir aktif yapısına sahipken Emlakbank'ın ağırlıklı olarak krediler, menkul kıymetler ve duran aktiflerden oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görölmektedir. Kümede yer alan bankaların kredi kullandırım oranları iyi seviyelerde olurken, takipteki krediler oranı iki banka için de düşük seviyede gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 12.93'üne karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama düzeyinin iyi seviyelerde olduğu görölmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların, likit aktiflerinin, toplam aktifler içindeki payı normal, yabancı kaynakları karşılama düzeyi ve yabancı para likiditeleri düşüktür. Kümenin likiditesinin düşük olduğu söylenebilir.

Karlılık: Pamukbank dönemi karla kapatırken Emlakbank zarar etmiştir. Aktif ve özkaynak karlılıklarının iki banka için de düşük düzeyde olduğu görölmektedir. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak krediler ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri; ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini Pamukbank için iyi düzeyde karşılarken Emlakbank'ın faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Bununla birlikte, kümede yer alan bankaların faiz dışı gelirleri kambiyo zararları etkisiyle negatif olarak gerçekleşmiş ve faiz dışı giderlerini karşılamada yetersiz kalmıştır. Toplam gelirlerin toplam giderleri

Pamukbank için normal Emlakbank için kötü seviyelerde karşıladığı görülmektedir. Takipteki alacak karşılıklarının kredilere oranı iki banka için de düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin gelir yaratma gücü düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 11

On birinci küme tümü küçük ölçekli olan özel sermayeli Bayındırbank, Oyakbank, MNG Bank ve Anadolu Bankası ile yabancı sermayeli ING Bank, ABN Amro Bank ve Bank Mellat'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.83'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerinde ve yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Özkaynakların; aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları sektör ortalamalarının üzerinde ve yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Aktif içerisinde büyük ölçüde banka plasmanları ve menkul kıymetlerden oluşan likit aktiflerin ağırlıkta olduğu ve verilen kredilerin aktif içindeki payının düşük olduğu görülmektedir. Takipteki krediler oranı Anadolubank ve Bayındırbank için yüksek, diğer bankalar içinse düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.6'sına karşılık gelmektedir.

Genel olarak kümede yer alan bankaların aktif kalitesinin kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve yabancı kaynakları karşılama düzeyi bütün bankalar için yüksek seviyededir. Yabancı para likiditesinin de yüksek olması dikkate alınarak kümenin likiditesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılıkları bütün bankalar için iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin karlılığı yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların, ağırlıklı olarak bankalara yapılan plasmanlardan, kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini çok yüksek düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte kümede yer alan bazı bankalarda faiz dışı gelirlerin kambiyo zararları etkisiyle negatif olarak gerçekleştiği ve faiz dışı giderleri karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Toplam gelirlerin toplam giderleri yüksek düzeyde karşılaması ve Anadolubank dışında kalan bankaların düşük seviyedeki takipteki alacak karşılıkları da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 12

On ikinci küme özel sermayeli Demirbank, Toprakbank, TEB, Osmanlı Bankası, Körfezbank ve Finansbank ile yabancı sermayeli Citibank ve ArapTürk Bankası'ndan oluşmaktadır. Ölçek itibariyle bakıldığında orta ölçekli olan Demirbank, Toprakbank ve Osmanlı Bankası dışında kalan beş bankanın da küçük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamaları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 9.92'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerinde ve yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Özkaynakların; aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları sektör ortalamalarının üzerinde ve yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların getirili aktiflerinin ağırlıklı olarak bankalara yapılan plasmanlar, menkul kıymetler ve kredilerden oluştuğu görülmektedir. Kredi kullandırımı

tüm bankalarda düşük seviyelerde olurken takipteki krediler oranı normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırımı toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 6.73'üne karşılık gelmektedir

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının ArapTürk Bankası ve Finansbank için düşük, diğer bankalar için normal düzeyde gerçekleştiği görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve yabancı kaynakları karşılama düzeyi bütün bankalar için yüksek seviyededir. Yabancı para likiditesinin de yüksek olması dikkate alınarak, kümenin likiditesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankaların tümü dönemi karla kapatmıştır. Aktif ve özkaynak karlılıkları bütün bankalar için iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin karlılığı yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Ağırlıklı olarak bankalara yapılan plasmanlardan, kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve banka kredilerine verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini çok yüksek düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte kümede yer alan bazı bankalarda kambiyo zararları etkisiyle faiz dışı gelirlerin negatif olarak gerçekleştiği ve faiz dışı giderleri karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Toplam gelirlerin toplam giderleri yüksek düzeyde karşılaması ve düşük düzeydeki takipteki alacak karşılıkları da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 13

On üçüncü küme tümü küçük ölçekli olan özel sermayeli Adabank ve Turkish Bank ile yabancı sermayeli Credit Lyonnais'ten oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.19'una karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerinde ve iyi düzeyde gerçekleşmiştir. Özkaynakların; aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları sektör ortalamaları civarında ve normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye yeterliliklerinin iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların getirili aktiflerinin ağırlıklı olarak bankalara yapılan plasmanlar, menkul kıymetler ve kredilerden oluştuğu görülmektedir. Kredi kullandırımı tüm bankalarda düşük seviyelerdedir. Takipteki krediler oranı Credit Lyonnais için yüksek olurken diğer bankalar için normal düzeyde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.06'sına karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının yüksek düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve yabancı kaynakları karşılama düzeyi bütün bankalar için çok yüksek seviyededir. Yabancı para likiditesinin de yüksek olduğu dikkate alındığında kümenin likiditesinin çok yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmıştır. Aktif ve özkaynak karlılıkları bütün bankalar için kötü seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin karlılığı düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Credit Lyonnais dışında kalan iki bankanın da ağırlıklı olarak kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Credit Lyonnais'in faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamada yetersiz kalmasına karşın faiz dışı gelirlerin yüksekliği etkisiyle banka dönemi karla kapatabilmiştir. Toplam gelirlerin toplam giderleri yüksek düzeyde karşılaması ve düşük düzeydeki takipteki alacak karşılıkları da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücünün düşük seviyede olduğu söylenebilir.

KÜME 14

On dördüncü küme ikisi de küçük ölçekli olan TMSF yönetimindeki Bank Ekspres ve özel sermayeli İnterbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamaları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 1.77'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun altında ve negatif olarak gerçekleşmiştir. İki bankanın da özkaynaklarını yitirdikleri görülmektedir.

Aktif Kalitesi: Bankaların getirili aktiflerinin ağırlıklı olarak bankalara yapılan plasmanlar, menkul kıymetler ve kredilerden oluştuğu görülmektedir. Kredi kullandırımı Bank Ekspres için normal, Interbank için kötü seviyelerdedir. Bankaların kullandırdıkları kredilerin tamamının takipte olduğu ve bu kredilerin tamamı için karşılık ayrıldığı görülmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının Bank Ekspres için yüksek, Interbank içinse düşük düzeyde gerçekleştiği görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi çok kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin ortalama değerlerin oldukça altında olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi çok düşüktür.

Karlılık: Kümede yer alan iki banka da yüksek seviyede zarar etmişlerdir.

Gelir Gider Yapısı: Faiz gelirleri faiz giderlerini karşılayamayan bankaların yüksek seviyedeki takipteki alacak karşılıkları da dikkate alındığında kümenin gelir yaratma gücünün olmadığı görülmektedir.

Tablo 15**Küme Performanslarının Değerlendirilmesi(1998)**

KÜME	SERMAYE YETERLİLİĞİ	AKTİF KALİTESİ	LİKİDİTE	KARLILIK	GELİR YARATMA GÜCÜ	GENEL PERFORMANS
KÜME 1	NORMAL	İYİ	NORMAL	DÜŞÜK	NORMAL	İYİ
KÜME 2	BELİRLENEMEMİŞTİR	İYİ	DÜŞÜK	BELİRLENEMEMİŞTİR	NORMAL	KÖTÜ
KÜME 3	BELİRLENEMEMİŞTİR	NORMAL	YÜKSEK	DÜŞÜK	NORMAL	KÖTÜ
KÜME 4	İYİ	İYİ	YÜKSEK	ÇOK YÜKSEK	ÇOK YÜKSEK	ÇOK İYİ
KÜME 5	KÖTÜ	NORMAL	NORMAL	ÇOK DÜŞÜK	DÜŞÜK	NORMAL
KÜME 6	NORMAL	İYİ	DÜŞÜK	ÇOK DÜŞÜK	DÜŞÜK	NORMAL
KÜME 7	ÇOK İYİ	KÖTÜ	YÜKSEK	BELİRLENEMEMİŞTİR	DÜŞÜK	İYİ
KÜME 8	İYİ	KÖTÜ	YÜKSEK	NORMAL	NORMAL	İYİ
KÜME 9	NORMAL	KÖTÜ	YÜKSEK	YÜKSEK	YÜKSEK	NORMAL
KÜME 10	BELİRLENEMEMİŞTİR	İYİ	DÜŞÜK	BELİRLENEMEMİŞTİR	DÜŞÜK	KÖTÜ
KÜME 11	ÇOK İYİ	KÖTÜ	YÜKSEK	YÜKSEK	YÜKSEK	İYİ
KÜME 12	İYİ	NORMAL	YÜKSEK	YÜKSEK	YÜKSEK	İYİ
KÜME 13	İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	DÜŞÜK	DÜŞÜK	İYİ
KÜME 14	ÇOK KÖTÜ	ÇOK KÖTÜ	ÇOK DÜŞÜK	ÇOK DÜŞÜK	YOKTUR	ÇOK KÖTÜ

4.2.2. 1999 Yılı Uygulaması

4.2.2.1. Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler(1999)

Türkiye 1999 yılında iki büyük deprem felaketi yaşamıştır. 1999 yılında, kamu kesimi açığının ve tüketimin artması, petrol fiyatlarındaki yükselme enflasyonu besleyen unsurlar olmuştur. Temel ekonomik göstergelerin yıllar itibariyle gelişimi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 16

Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(1999)

	1996	1997	1998	1999
Sabit fiyatlarla büyüme(%)	7,1	8,3	3,8	(6,4)
GSMH				
Trilyon TL	14.978	23.393	53.013	78.242
Milyar dolar	184.6	194.1	203.9	185.3
Enflasyon(%)	80	99	70	65
Kişi başına gelir (dolar)	3.000	3.079	3.224	2.878

Kaynak: TBB, Bankalarımız 1999 Kitabı , [http://www.tbb.org.tr/İstatistiki Raporlar](http://www.tbb.org.tr/İstatistiki_Raporlar) (12 Ekim 2007).

Türk bankacılık sisteminde toplam aktifler 1999 yılında cari fiyatlarla yüzde 96 oranında büyüyerek 72 katrilyon TL'ye ulaşmıştır. Dolar bazında yüzde 14 oranında büyüyen toplam aktifler 133,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Toplam aktiflerin milli gelire oranı yüzde 69'dan yüzde 92'ye yükselmiştir.

1999 yılı sonu itibariyle, Türkiye'de faaliyette bulunan banka sayısı 81'e yükselmiştir. Bankacılık sistemindeki şube sayısında 1995 yılından itibaren gözlenen artış eğilimi 1999 yılında da devam etmiş ve toplam şube sayısı 7.691'e ulaşmıştır.

Özel sermayeli ticaret bankaları grubunda yer alan beş banka; Yurtbank, Esbank, Egebank, Yaşarbank ve Sümerbank Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiştir.

Sektörde azalmakta olan yoğunlaşma ilk beş banka için yeniden artmış, ilk on banka için değişmemiştir. Toplam aktiflere göre ilk beş bankanın sektör payı 2 puan artışla yüzde 46'ya yükselmiş, ilk on bankanın payı ise yüzde 68 oranında aynı kalmıştır.

Toplam kredilerin toplam aktiflere oranı düşmeye devam etmiş, ilgili oran yüzde 38'den yüzde 30'a gerilemiştir. Takipteki kredilerin toplam kredilere oranı yüzde 7,2'den yüzde 10,7'ye yükselmiştir.

Toplam aktifler içindeki payı düşüş eğilimi içinde olan likit değerlerin toplam aktifler içindeki payı yeniden artmıştır. Uluslararası piyasalardaki gelişmeler nedeniyle bankaların likit kalma tercihleri yanında ekonomik aktivitenin hızla daralması nedeniyle kredi talebinin düşmesi likit değerlerin toplam aktifler içindeki payının 4 puan artarak yüzde 36'ya yükselmesine neden olmuştur.

Varlıkların finansmanında toplam mevduatın payı artmaya devam etmiştir. Toplam mevduatın milli gelire oranı yüzde 46'dan yüzde 61'e, toplam kaynaklara oranı ise 1 puan artarak yüzde 67'ye ulaşmıştır.

Bankacılık sisteminin özkaynakları (net kar hariç) dolar bazında yüzde 41 oranında azalarak 3,6 milyar dolara gerilemiştir. Bu erimenin nedeni 1999 yılında devredilen bankalarla birlikte Fon'daki 7 bankanın yüksek miktardaki zararları olmuştur. Nitekim, 1998 yılında 1,3 milyar dolar olan sektördeki cari yıl zararı 1999 yılında 4,7 milyar dolara yükselmiştir. Cari yıl ve geçmiş yıl karı da dahil edildiğinde özkaynaklar 7,8 milyar dolara ulaşmaktadır. Buna rağmen özkaynaklar 1998 yılına göre yüzde 26 oranında azalmıştır.

Bankacılık sisteminde kar eden bankaların toplam net dönem karı yüzde 14 oranında artarak 4,2 milyar dolara ulaşmıştır. Sektördeki dönem zararı ise 3,5 kat artarak 4,7 milyar dolar olmuştur. Dönem zararının tamamına yakını Fon'daki bankalara aittir.

Bilanço dışı işlemler ise dolar bazında yüzde 32 oranında artarak 138 milyar dolara yükselmiş ve ilk kez toplam aktiflerin üzerinde bir büyüklüğe ulaşmıştır.

4.2.2.2. 1999 Yılında Oluşan Kümeler

Bu bölümde 1999 yılı verilerinin SPSS programı ile analiz edilmesi sonucunda oluşan kümelerin (Bkz. EK 5) finansal karakteristikleri tanımlanmaya çalışılmıştır.

EK 5'te yer alan 1999 yılına ait dendrogram esas alınarak oluşturulan kümeler Tablo 17'de, kümelerin finansal performans değerlendirmeleri Tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo 17

Kümelerde Yer Alan Bankalar(1999)

KÜME	BANKA SAYISI	BANKA ADI
KÜME 1	8	ArapTürk Bankası, Bank Mellat, Körfezbank, Citibank, Osmanlı Bankası, Turkishbank, Toprakbank, Ulusalbank
KÜME 2	2	Adabank, Habib Bank
KÜME 3	9	ABN Amro, Credit Lyonnais, ING, Fibabank, HSBC, Rabobank, Societe Generale, The Chase Manhattan, West LB
KÜME 4	2	Ziraat Bankası, Halk Bankası
KÜME 5	5	EGS Bank, Etibank, Pamukbank, İmar Bankası, Banca di Roma
KÜME 6	2	Tarişbank, Emlakbank
KÜME 7	6	Anadolubank, Bank Kapital, İktisat Bankası, Sitebank, Kentbank, Türk Ticaret Bankası
KÜME 8	5	Akbank, Garanti Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, Vakıfbank, İş Bankası
KÜME 9	3	Bayındırbank, Şekerbank, MNG Bank
KÜME 10	10	Alternatifbank, BNP Ak Dresdner, Demirbank, Denizbank, Finansbank, Koçbank, Oyakbank, Tekstilbank, TEB, Dışbank
KÜME 11	7	Bank Ekspres, Egebank, Esbank, Interbank, Sümerbank, Yaşarbank, Yurtbank

KÜME 1

Birinci küme küçük ölçekli ve yabancı sermayeli ArapTürk Bankası, Bank Mellat ve Citibank ile küçük ölçekli ve özel sermayeli Körfezbank, Osmanlı Bankası, Turkishbank, Ulusalbank ve Toprakbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 6.87'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu düşük seviyede olan Toprakbank dışında kalan bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerinde ve yüksek düzeydedir. Özkaynakların; aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları sektör ortalamalarına yakın ve normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler başta olmak üzere bankalara yapılan plasmanlar ve kredilerden oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bütün bankalarda kredilerin aktifler içerisindeki payı düşük seviyelerdedir. Takipteki kredilerin toplam kredilere oranı ArapTürk Bankası ve Toprakbank için yüksek, diğer bankalar için normal seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 4'üne karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının ortalamanın üzerinde ve yüksek bir düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının, yabancı kaynakları karşılama düzeyinin ve yabancı para likiditesinin çok yüksek olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi karla kapatmıştır. Düşük seviyede kar elde eden Toprakbank ve Turkishbank dışındaki bankaların aktif ve özkaynak karlılıkları ortalamanın üzerinde ve iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin karlılığı yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak menkul kıymetlerden, bankalara yapılan plasmanlardan ve kredilerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini yüksek düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte kümede yer alan bazı bankalarda kambiyo zararları etkisiyle faiz dışı gelirlerin negatif olarak gerçekleştiği ve faiz dışı giderleri karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Toplam gelirlerin toplam giderleri yüksek düzeyde karşılaması ve Bank Mellat ile Toprakbank dışında kalan bankaların düşük seviyedeki takipteki alacak karşılıkları da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 2

İkinci küme ikisi de küçük ölçekli olan yabancı sermayeli Habibbank ile özel sermayeli Adabank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamaları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.09'una karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Habibbank'ın sermaye yeterlilik rasyosu standart oranın altında ve çok düşük seviyede oluşurken Adabank'ın çok iyi düzeyde sermaye yeterlilik rasyosuna sahip olduğu görülmektedir. Özkaynakların; aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları iki banka için de normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Sermaye yeterlilik rasyosunun Habibbank için negatif, Adabank için çok iyi seviyede olması nedeniyle kümenin geneli için bir sermaye yeterlilik performansı belirlenememiştir.

Aktif Kalitesi: Bankaların, bankalara yapılan plasmanlar başta olmak üzere menkul kıymetler ve ihmal edilebilecek kadar küçük düzeyde kredilerden oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının ortalamanın üzerinde ve yüksek düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının, yabancı kaynakları karşılama düzeyinin ve yabancı para likiditesinin çok yüksek olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: Adabank düşük seviyede de olsa dönemi karla kapatırken Habibbank zarar etmiştir. Bankaların aktif ve özkaynak karlılıkları ortalamanın oldukça altında ve çok düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin karlılığı düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Adabank'ın faiz gelirleri faiz giderlerini karşılayamazken benzer bir faiz gelir-gider kompozisyonuna sahip Habibbank'ın ağırlıklı olarak menkul kıymetlerden, bankalar plasmanından ve kredilerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini yüksek düzeyde karşılamaktadır. İki bankanın da faiz dışı gelirlerinin faiz dışı giderlerini iyi seviyede karşıladığı görülmektedir. Adabank faiz dışı gelirlerinin yüksekliği etkisiyle kar elde edebilmiştir. Toplam gelirlerin toplam giderleri karşılama seviyesi Adabank için iyi, Habibbank için kötü seviyededir. Bankaların takipteki alacak karşılıkları iyi seviyede oluşmuştur. Genel olarak kümenin gelir yaratma gücü düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 3

Üçüncü küme tümü küçük ölçekli olan özel sermayeli Fibabank ile yabancı sermayeli ABN Amro Bank, Credit Lyonnais, ING, HSBC, Rabobank, Societe Generale, The Chase Manhattan Bank ve West LB bankalarından oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 1.57'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu ABN Amro Bank, Credit Lyonnais ve The Chase Manhattan Bank için normal, diğer bankalar için çok iyi seviyelerdedir. Özkaynakların; aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları bütün bankalarda sektör ortalamalarının üzerinde ve yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler başta olmak üzere bankalara yapılan plasmanlar ve kredilerden oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bütün bankalarda kredilerin aktifler içerisindeki payı sektör ortalamasının oldukça altında ve düşük düzeydedir. Takipteki krediler oranı Credit Lyonnais ve West LB için yüksek, diğer bankalar için düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırımı toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.85'ine karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde, yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının ABN Amro Bank, Credit Lyonnais ve ING için yüksek, diğer bankalar için düşük düzeyde gerçekleştiği görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların, likit aktiflerinin, toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin yüksekliği yanısıra yabancı para likiditesinin de çok yüksek düzeyde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesinin çok yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Karlılık rasyoları düşük olan West LB dışında kalan bankalarda aktif ve özkaynak karlılıkları ortalamanın oldukça üzerinde ve yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin karlılığı yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini yüksek düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte kümede yer alan bazı bankaların faiz dışı gelirlerinin kambiyo zararları etkisiyle negatif olarak gerçekleştiği ve faiz dışı giderlerini karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Bütün bankaların toplam gelirleri toplam giderlerini yüksek düzeyde karşılamaktadır. Takipteki alacak karşılıkları ABN Amro Bank ve West LB için yüksek diğer bankalar için düşük seviyelerde oluşmuştur. Genel olarak kümenin gelir yaratma gücü yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 4

Dördüncü küme kamu sermayeli ve büyük ölçekli olan Ziraat Bankası ile Halk Bankası'ndan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 26.60'sına karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu Ziraat Bankası için normal, Halk Bankası içinse iyi seviyede oluşmuştur. Bankaların, özkaynakları ile aktiflerini ve yabancı kaynaklarını karşılamada yetersiz kaldıkları görülmektedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler, krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bankaların kredi kullandırım seviyeleri oldukça düşüktür. Takipteki krediler oranı Halk Bankası için yüksek, Ziraat Bankası için normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 18.93'üne karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri yüksek seviyelerde karşıladığı ve bankaların düşük seviyede kur riski taşıdığı görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payı ve yabancı kaynakları karşılama düzeyi düşüktür. Yabancı para likiditesi iki banka için de çok yüksek düzeydedir. Genel olarak kümenin likiditesinin düşük olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmasına karşın aktif ve özkaynak karlılık oranları çok düşük seviyelerde kalmıştır. Kümenin karlılığı düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri; ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini normal düzeyde karşılamaktadır. Ziraat Bankası'nın faiz dışı gelirlerinin faiz dışı giderlerini karşılama seviyesi düşük olurken, Halk Bankası'nın ilgili oranı iyi seviyelerdedir. Toplam gelirlerin toplam giderleri karşılama oranı iki banka için de iyi seviyelerdedir. Takipteki alacak karşılıklarının Halk Bankası için yüksek, Ziraat Bankası için düşük olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin gelir yaratma gücü düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 5

Özel sermayeli Etibank, Pamukbank, İmar Bankası ve EGS Bank ile yabancı sermayeli Banca di Roma'dan oluşan beşinci kümeye ölçek itibarıyla bakıldığında orta ölçekli Pamukbank dışında kalan dört bankanın da küçük ölçekli olduğu görülmektedir.

Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 6.76'sına karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu çok iyi olan Banca di Roma dışındaki bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerinde ve normal düzeydedir. Özkaynakların; aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları sektör ortalamalarının üzerinde ve normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının normal seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredilerin aktifler içerisindeki payı yüksek seviyelerde olurken; takipteki kredi seviyesi yüksek olan EGS dışındaki bankaların takipteki kredileri düşük seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 11.98'ine karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde bankaların yabancı para cinsinden aktifleri ile yabancı para cinsinden pasiflerini karşılama oranlarının yüksek seviyelerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı bütün bankalar için normal seviyelerdedir. Likit aktiflerin yabancı kaynakları karşılama oranı İmar Bankası için düşük, diğer bankalar için normal seviyelerdedir. Genel olarak kümenin likiditesinin normal seviyede olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi karla kapatmıştır. Bankaların aktif ve özkaynak karlılıkları ortalamanın altında ve düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin karlılığı düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri, ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini normal düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte Etibank dışında kalan bankalarda faiz dışı gelirlerin kambiyo zararları etkisiyle negatif olarak gerçekleştiği ve faiz dışı giderlerini karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Toplam gelirlerin toplam giderleri iyi düzeyde karşılaması ve bankaların düşük seviyedeki takipteki alacak karşılıkları da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 6

Altıncı küme küçük ölçekli ve özel sermayeli Milli Aydın Bankası (Tarişbank) ile orta ölçekli ve kamusal sermayeli Emlakbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 3.79'una karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun altında ve kötü seviyededir. Özkaynakların; aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları sektör ortalamalarının altında ve düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredilerin aktifler içerisindeki payı normal seviyelerde olurken; takipteki kredilerin iki banka için de yüksek seviyelerde olduğu görülmektedir. Kümenin kredi kullandırılmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 4.17'sine karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının iyi düzeyde

gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin düşüklüğü yanı sıra yabancı para likiditesinin de düşük düzeyde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi düşüktür.

Karlılık: Tarişbank dönemi zararlar kapatırken Emlakbank kar elde etmiştir. Aktif ve özkaynak karlılıkları Emlakbank için iyi, zarar eden Tarişbank içinse oldukça kötü seviyelerdedir. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların, ağırlıklı olarak kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılayamamaktadır. Emlakbank diğer faiz dışı gelirler kaleminin yüksek olması etkisiyle faiz dışı gelirleri ile faiz dışı giderlerini karşılarken, Tarişbank'ın faiz dışı gelirlerinin kambiyo zararları etkisiyle negatife dönerek faiz dışı giderlerini karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Emlakbank'ın toplam gelirlerinin toplam giderlerini karşıladığı ancak Tarişbank için ilgili oranın düşük seviyede kaldığı görülmektedir. Bankaların takipteki alacak karşılıklarının yüksek olması da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü çok düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 7

Yedinci küme küçük ölçekli ve özel sermayeli AnadoluBank, Bank Kapital, İktisat Bankası, Sitebank ve Kentbank ile küçük ölçekli ve TMSF bünyesinde bulunan Türk Ticaret Bankası'ndan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 3.27'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyoları düşük olan Bank Kapital ve Türk Ticaret Bankası dışındaki bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerinde ve normal düzeydedir. Özkaynakların; aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları Bank Kapital ve Türk Ticaret bankaları için düşük, diğer bankalar için normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Likit aktifler ağırlıklı bir getirili aktif yapısına sahip Türk Ticaret Bankası dışındaki bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Türk Ticaret Bankası dışındaki bankaların kredilerinin aktifler içerisindeki payı normal seviyelerdedir. Takipteki kredilerin Sitebank ve Türk Ticaret bankaları için yüksek, diğer bankalar için normal seviyelerde olduğu görülmektedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 2.83'üne karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının düşük seviyelerde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların yüksek seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payı ve yabancı kaynakları karşılama düzeyi yüksektir. Yabancı para likiditesi bazı bankalar için normal bazıları içinse düşük seviyelerde oluşmuştur. Genel olarak kümenin likiditesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılıklarının Kentbank ve Anadolubank için iyi, diğer bankalar için düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Gelir Gider Yapısı: Ağırlıklı olarak kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini yüksek düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte bütün bankalarda faiz dışı gelirlerin kambiyo zararları etkisiyle negatif olarak gerçekleştiği ve faiz dışı giderlerini karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Toplam gelirlerin toplam giderleri yüksek düzeyde karşılaması ve takipteki alacak karşılıkları yüksek olan T.Ticaret Bankası dışında kalan bankaların düşük seviyedeki takipteki alacak karşılıkları da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 8

Özel sermayeli İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, Garanti Bankası, Vakıfbank ve Akbank'tan oluşan sekizinci kümeye ölçek itibarıyla bakıldığında orta ölçekli Vakıfbank dışında kalan dört bankanın da büyük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamaları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 30.42'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerindedir. Özkaynakların, aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları sektör ortalamalarının üzerinde ve yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredilerin aktifler içerisindeki payı normal seviyelerde olurken; takipteki kredilerin krediler toplamına oranı İş Bankası için yüksek, diğer bankalar için düşük seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 34.67'sine karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde, yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının yüksek düzeyde

gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin yüksekliği yanı sıra yabancı para likiditesinin de iyi düzeyde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi yüksektir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi karla kapatmıştır. Bankaların aktif ve özkaynak karlılıkları ortalamanın üzerinde ve iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin karlılığı yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri, ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini yüksek düzeyde karşılamaktadır. İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası ve Vakıfbank'ın faiz dışı gelirleri faiz dışı giderlerini iyi seviyede karşılamaktadır. Akbank ve Garanti Bankası'nın faiz dışı gelirlerinin kambiyo zararları etkisiyle negatif olarak gerçekleştiği ve faiz dışı giderleri karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Toplam gelirlerin toplam giderleri yüksek düzeyde karşılaması ve İş Bankası ile Vakıfbank dışında kalan bankaların düşük seviyedeki takipteki alacak karşılıkları da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 9

Dokuzuncu küme küçük ölçekli ve özel sermayeli Bayındırbank, Şekerbank ve MNG Bankası'ndan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamaları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.99'una karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerinde ve yüksek düzeydedir. Özkaynakların, aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları sektör ortalamalarının üzerinde ve yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredilerin aktifler içerisindeki payı normal seviyelerde olurken; takipteki kredi düzeyi yüksek olan Şekerbank dışındaki bankaların takipteki kredilerinin düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Kümenin kredi kullandırımı toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 1.02'sine karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının bütün bankalar için iyi seviyelerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin yüksekliği yanısıra yabancı para likiditesinin de çok yüksek düzeyde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi yüksek seviyededir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi karla kapatmıştır. Bankaların aktif karlılıkları normal düzeyde olurken özkaynak karlılıklarının düşük seviyede olduğu görülmektedir. Kümenin karlılığı düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini normal düzeyde karşılamaktadır. Faiz dışı gelirlerin faiz dışı giderleri karşılama oranı MNG Bank için düşük seviyede olurken

Bayındırbank ve Şekerbank'ın ilgili oranlarının iyi seviyede olduğu görülmektedir. Toplam gelirlerin toplam giderleri üç banka için de yüksek düzeyde karşıladığı görülmektedir. MNG Bank dışında kalan bankaların yüksek seviyedeki takipteki alacak karşılıkları da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 10

Onuncu küme özel sermayeli Alternatifbank, Demirbank, Denizbank, Finansbank, Koçbank, Oyakbank, Tekstilbank, TEB ve Dışbank ile yabancı sermayeli BNP Ak Dresdner'den oluşmaktadır. Ölçek itibarıyla bakıldığında orta ölçekli Demirbank dışında kalan dokuz bankanın da küçük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamaları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 9.97'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu Finansbank, Oyakbank, TEB ve Dışbank için normal, diğer bankalar için yüksek seviyelerdedir. Özkaynakların; aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları TEB için normal, diğer bankalar için yüksek değerler almıştır. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının normal seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Getirili aktifler içerisinde büyük ölçüde banka plasmanları ve menkul kıymetlerden oluşan likit aktiflerin ağırlıkta olduğu ve verilen kredilerin aktif içindeki payının Finansbank, BNP Ak Dresdner, TEB ve Dışbank için düşük, diğer bankalar için normal seviyelerde olduğu görülmektedir. Takipteki krediler oranı Oyakbank ve Dışbank için yüksek diğer bankalar için düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 8.09'una karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde, yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının Finansbank,

Oyakbank, Koçbank ve TEB için iyi düzeyde gerçekleştiği, diğer bankalar için ilgili oranın düşük olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümede yer alan bankaların aktif kalitesinin normal seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin ortalama değerlerin üzerinde olması dikkate alındığında, likiditesi yüksektir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılıkları bütün bankalar için ortalama değerlerin üzerinde gerçekleşmiş olup, genel olarak kümenin karlılığı yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Kümedeki tüm bankaların ağırlıklı olarak bankalara yapılan plasmanlardan, kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini yüksek düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte kümede yer alan bazı bankalarda faiz dışı gelirlerin kambiyo zararları etkisiyle negatif olarak gerçekleştiği ve faiz dışı giderleri karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Bankaların toplam gelirleri toplam giderlerini yüksek düzeyde karşılamaktadır. Takipteki alacak karşılıkları Alternatifbank, Oyakbank ve Dışbank için yüksek, diğer bankalar için düşük seviyelerde oluşmuştur.

Genel olarak kümenin gelir yaratma gücü yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 11

On birinci küme TMSF bünyesinde bulunan küçük ölçekli Bank Ekspres, Egebank, Esbank, İnterbank, Sümerbank, Yaşarbank ve Yurtbank'tan oluşmaktadır. TMSF, 1999 yılı Aralık ayında adı geçen bankaların tümünün yönetimine el koymuştur. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 4.85'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların özkaynaklarını yitirdikleri görölmektedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının çok kötü seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların getirili aktiflerinin ağırlıklı olarak krediler ve menkul kıymetler cüzdanında olduğu görölmektedir. Kredi kullandırım seviyesi yüksek görünen Bank Ekspres dışındaki bankaların kredi kullandırmaları düşük seviyelerdedir. Kümede yer alan bankaların takipteki krediler oranlarının çok yüksek seviyelerde olduğu ve verilen kredilerinin tamamına yakını için karşılık ayırdıkları görölmektedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 3.07'sine karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının bütün bankalar için çok kötü seviyelerde olduğu görölmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi çok kötü seviyede olan bankalardan olduğu söylenebilir.

Likidite: Kümenin likiditesi yoktur. Bankalar TMSF'nin sağladığı fonlarla yükümlülüklerini yerine getirebilmektedir.

Karlılık: Bütün bankalar yüksek düzeyde zarar etmişlerdir.

Gelir Gider Yapısı: Genel olarak gelir gider yapısını gösteren oranların yüksek dönem zararları etkisiyle ortalamaların altında ve çok kötü seviyelerde gerçekleştiği görölmekte olup kümenin gelir yaratma gücünün olmadığı söylenebilir.

Tablo 18**Küme Performanslarının Değerlendirilmesi(1999)**

KÜME	SERMAYE YETERLİLİĞİ	AKTİF KALİTESİ	LİKİDİTE	KARLILIK	GELİR YARATMA GÜCÜ	GENEL PERFORMANS
KÜME 1	İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	YÜKSEK	YÜKSEK	İYİ
KÜME 2	BELİRLENEMEMİŞTİR	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	DÜŞÜK	DÜŞÜK	KÖTÜ
KÜME 3	İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	YÜKSEK	YÜKSEK	İYİ
KÜME 4	KÖTÜ	KÖTÜ	DÜŞÜK	DÜŞÜK	DÜŞÜK	KÖTÜ
KÜME 5	NORMAL	İYİ	NORMAL	DÜŞÜK	NORMAL	İYİ
KÜME 6	KÖTÜ	KÖTÜ	DÜŞÜK	BELİRLENEMEMİŞTİR	ÇOK DÜŞÜK	KÖTÜ
KÜME 7	KÖTÜ	KÖTÜ	YÜKSEK	BELİRLENEMEMİŞTİR	NORMAL	KÖTÜ
KÜME 8	İYİ	İYİ	YÜKSEK	YÜKSEK	YÜKSEK	İYİ
KÜME 9	İYİ	NORMAL	YÜKSEK	DÜŞÜK	DÜŞÜK	İYİ
KÜME 10	NORMAL	NORMAL	YÜKSEK	YÜKSEK	YÜKSEK	İYİ
KÜME 11	ÇOK KÖTÜ	ÇOK KÖTÜ	ÇOK DÜŞÜK	ÇOK DÜŞÜK	YOKTUR	ÇOK KÖTÜ

4.2.3. 2000 Yılı Uygulaması

4.2.3.1. Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler(2000)

Türkiye ekonomisi 1999 yılında gerçekleşen hızlı daralmanın ardından 2000 yılında yeniden hızlı bir canlanma sürecine girmiştir. Temel ekonomik göstergelerin gelişimi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 19

Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(2000)

	1997	1998	1999	2000
Sabit fiyatlarla büyüme(%)	8,3	3,8	(6,4)	6,1
GSMH				
Trilyon TL	23.393	53.013	78.242	125.971
Milyar dolar	194.1	203.9	185.3	194.9
Enflasyon(%)	99	70	65	56
Kişi başına gelir (dolar)	3.079	3.224	2.878	2.986

Kaynak: TBB, Bankalarımız 2000 Kitabı , <http://www.tbb.org.tr/İstatistik Raporlar> (12 Ekim 2007).

Türk bankacılık sisteminde toplam aktifler 2000 yılında cari fiyatlarla yüzde 45 oranında büyüyerek 104,3 katrilyon TL'ye ulaşmıştır. Dolar bazında yüzde 16 oranında büyüyen toplam aktifler 155,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Toplam aktiflerin milli gelire oranı yüzde 92'den yüzde 82'ye gerilemiştir.

2000 yılı sonu itibariyle, Türkiye'de faaliyette bulunan banka sayısı 75'e yükselmiştir. Şube sayısındaki artış 2000 yılında da devam etmiş ve toplam şube sayısı 146 artarak 7.837'ye ulaşmıştır.

Özel sermayeli ticaret bankaları grubunda yer alan Demirbank A.Ş. 6 Aralık, Bank Kapital A.Ş. ve Etibank A.Ş. ise 27 Ekim 2000 tarihli BDDK kararları ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiştir.

Toplam aktifler açısından, sektörde 1999 yılında artmaya başlayan yoğunlaşma hem ilk beş banka için hem de ilk on banka için sürmüştür. Toplam aktiflere göre ilk beş bankanın sektör payı 2 puan artışla yüzde 48'e ilk on bankanın payı ise 1 puan artarak yüzde 69'a yükselmiştir.

2000 yılında, yabancı para menkul kıymetlerin ve yabancı para kredilerin aktif içindeki payı düşmüştür. Aktif içinde en önemli paya sahip olan kredilerin toplam aktiflere oranı, TL kredilerdeki büyümeye bağlı olarak artmıştır.

Toplam mevduat TL bazında yüzde 42 oranında, dolar bazında ise yüzde 14 oranında büyüyerek 68,4 katrilyon TL'ye (101,8 milyar dolara) ulaşmıştır. Toplam mevduatın milli gelire oranı yüzde 61'den yüzde 52'ye, toplam kaynaklara oranı ise 1 puan azalarak yüzde 66'ya gerilemiştir.

Bankacılık sisteminin özkaynakları (net kar hariç) dolar bazında yüzde 124 oranında artarak 8,1 milyar dolara yükselmiştir. Bu arada, önemli bir bölümü Fon bankalarından gelen zarar nedeniyle, sektördeki cari yıl zararı 4,7 milyar dolardan 6,9 milyar dolara yükselmiştir. Geçmiş yıl zararları da dikkate alındığında toplam zarar 9,9 milyar dolar olmuştur.

2000 yılında, bankacılık sisteminin vergi öncesi zararı 2,9 milyar dolar, vergi sonrası zararı ise 4 milyar dolar olmuştur. Karşılık sonrası net faiz gelirleri dolar bazında yüzde 26 oranında azalmıştır. Faiz oranlarındaki düşüğe bağlı olarak faiz gelirleri ve faiz giderleri yüzde 20 oranında azalmıştır. Kredilerden elde edilen faiz gelirleri yüzde 19 oranında, menkul kıymetler portföyünden elde edilen faiz gelirleri ise yüzde 34 oranında azalmıştır.

Bilanço dışı işlemler ise dolar bazında yüzde 13 oranında artarak 156,5 milyar dolara yükselmiştir. TL cinsinden işlemler, dolar bazında yüzde 11, yabancı para işlemleri ise yüzde 14 oranında büyümüştür. Yabancı para işlemlerin toplam içindeki payı yüzde 62 düzeyinde yaklaşık olarak aynı kalmıştır. Döviz ve faiz haddi ile ilgili işlemler yüzde 14

oranında artarak 90 milyar dolara ulaşmış ve bilanço dışı işlemlerin yüzde 57'sini oluşturmuştur.

4.2.3.2. 2000 Yılında Oluşan Kümeler

Bu bölümde 2000 yılı verilerinin SPSS programı ile analiz edilmesi sonucunda oluşan kümelerin (Bkz. EK 8) finansal karakteristikleri tanımlanmaya çalışılmıştır.

EK 8'de yer alan 2000 yılına ait dendrogram esas alınarak oluşturulan kümeler Tablo 20'de, kümelerin finansal performans değerlendirmeleri Tablo 21'de gösterilmiştir.

Tablo 20

2000 Yılında Oluşan Kümeler

KÜME	BANKA SAYISI	BANKA ADI
KÜME 1	5	İş Bankası, Garanti Bankası, Vakıfbank, Yapı ve Kredi Bankası, Pamukbank
KÜME 2	6	Finansbank, Kentbank, Osmanlı Bankası, Şekerbank, Toprakbank, TEB
KÜME 3	5	Demirbank, EGS Bank, Tarışbank, Sitebank, İmar Bankası
KÜME 4	3	Ziraat Bankası, Halk Bankası, Emlakbank
KÜME 5	3	ABN Amro Bank, Habibbank, ING Bank
KÜME 6	11	Adabank, ArapTürk Bankası Mellat, Bayındırbank, Körfezbank, Citibank, Credit Lyonnais, HSBC, Turkishbank, Dışbank, West LB
KÜME 7	3	Rabobank, Societe Generale, The Chase Manhattan Bank
KÜME 8	1	Ulusalbank
KÜME 9	7	Alternatifbank, Anadolubank, BNP Ak Dresdner, Denizbank, Tekstilbank, Türk Ticaret Bankası, Fibabank
KÜME 10	5	Akbank, Banca di Roma, Koçbank, MNG Bank, Oyakbank
KÜME 11	10	Bank Ekspres, Egebank, Esbank, Etibank, İktisat Bankası, Interbank, Sümerbank, Yaşarbank, Yurtbank, Bank Kapital

KÜME 1

Birinci küme özel sermayeli ve büyük ölçekli İş Bankası, Garanti Bankası, Vakıfbank ve Yapı ve Kredi Bankası ile özel sermayeli ve orta ölçekli Pamukbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 30.18'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu Garanti Bankası ve Vakıfbank için normal, diğer bankalar için iyi seviyelerdedir. Özkaynakların; aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları Vakıfbank için normal, diğer bankalar için iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin sermaye yeterliliğinin normal seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kümede yer alan bütün bankalarda kredilerinin aktif içindeki payı normal düzeylerde olurken takipteki kredilerin toplam kredilere oranı iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 39.29'una karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının Pamukbank için düşük, diğer bankalar için yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin yüksekliği yanı sıra yabancı para likiditelerinin de normal düzeylerde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi normal seviyededir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif karlılığı düşük olan Vakıfbank dışında kalan bankaların aktif karlılıkları iyi seviyelerde olurken, özkaynak karlılığının tüm bankalar için düşük düzeylerde kaldığı görülmektedir. Genel olarak kümenin karlılığı düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Ağırlıklı olarak menkul kıymetlerden, bankalara yapılan plasmanlardan ve kredilerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini yüksek düzeyde karşılamaktadır. Faiz dışı gelirlerin faiz dışı giderleri iyi düzeyde karşılanması, toplam gelirlerin toplam giderlerin oldukça üzerinde olması ve İş Bankası dışındaki bankaların takipteki alacak karşılıklarının çok düşük olması da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 2

İkinci küme özel sermayeli Finansbank, Kentbank, Şekerbank, Toprakbank, TEB ve Osmanlı Bankası'ndan oluşmaktadır. Ölçek itibarıyla bakıldığında orta ölçekli Osmanlı Bankası dışında kalan dört bankanın da küçük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 7.68'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyosu hesaplanmamış olan Kentbank ve Toprakbank dışında kalan bankaların tümünün sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerinde ve normal düzeyde gerçekleşmiştir. Özkaynakların aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları bütün bankalar için normal seviyelerdedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının normal seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler başta olmak üzere bankalara yapılan plasmanlar ve kredilerden oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırmaları düşük düzeyde bulunan Osmanlı Bankası ve TEB dışında kalan bankalarda kredilerin aktifler içerisindeki payı normal seviyelerde olurken takipteki

krediler oranı Şekerbank ve Toprakbank dışında kalan bankalar için düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 6.44'üne karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının Kentbank için düşük, diğer bankalar için yüksek seviyelerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesinin kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin yüksekliği yanı sıra yabancı para likiditelerinin de yüksek düzeyde olması dikkate alınarak, kümenin likiditesinin yüksek seviyede olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmıştır. Aktif karlılığı Finansbank için iyi, TEB için normal, diğer bankalar için kötü seviyelerdedir. Özkaynak karlılığı Finansbank için normal, diğer bankalar için kötü seviyededir. Kümenin geneli dikkate alındığında karlılığın düşük olduğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini yüksek düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte kümede yer alan bazı bankaların faiz dışı gelirlerinin kambiyo zararları etkisiyle negatif olarak gerçekleştiği ve faiz dışı giderleri karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Şekerbank ile Toprakbank dışında kalan bankaların düşük seviyedeki takipteki alacak karşılıkları da dikkate alınarak kümenin, gelir yaratma gücü düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 3

Üçüncü küme TMSF bünyesinde yer alan Demirbank ile özel sermayeli Tarişbank, Sitebank, İmar Bankası ve EGS Bank'tan oluşmaktadır. Ölçek itibariyle bakıldığında orta ölçekli Demirbank dışında kalan dört bankanın da küçük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamaları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 3.85'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu normal seviyede olan İmar Bankası dışında kalan bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun altında ve kötü seviyelerdedir. Özkaynakların aktiflerive yabancı kaynakları karşılama oranları Sitebank için düşük; diğer bankalar için normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredilerin aktif içerisindeki payları normal seviyelerde olurken; EGS, Tarişbank ve Sitebank'ın takipteki kredilerinin toplam aktiflerine oranları yüksek seviyede gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırımı toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 5.24'üne karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının EGS Bankası ve Sitebank için düşük; diğer bankalar için yüksek düzeyde gerçekleştiği görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların, likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin ortalama değerlere yakınlığı dikkate alınarak, kümenin likiditesinin normal olduğu söylenebilir.

Karlılık: Düşük seviyede kar eden İmar Bankası dışında kalan bankalar dönemi zararlar kapatmışlardır. Kümenin karlılık rasyoları sektör ortalamalarının oldukça altında ve çok düşük seviyede gerçekleşmiştir. Kümenin karlılığı çok düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak menkul kıymetlerden, bankalara yapılan plasmanlardan ve kredilerden elde edilen faiz gelirleri, ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini düşük düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte kümede yer alan bazı bankalarda faiz dışı gelirlerin kambiyo zararları etkisiyle negatif olarak gerçekleştiği ve faiz dışı giderleri karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Toplam gelirler toplam giderleri yalnızca İmar Bankası için yüksek düzeyde karşılarken diğer bankalar için bu oran oldukça düşük seviyelerdedir. Yüksek seviyedeki takipteki alacak karşılıkları da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü çok düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 4

Dördüncü küme üçü de kamu sermayeli olan orta ölçekli Emlakbank ile büyük ölçekli Ziraat Bankası ve Halk Bankası'ndan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 29.55'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu hesaplanmamış olan Emlakbank dışında kalan bankaların sermaye yeterlilik rasyolarının standart oranın üzerinde ve normal seviyelerde olduğu görülmektedir. Özkaynakların aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları bütün bankalar için düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının kötü seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırımı düşük olan Halk Bankası dışındaki bankaların kredi kullandırmalarının aktif içindeki payı normal seviyelerdedir. Ziraat Bankası dışında kalan

bankaların takipteki krediler oranı kötü seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 20.21'ine karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının ortalamasının üzerinde ve yüksek bir düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların, likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin ortalama değerlerin altında olması dikkate alınarak, kümenin likiditesi düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Karlılık: Emlakbank dönemi zararla kapatırken Ziraat Bankası ve Halkbank kar elde etmişlerdir. Aktif ve özkaynak karlılık rasyoları sektör ortalamalarının altında ve çok düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin karlılığı çok düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Faiz gelirleri ile faiz giderlerini karşılayamayan Emlakbank dışında kalan iki bankanın faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamaktadır. Ziraat Bankası dışında kalan bankaların faiz dışı gelirleri yüksek seviyede oluşan faiz dışı giderlerini karşılamakta yetersiz kalmıştır. Takipteki alacakların kredilere oranı rasyosunun Ziraat Bankası için normal, diğer bankalar için yüksek seviyelerde olması da dikkate alındığında kümenin gelir yaratma gücü çok düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 5

Beşinci küme küçük ölçekli ve yabancı sermayeli ABN Amro, Habibbank ve ING bankalarından oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.21'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerinde ve çok yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Özkaynakların aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları sektör ortalamalarının üzerinde ve yüksek seviyelerdedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler başta olmak üzere krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kullanılan kredilerin aktif içindeki payları düşük seviyelerdedir. Takipteki kredi oranı ABN Amro için yüksek, diğer bankalar için çok düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.10'una karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının ABN Amro için düşük, diğer bankalar için yüksek düzeylerde gerçekleştiği görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin ortalama değerlerin oldukça üzerinde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi çok yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif karlılığı üç banka için de ortalama değerlerin üzerinde gerçekleşmiştir. Özkaynak karlılığı sadece ABN Amro için çok iyi seviyede gerçekleşirken diğer iki banka için düşük seviyede kalmıştır. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak menkul kıymetlerden, bankalara yapılan plasmanlardan ve kredilerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini yüksek düzeyde

karşılıkmaktadır. Bankaların faiz dışı gelirleri faiz dışı giderlerini iyi seviyelerde karşılıkmaktadır. Toplam gelirlerin toplam giderleri yüksek düzeyde karşılması ve ABN Amro dışında kalan bankaların düşük seviyedeki takipteki alacak karşılıkları da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 6

Altıncı küme tümü küçük ölçekli olan özel sermayeli Adabank, Bayındırbank, Körfezbank, Turkishbank ve Dışbank ile yabancı sermayeli WestLB, Citibank, Credit Lyonnais, HSBC, ArapTürk Bankası ve Bank Mellat'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 4.45'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerinde ve yüksek düzeylerde gerçekleşmiştir. Özkaynakların aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları sektör ortalamalarına yakın ve normal seviyelerdedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Getirili aktifler içerisinde büyük ölçüde banka plasmanları ve menkul kıymetlerden oluşan likit aktiflerin ağırlıkta olduğu ve bütün bankalarda verilen kredilerin aktif içindeki payının sektör ortalamalarının altında ve düşük seviyelerde gerçekleştiği görülmektedir. Takipteki krediler oranı ArapTürk Bankası, Bank Mellat, Turkishbank ve Credit Lyonnais için yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 2.61'ine karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının Körfezbank ve WestLB için düşük, diğer bankalar için yüksek düzeylerde gerçekleştiği görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların, likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin ortalama değerlerin çok üzerinde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi karla kapatmıştır. Aktif karlılığı Adabank, Bayındırbank ve HSBC için kötü, diğer bankalar için iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Özkaynak karlılığı Citibank, Turkishbank, Dışbank ve West LB için iyi, diğer bankalar için kötü seviyelerdedir. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Gelir Gider Yapısı: Kümedeki tüm bankaların ağırlıklı olarak bankalara yapılan plasmanlar, krediler ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Faiz dışı gelirleri faiz dışı giderlerini karşılayamayan ArapTürk Bankası ve Turkishbank dışındaki bankalarda ilgili oran iyi seviyededir. Toplam gelirlerin toplam giderleri yüksek düzeyde karşılaması ve Bank Mellat ile Turkishbank dışında kalan bankaların düşük seviyedeki takipteki alacak karşılıkları da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücünün normal seviyede olduğu söylenebilir.

KÜME 7

Yedinci küme küçük ölçekli ve yabancı sermayeli Rabobank, Societe Generale ve The Chase Manhattan Bank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.43'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerinde ve yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Özkaynakların aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları sektör ortalamalarına yakın ve normal seviyelerdedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının normal seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler başta olmak üzere krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredilerin aktifler içerisindeki payı düşük seviyelerdedir. Takipteki kredi oranı üç banka için de düşük düzeyde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırımı toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.07'sine karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının düşük düzeyde gerçekleştiği görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin ortalama değerlerin üzerinde olması dikkate alındığında, likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmıştır. Karlılık rasyoları çok iyi olan The Chase Manhattan dışındaki bankaların aktif ve özkaynak karlılıkları düşüktür. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenmemiştir.

Gelir Gider Yapısı: Kümedeki tüm bankaların ağırlıklı olarak bankalara yapılan plasmanlardan, kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini yüksek seviyede karşılamaktadır. Bununla birlikte faiz dışı gelirlerin faiz dışı giderleri karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Toplam gelirlerin toplam giderleri yüksek düzeyde karşılaması ve bankaların düşük seviyedeki takipteki alacak karşılıkları da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 8

Sekizinci küme küçük ölçekli ve özel sermayeli Ulusalbank'tan oluşmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.30'una karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Banka için sermaye yeterlilik rasyosu hesaplanmamıştır. Banka'nın yüksek seviyedeki zararlar etkisiyle özkaynaklarını yitirdiği görülmektedir.

Aktif Kalitesi: Banka'nın menkul kıymetler başta olmak üzere bankalara yapılan plasmanlardan ve kredilerden oluşan bir getirili aktif yapısına sahip olduğu görülmektedir. Kredilerin aktifler içerisindeki payı çok düşük seviyededir. Takipteki kredilerin toplam kredilere oranı normal seviyededir. Banka'nın kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.03'üne karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının çok düşük düzeyde gerçekleştiği ve Banka'nın çok yüksek seviyede kur riski taşıdığı görülmektedir.

Banka'nın aktif kalitesinin çok kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Banka'nın likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin çok yüksek; yabancı para likiditesinin düşük olması dikkate alındığında, likiditesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Banka dönemi zararlar kapatmıştır.

Gelir Gider Yapısı: Banka'nın, ağırlıklı olarak menkul kıymetler, bankalara yapılan plasmanlar ve kredilerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini yüksek düzeyde karşılamaktadır. Faiz dışı gelirlerin faiz dışı giderleri karşılamada çok yetersiz kaldığı görülmektedir. Toplam gelirlerin toplam giderleri karşılayamıyor olması ve yüksek seviyedeki takipteki alacak karşılıkları da dikkate alınarak Banka'nın gelir yaratma gücünün olmadığı söylenebilir.

KÜME 9

Dokuzuncu küme tamamı küçük ölçekli olan özel sermayeli Alternatifbank, Anadolubank, Denizbank, Tekstil Bankası ve Fibabank ile yabancı sermayeli BNP Ak Dresdner ve TMSF yönetiminde bulunan Türk Ticaret Bankası'ndan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 3.25'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Kümede yer alan bankaların sermaye yeterlilik rasyolarının standart oranın üzerinde ve normal değerler aldıkları görülmektedir. Özkaynakların aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları sektör ortalamalarına yakın ve normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının normal seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler başta olmak üzere krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredilerin aktifler içerisindeki payı düşük seviyelerdedir. Takipteki kredilerin toplam kredilere oranı Türk Ticaret Bankası için yüksek, diğer bankalar için düşük seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırımı toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 2.57'sine karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının düşük düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların yüksek seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Düşük likiditeye sahip Fibabank dışında kalan bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin yüksekliği

yanısıra yabancı para likiditesinin de yüksek düzeyde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi yüksek seviyededir.

Karlılık: Zarar eden Türk Ticaret Bankası hariç bütün bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Bankaların aktif ve özkaynak karlılık rasyoları düşük seviyededir. Kümenin karlılığı düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak menkul kıymetler, bankalara yapılan plasmanlar ve kredilerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini yüksek düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte faiz dışı gelirlerin kambiyo zararları etkisiyle negatif olarak gerçekleştiği ve faiz dışı giderleri karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Zarar eden Türk Ticaret Bankası dışında kalan bankalarda toplam gelirlerin toplam giderleri karşılaması, düşük seviyedeki takipteki alacak karşılıkları ve düşük seviyelerdeki karlılık performansı da dikkate alınarak, kümenin gelir yaratma gücünün düşük seviyede olduğu söylenebilir.

KÜME 10

Özel sermayeli Akbank, Koçbank, MNG Bank, Oyakbank ile yabancı sermayeli Banca di Roma'dan oluşan onuncu kümeye ölçek itibariyle bakıldığında büyük ölçekli Akbank ve orta ölçekli Koçbank dışında kalan bankaların küçük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 9.40'ına karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerinde ve yüksektir. Özkaynakların aktifleri ve yabancı kaynakları karşılama oranları sektör ortalamalarının üzerinde ve yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları

görülmektedir. Kredilerin aktifler içerisindeki payı iyi seviyelerde olurken; takipteki kredilerin Oyakbank için yüksek, diğer bankalar için düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 11.06'sına karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının Akbank ve MNG Bank için düşük, diğer bankalar için yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların, likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin yüksekliği yanı sıra yabancı para likiditesinin de iyi düzeyde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi yüksektir.

Karlılık: Oyakbank dönemi zararlarla kapatırken diğer bankalar kar elde etmişlerdir. Karlılık rasyoları yüksek olan Akbank dışındaki bankaların aktif ve öz kaynak karlılıkları düşük seviyede gerçekleşmiştir. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak kredilerden ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini yüksek düzeyde karşılamaktadır. Bununla birlikte kümede bütün bankalarda, kambiyo zararları etkisiyle, faiz dışı gelirlerin negatif olarak gerçekleştiği ve faiz dışı giderleri karşılamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Toplam gelirlerin toplam giderleri Oyakbank dışındaki bankalar için yüksek düzeyde karşılaması ve Oyakbank dışında kalan bankaların düşük seviyedeki takipteki alacak karşılıkları da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücünün düşük seviyede olduğu söylenebilir.

KÜME 11

On birinci küme tamamı küçük ölçekli olan özel sermayeli İktisat Bankası ile TMSF tarafından yönetilen Bank Ekspres, Esbank, Egebank, Etibank, Interbank, Sümerbank, Yaşarbank, Yurtbank ve Bank Kapital'den oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 6.11'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Yüksek seviyedeki zararlar etkisiyle bankaların tamamının özkaynaklarını yitirdikleri görülmektedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının çok kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bank Ekspres, Etibank ve İktisat Bankası krediler ağırlıklı bir getirili aktif yapısına sahipken kümedeki diğer bankalarda menkul kıymetler cüzdanının aktifler içinde en büyük paya sahip kalem olduğu görülmektedir. Bütün bankalar için takipteki kredilerin toplam kredilere oranı çok yüksek seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırımı toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 3.15'ine karşılık gelmektedir.

Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının çok düşük düzeyde gerçekleştiği ve bankaların yüksek seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi çok kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerinin toplam aktiflerine oranı düşük olan İktisat Bankası dışındaki bankaların ilgili oranı yüksek seviyelerdedir. Likit aktiflerin yabancı kaynakları karşılama seviyesi Esbank, Egebank, Sümerbank, Yaşarbank ve Yurtbank için iyi, diğer bankalar için kötü seviyelerdedir. Küme için genel bir likidite performansı belirlenememiştir.

Karlılık: Bütün bankalar yüksek düzeyde zarar etmişlerdir.

Gelir Gider Yapısı: Kümeye yer alan bankaların gelir yaratma gücünün olmadığı görülmektedir.

Tablo 21
Küme Performanslarının Değerlendirilmesi(2000)

KÜME	SERMAVE YETERLİLİĞİ	AKTİF KALİTESİ	LİKİDİTE	KARLILIK	GELİR YARATMA GÜCÜ	GENEL PERFORMANS
KÜME 1	NORMAL	İYİ	NORMAL	DÜŞÜK	NORMAL	İYİ
KÜME 2	NORMAL	KÖTÜ	YÜKSEK	DÜŞÜK	DÜŞÜK	NORMAL
KÜME 3	KÖTÜ	KÖTÜ	NORMAL	ÇOK DÜŞÜK	ÇOK DÜŞÜK	KÖTÜ
KÜME 4	KÖTÜ	KÖTÜ	DÜŞÜK	ÇOK DÜŞÜK	ÇOK DÜŞÜK	KÖTÜ
KÜME 5	ÇOK İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	BELİRLENEMEMİŞTİR	YÜKSEK	İYİ
KÜME 6	İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	BELİRLENEMEMİŞTİR	NORMAL	NORMAL
KÜME 7	NORMAL	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	BELİRLENEMEMİŞTİR	NORMAL	NORMAL
KÜME 8	ÇOK KÖTÜ	ÇOK KÖTÜ	YÜKSEK	ÇOK DÜŞÜK	YOKTUR	KÖTÜ
KÜME 9	NORMAL	KÖTÜ	YÜKSEK	DÜŞÜK	DÜŞÜK	NORMAL
KÜME 10	İYİ	NORMAL	YÜKSEK	BELİRLENEMEMİŞTİR	DÜŞÜK	İYİ
KÜME 11	ÇOK KÖTÜ	ÇOK KÖTÜ	BELİRLENEMEMİŞTİR	ÇOK DÜŞÜK	YOKTUR	ÇOK KÖTÜ

4.3. (2001-2006) DÖNEMİ UYGULAMASI

4.3.1. 2001 Yılı Uygulaması

4.3.1.1. Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler(2001)

Türkiye ekonomisi, 2001 yılında, son elli beş yılın en hızlı küçülmesini yaşamıştır. Finansal piyasalarda, 2000 yılı Kasım ve 2001 yılı Şubat ayında yaşanan krizlerin neden olduğu şok ekonomik performansı çok olumsuz etkilemiştir. Hükümet, mevcut kur politikasının sürdürülme imkanının kalmadığını belirterek, dalgalı kur sistemine geçildiğini açıklamıştır. Yaşanan şoka bağlı olarak iç talep çok hızlı daralmıştır. Yatırım harcamaları yüzde 32 tüketim harcamaları yüzde 9 oranında azalmıştır. Temel ekonomik göstergelerin gelişimi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 22

Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(2001)

	1998	1999	2000	2001
Sabit fiyatlarla büyüme(%)	3,8	(6,4)	6,1	(9,4)
GSMH				
Trilyon TL	53.013	78.242	125.971	179.400
Milyar dolar	203.9	185.3	194.9	148.2
Enflasyon(%)	70	65	56	56
Kişi başına gelir (dolar)	3.224	2.878	2.986	2.160

Kaynak: TBB, Bankalarımız 2001 Kitabı , http://www.tbb.org.tr/İstatistiki_Raporlar (12 Ekim 2007).

2001 yılı Türkiye ekonomisi ve bankacılık sistemi açısından zor bir yıl olmuştur. Ekonomik faaliyet yanında bankacılık sistemi de önemli ölçüde küçülmüştür. Toplam aktifler TL bazında yüzde 60 artarak 166,4 katrilyon TL'ye ulaşmış; dolar bazında ise yüzde 26 küçülerek 115 milyar dolara gerilemiştir. Toplam aktiflerin milli gelire oranı yüzde 93 olmuştur.

2001 yılında banka sayısı 79'tan 61'e gerilemiş, toplam şube sayısı 929 azalarak 6.908'e düşmüştür.

BDDK, 15 Haziran 2001'de Türk Ticaret Bankası'nın 01.07.2001 tarihi itibariyle bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izninin kaldırılması ayrıca İnterbank, Eskişehir Bankası ve Etibank'ın, Etibank bünyesinde devren birleştirilmesi kararlarını açıklamıştır. TMSF'nin Bank Ekspres'deki hisselerinin 30.06.2001 tarihi itibariyle Tekfen Holding'e devredilmesi kararı da yine Haziran ayı içinde açıklanmış, devir 26 Ekim 2001 tarihi itibariyle tamamlanmıştır.

BDDK 6 Temmuz 2001 tarihinde yaptığı bir açıklama ile Türkiye Emlak Bankası'nın aktif ve pasiflerinin 9 Temmuz 2001 tarihinden itibaren T.C. Ziraat Bankası'na devredileceğini açıklamıştır. 9 Temmuz 2001'de daha önce sermaye artırımını, sermaye benzeri kredi temini ve yeniden yapılanma stratejilerini içeren taahhüt mektupları alınmış olan ancak finansal bünyeleri bozulan ve sermaye artırım planları yeterli bulunmayan 5 bankanın Milli Aydın Bankası (Tarişbank), Sitebank, Bayındırbank, Ege Giyim Sanayicileri Bankası (EGS Bank) ve Kentbank yönetimine TMSF tarafından el konulmuştur. Aynı tarih itibariyle Okan Yatırım Bankası ve Atlas Yatırım Bankası'nın bankacılık işlemleri yapma izni kaldırılmıştır.

Ağustos ayı içinde birleşmiş (eski Sümerbank hariç 6 bankayı bünyesinde barındıran) Sümerbank, Oyak Grubu'na satılmış, Doğu Grubu bünyesindeki Birleşik Türk Körfez Bankası ve Osmanlı Bankası'nın birleşme kararı BDDK tarafından onaylanmıştır. Aralık 2000'de TMSF bünyesine alınan Demirbank, Ekim 2001'de HSBC Bank'a satılmıştır. 30 Kasım 2001'de Toprakbank Fon'a alınırken, daha önceden Fon'a alınmış bulunan İktisat Bankası'nın 28 Kasım, Kentbank ve Etibank'ın ise 13 Aralık'ta bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izinleri iptal edilmiştir.

Toplam aktifler içinde kredilerin payı 8 puan düşerek yüzde 25'e gerilemiştir. Duran aktiflerin payı ise 19 puan artarak yüzde 34'e yükselmiştir. Duran aktiflerdeki artış, yatırım portföyü de dahil olmak üzere bağlı menkul değerlerdeki artıştan ve bu kıymetlerin değerlendirilmesine ilişkin düzenlemeden kaynaklanmıştır. Diğer aktiflerde gözlenen önemli düşüş ise kamu bankalarına görev zararlarının kapatılması için verilen kamu

kağıtlarından kaynaklanmıştır. Bu nedenle menkul kıymetlerin ve dolayısıyla likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı artmıştır.

Ekonomide yaşanan ani ve hızlı daralma yanında karşılık yönetmeliğinin yeniden düzenlenmesi ve özellikle kamu bankalarında karşılık politikasındaki radikal değişiklikler nedeniyle takipteki alacaklar 2000 yılının aynı dönemine kıyasla yükselmiştir. Aralık 2000'de karşılıklar öncesi takipteki kredilerin toplam kredilere olan oranı yüzde 11,6 iken, Aralık 2001'de yüzde 23,2'ye yükselmiştir.

Toplam mevduat TL bazında yüzde 71 oranında büyümüş, pasifler içindeki payı ise yüzde 70'e yükselmiştir. Yabancı para mevduat, TL mevduata kıyasla daha yüksek bir artış göstermiş, YP mevduatın toplam pasif içindeki payı yüzde 42'ye yükselmiştir. Mevduat dışı kaynaklar yüzde 35 oranında büyürken, yurtdışı bankalardan kullanılan krediler 16,3 milyar dolardan 8,4 milyar dolara gerilemiştir.

Bankacılık sektörünün özkaynakları (geçmiş yıl karları ve dönem karı hariç) cari fiyatlarla yüzde 93 oranında artmış, dolar bazında ise yüzde 10 oranında azalmıştır. Toplam kar hariç özkaynakların toplam aktiflere oranı 1 puan artarak yüzde 6'ya, toplam kar dahil özkaynakların toplam aktiflere oranı ise 0,3 puan artarak yüzde 7,2'ye yükselmiştir. Ödenmiş sermaye 5,6 katrilyon TL'den 10,7 katrilyon TL'ye, rezervler ise 6,5 katrilyon TL'den 6,7 katrilyon TL'ye yükselmiştir. Toplam kar dahil edildiğinde özkaynaklar yüzde 66 oranında artarak 11,9 katrilyon TL'ye ulaşmıştır.

Cari fiyatlarla, faiz gelirleri yüzde 102 oranında, faiz giderleri ise yüzde 78 oranında artmıştır. Şok devalüasyon nedeniyle kambiyo zararlarındaki artışa bağlı olarak faiz dışı gelirlerin kara etkisi negatife dönmüş, faiz dışı giderler ise cari fiyatlarla yüzde 6 oranında artmıştır. Kredi karşılıklarındaki artış da giderlerin büyümesinde önemli bir etki yapmıştır.

Bilanço dışı işlemler cari fiyatlarla yüzde 16 oranında, dolar bazında ise yüzde 61 oranında azalmıştır. Cari fiyatlarla TL nazım hesaplar yüzde 29, yabancı para nazım

hesaplar ise yüzde 8 oranında küçülmüştür. Garanti ve kefaletler yüzde 50 oranında artarken, taahhütler yüzde 10 oranında, döviz ve faiz işlemleri ise yüzde 45 oranında daralmıştır.

4.3.1.2. 2001 Yılında Oluşan Kümeler

Bu bölümde 2001 yılı verilerinin SPSS programı ile analiz edilmesi sonucunda oluşan kümelerin (Bkz. EK 11) finansal karakteristikleri tanımlanmaya çalışılmıştır.

EK 11’de yer alan 2001 yılına ait dendrogram esas alınarak oluşturulan kümeler Tablo 23’te, kümelerin finansal performans değerlendirmeleri Tablo 24’te gösterilmiştir.

Tablo 23

2001 Yılında Oluşan Kümeler

KÜME	BANKA SAYISI	BANKA ADI
KÜME 1	3	Citibank, Dışbank, TEB
KÜME 2	1	West LB
KÜME 3	5	Akbank, Garanti Bankası, ArapTürk Bankası , BNP Ak Dresdner, Banca di Roma
KÜME 4	2	HSBC, Oyakbank
KÜME 5	2	Ziraat Bankası, Halk Bankası
KÜME 6	4	Adabank, Bank Mellat, Credit Lyonnais, Turkishbank
KÜME 7	4	Bayındırbank, Habibbank, ING, Societe Generale
KÜME 8	2	Credit Suisse, JP Morgan
KÜME 9	3	ABN Amro, Fibababank, MNG Bank
KÜME 10	5	Denizbank, Koçbank, Şekerbank, İş Bankası, Vakıfbank
KÜME 11	2	İmar Bankası, Yapı ve Kredi Bankası
KÜME 12	3	Alternatifbank, Anadolubank, Finansbank
KÜME 13	1	Pamukbank
KÜME 14	1	Tekstilbank

KÜME 1

Birinci küme küçük ölçekli ve özel sermayeli Citibank, Dışbank ve TEB'den oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 4.19'una karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyolarının standart oranın üzerinde ve normal seviyede değerler aldıkları görülmektedir. Özkaynakların aktifleri karşılama oranları iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının normal seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların, bankalara yapılan plasmanlar başta olmak üzere krediler ve menkul kıymetlerden oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kümede yer alan bütün bankaların kredilerinin aktif içindeki payları kötü seviyelerde olurken özel karşılık sonrası takipteki kredilerin toplam kredilere oranı tüm bankalar için normal seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 3.79'una karşılık gelmektedir.

Bankaların yabancı para ağırlıklı bilanço yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının bütün bankalar için çok yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin yüksekliği dikkate alındığında, kümenin likiditesinin çok yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Citibank dönemi karla kapatırken TEB ve Dışbank zarar etmişlerdir. Aktif ve özkaynak karlılıkları normal seviyede gerçekleşen Citibank dışındaki iki bankanın

dönemi zararlar kapatmaları etkisiyle, karlılık rasyoları negatif ve düşük seviyede gerçekleşmiştir. Kümenin geneli için bir karlılık performansı belirlenmemiştir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak krediler, bankalara yapılan plasmanlar ile menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri, ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Net faiz gelirlerinin ve faiz dışı gelirlerin aktiflere oranı üç banka için de iyi seviyelerdedir. Net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirleri içindeki payı Citibank için düşük; Dışbank ve TEB için normal seviyelerdedir. Faiz dışı giderlerin toplam giderler içindeki payı Citibank için düşük diğer bankalar için yüksek seviyededir. Kredi ve diğer alacak karşılıkları üç banka için de düşük seviyelerde oluşmuştur.

Genel olarak kümenin gelir yaratma gücü düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 2

İkinci küme küçük ölçekli ve yabancı sermayeli WestLB Bankası'ndan oluşmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.1'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu standart oranın üzerinde ve çok iyi seviyede olan Banka'nın özkaynaklarının aktiflerini iyi seviyede karşıladığı görülmektedir. Banka'nın sermaye yeterliliğinin çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Banka'nın krediler başta olmak üzere bankalara yapılan plasmanlar ve menkul kıymetlerden oluşan bir getirili aktif yapısına sahip olduğu görülmektedir. Kredi kullandırımı çok iyi seviyede olan Banka'nın karşılık sonrası takipteki krediler oranı oldukça düşük seviyededir. Banka'nın kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.22'sine karşılık gelmektedir.

Banka'nın yabancı para ağırlıklı bir bilanço yapısına sahip olduğu görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının çok yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Banka'nın aktif kalitesinin iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin yüksekliği dikkate alındığında, likiditesi yüksek seviyededir.

Karlılık: Dönemi zararla kapatan Banka'nın karlılık rasyoları düşük seviyededir.

Gelir Gider Yapısı: Ağırlıklı olarak kredilerden, bankalara yapılan plasmanlar ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri, ağırlıklı olarak kullanılan kredilere ve mevduata verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Bununla birlikte net faiz gelirinin toplam faaliyet gelirleri içindeki seviyesinin düşüklüğü ve faiz dışı giderlerin yüksekliği dikkate alındığında Banka'nın gelir yaratma gücünün düşük seviyede olduğu söylenebilir.

KÜME 3

Üçüncü küme büyük ölçekli ve özel sermayeli Akbank ve Garanti Bankası ile küçük ölçekli ve yabancı sermayeli ArapTürk Bankası, BNP Ak Dresdner ve Banca di Roma'dan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 20.39'una karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve iyi seviyede gerçekleşmiştir. Bütün bankaların özkaynakları ile aktiflerini karşılama oranları normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler cüzdanı başta olmak üzere krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları

görülmektedir. Kredi kullandırımı oranı ArapTürk Bankası ve BNP Ak Dresdner için düşük diğer bankalar için normal seviyelerdedir. Karşılık sonrası takipteki kredilerin toplam kredilere oranı Akbank ve BNP Ak Dresdner için düşük; diğer bankalar için yüksek seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 20.91'ine karşılık gelmektedir.

Bankaların yabancı para ağırlıklı bir bilanço yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının bütün bankalar için çok yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak, kümenin, aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin yüksekliği dikkate alındığında, kümenin likiditesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Düşük seviyede kar eden BNP Ak Dresdner dışında kalan bankalar dönemi zararlı kapatmışlardır. Bankaların karlılık rasyoları sektör ortalamalarının oldukça altında ve düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin karlılığı düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların, ağırlıklı olarak krediler, bankalara yapılan plasmanlar ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak kullanılan kredilere ve mevduata verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı ve faaliyet gelirleri içindeki payının iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranı Garanti Bankası için yüksek diğer bankalar için düşük seviyelerdedir. Kredi karşılıklarının toplam aktiflere oranı Garanti Bankası, ArapTürk Bankası ve Banca di Roma için yüksek, Akbank ve BNP

Ak Dresdner için düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin gelir yaratma gücü düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 4

Dördüncü küme ikiside küçük ölçekli olan yabancı sermayeli HSBC ile özel sermayeli Oyakbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 3.30'una karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Kümede yer alan bankaların sermaye yeterlilik rasyolarının standart oranın üzerinde ve çok iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Özkaynakların aktifleri karşılama oranı iyi seviyede gerçekleşmiştir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: HSBC, krediler ve menkul kıymetler, Oyakbank ise menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlar ağırlıklı getirili aktif yapısına sahiptir. Kredi kullandırım oranı HSBC için iyi seviyede olurken, Oyakbank için kötü seviyelerdedir. Karşılık sonrası takipteki krediler oranı her iki banka için de çok düşük seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 2.16'sına karşılık gelmektedir.

Bankaların TL ağırlıklı bir aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının iki banka için de yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesinin normal seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin, toplam aktifler içindeki payı iki banka için de normal seviyede olurken, kısa vadeli yükümlülükleri karşılama rasyosu HSBC için oldukça düşük, Oyakbank için yüksek değerler almıştır. Kümenin likiditesinin normal olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılık rasyoları normal seviyede gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin karlılığı normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak menkul kıymetler, bankalara yapılan plasmanlar ve kredilerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak kullanılan kredilere ve mevduata verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı HSBC için iyi, Oyakbank için kötü seviyededir. Net faiz gelirlerinin faaliyet gelirleri içindeki payının iki banka için de iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranının iki banka için de yüksek olması ve kredi karşılıklarının toplam aktiflere oranının düşüklüğü dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 5

Beşinci küme büyük ölçekli ve kamusal sermayeli Ziraat Bankası ve Halk Bankası'ndan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 27.07'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Kümede yer alan bankaların sermaye yeterlilik rasyolarının standart oranın üzerinde ve çok iyi seviyede olduğu görülmektedir. Özkaynakların aktifleri karşılama oranları Halk Bankası için düşük olurken, Ziraat Bankası için iyi seviyelerdedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler başta olmak üzere krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırım oranı iki banka için de düşük seviyelerdedir. Karşılık sonrası takipteki kredi oranı Ziraat Bankası için yüksek olurken, Halk Bankası için oldukça düşük seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 14.87'sine karşılık gelmektedir.

Bankaların TL ağırlıklı bir bilanço yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının iki banka için de yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin, toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama rasyosu iki banka için de düşük değerler almıştır. Kümenin likiditesinin düşük olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi zararlı kapatmışlardır. Bankaların karlılık rasyoları çok düşük seviyede gerçekleşmiştir. Kümenin karlılığı düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak menkul kıymetler, bankalara yapılan plasmanlar ve kredilerden elde edilen faiz gelirleri, ağırlıklı olarak kullanılan kredilere ve mevduata verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı ve faaliyet gelirleri içindeki payının iki bankada da iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranının iki banka için de düşük olması ve kredi karşılıklarının toplam aktiflere oranının yüksekliği de dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 6

Altıncı küme tümü küçük ölçekli olan özel sermayeli Adabank ve Turkishbank ile yabancı sermayeli Bank Mellat ve Credit Lyonnais bankalarından oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.27'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerinde ve çok iyi düzeyde gerçekteşmiştir. Özkaynakların aktifleri karşılama oranları sektör ortalamalarının üzerinde ve yüksek seviyelerdedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Kümede bulunan bankaların sektör ortalamalarının çok altında ve düşük seviyelerde menkul kıymetler ve krediler portföyüne sahip oldukları, getirili aktiflerinin büyük ölçüde bankalara yapılan plasmanlardan oluştuğu görülmektedir. Karşılık sonrası takipteki krediler oranı bütün bankalar için oldukça düşük seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.03'üne karşılık gelmektedir.

TL ağırlıklı bilanço yapısı sergileyen Turkishbank dışında kalan bankaların yabancı para ağırlıklı bir bilanço yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının bütün bankalar için çok yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin ortalama değerlerin oldukça üzerinde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesinin çok yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bank Mellat ve Turkishbank dönemi düşük seviyede de olsa karla kapatırken Adabank ve Credit Lyonnais zarar etmişlerdir. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Gelir Gider Yapısı: Kümede yer alan bankaların tümünde faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamakta olup, Adabank dışındaki bankaların net faiz gelirlerinin aktiflerine oranı iyi seviyededir. Net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirlerine oranı Bank Mellat ve

Turkishbank için iyi, zarar eden Adabank ve Credit Lyonnais için kötü seviyelerdedir. Bütün bankalar için faiz dışı gelirlerin aktiflere oranı iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranı Bank Mellat ve Turkishbank için iyi, zarar eden Adabank ve Credit Lyonnais için kötü seviyelerdedir. Kredi ve diğer alacak karşılıklarının aktif toplamına oranı tüm bankalarda iyi düzeydedir. Küme için genel bir gelir yaratma gücü performansı belirlenememiştir.

KÜME 7

Yedinci küme tümü küçük ölçekli olan TMSF tarafından yönetilen Bayındırbank ile yabancı sermayeli Habibbank, ING ve Societe Generale bankalarından oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 1.31'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerinde ve çok iyi düzeyde gerçekleşmiştir. Özkaynakların, aktifleri karşılama oranları sektör ortalamalarının üzerinde ve yüksek seviyelerdedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Getirili aktiflerin, ağırlıkları bankadan bankaya değişmekle birlikte, menkul kıymetler, krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluştuğu görülmektedir. Kredi kullandırım oranı ING ve Societe Generale için iyi, Bayındırbank ve Habibbank içinse kötü seviyelerdedir. Karşılık sonrası takipteki kredi oranı Bayındırbank için yüksek diğer bankalar için oldukça düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.53'üne karşılık gelmektedir.

Bayındırbank ve Habibbank'ın yabancı para, ING ve Societe Generale bankalarının ise TL ağırlıklı bir bilanço yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin

yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının bütün bankalar için çok yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir.

Küme için genel bir aktif kalitesi seviyesi belirlenememiştir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin ortalama değerlerin üzerinde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: Kar eden ING ve Societe Generale dışında kalan bankalar dönemi zararlar kapatmışlardır. Karlılık rasyoları iyi olan ING dışında kalan bankaların aktif ve özkaynak karlılıkları ortalama değerlerin altında gerçekleşmiş olup genel olarak kümenin karlılığının düşük olduğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Kümedeki bankaların ağırlıklı olarak bankalara yapılan plasmanlar, krediler ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak mevduata ve banka kredilerine verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Gelir gider rasyoları hesaplanmamış olan Habibbank ve kötü seviyede rasyolara sahip Bayındırbank dışındaki bankaların net faiz gelirlerinin, aktifleri karşılama oranı ve faaliyet gelirleri içindeki payı yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Faiz dışı giderlerin bütün bankalar için, kredi karşılıklarının ise Bayındırbank dışında kalan bankalar için düşük olması da dikkate alınarak, kümenin gelir yaratma gücünün düşük olduğu söylenebilir.

KÜME 8

Sekizinci küme küçük ölçekli ve yabancı sermayeli Credit Suisse ve JP Morgan bankalarından oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.13'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerinde ve çok iyi düzeyde gerçekleşmiştir. Özkaynakların, aktifleri karşılama

oranları yüksek seviyededir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Credit Suisse menkul kıymetler ağırlıklı bir getirili aktif yapısına sahipken JP Morgan'ın bankalara yapılan plasmanlara ağırlık verdiği görülmektedir. Credit Suisse Bank hiç kredi kullandırmazken, JP Morgan'ın kredilerinin aktif içindeki payı ihmal edilecek kadar küçüktür.

Bankaların TL ağırlıklı bir bilanço yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranı iki banka için de yüksek düzeydedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin ortalama değerlerin oldukça üzerinde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: Bankalar dönemi zararlı kapatmıştır. Aktif ve özkaynak karlılıkları ortalama değerlerin altında gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin karlılığının çok düşük seviyede olduğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: JP Morgan için gelir gider rasyoları hesaplanmamıştır. Credit Suisse için hesaplanan rasyolar Banka'nın faiz giderlerinin faiz gelirlerini aştığını ve ilgili dönemde net faiz geliri elde edemediğini göstermektedir. Banka'nın faiz dışı giderleri normal seviyede gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin gelir yaratma gücü çok düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 9

Dokuzuncu küme küçük ölçekli ve yabancı sermayeli ABN Amro Bank ile küçük ölçekli ve özel sermayeli Fibabank ve MNG bankalarından oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.21'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyosu hesaplanmamış olan ABN Amro dışındaki bankaların sermaye yeterlilik rasyolarının standart oranın üzerinde ve yüksek değerler aldıkları görülmektedir. Üç bankanın da özkaynakları ile aktiflerini karşılama oranları iyi seviyede gerçekleşmiştir. Kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere bankalara yapılan plasmanlar ve menkul kıymetlerden oluşan bir getirili aktif yapısına sahip olduğu görülmektedir. Kredi kullandırımı ABN Amro ve MNG için normal seviyede olurken Fibabank'ın düşük seviyede kredi kullandığı görülmektedir. Karşılık sonrası takipteki kredilerin toplam kredilere oranı üç banka için de kötü seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.23'üne karşılık gelmektedir.

Bankaların TL ağırlıklı aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının üç banka için de yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki paylarının iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Likit aktiflerinin kısa süreli yükümlülükleri karşılama oranı Fibabank için düşük, diğer iki banka için yüksek seviyelerdedir. Kümenin likiditesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: ABN Amro Bank dönemi düşük seviyede de olsa karla kapatırken, Fibabank ve MNG Bank zarar etmişlerdir. Aktif ve özkaynak karlılıkları ABN Amro için iyi seviyelerde olurken zarar eden diğer bankalar için kötü seviyelerde gerçekleşmiştir. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak krediler ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri, ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Faiz dışı giderleri düşük olan ABN Amro Bank dışındaki bankaların faiz dışı gelirleri faiz dışı giderlerini karşılamada yetersiz kalmıştır. Kredi karşılıklarının toplam aktiflere oranının üç banka için de yüksek seviyede olması dikkate alındığında, kümenin gelir yaratma gücü düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 10

Onuncu küme özel sermayeli Denizbank, Koçbank, Şekerbank ve İş Bankası ile kamusal sermayeli Vakıfbank'tan oluşmaktadır. Ölçek itibarıyla bakıldığında İş Bankası ve Vakıfbank'ın büyük, Koçbank'ın orta ve Denizbank ile Şekerbank'ın küçük ölçekli oldukları görülmektedir. Bankaların aktif toplamaları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 20.99'una karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: İyi seviyede sermaye yeterlilik rasyosuna sahip Denizbank ve İş Bankası dışında kalan bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart oranın altında oluşmuştur. Özkaynakların aktifleri karşılama oranı Denizbank ve İş Bankası için iyi, diğer bankalar için kötü seviyelerdedir. Kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların, krediler, menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlar ağırlıklı bir getirili aktif yapısına sahip olduğu görülmektedir. Kredi kullandırım oranı Denizbank ve Şekerbank için düşük seviyelerde olurken, diğer bankaların kredi kullandırmalarının yüksek olduğu görülmektedir. Karşılık sonrası takipteki krediler oranı

bütün bankalar için yüksek değerler almıştır. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 23.97'sine karşılık gelmektedir.

İş Bankası ve Vakıfbank'ın TL, ING, Denizbank, Koçbank ve Şekerbank'ın yabancı para ağırlıklı aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının bütün bankalar için yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve kısa süreli yükümlülükleri karşılama düzeyinin yüksek olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi yüksektir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi zararlı kapatmışlardır.

Gelir Gider Yapısı: Kümede yer alan bankaların tamamının faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamaktadır. Net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirlerine oranı Vakıfbank için düşük diğer bankalar için yüksek seviyelerdedir. Faiz dışı giderlerin faaliyet gelirlerine oranının yüksek seviyelerde olması ile kredi ve diğer alacak karşılıklarının yüksekliği de dikkate alındığında kümenin gelir yaratma gücü düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 11

On birinci küme her ikisi de özel sermayeli olan küçük ölçekli İmar Bankası ile büyük ölçekli Yapı ve Kredi Bankası'ndan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 10.20'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları ve özkaynaklarının aktifleri karşılama oranları normal seviyelerdedir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırmaları yüksek seviyede olan bankaların takipteki kredi oranları da yüksektir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 13.59'una karşılık gelmektedir.

İmar Bankası'nın TL, Yapı ve Kredi Bankası'nın ise yabancı para ağırlıklı aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının iki banka için de yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin ortalama değerlerin altında olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi düşüktür.

Karlılık: İki banka da dönemi zararlı kapatmışlardır.

Gelir Gider Yapısı: Kümede yer alan iki bankanın da faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamaktadır. Net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirleri içindeki payları iyi seviyelerdedir. Ancak bankalar kambiyo zararlarının yüksekliği sonucunda düşük seviyede faiz dışı gelir elde etmişlerdir. Faiz dışı giderler ile kredi ve diğer alacak karşılıklarının yüksek seviyede olması da dikkate alındığında kümenin gelir yaratma gücü düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 12

On ikinci küme tamamı özel sermayeli olan küçük ölçekli Alternatifbank ve AnadoluBank ile büyük ölçekli Finansbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 3.31'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: AnadoluBank'ın sermaye yeterlilik rasyosu normal seviyede gerçekleşirken, AlternatifBank ve FinansBank için sermaye yeterlilik rasyosu hesaplanmamıştır. Bütün bankalar için özkaynakların aktifleri karşılama oranlarının düşük olması da dikkate alındığında, kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Kümede yer alan bankaların menkul değerler ve krediler ağırlıklı bir getirili aktif kompozisyonuna sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırım oranı FinansBank için yüksek olurken, diğer iki bankanın düşük seviyelerde kredi kullandırdıkları görülmektedir. Karşılık sonrası takipteki kredilerin aktiflere oranı AnadoluBank için normal seviyede olurken AlternatifBank ve FinansBank için yüksek seviyede gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 3.39'una karşılık gelmektedir.

AlternatifBank TL ağırlıklı bir aktif yapısına sahipken FinansBank ve AnadoluBank'ın aktiflerinin yabancı para ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının AlternatifBank için çok düşük, diğer bankalar için yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin üzerinde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi yüksektir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi zararlarla kapatmışlardır.

Gelir Gider Yapısı: Kümede yer alan bankaların tamamının faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamaktadır. Net faiz gelirleri AlternatifBank dışında kalan bankalarda toplam faaliyet gelirleri içerisinde yüksek seviyede pay almıştır. Faiz dışı giderlerin yüksek

seviyede olması ve AnadoluBank ile Finansbank'ın yüksek seviyelerdeki kredi karşılıkları da dikkate alındığında, kümenin gelir yaratma gücü düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 13

On üçüncü küme orta ölçekli ve özel sermayeli Pamukbank'tan oluşmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 3.79'una karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu negatiftir. Banka özkaynaklarını yitirmiştir.

Aktif Kalitesi: Kredi kullandırımı iyi seviyede olan Banka'nın kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 4.88'ine karşılık gelmektedir. Takipteki kredi ve ilgili özel karşılık oranları çok yüksektir. Yüksek seviyedeki açık pozisyonu da dikkate alındığında Banka'nın aktif kalitesinin çok kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin ortalama değerlerin altında olması dikkate alındığında, likiditesi düşüktür.

Karlılık: Banka dönemi zararla kapatmıştır .

Gelir Gider Yapısı: Faiz geliri faiz giderlerini karşılayamayan, faiz dışı giderleri ve kredi karşılıkları yüksek seviyede olan Banka'nın gelir yaratma gücü yoktur.

KÜME 14

On dördüncü küme küçük ölçekli ve özel sermayeli Tekstilbank'tan oluşmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.75'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Banka için 2001 yılında sermaye yeterlilik rasyosu hesaplanmamıştır. Banka'nın özkaynakları ile aktiflerini karşılama oranı çok düşük seviyededir.

Aktif Kalitesi: Getirili aktifleri ağırlıklı olarak menkul kıymetler portföyü ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan Banka'nın kredi kullandırım seviyesi oldukça düşüktür. Takipteki kredi ve ilgili özel karşılık oranları normal olan Banka'nın, kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.25'ine karşılık gelmektedir.

Aktifleri TL, pasifleri yabancı para ağırlıklı olan Banka'nın yüksek seviyedeki açık pozisyonu da dikkate alındığında; aktif kalitesinin kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payının ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin üzerinde olması dikkate alındığında, likiditesi yüksektir.

Karlılık: Banka dönemi zararlar kapatmıştır.

Gelir Gider Yapısı: Banka'nın faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamaktadır. Net faiz gelirlerinin aktiflere oranı çok iyi seviyede oluşmuştur. Yüksek kambiyo zararları sonucunda toplam faaliyet gelirleri negatife dönen ve zarar eden Banka'nın gelir yaratma gücü düşüktür.

Tablo 24**Küme Performanslarının Değerlendirilmesi(2001)**

KÜME	SERMAYE YETERLİLİĞİ	AKTİF KALİTESİ	LİKİDİTE	KARLILIK	GELİR YARATMA GÜCÜ	GENEL PERFORMANS
KÜME 1	NORMAL	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	BELİRLENEMEMİŞTİR	DÜŞÜK	NORMAL
KÜME 2	ÇOK İYİ	İYİ	YÜKSEK	ÇOK DÜŞÜK	DÜŞÜK	İYİ
KÜME 3	İYİ	KÖTÜ	YÜKSEK	DÜŞÜK	DÜŞÜK	NORMAL
KÜME 4	ÇOK İYİ	NORMAL	NORMAL	NORMAL	NORMAL	İYİ
KÜME 5	İYİ	KÖTÜ	DÜŞÜK	ÇOK DÜŞÜK	DÜŞÜK	NORMAL
KÜME 6	ÇOK İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	BELİRLENEMEMİŞTİR	BELİRLENEMEMİŞTİR	İYİ
KÜME 7	ÇOK İYİ	BELİRLENEMEMİŞTİR	ÇOK YÜKSEK	DÜŞÜK	DÜŞÜK	NORMAL
KÜME 8	ÇOK İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	ÇOK DÜŞÜK	ÇOK DÜŞÜK	İYİ
KÜME 9	ÇOK İYİ	KÖTÜ	YÜKSEK	BELİRLENEMEMİŞTİR	DÜŞÜK	İYİ
KÜME 10	KÖTÜ	KÖTÜ	YÜKSEK	ÇOK DÜŞÜK	DÜŞÜK	KÖTÜ
KÜME 11	NORMAL	KÖTÜ	DÜŞÜK	ÇOK DÜŞÜK	DÜŞÜK	NORMAL
KÜME 12	KÖTÜ	KÖTÜ	YÜKSEK	ÇOK DÜŞÜK	DÜŞÜK	KÖTÜ
KÜME 13	ÇOK KÖTÜ	ÇOK KÖTÜ	DÜŞÜK	ÇOK DÜŞÜK	ÇOK DÜŞÜK	KÖTÜ
KÜME 14	ÇOK KÖTÜ	KÖTÜ	YÜKSEK	ÇOK DÜŞÜK	DÜŞÜK	KÖTÜ

4.3.2. 2002 Yılı Uygulaması

4.3.2.1. Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler(2002)

Türkiye 2002 yılına Uluslararası Para Fonu ile yeni bir anlaşma yaparak girmiştir. Temel ekonomik göstergelerin gelişimi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 25

Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(2002)

	1999	2000	2001	2002
Sabit fiyatlarla büyüme(%)	(6,4)	6,1	(9,4)	7,8
GSMH				
Trilyon TL	78.242	125.971	179.400	179,9
Milyar dolar	185.3	194.9	148.2	148.2
Enflasyon(%)	65	56	56	45
Kişi başına gelir (dolar)	2.878	2.986	2.160	2.584

Kaynak: TBB, Bankalarımız 2002 Kitabı , http://www.tbb.org.tr/Istatistiki_Raporlar (12 Ekim 2007).

2001 yılında yaşanan krizin ardından başlatılan bankacılık sektörü yeniden yapılandırma programının aşamaları kamuoyuna açıklanmıştır. TMSF yönetiminde bulunan bankaların finansal ve operasyonel yeniden yapılandırılmaları sürecinde Fon'a alınan 20 bankadan 12'si birleştirilmiş, 5 bankanın özel sermaye gruplarına satışı tamamlanmıştır. 2002 yılında Fon yönetiminde 2 banka kalmıştır.

BDDK bankaların aktif yapısı ve kalitesini saptayabilmek amacıyla üçlü bir denetim sistemini uygulama koymuştur. Üç bölüme ayrılan uygulamanın ilk aşamasında bankalar önce bağımsız denetim firmaları tarafından denetime tabi tutulmuştur. Daha sonra BDDK tarafından ikinci denetimi yapmaları için belirlenen bağımsız denetim firmaları ilk denetimleri değerlendirmişlerdir. Son bölümde ise Yeminli Murakıplar tarafından denetim ve değerlendirme yapılmıştır. Önceki dönemlerden farklı olarak 2001 yılı için yapılan denetimde BDDK tarafından belirlenen enflasyon muhasebesi kuralları esas alınmıştır. Denetimler sonrasında 25 bankanın kredi ve takipteki alacaklar hesaplarında önemli değişiklikler olmuştur. Kredi sınıflandırmasının yeniden yapılması, teminat ve karşılıkların

düzenlenmesi sonucu bu bankaların 2001 yılı sonu itibariyle 2,3 katrilyon lira olan tahsili gecikmiş alacakları 7,8 katrilyon liraya yükselmiştir. Tahsili gecikmiş alacaklar için ayrılan karşılık miktarı 5,2 katrilyon liraya yükselmiş ve bankalardan 2,5 katrilyon lira ilave karşılık talep edilmiştir.

2002 yılı sonu satın alma gücü esas alınarak hazırlanan finansal tablolara göre toplam aktifler yüzde 2 azalarak 212,7 katrilyon TL'ye (129,7 milyar dolar) gerilemiştir. Toplam aktiflerin milli gelire oranı, 2001 yılındaki yüzde 93'den yüzde 78'e düşmüştür.

Bankacılık sisteminde, banka, şube ve personel sayısında 2000 yılında başlayan gerileme 2002 yılında da devam etmiştir. 2002 yılında banka sayısı 7 azalarak 54'e gerilemiştir. Ticaret bankaları sayısı 6, mevduat kabul etmeyen bankaların sayısı ise 1 azalmıştır.

Sektördeki ilk beş bankanın sektör aktif payı yüzde 58, mevduat payı yüzde 61, kredi payı ise yüzde 55 olmuştur. İlk on bankanın ise sektör aktif payı yüzde 81, mevduat payı yüzde 86 ve kredi payı yüzde 74 olmuştur. Toplam aktif paylarında önemli bir değişiklik olmamıştır. İlk beş bankanın toplam mevduat ve krediler içindeki payı artmıştır.

Aralık 2002 itibariyle, 2001 yılı sonuna göre TL aktifler yüzde 4 oranında büyürken, yabancı para aktifler ise yüzde 7 oranında daralmıştır. Buna karşılık TL pasifler yüzde 10 oranında büyümüş, yabancı para pasifler ise yüzde 11 oranında gerilemiştir. Buna göre, bilanço içinde YP aktiflerin payı yüzde 49'dan yüzde 46'ya, YP pasiflerin payı ise yüzde 56'dan yüzde 50'ye gerilemiştir.

Finansal piyasalarda istikrarın sağlanmasına ve ekonomik faaliyetin iyileşmesine bağlı olarak toplam aktifler içinde likit aktiflerin payı 6 puan düşerek yüzde 16'ya gerilemiştir. Buna karşın, menkul değerler cüzdanının payı, kredi talebi sınırlı kalırken, kamunun kaynak talebinin sürmesi, kamu menkul kıymetlerinin daha yüksek getiriye ve daha düşük risk ağırlığına sahip olması nedeniyle 7 puan artışla yüzde 41'e yükselmiştir.

Krediler ve duran aktiflerin payları, sırasıyla yüzde 27 ve yüzde 9 düzeyinde, yaklaşık aynı kalmıştır.

Toplam mevduat yüzde 3 oranında azalmış, pasifler içindeki payı ise yüzde 67 olmuştur. Yabancı para mevduat yüzde 6 oranında gerilemiş, toplam pasif içindeki payı da 2 puan azalarak yüzde 39'a gerilemiştir. TL mevduat ise yüzde 1 oranında artmış ve toplam pasiflerin yüzde 28'ini oluşturmuştur.

Sektörün toplam özkaynakları yüzde 22 oranında artarak 25.695 trilyon TL'ye (15,7 milyar dolara) yükselmiştir. Özkaynakların toplam aktiflere oranı yüzde 9,7'den yüzde 12,1'e yükselmiştir. Bankacılık sisteminin ödenmiş sermayesi 12 katrilyon TL (7,3 milyar dolar) sermaye yedekleri ise 28 katrilyon (17 milyar dolar) olmuştur.

Faaliyet gelirine önemli bir diğer katkı ticari kar hesabından gelmiştir. Sermaye piyasası işlem karları artmaya devam ederken, kur riskindeki düşüşe bağlı olarak kambiyo zararları dikkati çeken bir azalma göstermiştir. Nitekim net kambiyo zararı 12,3 katrilyon TL'den 2,4 katrilyon TL'ye gerilemiştir. 2002 yılında faaliyet gelirleri yüzde 30 oranında artmıştır.

Faaliyet gelirlerinin toplam aktiflere oranı yüzde 7,1'den yüzde 9,4'e yükselmiştir. Öte yandan, özellikle sorunlu krediler için ayrılan karşılıkların düşmesi ve diğer faaliyet giderlerinin azalmasına bağlı olarak faaliyet karında dikkati çeken bir iyileşme gerçekleşmiştir.

Sektörün faaliyet giderleri, yüzde 12 oranında azalarak 11.120 trilyon TL'den 9.779 trilyon TL'ye gerilemiştir. Bu gelişmede, yüzde 5 oranında azalarak 3.578 trilyon TL'ye gerileyen personel giderleri ile yüzde 28 oranında azalarak 2.627 katrilyon TL düzeyinde oluşan diğer faaliyet giderleri etkili olmuştur. Faaliyet giderlerinin yüzde 37'sini personel giderleri, yüzde 25'ini diğer işletme giderleri, yüzde 27'sini ise diğer faaliyet giderleri oluşturmuştur.

2002 yılında bilanço dışı yükümlülükler yüzde 5 oranında gerilerken; emanet ve rehinli kıymetler hesabı yüzde 12 oranında artış kaydetmiştir. Garanti ve kefaletler yüzde 4 oranında, türev finansal araçlar yüzde 37 oranında gerilemiş, taahhütler ise yüzde 67 oranında artış göstermiştir.

4.3.2.2. 2002 Yılında Oluşan Kümeler

Bu bölümde 2002 yılı verilerinin SPSS programı ile analiz edilmesi sonucunda oluşan kümelerin (EK 14) finansal karakteristikleri tanımlanmaya çalışılmıştır.

EK 14'te yer alan 2002 yılına ait dendrogram esas alınarak oluşturulan kümeler Tablo 26'da, kümelerin finansal performans değerlendirmeleri Tablo 27'de gösterilmiştir.

Tablo 26

2002 Yılında Oluşan Kümeler

KÜME	BANKA SAYISI	BANKA ADI
KÜME 1	7	Alternatifbank, Anadolubank, Finansbank, Koçbank, Şekerbank, Tekstilbank, Garanti Bankası
KÜME 2	3	İş Bankası, Vakıfbank, Yapı Kredi Bankası
KÜME 3	2	HSBC, MNG Bank
KÜME 4	2	Akbank, Bank Mellat
KÜME 5	3	ArapTürk Bankası, BNP Ak Dresdner, Banca di Roma
KÜME 6	7	Citibank, Denizbank, WestLB, Dışbank, Oyakbank, TEB, Tekfenbank
KÜME 7	1	İmar Bankası
KÜME 8	1	Pamukbank
KÜME 9	2	ING, JP Morgan
KÜME 10	1	Bank Europa
KÜME 11	3	Birleşik Fon Bankası, Ziraat Bankası, Halk Bankası
KÜME 12	7	ABN Amro, Fibababank, Credit Lyonnais, Turkishbank, Habibbank, Adabank, Societe Generale

KÜME 1

Birinci küme tamamı özel sermayeli olan Alternatifbank, AnadoluBank, Şekerbank, Tekstilbank, Finansbank, Koçbank ve Garanti Bankası'ndan oluşmaktadır. Ölçek itibarıyla bakıldığında büyük ölçekli Garanti Bankası ile orta ölçekli Koçbank ve Finansbank dışında kalan bankaların küçük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 17,31'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyolarının standart oranın üzerinde ve normal seviyede değerler aldıkları görülmektedir. Özkaynakların aktifleri karşılama oranı Finansbank, Tekstilbank ve Garanti Bankası için normal, diğer bankalar için düşüktür. Kümenin sermaye yeterliliğinin normal seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların, menkul kıymetler başta olmak üzere krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırımı düşük olan Alternatifbank ve Şekerbank dışındaki bankaların kredi kullandırım oranları normal düzeydedir. Karşılık sonrası takipteki kredilerinin toplam kredilere oranı AnadoluBank ve Tekstilbank için düşük, diğer bankalar için yüksektir. Kümenin kredi kullandırımı toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 20,08'ine karşılık gelmektedir.

TL ağırlıklı aktif yapısına sahip Alternatifbank dışında kalan bankaların yabancı para ağırlıklı bir bilanço yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının Alternatifbank için düşük, diğer bütün bankalar için yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir.

Kümenin genel olarak aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerinin aktif içindeki payı düşük seviyede olan AnadoluBank dışındaki bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payları normal seviyelerdedir.

Likit aktiflerin kısa vadeli yükümlülükleri karşılama oranı Alternatifbank, Tekstilbank, Finansbank ve Koçbank için düşük, diğer bankalar için normal değerlerdedir. Küme genel olarak değerlendirildiğinde likiditenin düşük olduğu söylenebilir.

Karlılık: Zarar eden Koçbank dışındaki bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılıkları Koçbank ve Şekerbank dışında kalan bankalar için normal seviyelerde oluşmuştur. Kümenin geneli dikkate alındığında karlılık göstergelerinin normal seviyede olduğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak krediler, bankalara yapılan plasmanlar ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri, ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Bankaların toplam faaliyet gelirleri içerisinde net faiz gelirlerinin payı iyi seviyelerdedir. Faiz dışı gelirlerinin aktifleri karşılama oranı iyi seviyede olan Şekerbank ve Tekstilbank dışındaki bankaların ilgili oranı düşüktür. Faiz dışı giderlerin faaliyet gelirlerine oranının bütün bankalar için yüksek seviyede olması dikkate alındığında kümenin gelir yaratma gücünün düşük seviyede olduğu söylenebilir.

KÜME 2

İkinci küme tamamı büyük ölçekli olan özel sermayeli İş Bankası ve Yapı ve Kredi Bankası ile kamu sermayeli Vakıfbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 26'sına karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve iyi seviyede gerçekleşmiştir. Özkaynaklar ile aktiflerini karşılama oranı Vakıfbank için kötü, İş Bankası ve Yapı ve Kredi Bankası için iyi seviyelerdedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının normal seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların, menkul kıymetler başta olmak üzere krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredilerin aktifler içindeki payı bütün bankalar için normal değerlerdedir. Karşılık sonrası takipteki kredilerin toplam aktife oranı Yapı ve Kredi Bankası için normal, diğer bankalar için yüksek seviyededir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 31.42'sine karşılık gelmektedir.

TL ağırlıklı aktif yapısı sergileyen bankaların bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının ortalamasının üzerinde ve iyi düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bütün bankalar için likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı yüksek seviyede gerçekleşmiştir. Yapı ve Kredi Bankası için likit aktiflerin kısa vadeli yükümlülükleri karşılama oranı düşük kalırken, diğer bankalar için bu oran iyi seviyelerde oluşmuştur. Kümenin geneli dikkate alındığında, likiditenin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Kümenin karlılık rasyoları sektör ortalamalarına yakın ve normal seviyelerde gerçekleşmiştir.

Gelir Gider Yapısı: Net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı Vakıfbank dışındaki bütün bankalar için iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Faiz gelirlerinin faaliyet gelirleri içindeki payı İş Bankası için normal diğer bankalar için kötü seviyelerdedir. Faiz dışı gelirlerin aktifleri karşılama oranı üç banka için de normal değerler almıştır. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranı Yapı ve Kredi Bankası için normal, diğer bankalar için yüksektir. Kredi ve diğer alacak karşılıkları Vakıfbank için normal, diğer bankalar için kötü seviyelerdedir. Bankaların dönemi karla kapatması da dikkate alınarak, genel olarak kümenin gelir yaratma gücünün normal olduğu söylenebilir.

KÜME 3

Üçüncü küme ikisi de küçük ölçekli olan yabancı sermayeli HSBC Bank ile özel sermayeli MNG Bank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 1.55'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve çok iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Özkaynaklar ile aktiflerini karşılama oranının bütün bankalar için iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların, krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırma oranları iki banka için de çok iyi seviyelerdedir. Karşılık sonrası takipteki kredilerin kredilere oranı HSBC Bank için normal olurken, MNG Bank için yüksek seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 2.61'ine karşılık gelmektedir.

Bankalar, TL ağırlıklı aktif yapısına sahiptirler. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının ortalamasının üzerinde ve iyi düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payı iyi seviyelerdedir. Likit aktiflerin kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin HSBC Bank için düşük, MNG Bank için normal seviyede olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi yüksektir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif karlılığı iki banka için de normal seviyelerde olurken, özkaynak karlılık rasyolarının düşük olduğu görülmektedir. Genel olarak kümenin karlılığı düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Net faiz gelirlerinin, aktifleri karşılama oranı iki banka için de iyi seviyede olurken, toplam faaliyet gelirlerini karşılama oranı HSBC Bank için yüksek, MNG Bank için düşük değerlerde olmuştur. Faiz dışı gelirlerin aktifleri karşılama oranı iki banka için de yüksek seviyelerdedir. Faiz dışı giderlerin ve kredi karşılıklarının MNG Bank için yüksek, HSBC Bank için düşük seviyelerde olması ve bankaların dönemi karla kapatmaları da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 4

Dördüncü küme büyük ölçekli ve özel sermayeli Akbank ile küçük ölçekli ve yabancı sermayeli Bank Mellat'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 11.55'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Özkaynaklar ile aktifleri karşılama oranı iki banka için de iyi seviyelerdedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler cüzdanı başta olmak üzere krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırımı normal seviyelerde olan bankaların karşılık sonrası takipteki kredilerinin toplam kredilere oranı düşük seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırımı toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 11.20'sine karşılık gelmektedir.

Bankaların yabancı para ağırlıklı bir bilanço yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin yüksekliği dikkate alındığında, kümenin likiditesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılık rasyoları yüksek seviyelerdedir. Kümenin karlılığı yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak krediler, menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak kullanılan kredilere ve mevduata verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı iki banka için de iyi seviyededir. Net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirleri içindeki payı Akbank için yüksek, Bank Mellat için düşüktür. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranı ile kredi karşılıklarının aktiflere oranının düşük değerler alması da dikkate alınarak, kümenin gelir yaratma gücü yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 5

Beşinci küme küçük ölçekli ve yabancı sermayeli ArapTürk Bankası, BNP Ak Dresdner Bank ve Banca di Roma'dan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.38'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve çok iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Bütün bankaların özkaynakları ile aktiflerini karşılama oranları çok iyi seviyelerdedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler cüzdanı başta olmak üzere krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırım oranı Banca di Roma için iyi, ArapTürk Bankası ve BNP AK Dresdner Bank için kötü seviyededir. Karşılık sonrası takipteki kredilerin toplam kredilere oranı üç banka için de çok düşük seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.19'una karşılık gelmektedir.

Bankaların yabancı para ağırlıklı bir bilanço yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının bütün bankalar için yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının BNP Ak Dresdner Bank için çok düşük, diğer bankalar için normal seviyelerde olduğu görülmektedir. Likit aktiflerin kısa vadeli yükümlülükleri karşılama oranı Banca di Roma için yüksek, diğer bankalar için düşüktür. Kümenin likiditesinin düşük olduğu söylenebilir.

Karlılık: ArapTürk Bankası ve BNP Ak Dresdner Bank düşük seviyede de olsa kar elde ederken, Banca di Roma dönemi zararla kapatmıştır. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak kredilerden, bankalara yapılan plasmanlardan ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak kullanılan kredilere ve mevduata verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Net faiz

gelirlerinin, aktifleri karşılama oranı ve faaliyet gelirleri içindeki payının iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı gelirlerin toplam aktiflere oranı ArapTürk Bankası için yüksek, diğer iki banka içinse düşük değerler almıştır. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranı Banca di Roma için yüksek, diğer bankalar için düşük seviyelerdedir. Kredi karşılıklarının toplam aktiflere oranı üç banka için de düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin gelir yaratma gücü düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 6

Altıncı küme tümü küçük ölçekli olan özel sermayeli Denizbank, Dışbank, Oyakbank, TEB ve Tekfenbank ile yabancı sermayeli WestLB ve Citibank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 8.14'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve iyi seviyede gerçekleşmiştir. Bütün bankaların özkaynakları ile aktiflerini karşılama oranları iyi seviyelerdedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler cüzdanı başta olmak üzere krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırım oranı Denizbank ve Tekfenbank için düşük, diğer bankalar için yüksek değerler almıştır. Takipteki kredilerin toplam kredilere oranı bütün bankalar için düşük seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 9.15'ine karşılık gelmektedir.

TL ağırlıklı bilanço yapısına sahip olan Oyakbank ve Tekfenbank dışındaki bankaların yabancı para ağırlıklı bir bilanço yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde, yabancı para cinsinden

aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının bütün bankalar için yüksek düzeylerde olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin yüksekliği dikkate alındığında, kümenin likiditesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılık rasyoları normal seviyelerdedir. Genel olarak kümenin karlılığı normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamakta yetersiz kalan WestLB dışında kalan bankaların ağırlıklı olarak kredilerden, bankalara yapılan plasmanlardan ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri ağırlıklı olarak kullanılan kredilere ve mevduata verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranının WestLB için çok kötü, diğer bankalar için normal seviyelerde olduğu görülmektedir. Net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirlerine oranı Citibank, Dışbank ve WestLB için kötü diğer bankalar için iyi seviyelerdedir. Faiz dışı gelirlerin toplam aktifleri karşılama oranının bütün bankalar için yüksek olduğu görülmektedir. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranı Citibank için düşük, diğer bankalar için yüksek seviyelerdedir. Kredi karşılıklarının toplam aktiflere oranı bütün bankalarda düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin gelir yaratma gücü normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 7

Yedinci küme küçük ölçekli bir özel sermaye bankası olan İmar Bankası'ndan oluşmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.54'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyosu standart oranın üzerinde ve normal seviyede olan Banka'nın özkaynaklarının aktifleri karşılama oranları iyi seviyede gerçekleşmiştir. Banka'nın sermaye rasyolarının normal seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Banka'nın aktiflerinin krediler başta olmak üzere bankalara yapılan plasmanlar ve menkul değerler cüzdanından oluştuğu görülmektedir. Kredi kullandırım oranı ve karşılık sonrası takipteki kredilerinin kredilere oranı çok iyi seviyelerde olan Banka'nın verdiği krediler sektörün toplam kredi kullandırımının yüzde 1.08'ine karşılık gelmektedir.

Yabancı para ağırlıklı bir bilanço yapısına sahip olan Banka'nın bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının çok iyi düzeyde gerçekleştiği ve Banka'nın açık pozisyonunun olmadığı görülmektedir.

Banka'nın aktif kalitesi çok iyi seviyededir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payının normal seviyede olması ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin oldukça üzerinde olması dikkate alındığında, likiditesi yüksektir.

Karlılık: Banka dönemi zararlarla kapatmıştır.

Gelir Gider Yapısı: Faiz giderlerinin yüksekliği etkisiyle net faiz geliri elde edemeyen Banka'nın faiz dışı gelirleri de yüksek seviyedeki faiz dışı giderlerini karşılayamamaktadır. Banka'nın gelir yaratma gücü yoktur.

KÜME 8

Sekizinci kümede TMSF bünyesinde yer alan orta ölçekli Pamukbank bulunmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 2.73'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu negatiftir. Banka özkaynaklarını yitirmiştir.

Aktif Kalitesi: Menkul değerler cüzdanı ve krediler ağırlıklı bir getirili aktif yapısına sahip olan Banka'nın kredi kullandırmaları normal seviyededir. Takipteki kredi ve ilgili özel karşılık oranlarının çok yüksek olması aktif kalitesini düşürmektedir. Banka'nın verdiği krediler sektörün toplam kredi kullandırımının yüzde 2.89'una karşılık gelmektedir.

TL ağırlıklı aktif ve yabancı para ağırlıklı pasif yapısına sahip olan Banka'nın yabancı para cinsinden aktifleri pasiflerini normal düzeyde karşılamaktadır.

Banka'nın aktif kalitesi kötü seviyededir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı çok yüksek seviyede olmasına karşın kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin düşük olması dikkate alındığında, likiditesi normaldir.

Karlılık: Banka dönemi zararlar kapatmıştır.

Gelir Gider Yapısı: Faiz gelirleri faiz giderlerini karşılayamayan, faiz dışı giderleri ve kredi karşılıkları yüksek seviyede olan Banka'nın gelir yaratma gücü yoktur.

KÜME 9

Dokuzuncu küme küçük ölçekli ve yabancı sermayeli ING Bank ve JP Morgan Chase bankalarından oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.07'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üzerinde ve çok yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Özkaynakların aktifleri karşılama oranları sektör ortalamalarının üzerinde ve yüksek seviyelerdedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların ağırlıklı olarak bankalara yapılan plasmanlar ve çok düşük seviyelerdeki menkul kıymetler ve krediler cüzdanından oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.005'ine karşılık gelmektedir.

TL ağırlıklı bilanço yapısına sahip olan bankaların bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının çok iyi düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin oldukça üzerinde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: ING Bank net parasal pozisyon zararı etkisiyle dönemi zararla kapatırken, JP Morgan düşük de olsa kar elde etmiştir. Genel olarak kümenin karlılık rasyoları düşük seviyede gerçekleşmiştir.

Gelir Gider Yapısı: İki bankanın da faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamakta olup, net faiz gelirlerinin aktiflerine oranı iyi seviyededir. Net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirleri içindeki payı ING Bank için yüksek, JP Morgan için düşük seviyelerdedir. Faiz dışı gelirlerin aktiflere oranı iki banka için de iyi seviyede gerçekleşmiştir. Kredi karşılıklarının toplam aktiflere oranının da düşük olması dikkate alındığında kümenin gelir yaratma gücü normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 10

Onuncu kümede küçük ölçekli bir özel sermaye bankası olan Bank Europa bulunmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.01'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyosu standart oranın çok üzerinde ve yüksek seviyede olan Banka'nın özkaynaklarının aktifleri karşılama oranı çok iyi seviyede gerçekleşmiştir. Banka'nın sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Banka'nın getirili aktifleri menkul değerler cüzdanı ağırlıklı olmak üzere bankalara yapılan plasmanlardan ve çok düşük seviyelerdeki kredilerden oluşmaktadır. Banka'nın kredi kullandırımı ihmal edilebilecek kadar düşük seviyede gerçekleşmiştir.

TL ağırlıklı bilanço yapısına sahip olan Banka'nın bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının çok iyi düzeyde gerçekleştiği, Banka'nın açık pozisyon taşımadığı görülmektedir.

Banka'nın aktif kalitesinin kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payının normal seviyede olması ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin çok iyi seviyelerde olması dikkate alındığında likiditesi yüksektir.

Karlılık: Banka dönemi zararla kapatmıştır.

Gelir Gider Yapısı: Banka'nın faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamakta olup, net faiz gelirlerinin aktiflerine oranı iyi seviyededir. Faiz dışı gelirlerin aktiflere oranı da iyi seviyede gerçekleşmiştir. Faiz dışı giderlerin yüksek olması etkisiyle zarar eden Banka'nın gelir yaratma gücünün düşük olduğu söylenebilir.

KÜME 11

On birinci küme TMSF kontrolünde olan orta ölçekli Birleşik Fon Bankası ile büyük ölçekli ve kamu sermayeli Ziraat Bankası ve Halk Bankası'ndan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 27.55'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve iyi seviyede gerçekleşmiştir. Bütün bankaların özkaynakları ile aktiflerini karşılama oranları sektör ortalamalarının üstünde ve iyi seviyelerdedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Her üç bankanın da menkul kıymetler portföyü ağırlıklı bir aktif kompozisyonuna sahip oldukları görülmektedir. Kredilerin aktifler içindeki payı bütün bankalar için düşük değerler almıştır. Birleşik Fon Bankası ve Ziraat Bankası'nın takipteki kredi oranları ve ilgili özel karşılıkları yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 11.06'sına karşılık gelmektedir.

TL ağırlıklı bilanço yapısına sahip olan bankaların bilanço yapıları yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının yüksek düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama oranı yüksek seviyede gerçekleşen Birleşik Fon Bankası dışında kalan iki kamu bankasının ilgili oranları düşük kalmıştır. Kümenin geneli dikkate alındığında, likiditenin düşük olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Ziraat Bankası'nın karlılık rasyoları düşük oluşmasına karşın diğer iki bankanın karlılık rasyoları sektör ortalamalarına yakın ve normal seviyede gerçekleşmiştir. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Gelir Gider Yapısı: Net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı ve faaliyet gelirleri içindeki payının üç banka için de iyi seviyede olduğu görülmektedir. Faiz dışı gelirlerin aktifleri karşılama oranı Ziraat Bankası için düşük, diğer bankalar için yüksek seviyededir. Faiz dışı giderlerin üç banka için de düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Kredi karşılıklarının aktiflere oranı Ziraat Bankası için normal diğer bankalar için yüksek seviyededir.

Bütün bankaların dönemi karla kapatması da dikkate alındığında genel olarak kümenin gelir yaratma gücünün normal seviyede olduğu söylenebilir.

KÜME 12

On ikinci küme tamamı küçük ölçekli olan yabancı sermayeli ABN Amro Bank, Credit Lyonnais, Habibbank ve Societe Generale ile özel sermayeli Fibabank, Turkishbank ve Adabank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.54'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve çok iyi seviyede gerçekleşmiştir. Bütün bankaların özkaynakları ile aktiflerini karşılama oranlarının sektör ortalamalarının üstünde ve iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların, bankalara yapılan plasmanlar başta olmak üzere menkul kıymetler ve krediler ağırlıklı bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırımı normal seviyede olan Adabank ve Fibabank dışında kalan bankaların kredi kullandırmaları oldukça düşüktür. Takipteki krediler oranı ABN

Amro için yüksek olurken, diğer bankalar için çok düşük değerler almıştır. Kümenin kredi kullandırılmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.30'una karşılık gelmektedir.

Yabancı para ağırlıklı bilanço yapısına sahip olan Credit Lyonnais ve Habibbank dışında kalan bankaların bilançolarının TL ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının yüksek düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bütün bankalarda likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payının ve yabancı kaynakları karşılama düzeyinin ortalama değerlerin üzerinde olması dikkate alındığında likiditesi yüksektir.

Karlılık: Düşük seviyede kar eden Habibbank, Societe Generale ve Turkishbank dışında kalan bankalar dönemi zararlı kapatmışlardır. Genel olarak kümenin karlılığının düşük seviyede olduğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirleri içindeki payı düşük olan Credit Lyonnais dışında kalan bankaların faiz gelirleri ile aktiflerini karşılama oranı ve faiz gelirlerinin faaliyet gelirleri içindeki payı yüksek seviyelerdedir. Faiz dışı gelirlerin toplam aktiflere oranı Adabank, Fibabank ve Turkishbank için düşük, diğer bankalar için yüksek seviyelerdedir. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranı Adabank, Fibabank ve Credit Lyonnais için yüksek diğer bankalar için normal seviyelerdedir. Kredi ve diğer alacaklar karşılıklarının ABN Amro için yüksek diğer bankalar için düşük değerler aldığı görülmektedir. Zarar eden banka sayısının çokluğu da dikkate alındığında kümenin gelir yaratma gücünün düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 27

Küme Performanslarının Değerlendirilmesi (2002)

KÜME	SERMAYE YETERLİLİĞİ	AKTİF KALİTESİ	LİKİDİTE	KARLILIK	GELİR YARATMA GÜCÜ	GENEL PERFORMANS
KÜME 1	NORMAL	KÖTÜ	DÜŞÜK	NORMAL	DÜŞÜK	NORMAL
KÜME 2	ÇOK İYİ	NORMAL	YÜKSEK	NORMAL	NORMAL	İYİ
KÜME 3	ÇOK İYİ	NORMAL	YÜKSEK	DÜŞÜK	NORMAL	İYİ
KÜME 4	İYİ	İYİ	YÜKSEK	YÜKSEK	YÜKSEK	İYİ
KÜME 5	ÇOK İYİ	NORMAL	DÜŞÜK	BELİRLENEMEMİŞTİR	DÜŞÜK	İYİ
KÜME 6	İYİ	İYİ	YÜKSEK	NORMAL	NORMAL	İYİ
KÜME 7	NORMAL	ÇOK İYİ	YÜKSEK	ÇOK DÜŞÜK	YOKTUR	İYİ
KÜME 8	ÇOK KÖTÜ	KÖTÜ	NORMAL	ÇOK DÜŞÜK	YOKTUR	KÖTÜ
KÜME 9	ÇOK İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	DÜŞÜK	NORMAL	İYİ
KÜME 10	ÇOK İYİ	KÖTÜ	YÜKSEK	ÇOK DÜŞÜK	DÜŞÜK	İYİ
KÜME 11	ÇOK İYİ	KÖTÜ	DÜŞÜK	BELİRLENEMEMİŞTİR	NORMAL	İYİ
KÜME 12	ÇOK İYİ	KÖTÜ	YÜKSEK	DÜŞÜK	DÜŞÜK	İYİ

4.3.3. 2003 Yılı Uygulaması

4.3.3.1. Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler(2003)

2002 yılında para ve sermaye piyasalarında sağlanan görece istikrar mal ve hizmet piyasalarını da olumlu yönde etkilemiştir. 2003 yılında ekonomik faaliyetlerdeki daralma durmuş, üretim artmış, enflasyon düşmüştür. Temel ekonomik göstergelerin gelişimi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 28

Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(2003)

	2000	2001	2002	2003
Sabit fiyatlarla büyüme(%)	6,1	(9,4)	7,8	5,9
GSMH				
Trilyon TL	125.971	179.400	179,9	356.681
Milyar dolar	194,9	148,2	148,2	239
Enflasyon(%)	56	56	45	25
Kişi başına gelir (dolar)	2.986	2.160	2.584	3.383

Kaynak: TBB, Bankalarımız 2003 Kitabı, [http://www.tbb.org.tr/İstatistiki Raporlar](http://www.tbb.org.tr/İstatistiki_Raporlar) (12 Ekim 2007).

Temmuz 2003'te T.İmar Bankası ve Adabank'a TMSF tarafında el konulmuştur.

Aralık 2003 itibariyle toplam aktifler 2002 yıl sonuna göre yüzde 17 artarak 249,8 katrilyon TL'ye (179 milyar dolar) yükselmiştir. Toplam aktiflerin milli gelire oranı, yüzde 78'den yüzde 70'e düşmüştür.

Bankacılık sisteminde, banka ve şube sayısında 2000 yılında başlayan gerileme 2003 yılında da devam etmiştir. 2003 yılında banka sayısı 4 azalarak 50'ye gerilemiştir. Özel sermayeli ticaret bankaları ve yabancı sermayeli ticaret bankaları gruplarından ikişer banka kapanmıştır.

Aktif büyüklüğüne göre ilk beş bankanın sektör aktif payı yüzde 60, mevduat payı yüzde 62, kredi payı ise yüzde 54 olmuştur. İlk on bankanın ise sektör aktif payı yüzde 82, mevduat payı yüzde 86 ve kredi payı yüzde 75 olmuştur. İlk beş bankanın toplam aktifler ve mevduat içindeki payı artarken, kredilerdeki payı gerilemiştir. İlk on bankanın toplam aktifler ve kredi içindeki payı artarken, mevduat payı değişmemiştir.

Finansal piyasalarda istikrarın sağlanması, TL'nin yabancı paralar karşısında değer kazanması ve ekonomik faaliyetlerdeki iyileşmenin sürmesine bağlı olarak toplam aktifler içinde likit aktiflerin payı 1 puan düşerek yüzde 15'e gerilemiştir. Buna karşın, menkul değerler cüzdanı ve kredilerin toplam aktiflerdeki payları sırasıyla 3 ve 1 puan artarak yüzde 43 ve yüzde 28'e yükselmiştir.

Toplam mevduat yüzde 13 oranında artmış, ancak pasifler içindeki payı 3 puan gerileyerek yüzde 64 olmuştur. YP mevduat yüzde 4 oranında gerilemiş, toplam pasifler içindeki payı da 7 puan azalarak yüzde 32'ye gerilemiştir. TL mevduat ise yüzde 36 oranında artmış ve toplam pasiflerin yüzde 33'ünü oluşturmuştur. Böylece 160,8 katrilyon TL'ye ulaşan toplam mevduatın yüzde 51'ini TL mevduat, yüzde 49'unu ise YP mevduat oluşturmuştur.

Toplam özkaynaklar yüzde 38 oranında artarak 35,5 katrilyon TL'ye (25,5 milyar dolar) yükselmiştir. Özkaynakların toplam aktiflere oranı yüzde 12,1'den yüzde 14,2'ye yükselmiştir. Özkaynaklardaki iyileşmeye en önemli katkı dönem karındaki artıştan gelmiştir. Dönem karı yüzde 95 oranında büyümüştür.

Bankacılık sisteminin net faiz geliri, karşılık öncesinde yüzde 12 oranında azalmıştır. Faiz gelirlerinin azalmasında, faiz oranlarındaki düşüş nedeniyle, menkul kıymetler portföyünden elde edilen faiz gelirlerinin azalması etkili olmuştur. Buna karşılık, kredi hacmindeki artışa bağlı olarak kredilerden elde edilen faiz gelirleri yavaş da olsa artmıştır. Takipteki alacaklar karşılığı yüzde 29 oranında gerilemiştir. Bu nedenle, karşılık sonrasındaki net faiz gelirlerindeki azalma yüzde 1 olmuştur.

2003 yılında garanti ve kefaletler yüzde 4, taahhütler kalemi ise yüzde 84 oranında artmıştır.

4.3.3.2. 2003 Yılında Oluşan Kümeler

Bu bölümde 2003 yılı verilerinin SPSS programı ile analiz edilmesi sonucunda oluşan kümelerin (Bkz. EK 17) finansal karakteristikleri tanımlanmaya çalışılmıştır.

EK 17’de yer alan 2003 yılına ait dendrogram esas alınarak oluşturulan kümeler Tablo 29’da, kümelerin finansal performans değerlendirmeleri Tablo 30’da gösterilmiştir.

Tablo 29

2003 Yılında Oluşan Kümeler

KÜME	BANKA SAYISI	BANKA ADI
KÜME 1	10	Citibank, Denizbank, Finansbank, Dışbank, HSBC Bank, MNG Bank, Oyakbank, Tekfenbank, Tekstil Bankası, TEB
KÜME 2	2	Alternatifbank, Koçbank
KÜME 3	5	Akbank, Garanti Bankası, İş Bankası, Vakıfbank, Yapı ve Kredi Bankası
KÜME 4	2	Anadolubank, Şekerbank
KÜME 5	3	Banca di Roma , Credit Lyonnais, Bank Europa
KÜME 6	4	ArapTürk Bankası, BNP Ak Dresdner Bank, Ziraat Bankası, Halk Bankası
KÜME 7	6	ABN AMRO Bank, Bank Mellat, Habib Bank, Soci�t� G�n�rale, Turkish Bank, WestLB
KÜME 8	1	Pamukbank
KÜME 9	2	Birleşik Fon Bankası, JPMorgan Chase Bank
KÜME 10	1	Adabank

KÜME 1

Birinci küme yabancı sermayeli Citibank ve HSBC Bank ile özel sermayeli Denizbank, Finansbank, Dışbank, MNG Bank, Oyakbank, Tekfenbank, Tekstilbank ve TEB bankalarından oluşmaktadır. Ölçek itibarıyla bakıldığında orta ölçekli Finansbank, Fortisbank ve TEB dışında kalan bankaların küçük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 12.85'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyolarının standart oranın üzerinde ve iyi seviyelerde değerler aldıkları görülmektedir. Bankalar için özkaynakların aktifleri karşılama oranları iyi seviyede gerçekleşmiştir. Kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların, krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırım oranları bütün bankalar için çok iyi seviyelerde olup, karşılık sonrası takipteki krediler oranları da düşük olduğu seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 19.04'üne karşılık gelmektedir.

Denizbank, Finansbank ve TEB'in yabancı para ağırlıklı aktiflere sahip oldukları görülürken diğer bankalarda TL ağırlıklı bir aktif yapısı görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının bütün bankalar için iyi düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Kümenin genel olarak aktif kalitesi iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Kümedeki bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payları iyi seviyelerde gerçekleşmesine karşın bazı bankaların likit aktiflerinin kısa süreli

yükümlülükleri karşılama seviyelerinin düşük olması dikkate alındığında kümenin likiditesinin normal olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif karlılığı bütün bankalar için normal seviyelerde oluşmuştur. Özkaynak karlılığı MNG Bank ve Tekstilbank için düşük, diğer bankalar için yüksek seviyelerdedir. Kümenin geneli dikkate alındığında karlılık oranlarının normal seviyede olduğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak krediler, bankalara yapılan plasmanlar ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri, ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Bankaların toplam faaliyet gelirleri içerisinde net faiz gelirlerinin payı genel olarak düşük olurken faiz dışı gelirlerin toplam aktifleri karşılama oranlarının iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı giderlerin faaliyet gelirlerine oranının bütün bankalar için yüksek seviyede olması da dikkate alındığında kümenin gelir yaratma gücünün normal seviyede olduğu söylenebilir.

KÜME 2

İkinci küme ikisi de özel sermayeli olan küçük ölçekli Alternatifbank ile orta ölçekli Koçbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 3.50'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyolarının standart oranın üzerinde ve iyi seviyelerde değerler aldığı görülmektedir. Bankalar için özkaynakların aktifleri karşılama oranları da iyi seviyede gerçekleşmiştir. Kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların, krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırım oranları iki banka için de iyi seviyelerde olmasına karşın karşılık sonrası takipteki krediler oranının da yüksek olduğu görülmektedir. Kümenin kredi

kullandırımları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 4.58'ine karşılık gelmektedir.

Alternatifbank TL ağırlıklı aktif yapısına sahipken, Koçbank'ın yabancı para ağırlıklı bir aktif yapısına sahip olduğu görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının Alternatifbank için kötü, Koçbank içinse iyi düzeyde gerçekleştiği görülmektedir.

Kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Kümedeki bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payları iyi seviyelerde gerçekleşmesine karşın likit aktiflerinin kısa vadeli yükümlülükleri karşılama seviyelerinin düşük olması dikkate alındığında kümenin likiditesinin düşük olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılıkları normal seviyelerde oluşmuştur. Kümenin geneli dikkate alındığında karlılık göstergelerinin normal seviyede olduğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Ağırlıklı olarak krediler, menkul kıymetler ve bankalardan elde edilen faiz gelirleri, ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini Koçbank için iyi seviyede karşılarken, Alternatifbank için yetersiz kalmıştır. Bankaların toplam faaliyet gelirleri içerisinde net faiz gelirlerinin payı genel olarak düşük olurken faiz dışı gelirlerin toplam aktifleri karşılama oranlarının iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı giderlerin faaliyet gelirlerine oranının iki bankada da yüksek seviyede olması da dikkate alındığında kümenin gelir yaratma gücünün normal seviyede olduğu söylenebilir.

KÜME 3

Üçüncü küme büyük ölçekli ve özel sermayeli Akbank, Garanti Bankası, İş Bankası ve Yapı ve Kredi Bankası ile orta ölçekli ve kamusal sermayeli Vakıfbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 48.44'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve iyi seviyede gerçekleşmiştir. Vakıfbank dışında kalan bankaların özkaynakları ile aktiflerini karşılama oranları sektör ortalamalarının üstünde ve iyi seviyelerdedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Krediler ağırlıklı bir aktif yapısına sahip olan Yapı Kredi Bankası dışında kalan bankaların getirili aktifleri ağırlıklı olarak menkul kıymetler cüzdanından ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşmaktadır. Kredilerin aktifler içindeki payı bütün bankalar için normal seviyelerde değerler almıştır. Bankaların karşılık sonrası takipteki kredilerinin toplam aktiflere oranları ihmal edilebilecek kadar küçük düzeylerde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 52.68'ine karşılık gelmektedir.

Akbank ve Garanti Bankası yabancı para ağırlıklı bilanço yapısına sahipken diğer bankaların bilançolarının TL ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının ortalamanın üzerinde ve çok iyi düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bütün bankalar için likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama oranı iyi seviyelerde oluşmuştur. Kümenin geneli dikkate alındığında, likiditenin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Özkaynak karlılığı düşük olan Yapı ve Kredi Bankası dışındaki bankaların aktif ve özkaynak karlılık rasyoları sektör ortalamalarına yakın ve normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin karlılığı normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı Akbank ve İş Bankası için iyi, diğer bankalar için kötü seviyelerde gerçekleşmiştir. Net faiz gelirlerinin faaliyet gelirleri içindeki payının ise bütün bankalar için kötü seviyelerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı gelirlerin aktifleri karşılama oranı bütün bankalar için iyi seviyede olmasına rağmen faiz dışı giderlerin yüksekliği gelir yapısını olumsuz etkilemiştir.

Bütün bankaların, faiz gelirlerinin kötü seviyelerde olmasına karşın, dönemi karla kapatabilmeleri sermaye piyasası ve kambiyo işlem karları başta olmak üzere diğer faaliyet gelirleri yoluyla mümkün olmuştur. Kümenin gelir yaratma gücünün normal olduğu söylenebilir.

KÜME 4

Dördüncü küme küçük ölçekli ve özel sermayeli Anadolubank ve Şekerbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 1.65'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve normal seviyede gerçekleşmiştir. Bankaların özkaynakları ile aktiflerini karşılama oranlarının sektör ortalamalarının altında ve kötü seviyelerde olduğu görülmektedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların getirili aktiflerinin ağırlıklı olarak menkul kıymetler cüzdanı başta olmak üzere, krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluştuğu görülmektedir. Kredi kullandırım oranları iyi seviyelerde gerçekleşmesine karşın Şekerbank'ın takipteki krediler oranının yüksek olduğu görülmektedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 1.78'ine karşılık gelmektedir.

Anadolubank yabancı para ağırlıklı bilanço yapısına sahipken, Şekerbank'ın TL ağırlıklı bir bilanço yapısına sahiptir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının iyi düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktiflere oranı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama seviyesi AnadoluBank için yüksek düzeyde gerçekleşirken, Şekerbank'ın ilgili oranları düşük seviyelerde kalmıştır. Kümenin likiditesinin normal olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılık rasyoları normal seviyelerdedir. Genel olarak kümenin karlılığı normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların net faiz gelirlerinin, aktifleri karşılama oranı ve faaliyet gelirleri içindeki payının düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı gelirlerin toplam faaliyet gelirleri içerisindeki payı iyi seviyededir. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranının yüksekliği ve kredi karşılıklarının toplam aktiflere oranının düşük olması da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücünün düşük olduğu söylenebilir.

KÜME 5

Beşinci küme küçük ölçekli ve yabancı sermayeli Banca di Roma, Credit Lyonnais ve Bank Europa'dan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.08'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyoları standart oranın üzerinde ve iyi seviyede olan bankaların özkaynaklarının aktiflerini karşılama oranları normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Banca di Roma ve Bank Europa menkul kıymetler ağırlıklı olmak üzere krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif kompozisyonuna sahipken; Credit Lyonnais, bankalararası plasmanların oldukça yüksek ve kredi kullanımının ihmal edilebilecek kadar düşük düzeyde olduğu bir getirili aktif yapısı sergilemektedir. Kredi kullanım oranı Banca di Roma için yüksek, diğer bankalar için oldukça düşük seviyelerdedir. Karşılık sonrası takipteki krediler oranının üç banka için de düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.04'üne karşılık gelmektedir.

TL ağırlıklı bilançooya sahip olan Bank Europa dışındaki bankaların bilançolarının yabancı para ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının iyi düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payının yüksek seviyede olması ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin oldukça üzerinde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi yüksektir.

Karlılık: Bankalar dönemi zararlarla kapatmıştır.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı ve faiz gelirlerinin faaliyet gelirleri içindeki paylarının düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı gelirlerin düşüklüğü ve faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranının yüksekliği de dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 6

Altıncı küme küçük ölçekli ve yabancı sermayeli ArapTürk Bankası ve BNP Ak Dresdner Bank ile büyük ölçekli ve kamu sermayeli Ziraat Bankası ve Halk Bankası'ndan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamaları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 26.72'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyoları standart oranın üzerinde ve çok iyi seviyede olan bankaların özkaynaklarının aktifleri karşılama oranları da çok iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Kümede yer alan bankaların getirili aktifleri menkul kıymetler cüzdanı ağırlıklı olmak üzere bankalara yapılan plasmanlar ve kredilerden oluşmaktadır. Kredi kullandırma oranları düşük seviyelerde olan bankaların karşılık sonrası takipteki krediler oranları da düşük değerler almıştır. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 11.58'ine karşılık gelmektedir.

Yabancı para ağırlıklı bilançoya sahip ArapTürk Bankası dışındaki bankaların bilançolarının TL ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının iyi düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülüklerini karşılama düzeyi düşük olan Halk Bankası dışında kalan bankaların ilgili oranları normal seviyelerdedir. Genel olarak kümenin likiditesinin normal olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Bankaların aktif ve özkaynak karlılık rasyoları yüksek seviyelerdedir. Kümenin karlılığı yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Net faiz gelirlerinin, aktifleri karşılama oranı ile faaliyet gelirleri içindeki payının bütün bankalar için iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı gelirlerin aktifleri karşılama oranının yüksekliği ve faiz dışı giderlerin bütün bankalar için düşük seviyelerde olması da dikkate alındığında kümenin gelir yaratma gücünün yüksek olduğu söylenebilir.

KÜME 7

Yedinci küme tamamı küçük ölçekli olan yabancı sermayeli ABN Amro, Bank Mellat, Habib Bank, Soci t  G n rale ve WestLB ile özel sermayeli Turkishbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.59'una karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyosu standart oranın üzerinde ve çok iyi seviyede olan bankaların, özkaynaklarının, aktifleri karşılama oranları çok iyi seviyede gerçekleşmiştir. Genel olarak bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyelerde olduğu  ylenebilir.

Aktif Kalitesi: Kümede yer alan bankaların getirili aktifleri bankalara yapılan plasmanlar ağırlıklı olmak üzere menkul kıymetler cüzdanı ve kredilerden oluşmaktadır.

Bankaların kredi kullandırım oranlarının düşük olduğu görülmekte olup, karşılık sonrası takipteki kredilerin toplam kredilere oranı bütün bankalar için düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.34'üne karşılık gelmektedir.

Yabancı para ağırlıklı bilançoya sahip Bank Mellat ve Habibbank dışındaki bankaların bilançolarının TL ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının iyi düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bütün bankalar için likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyi çok iyi seviyededir. Genel olarak kümenin likiditesinin çok yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Bankaların aktif karlılık rasyoları normal seviyelerdedir. Özkaynak karlılığı ABN Amro ve WestLB için düşük, diğer bankalar için iyi seviyelerdedir. Genel olarak kümenin karlılığının normal seviyede olduğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Faiz gelirleri faiz giderlerini karşılayamayan WestLB dışındaki bankaların, net faiz gelirlerinin, aktifleri karşılama oranı ve faaliyet gelirleri içindeki payının iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı gelirlerin aktifleri karşılama oranı ve faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranı genel olarak normal seviyede oluşmuştur. Kümenin geneli dikkate alındığında gelir yaratma gücünün normal olduğu söylenebilir.

KÜME 8

Sekizinci kümede TMSF bünyesinde yer alan orta ölçekli Pamukbank bulunmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktif büyüklüğünün yüzde 1.98'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu negatiftir. Banka özkaynaklarını yitirmiştir.

Aktif Kalitesi: Sektördeki kredilerin %1.25'ini temsil eden Banka'nın, takipteki kredi ve ilgili özel karşılık oranları çok yüksektir. Yüksek seviyedeki duran varlıklar ve açık pozisyon da dikkate alındığında Banka'nın aktif kalitesinin çok kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payının iyi, yabancı kaynakları karşılama düzeyinin normal seviyede olması dikkate alındığında, likiditesi yüksektir.

Karlılık: Banka dönemi zararlar kapatmıştır.

Gelir Gider Yapısı: Faiz gelirleri faiz giderlerini karşılayamayan, faiz dışı giderleri ve kredi karşılıkları yüksek seviyede olan Banka'nın gelir yaratma gücü yoktur.

KÜME 9

Dokuzuncu küme ikisi de küçük ölçekli olan yabancı sermayeli JP Morgan Chase Bank ile TMSF kontrolünde bulunan Birleşik Fon Bankası'ndan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.91'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyoları standart oranın üzerinde ve çok iyi seviyede olan bankaların özkaynaklarının aktifleri karşılama oranları çok iyi seviyede gerçekleşmiştir. Genel olarak bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Birleşik Fon Bankası, menkul kıymetler ağırlıklı olmak üzere bankalara yapılan plasmanlar ve düşük seviyede kredilerden oluşan bir getirili aktif yapısı sergilerken; JP Morgan, bankalara yapılan plasmanlar ve menkul kıymetler cüzdanından oluşan bir aktif yapısına sahiptir. Bankaların kredi kullandırım oranları düşük seviyelerdedir. JP Morgan Bankası'nın takipte kredisi bulunmazken takipteki kredilerin aktiflere oranı Birleşik Fon Bankası için yüksek seviyede gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.06'sına karşılık gelmektedir.

Bilançoları TL ağırlıklı olan bankaların bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının iyi düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bütün bankalar için likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyi çok iyi seviyededir. Genel olarak kümenin likiditesinin çok yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Bankaların aktif ve özkaynak karlılık rasyoları çok yüksek seviyelerdedir. Kümenin karlılığı çok yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı iki banka için de iyi seviyede olurken, net faiz gelirlerinin faaliyet gelirleri içindeki payının Birleşik Fon Bankası için yüksek, JP Morgan için düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı gelirlerin aktifleri karşılama oranı iki banka için de çok iyi seviyededir. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranının düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Kredi karşılıkları oranı Birleşik Fon Bankası için yüksek; JP Morgan için çok düşüktür. Genel

olarak kümenin gelir yaratma gücü çok yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 10

Onuncu küme küçük ölçekli olan ve TMSF kontrolünde bulunan Adabank'tan oluşmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.05'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu standart oranın çok üzerinde ve yüksek seviyede olan Banka'nın özkaynaklarının aktiflerini karşılama oranı da çok iyi seviyededir. Genel olarak Banka'nın sermaye yeterliliğinin çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Banka'nın getirili aktifleri bankalara yapılan plasmanlar başta olmak üzere krediler ve menkul kıymetlerden oluşmaktadır. Kredi kullandırımı kötü seviyede olan Banka'nın takipteki krediler oranının da yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Banka'nın kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.03'üne karşılık gelmektedir.

TL ağırlıklı bilanço yapısına sahip olan Banka'nın bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının çok iyi düzeyde gerçekleştiği Banka'nın açık pozisyon taşımadığı görülmektedir.

Banka'nın aktif kalitesinin kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payının normal seviyede olması ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin üzerinde olması dikkate alındığında, likiditesi yüksektir.

Karlılık: Banka dönemi zararla kapatmıştır.

Gelir Gider Yapısı: Banka'nın faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamakta olup, net faiz gelirlerinin aktiflerine oranı iyi seviyededir. Faiz dışı gelirlerin aktiflere oranının düşük olması ve faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerini aşıyor olması da dikkate alındığında Banka'nın gelir yaratma gücünün düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 30

Küme Performanslarının Değerlendirilmesi (2003)

KÜME	SERMAYE YETERLİLİĞİ	AKTİF KALİTESİ	LİKİDİTE	KARLILIK	GELİR YARATMA GÜCÜ	GENEL PERFORMANS
KÜME 1	İYİ	İYİ	NORMAL	NORMAL	NORMAL	İYİ
KÜME 2	İYİ	KÖTÜ	DÜŞÜK	NORMAL	NORMAL	İYİ
KÜME 3	İYİ	NORMAL	YÜKSEK	NORMAL	NORMAL	İYİ
KÜME 4	KÖTÜ	NORMAL	NORMAL	NORMAL	DÜŞÜK	NORMAL
KÜME 5	İYİ	KÖTÜ	YÜKSEK	ÇOK DÜŞÜK	DÜŞÜK	NORMAL
KÜME 6	ÇOK İYİ	KÖTÜ	NORMAL	YÜKSEK	YÜKSEK	İYİ
KÜME 7	ÇOK İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	NORMAL	NORMAL	İYİ
KÜME 8	ÇOK KÖTÜ	ÇOK KÖTÜ	YÜKSEK	ÇOK DÜŞÜK	YOKTUR	KÖTÜ
KÜME 9	ÇOK İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	ÇOK YÜKSEK	ÇOK YÜKSEK	ÇOK İYİ
KÜME 10	ÇOK İYİ	KÖTÜ	YÜKSEK	ÇOK DÜŞÜK	DÜŞÜK	İYİ

4.3.4. 2004 Yılı Uygulaması

4.3.4.1. Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler(2004)

2004 yılı Mart ayında yerel seçimler yapılmıştır. Ekonomik performansın iyileşmesi finansal sektörü olumlu yönde etkilemiş ve bankaların uluslararası kredi değerliliği yükselmiştir. Temel ekonomik göstergelerin gelişimi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 31

Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(2004)

	2001	2002	2003	2004
Sabit fiyatlarla büyüme(%)	(9,4)	7,8	5,9	9,9
GSMH				
Trilyon TL	179.400	179,9	356.681	428.932
Milyar dolar	148.2	148.2	239	300
Enflasyon(%)	56	45	25	11
Kişi başına gelir (dolar)	2.160	2.584	3.383	4.172

Kaynak: TBB, Bankalarımız 2004 Kitabı, <http://www.tbb.org.tr/istatistiki> Raporlar (12 Ekim 2007).

Bankacılık sistemi açısından 2004 yılının en önemli kararlarından bir tanesi mevduata sağlanan tam güvencenin kaldırılması ve sigorta kapsamının 50 milyar TL ile sınırlandırılması olmuştur.

Aralık 2004 itibariyle, toplam aktifler 2003 yılına göre yüzde 23 artarak 306,5 milyar YTL'ye (229 milyar dolar) yükselmiştir. 2003 yılı sonunda yüzde 68 olarak gerçekleşen toplam aktiflerin milli gelire oranı 2004 yılı sonunda yüzde 71 olmuştur.

Banka sayısında 2000 yılında başlayan azalma 2004 yılında da devam etmiştir. Banka sayısı 2 azalarak 48'e gerilemiştir. Bu azalmanın nedeni yabancı sermayeli ticaret bankaları grubunda bulunan Credit Lyonnaise S.A'nın Credit Agricole Indosuez Türk Bank A.Ş.'ye ve Pamukbank T.A.Ş.'nin Türkiye Halk Bankası A.Ş.'ye devredilmesidir. Ayrıca,

Deutsche Bank A.Ş.'ye mevduat kabul etme yetkisi verilmiş ve banka mevduat kabul etmeyen bankalar grubundan Türkiye'de kurulmuş yabancı bankalar grubuna alınmıştır.

Aktif büyüklüğüne göre ilk beş bankanın sektör aktif payı yüzde 60, ilk on bankanın aktif payı ise yüzde 84 olmuştur. Toplam kredilerde, ilk beş bankanın payı yüzde 48, ilk on bankanın payı ise yüzde 77 düzeyinde gerçekleşmiştir. Toplam mevduat için bu oranlar, sırasıyla yüzde 64 ve yüzde 88 düzeyindedir.

TL talebindeki artış 2004 yılında da sürmüştür. Toplam aktifler içinde TL'nin payı yükselmeye devam etmiştir. Ekonomik faaliyetteki hızlı büyüme ve tüketici kredisi talebindeki artışa bağlı olarak, kredilerin toplam aktifler içindeki payı 6 puan artarak yüzde 34'e yükselmiştir. Yurtdışı şubelerden kullanılan krediler dahil, kredi/mevduat oranı ise 8 puan artışla yüzde 52'ye ulaşmıştır. Likit aktiflerin payı 1 puan düşerek yüzde 14'e gerilemiştir. Menkul değerler cüzdanının toplam aktiflerdeki payı, banka dışı kesimlerin bono talebinin artışına bağlı olarak, 3 puan azalarak yüzde 40'a düşmüştür.

Toplam mevduat yüzde 23 oranında artmış, ancak pasifler içindeki payı yüzde 64 düzeyinde sabit kalmıştır. YP mevduat yüzde 12 oranında artmış, toplam pasifler içindeki payı da 3 puan azalarak yüzde 29'a gerilemiştir. TL mevduat ise yüzde 33 oranında artmış ve toplam pasifler içindeki payı 3 puan artarak yüzde 36'ya ulaşmıştır. Böylece 197 katrilyon TL'ye ulaşan toplam mevduatın yüzde 55'ini TL mevduat, yüzde 45'ini ise YP mevduat oluşturmuştur.

Toplam özkaynaklar yüzde 29 oranında artarak 46 katrilyon TL'ye (34,4 milyar dolar) yükselmiştir. Özkaynakların toplam aktiflere oranı yüzde 14,2'den yüzde 15'e yükselmiştir. Özkaynaklardaki iyileşmeye en önemli katkı, yedek akçeler ve ödenmiş sermayedeki artış ile geçmiş yıllar zararının azalmasından gelmiştir. Bir kamu bankasına sermaye olarak verilen kamu kağıtlarının bir kısmının itfa edilmesi, kamu bankalarının özkaynak artışını sınırlandırmıştır.

Bankacılık sisteminin net faiz geliri, karşılık öncesinde yüzde 57 oranında artmıştır. Faiz oranlarının düştüğü bir ortamda, aktiflerin pasiflerden daha uzun vadeli olması ve toplam kredi hacmindeki artış, net faiz gelirlerinin artışında etkili olmuştur.

2004 yılında garanti ve kefaletler yüzde 19, taahhütler kalemi ise yüzde 59 oranında artmıştır.

4.3.4.2. 2004 Yılında Oluşan Kümeler

Bu bölümde 2004 yılı verilerinin SPSS programı ile analiz edilmesi sonucunda oluşan kümelerin (Bkz. EK 20) finansal karakteristikleri tanımlanmaya çalışılmıştır.

EK 20’de yer alan 2004 yılına ait dendrogram esas alınarak oluşturulan kümeler Tablo 32’de, kümelerin finansal performans değerlendirmeleri Tablo 33’te gösterilmiştir.

Tablo 32

2004 Yılında Oluşan Kümeler

KÜME	BANKA SAYISI	BANKA ADI
KÜME 1	12	Alternatifbank, Anadolubank, Denizbank, Finansbank, Dışbank, Koçbank, MNG Bank, Oyakbank, Şekerbank, Tekfenbank, Tekstilbank, TEB
KÜME 2	4	Akbank, Citibank, HSBC, Vakıfbank
KÜME 3	5	ABN Amro, Banca di Roma, Bank Mellat, ArapTürk Bankası, Turkishbank
KÜME 4	4	Bank Europa, Garanti Bankası, İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası
KÜME 5	1	Birleşik Fon Bankası
KÜME 6	1	Deutsche Bank
KÜME 7	3	JP Morgan Chase Bank , Soci�t� G�n�rale, WestLB AG
KÜME 8	2	Ziraat Bankası, Halk Bankası
KÜME 9	2	BNP Ak Dresdner, Habib Bank
KÜME 10	1	Adabank

KÜME 1

Birinci küme tümü özel sermayeli olan küçük ölçekli Alternatifbank, Anadolu Bankası, Şekerbank, Tekfenbank, Tekstilbank ve MNG Bank ile orta ölçekli Denizbank, Finansbank, Dışbank, Koçbank, Oyakbank ve TEB'den oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 17.55'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyolarının standart oranın üzerinde ve iyi seviyede değerler aldıkları görülmektedir. Bankalar için özkaynakların aktifleri karşılama oranı iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler cüzdanı ve bankalara yapılan plasmanlar ağırlıklı bir getirili aktif kompozisyonuna sahip oldukları görülmektedir. Bankaların kredi kullandırım oranları çok iyi düzeyde olup, karşılık sonrası takipteki krediler oranı bütün bankalar için düşük seviyelerde oluşmuştur. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 23.63'üne karşılık gelmektedir.

Yabancı para ağırlıklı aktif yapısına sahip Koçbank ve TEB dışındaki bankaların TL ağırlıklı aktiflere sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde, yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının Alternatifbank için kötü, diğer bütün bankalar için iyi düzeyde gerçekleştiği görülmektedir.

Kümenin genel olarak aktif kalitesi iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Kümedeki bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payları yüksek seviyelerde gerçekleşmesine karşın bazı bankalarda likit aktiflerin kısa süreli yükümlülükleri karşılama seviyelerinin düşük olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi normaldir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılıkları Alternatifbank, Tekstilbank ve Tekfenbank için düşük diğer bankalar için normal seviyelerde oluşmuştur. Kümenin geneli dikkate alındığında karlılık göstergelerinin normal seviyede olduğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak krediler, bankalara yapılan plasmanlar ve menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri, ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı bütün bankalar için iyi seviyelerdedir. Net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirleri içindeki payının Alternatifbank ve MNG Bank için kötü, diğer bankalar için iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Faiz dışı gelirlerin toplam aktifleri karşılama oranı bütün bankalarda iyi seviyelerdedir. Faiz dışı giderlerin faaliyet gelirlerine oranının çoğu banka için yüksek seviyede olması ve Alternatifbank ile Şekerbank'ın yüksek seviyedeki kredi karşılık oranları da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücünün normal seviyede olduğu söylenebilir.

KÜME 2

İkinci küme büyük ölçekli ve özel sermayeli Akbank, orta ölçekli ve kamu sermayeli Vakıfbank ile küçük ölçekli ve yabancı sermayeli Citibank ve HSBC bankalarından oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamaları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 21.64'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve iyi seviyede gerçekleşmiştir. Özkaynakları ile aktiflerini karşılama oranı normal düzeyde olan Vakıfbank dışında kalan bankalar için ilgili oran sektör ortalamalarının üstünde ve iyi seviyelerdedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye yeterliliğinin iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler cüzdanı ve bankalara yapılan plasmanlar ağırlıklı bir getirili aktif kompozisyonuna sahip oldukları

görülmektedir. Kredilerin aktifler içindeki payı bütün bankalar için iyi seviyelerde değerler alırken karşılık sonrası takipteki krediler oranı da düşük düzeylerde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 24.54'üne karşılık gelmektedir.

Bankaların TL ağırlıklı aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde, yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının bütün bankalar için iyi düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktifleriyle kısa vadeli yükümlülüklerini karşılama düzeyi düşük olan HSBC dışındaki bankalar için likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama oranları çok iyi seviyelerde oluşmuştur. Kümenin geneli dikkate alındığında, likiditenin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Bankaların aktif ve özkaynak karlılık rasyoları normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin karlılığı normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı bütün bankalar için iyi seviyelerdedir. Net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirleri içindeki payı Citibank için düşük, diğer bankalar için normal değerler almıştır. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranının Citibank ve HSBC için yüksek, diğer bankalar için düşük değerlerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı gelirlerin aktifleri karşılama oranının ve kredi karşılıklarının bütün bankalar için iyi seviyede olması da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücünün normal olduğu söylenebilir.

KÜME 3

Üçüncü küme tümü küçük ölçekli olan yabancı sermayeli ABN Amro, ArapTürk Bankası, Banca di Roma ve Bank Mellat ile özel sermayeli Turkishbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.48'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve çok iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Bankaların özkaynakları ile aktiflerini karşılama oranlarının sektör ortalamalarının üstünde ve iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye yeterliliğinin çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Krediler ağırlıklı bir aktif yapısı sergileyen Bank Mellat ve Banca di Roma dışındaki bankaların getirili aktiflerinin ağırlıklı olarak menkul kıymetler cüzdanı, krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluştuğu görülmektedir. Bank Mellat ve Banca di Roma dışında kalan bankaların kredi kullandırmaları düşük seviyelerde kalmıştır. Karşılık sonrası takipteki krediler oranı ABN Amro için yüksek seviyede olurken, diğer bankalarda düşük değerler almıştır. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.32'sine karşılık gelmektedir.

TL ağırlıklı bir bilanço yapısına sahip olan ABN Amro ve Turkishbank dışında kalan bankaların bilançolarının yabancı para ağırlıklı aktif ve pasiflere sahip olduğu görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının çok iyi düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite Likit aktifleriyle toplam aktiflerini karşılama düzeyi düşük olan ArapTürk Bankası dışındaki bankalar için likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama oranları iyi seviyelerde oluşmuştur. Kümenin geneli dikkate alındığında likiditenin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Zarar eden Banca di Roma dışındaki bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılık rasyoları ABN Amro, ArapTürk Bankası ve Bank Mellat için normal, Banca di Roma ve Turkishbank için düşük seviyelerdedir. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Gelir Gider Yapısı: Net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı Bank Mellat için kötü, diğer bankalar için iyi seviyelerdedir. Net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirlerine oranı ABN Amro ve Bank Mellat için kötü, diğer bankalar için iyi seviyelerde olmuştur. Faiz dışı gelirlerin toplam aktifleri karşılama oranı Banca di Roma ve Turkishbank için kötü, diğer bankalar için iyi değerler almıştır. Genel olarak kümenin gelir yaratma gücünün düşük olduğu söylenebilir.

KÜME 4

Dördüncü küme yabancı sermayeli ve küçük ölçekli Bank Europa ile özel sermayeli ve büyük ölçekli ve özel sermayeli Garanti Bankası, İş Bankası ve Yapı ve Kredi bankalarından oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 29.27'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyoları standart oranın üzerinde ve iyi seviyede olan bankaların, özkaynaklarının aktifleri karşılama oranları da iyi seviyede gerçekleşmiştir. Genel olarak bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Krediler ve menkul kıymetler portföyü ağırlıklı bir getirili aktif yapısı sergileyen bankaların ilgili portföylerinin toplam aktiflere oranı iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Karşılık sonrası takipteki krediler oranı bütün bankalarda düşüktür.

Kümenin kredi kullandırılmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 32.06'sına karşılık gelmektedir.

Yabancı para ağırlıklı bir bilanço yapısına sahip olan Garanti Bankası dışında kalan bankaların bilançolarının TL ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının Bank Europa için düşük, diğer bankalar için çok iyi düzeyde gerçekleştiği görülmektedir.

Genel olarak, kümenin, aktif kalitesi iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının yüksek seviyede olması ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin oldukça üzerinde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi yüksektir.

Karlılık: Yapı ve Kredi Bankası ve Bank Europa dönemi zararlar kapatırken, İş Bankası ve Garanti Bankası kar elde etmişlerdir. Kümenin geneli için bir karlılık performansı belirlenmemiştir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların net faiz gelirlerinin, aktifleri karşılama oranı Bank Europa için düşük, diğer bankalar için yüksek seviyelerdedir. Net faiz gelirlerinin faaliyet gelirleri içindeki payı Bank Europa ve Yapı Kredi Bankası için düşük, diğer bankalar için normal seviyelerdedir. Faiz dışı gelirlerin toplam aktiflere oranı bütün bankalarda iyi seviyelerdedir. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranının Garanti Bankası ve Yapı Kredi Bankası için yüksek olması da dikkate alınarak genel olarak kümenin gelir yaratma gücünün düşük olduğu söylenebilir.

KÜME 5

Beşinci kümede TMSF bünyesinde yer alan küçük ölçekli Birleşik Fon Bankası bulunmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.63'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyosu standart oranın çok üzerinde ve yüksek seviyede olan Banka'nın özkaynakları ile aktiflerini karşılama oranı da çok iyi seviyededir. Banka'nın sermaye yeterliliğinin çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: TMSF'ye devredilen bankaların birleştirilmesi sonucu ortaya çıkan Birleşik Fon Bankası'nın getirili aktifleri ağırlıklı olarak menkul kıymetler, bankalara yapılan plasmanlar ve ihmal edilebilecek kadar küçük tutarda kredilerden oluşmaktadır. Temel faaliyet amacı bünyesine aldığı bankaların aktiflerinin likidasyonunu sağlamak olan Banka'nın takipteki kredileri ve ilgili özel karşılık oranı çok yüksek seviyededir. Banka'nın kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.03'üne karşılık gelmektedir.

Türk lirası ağırlıklı bir bilanço yapısına sahip olan Banka'nın, bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde, yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının çok iyi düzeyde gerçekleşmesi sonucunda düşük seviyede kur riski taşıdığı görülmektedir.

Genel olarak Banka'nın aktif kalitesinin kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifleri ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin çok üzerinde olması dikkate alındığında, likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: Banka dönemi karla kapatırken aktif ve özkaynak karlılıkları çok yüksek seviyede gerçekleşmiştir.

Gelir Gider Yapısı: Banka'nın faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamakta olup, net faiz gelirlerinin aktiflerine ve toplam faaliyet gelirlerine oranı iyi seviyededir. Faiz dışı gelirlerin aktiflere oranının ve faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranının iyi seviyelerde olması da dikkate alındığında Banka'nın gelir yaratma gücünün yüksek olduğu söylenebilir.

KÜME 6

Altıncı kümede yabancı sermayeli ve küçük ölçekli Deutsche Bank bulunmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.12'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyosu standart oranın çok üzerinde ve yüksek seviyede olan Banka'nın özkaynaklarının aktiflerini karşılama oranı da çok iyi seviyededir. Banka'nın sermaye yeterliliğinin çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Banka'nın getirili aktifleri ağırlıklı olarak menkul kıymetler, bankalara yapılan plasmanlar ve ihmal edilebilecek kadar küçük tutarda kredilerden oluşmaktadır. Banka'nın takipte kredisi bulunmamaktadır.

Türk lirası ağırlıklı bir bilanço yapısına sahip olan Banka'nın bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasiflerden daha fazla olduğu ve açık pozisyon riski taşımadığı görülmektedir.

Banka'nın aktif kalitesinin kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifleri ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin çok üzerinde olması dikkate alındığında, likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: Banka dönemi karla kapatırken aktif ve özkaynak karlılıkları çok yüksek seviyede gerçekleşmiştir.

Gelir Gider Yapısı: Banka'nın faiz gelirleri, kullanılan krediler kaynaklı faiz giderlerini karşılayamamaktadır. Net faiz gelirlerinin aktiflerine ve toplam faaliyet gelirlerine oranı çok kötü seviyededir. Sermaye piyasası karları etkisiyle yüksek düzeyde oluşan faiz dışı gelirlerin aktiflere oranı yüksek seviyede gerçekleşmiştir. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranının iyi seviyede olması sonucunda Banka dönemi karla kapatabilmiştir. Banka'nın gelir yaratma gücü yüksektir.

KÜME 7

Yedinci küme küçük ölçekli ve yabancı sermayeli JPMorgan Chase Bank, Société Générale ve WestLB bankalarından oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.34'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyoları standart oranın üzerinde ve çok iyi seviyede olan bankaların özkaynaklarının aktifleri karşılama oranları da çok iyi seviyede gerçekleşmiştir. Kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Kredi kullandırımı bulunmayan JP Morgan dışındaki bankaların getirili aktifleri menkul kıymetler cüzdanı ağırlıklı olmak üzere bankalara yapılan plasmanlar ve kredilerden oluşmaktadır. Bankaların kredi kullandırım oranlarının düşük olduğu görülmekte olup, takipte kredileri bulunmamaktadır. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.04'üne karşılık gelmektedir.

TL ağırlıklı bilanço yapısına sahip olan bankaların bilanço yapıları yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde, yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının yüksek seviyede açık pozisyonu bulunan WestLB dışındaki iki banka için iyi düzeyde gerçekleştiği görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bütün bankalar için likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyi çok iyi seviyededir. Genel olarak kümenin likiditesinin çok yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılık rasyoları Societe Generale için normal, diğer bankalar için kötü seviyelerdedir. Kümenin karlılığı düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı JP Morgan için kötü, diğer bankalar için normal seviyelerdedir. Net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirlerine oranı WestLB için iyi, diğerleri için kötü seviyelerde olmuştur. Faiz dışı gelirlerin aktifleri karşılama oranı WestLB için kötü seviyede oluşurken, JP Morgan ve Societe Generale için iyi seviyede olmuştur. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranının yüksekliği de dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücünün düşük olduğu söylenebilir.

KÜME 8

Sekizinci küme büyük ölçekli ve kamu sermayeli Ziraat Bankası ve Halk Bankası'ndan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 26.99'una karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart oranın üzerinde ve çok iyi seviyede gerçekleşmiştir. Özkaynaklarının aktiflerini iyi seviyede karşılaması da dikkate alınarak kümenin sermaye yeterliliğinin çok iyi olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankalar, menkul kıymetler portföyü ağırlıklı olmak üzere krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahiptir. Kredi kullandırmaları düşük olan bankaların karşılık sonrası takipteki kredi tutarları da düşük seviyededir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 13.05'ine karşılık gelmektedir.

TL ağırlıklı bir aktif yapısı sergileyen bankaların yabancı para cinsinden aktiflerinin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının yüksek seviyede olduğu ve düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyi Ziraat Bankası için iyi seviyede gerçekleşirken, Halk Bankası'nın ilgili oranları çok kötü seviyede oluşmuştur. Küme için genel bir likidite performansı belirlenememiştir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Bankaların aktif ve özkaynak karlılık rasyoları iyi seviyelerdedir. Kümenin karlılığı yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak menkul kıymetler, krediler, bankalara yapılan plasmanlardan elde edilen faiz gelirleri, ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Net faiz gelirlerinin, aktifleri iyi seviyede karşıladığı ve toplam faaliyet gelirleri içerisinde iyi seviyede pay aldığı görülmektedir. Faiz dışı gelirlerin toplam aktifleri karşılama oranları kötü seviyelerdedir. Faiz dışı giderlerin faaliyet gelirlerine oranının ve kredi karşılıklarının düşük seviyelerde olması da dikkate alındığında kümenin gelir yaratma gücünün yüksek seviyede olduğu söylenebilir.

KÜME 9

Dokuzuncu küme küçük ölçekli ve yabancı sermayeli BNP Ak Dresdner ve Habibbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.12'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyoları standart oranın üzerinde ve çok iyi seviyede olan bankaların özkaynaklarının aktifleri karşılama oranları çok iyi seviyede gerçekleşmiştir. Genel olarak bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Kümede yer alan bankalar menkul kıymetler ağırlıklı olmak üzere krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısı sergilemektedir. Bankaların kredi kullandırım oranlarının düşük olduğu görülmekte olup, Habibbank'ın takipteki krediler oranı çok yüksek seviyededir. Kümenin kredi kullandırmaları toplam sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.03'üne karşılık gelmektedir.

BNP Ak Dresdner TL ağırlıklı bir bilanço yapısına sahipken, Habibbank'ın bilançosunun yabancı para ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde, yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının iyi düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyi iyi seviyededir. Genel olarak kümenin likiditesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif karlılığı iki banka için de iyi seviyede olurken, özkaynak karlılığı BNP Ak Dresdner için çok iyi, Habibbank için kötü seviyededir. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı ve faaliyet gelirleri içindeki paylarının iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı gelirlerin aktifleri karşılama oranı BNP için düşük, Habibbank için yüksek seviyelerdedir. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranı iki banka için de iyi seviyelerde

oluşmuştur. Kredi karşılıklarının düşük seviyelerde olması da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücünün yüksek olduğu söylenebilir.

KÜME 10

Onuncu küme küçük ölçekli olan ve TMSF tarafından yönetilen Adabank'tan oluşmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.02'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyosu standart oranın çok üzerinde ve yüksek seviyede olan Banka'nın özkaynaklarının aktiflerini karşılama oranı da çok iyi seviyededir. Banka'nın sermaye yeterliliğinin çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Banka'nın getirili aktifleri bankalara yapılan plasmanlar başta olmak üzere menkul kıymetlerden ve kredilerden oluşmaktadır. Kredi kullandırım oranı düşük olan Banka'nın kredilerinin tamamı takiptedir. Banka'nın kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.01'ine karşılık gelmektedir.

TL ağırlıklı bilanço yapısına sahip olan Banka'nın bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde, yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının iyi düzeyde gerçekleştiği ve Banka'nın düşük seviyede kur riski taşıdığı görülmektedir.

Banka'nın aktif kalitesinin çok kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payının normal seviyede olması ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin üzerinde olması dikkate alındığında, likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: Banka dönemi zararlar kapatmıştır.

Gelir Gider Yapısı: Banka'nın faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamakta olup, net faiz gelirlerinin aktiflerine ve toplam faaliyet gelirlerine oranı iyi seviyededir. Faiz dışı

gelirlerin aktiflere oranının düşük olması ve faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerini aşıyor olması da dikkate alınarak, Banka'nın gelir yaratma gücünün olmadığı söylenebilir.

Tablo 33

Küme Performanslarının Değerlendirilmesi (2004)

KÜME	SERMAYE YETERLİLİĞİ	AKTİF KALİTESİ	LİKİDİTE	KARLILIK	GELİR YARATMA GÜCÜ	GENEL PERFORMANS
KÜME 1	İYİ	İYİ	NORMAL	NORMAL	NORMAL	İYİ
KÜME 2	İYİ	İYİ	YÜKSEK	NORMAL	NORMAL	İYİ
KÜME 3	ÇOK İYİ	NORMAL	YÜKSEK	BELİRLENEMEMİŞTİR	DÜŞÜK	İYİ
KÜME 4	İYİ	İYİ	YÜKSEK	BELİRLENEMEMİŞTİR	DÜŞÜK	İYİ
KÜME 5	ÇOK İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	ÇOK YÜKSEK	YÜKSEK	İYİ
KÜME 6	ÇOK İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	ÇOK YÜKSEK	YÜKSEK	İYİ
KÜME 7	ÇOK İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	DÜŞÜK	DÜŞÜK	İYİ
KÜME 8	ÇOK İYİ	KÖTÜ	BELİRLENEMEMİŞTİR	YÜKSEK	YÜKSEK	İYİ
KÜME 9	ÇOK İYİ	KÖTÜ	YÜKSEK	BELİRLENEMEMİŞTİR	YÜKSEK	İYİ
KÜME 10	ÇOK İYİ	ÇOK KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	ÇOK DÜŞÜK	YOKTUR	NORMAL

4.3.5. 2005 Yılı Uygulaması

4.3.5.1. 2005 Yılında Ekonominin Genel Görünümü ve Bankacılık Sistemi

Temel makro büyüklükler dikkate alındığında Türkiye ekonomisi 2005 yılında da olumlu bir performans sergilemiştir. Temel ekonomik göstergelerin gelişimi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 34

Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(2005)

	2002	2003	2004	2005
Sabit fiyatlarla büyüme(%)	7,8	5,9	9,9	7,6
GSMH				
Trilyon TL	179,9	356.681	428.932	486
Milyar dolar	148.2	239	300	361
Enflasyon(%)	45	25	11	8
Kişi başına gelir (dolar)	2.584	3.383	4.172	5.008

Kaynak: TBB, Bankalarımız 2005 Kitabı, http://www.tbb.org.tr/Istatistiki_Raporlar (12 Ekim 2007).

Banka sayısında 2004 yılında başlayan azalma 2005 yılında da devam etmiştir. Bankacılık sektörüne dönük yabancı sermaye ilgisi 2005'te somut anlaşmalara dönüşmüştür. Türk Ekonomi Bankası hisselerinin %50'si BNP Paribas, Türk Dış Ticaret Bankası hisselerinin %89'u Fortis Bank, Garanti Bankası hisselerinin %26'sı GE Capital Corporation finans şirketi tarafından satın alınmıştır.

Sektörde faaliyet gösteren 47 bankanın 34'ü mevduat ve 13'ü kalkınma ve yatırım bankasıdır. 2005'te toplam şube sayısı 6 247'ye yükselmiştir.

Aralık 2005 itibariyle bankacılık sisteminin toplam aktifleri 2004 yılına göre %30 artarak 397 milyar YTL'ye(296 milyar dolar) yükselmiştir. 2004 yılında %71 olarak gerçekleşen toplam aktiflerin milli gelire oranı 2005'te %82 olmuştur.

2005 yılı itibariyle sektördeki ilk beş bankanın sektör aktif payı %63, mevduat payı %66, kredi payı %56 olmuştur. İlk on bankanın ise sektör aktif payı %85, mevduat payı %89, kredi payı %80 olmuştur.

YTL talebindeki artış 2005 yılında da sürmüştür. Toplam aktifler içinde YTL'nin payı 5 puan artmış ve yüzde 39'a yükselmiştir. Yurtdışı şubelerden kullanılan krediler dahil, kredi/mevduat oranı ise 10 puan artışla yüzde 62'ye ulaşmıştır. Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı 2 puan artışla yüzde 16'ya yükselirken menkul değerler cüzdanının payı 4 puan artışla yüzde 36'ya düşmüştür.

Toplam mevduat yüzde 28 oranında artmış, ancak pasif içindeki payı değişmemiştir. Yaklaşık 254 milyar YTL'ye ulaşan toplam mevduatın yüzde 63'ünü YTL mevduat, yüzde 37'sini YP mevduat oluşturmuştur.

Toplam kaynakların yüzde 17'sini oluşturan mevduat dışı kaynaklar 2005 yılında yüzde 48 oranında artarak 66,9 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Mevduat dışı kaynakların yüzde 61'i yabancı bankalara olan borçlardır.

Toplam özkaynaklar yüzde 8 oranında artarak 53,7 milyar YTL'ye(40 milyar dolar) yükselmiştir. Özkaynakların toplam aktiflere oranı yüzde 15'den yüzde 13,5'e gerilemiştir. Net dönem karının düştüğü bir ortamda özkaynaklardaki büyümeye en önemli katkı yedek akçeler ve ödenmiş sermayedeki artıştan gelmiştir.

Bankacılık sisteminin net faiz geliri yüzde 3 oranında artmıştır. Faizler genel seviyesindeki gerileme sonucu, menkul değerlerden alınan faizler azalırken, artan kredi hacmi kredilerden elde edilen faiz gelirlerinin kara katkısını artırmıştır. Net faiz dışı giderler de personel ve şube sayısındaki artışa paralel olarak artmıştır.

2005 yılında garanti ve kefaletler yüzde 16, türev finansal araçlar yüzde 69 oranında artarken taahhütler kalemi yüzde 20 oranında gerilemiştir.

4.3.5.2. 2005 Yılında Oluşan Kümeler

Bu bölümde 2005 yılı verilerinin SPSS programı ile analiz edilmesi sonucunda oluşan kümelerin (Bkz. EK 23) finansal karakteristikleri tanımlanmaya çalışılmıştır.

EK 23'te yer alan 2005 yılına ait dendrogram esas alınarak oluşturulan kümeler Tablo 35'te, kümelerin finansal performans değerlendirmeleri Tablo 36'da gösterilmiştir.

Tablo 35

2005 Yılında Oluşan Kümeler

KÜME	BANKA SAYISI	BANKA ADI
KÜME 1	4	İş Bankası, Vakıfbank, Akbank, Şekerbank
KÜME 2	3	Citibank, Fortisbank, HSBC
KÜME 3	3	ABN AMRO Bank, Tekfenbank, Turkish Bank
KÜME 4	2	Ziraat Bankası, Halk Bankası
KÜME 5	9	Alternatifbank, Anadolubank, Denizbank, Finansbank, MNG Bank, Oyakbank, Tekstilbank, TEB, Garanti Bankası
KÜME 6	2	Koçbank, Bank Europa
KÜME 7	3	ArapTürk Bankası, Banca di Roma, Bank Mellat
KÜME 8	1	Habib Bank
KÜME 9	1	Yapı ve Kredi Bankası
KÜME 10	3	JPMorgan Chase Bank, Soci�t� G�n�rale, WestLB
KÜME 11	2	Birleşik Fon Bankası, Deutschebank
KÜME 12	1	Adabank

KÜME 1

Birinci küme kamusal sermayeli Vakıfbank ile özel sermayeli İş Bankası, Akbank ve Şekerbank'tan oluşmaktadır. Ölçek itibariyle bakıldığında Akbank, İş Bankası ve Vakıfbank büyük, Şekerbank ise küçük ölçeklidir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 38.19'una karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Kümede yer alan bütün bankaların sermaye yeterlilik rasyolarının standart oranın üzerinde ve yüksek değerler aldıkları görülmektedir. Bankalar için özkaynakların aktifleri karşılama oranı iyi seviyede gerçekleşmiştir. Kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler potföyü ve krediler ağırlıklı bir getirili aktif kompozisyonuna sahip oldukları görülmektedir. Bankaların kredi kullandırmaları iyi seviyede olurken karşılık sonrası takipteki krediler oranı da bütün bankalar için oldukça düşük seviyelerde oluşmuştur. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 36.53'üne karşılık gelmektedir.

TL ağırlıklı bir aktif ve pasif yapısı sergileyen bankaların yabancı para aktifleri yabancı para cinsinden pasiflerini iyi seviyede karşılamaktadır.

Kümenin genel olarak aktif kalitesi iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Kümedeki bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki paylarının çok yüksek olması ve Şekerbank dışında kalan bankaların likit aktiflerinin kısa süreli yükümlülükleri karşılama seviyelerinin çok iyi olması dikkate alındığında kümenin likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılıkları bütün bankalar için normal seviyelerde oluşmuştur. Genel olarak kümenin karlılığı normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak krediler, bankalara yapılan plasmanlar ile menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri, ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Bankaların net faiz gelirlerinin aktiflere ve toplam faaliyet gelirlerine oranı normal seviyede gerçekleşmiştir. Faiz dışı gelirlerin toplam aktifleri karşılama oranının Vakıfbank için kötü diğer bankalarda ise iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı giderlerin faaliyet gelirlerine oranının ve kredi karşılıklarının Şekerbank için düşük diğer bankalar için normal seviyelerde olması da dikkate alındığında kümenin gelir yaratma gücü normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 2

İkinci küme yabancı sermayeli ve küçük ölçekli olan Citibank, Fortisbank ve HSBC bankalarından oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamaları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 4.33'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Bankaların özkaynaklarının aktifleri karşılama oranlarının çok iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye yeterliliğinin normal seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların krediler başta olmak üzere menkul kıymetler cüzdanı ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif kompozisyonuna sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırmaları çok iyi seviyelerde olan bankaların karşılık sonrası takipteki kredileri düşük düzeylerde gerçekleşmiştir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 6.35'ine karşılık gelmektedir.

Yabancı para ağırlıklı aktif yapısına sahip Citibank dışındaki bankaların aktiflerinin TL ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri

karşılama oranlarının ortalamasının üzerinde ve çok iyi düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi çok iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payı iyi seviyelerde olurken likit aktiflerle kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyi HSBC ve Fortisbank için düşük, Citibank için yüksektir. Kümenin geneli dikkate alındığında, likiditenin normal olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılık rasyoları yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin karlılığı yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranının bütün bankalar için iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirleri içerisindeki payı Citibank için düşük seviyede olurken diğer bankaların ilgili oranı iyi seviyede gerçekleşmiştir. Faiz dışı gelirlerin aktifleri karşılama oranının ve kredi karşılıklarının bütün bankalar için iyi seviyede olması da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 3

Üçüncü küme tamamı küçük ölçekli olan yabancı sermayeli ABN Amro ile özel sermayeli Tekfenbank ve Turkishbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.52'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve çok iyi seviyede gerçekleşmiştir. Bankaların özkaynakları ile aktiflerini karşılama oranlarının sektör ortalamalarının üstünde ve iyi seviyelerde olduğu

görülmektedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye yeterliliğinin çok iyi seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların getirili aktiflerinin ağırlıklı olarak menkul kıymetler cüzdanı, krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluştuğu görülmektedir. Kredi kullandırım oranı iyi seviyede olan Tekfenbank dışında kalan bankaların kredi kullandırmaları düşük seviyelerde kalmıştır. Takipteki krediler oranı bütün bankalar için düşük seviyededir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.32'sine karşılık gelmektedir.

TL ağırlıklı bilanço yapısına sahip olan bankaların yabancı para cinsinden aktiflerinin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının çok iyi düzeyde gerçekleştiği ve kümede yer alan bankaların düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifleri ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama oranları iyi seviyelerde oluşmuştur. Kümenin geneli dikkate alındığında, likiditenin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılık rasyoları ABN Amro için iyi seviyede olurken, Tekfenbank ve Turkishbank'ın ilgili oranlarının kötü seviyelerde olduğu görülmektedir. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir

Gelir Gider Yapısı: Bankaların net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı ve faiz gelirlerinin faaliyet gelirleri içindeki paylarının düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı gelirlerin toplam faaliyet gelirleri içerisindeki payı düşük seviyede kalmıştır. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranının yüksekliği ve kredi

karşılıklarının düşüklüğü de dikkate alındığında genel olarak kümenin gelir yaratma gücünün düşük olduğu söylenebilir.

KÜME 4

Dördüncü küme büyük ölçekli iki kamu bankasından oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 23.20'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart oranın üzerinde ve çok iyi seviyede gerçekleşmiştir. Özkaynakların aktifleri iyi seviyede karşılaması da dikkate alınarak kümenin sermaye yeterliliğinin çok iyi olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankalar menkul kıymetler portföyü ağırlıklı olmak üzere krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahiptirler. Kredi kullandırım seviyeleri düşük olan bankaların karşılık sonrası takipteki krediler oranlarının da düşük olduğu görülmektedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 12.83'üne karşılık gelmektedir.

Bankaların TL ağırlıklı bir aktif yapısı sergiledikleri ve yabancı para cinsinden aktiflerinin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının yüksek seviyelerde olması sonucunda düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyi Ziraat Bankası için iyi seviyede gerçekleşirken Halk Bankası'nın ilgili oranları normal seviyede oluşmuştur. Kümenin likiditesinin normal olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılık rasyoları tüm bankalarda iyi seviyelerdedir. Kümenin karlılığı yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak menkul kıymetler, krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan elde edilen faiz gelirleri, ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı ve toplam faaliyet gelirleri içerisindeki payı iyi seviyededir. Faiz dışı gelirlerin toplam aktifleri karşılama oranının Ziraat Bankası için kötü, Halk Bankası içinse iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı giderlerin faaliyet gelirlerine oranının ve kredi karşılıklarının iki banka için de düşük seviyelerde olması dikkate alındığında kümenin gelir yaratma gücü yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 5

Beşinci küme özel sermayeli Alternatifbank, Anadolubank, Denizbank, Finansbank, MNG Bank, Oyakbank, Tekstilbank, TEB ve Garanti Bankası'ndan oluşmaktadır. Ölçek itibariyle bakıldığında büyük ölçekli Garanti Bankası ile orta ölçekli Denizbank, Oyakbank, Finansbank ve TEB dışındaki bankaların küçük ölçekli oldukları görülmektedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 20.54'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Bankaların özkaynakları ile aktiflerini karşılama oranlarının sektör ortalamalarının üstünde ve iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye yeterliliğinin normal seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların getirili aktiflerinin ağırlıklı olarak krediler, menkul kıymetler cüzdanı ve bankalara yapılan plasmanlardan oluştuğu görülmektedir. Kredi kullandırmaları iyi seviyelerde olan bankaların takipteki kredi oranlarının düşük olduğu görülmektedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 27.35'ine karşılık gelmektedir.

Bankaların TL ağırlıklı aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranları Alternatifbank dışında kalan bankalar için iyi düzeyde gerçekleşmiştir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi çok iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktiflere oranı Alternatifbank dışında kalan bankalarda iyi seviyelerde olurken, kısa vadeli yükümlülükleri karşılama oranı bütün bankalar için kötü seviyelerde oluşmuştur. Kümenin geneli dikkate alındığında, likiditenin düşük olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi karla kapatmıştır. Bankaların aktif ve özkaynak karlılık rasyoları normal seviyelerdedir. Kümenin karlılığı normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların, net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı ve faaliyet gelirleri içindeki payının normal seviyelerde olduğu görülmektedir. Faiz dışı gelirlerin toplam faaliyet gelirleri içerisindeki payı normal seviyelerde olurken kredi karşılıkları oranı düşük seviyelerde kalmıştır. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranı bütün bankalar için yüksek seviyelerdedir. Genel olarak kümenin gelir yaratma gücü normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 6

Altıncı kümede yabancı sermayeli ve küçük ölçekli Bank Europa ile özel sermayeli ve orta ölçekli Koçbank bulunmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 3.88'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyoları standart oranın üzerinde ve normal seviyelerde olan bankaların özkaynaklarının aktiflerini karşılama oranları da iyi

seviyededir. Genel olarak bankaların sermaye yeterliliğinin normal seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların getirili aktifleri ağırlıklı olarak krediler, menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşmaktadır. Kredi kullandırımı iki banka için de çok iyi seviyelerde olurken, karşılık sonrası takipteki kredilerin toplam kredilere oranı da oldukça düşük seviyelerde değerler almıştır. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 4.91'ine karşılık gelmektedir.

Türk lirası ağırlıklı aktif yapısına sahip olan bankaların bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri yüksek düzeyde karşıladığı görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi çok iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifleri ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin altında olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi düşüktür.

Karlılık: Koçbank dönemi karla kapatırken Bank Europa zarar etmiştir. Aktif ve özkaynak karlılık rasyoları Koçbank için normal, Bank Europa içinse düşük değerler almıştır. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Gelir Gider Yapısı: Koçbank için gelir-gider rasyoları normal seviyelerde oluşurken Bank Europa'nın net faiz gelirlerinin aktiflerine ve toplam faaliyet gelirlerine oranı çok kötü seviyededir. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranının da yüksek seviyede olması sonucunda banka dönemi zararlar kapatmıştır. Küme için genel bir gelir yaratma gücü performansı belirlenememiştir.

KÜME 7

Yedinci küme küçük ölçekli ve yabancı sermayeli ArapTürk Bankası, Banca di Roma ve Bank Mellat'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.15'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyoları standart oranın üzerinde ve çok iyi seviyede olan bankaların özkaynaklarının aktifleri karşılama oranları da çok iyi seviyede gerçekleşmiştir. Genel olarak bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Menkul kıymetler portföyü ağırlıklı bir getirili aktif yapısına sahip ArapTürk Bankası dışındaki iki bankanın getirili aktifleri krediler ağırlıklı olmak üzere menkul kıymetler cüzdanı ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşmaktadır. Düşük seviyede kredi kullandıran ArapTürk Bankası dışındaki bankaların kredi kullandırma oranları çok iyi seviyelerdedir. Karşılık sonrası takipteki krediler oranı bütün bankalar için düşük seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.14'üne karşılık gelmektedir.

Bankalar, yabancı para ağırlıklı bilanço yapısına sahiptirler. Bilanço yapıları incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının iyi düzeyde gerçekleştiği görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi çok iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bütün bankalar için likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyi iyi seviyededir. Genel olarak kümenin likiditesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif karlılığı üç banka için de iyi seviyelerde olurken özkaynak karlılığının Banka Mellat için iyi diğer iki banka için kötü

seviyelerde olduğu görülmektedir. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Gelir Gider Yapısı: Net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı ArapTürk Bankası ve Banca di Roma için normal seviyede olmasına karşın Bank Mellat'ın ilgili oranının kötü seviyede olduğu görülmektedir. Net faiz gelirin toplam faaliyet gelirleri içindeki payı ise ArapTürk Bankası için normal; diğer iki banka için kötü seviyede gerçekleşmiştir. Faiz dışı giderler üç banka için de yüksek seviyededir. Genel olarak kümenin gelir yaratma gücü düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 8

Sekizinci kümede küçük ölçekli bir yabancı sermaye bankası olan Habibbank bulunmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.01'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyosu standart oranın üzerinde ve yüksek seviyede olan Banka'nın özkaynaklarının aktiflerini karşılama oranı da çok iyi seviyededir. Banka'nın sermaye yeterliliğinin çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Banka'nın getirili aktifleri bankalara yapılan plasmanlar başta olmak üzere menkul kıymetlerden ve kredilerden oluşmaktadır. Banka'nın kredi kullandırımı düşük olurken, karşılık sonrası takipteki kredi oranı yüksek seviyelerdedir.

Yabancı para ağırlıklı bilanço yapısına sahip olduğu görülen Banka'nın aktif yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının iyi düzeyde gerçekleştiği görülmektedir.

Banka'nın aktif kalitesi kötü seviyededir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payının normal seviyede olması ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin üzerinde olması dikkate alındığında, Banka'nın likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: Banka dönemi zararlar kapatmıştır.

Gelir Gider Yapısı: Banka'nın faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamakta olup, net faiz gelirlerinin aktiflerine ve toplam faaliyet gelirlerine oranı iyi seviyededir. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerini aşması ve kredi karşılık oranının yüksekliği de dikkate alındığında Banka'nın gelir yaratma gücünün olmadığı söylenebilir.

KÜME 9

Dokuzuncu kümede büyük ölçekli bir özel sermaye bankası olan Yapı ve Kredi Bankası bulunmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 6.01'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyosu standart oranın altında ve kötü seviyede olan Banka'nın özkaynaklarının aktiflerini karşılama oranı normal seviyededir. Banka'nın sermaye rasyolarının kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Banka'nın getirili aktifleri krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşmaktadır. Kredi kullandırım seviyesi çok iyi olan Banka'nın takipteki kredi oranı da düşüktür. Kredi kullandırmaları toplam sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 7.39'una karşılık gelmektedir.

TL ağırlıklı bilanço yapısına sahip olduğu görülen Banka'nın bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının iyi düzeyde gerçekleştiği görülmektedir.

Banka'nın aktif kalitesi kötü seviyededir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payının normal seviyede olmasına karşın kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin altında olması dikkate alındığında, likiditesi düşüktür.

Karlılık: Banka dönemi zararlar kapatmıştır.

Gelir Gider Yapısı: Banka'nın faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamakta olup, net faiz gelirlerinin aktiflerine ve toplam faaliyet gelirlerine oranı normal seviyededir. Yüksek seviyedeki kredi karşılıkları ve diğer faaliyet giderlerinin etkisiyle faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerini aşması da dikkate alındığında Banka'nın gelir yaratma gücünün olmadığı söylenebilir.

KÜME 10

Onuncu küme yabancı sermayeli ve küçük ölçekli olan JP Morgan Chase, Societe Generale ve WestLB bankalarından oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.28'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve çok iyi seviyelerdedir. Özkaynakların aktifleri karşılama oranları da çok iyi seviyelerdedir. Kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler cüzdanı başta olmak üzere bankalara yapılan plasmanlar ve kredilerden oluşan bir getirili aktif kompozisyonuna sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandıranları çok kötü seviyelerde olan bankaların krediler toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.03'üne karşılık gelmektedir. Karşılık sonrası takipteki krediler oranı bütün bankalar için düşük seviyelerde gerçekleşmiştir.

Bankaların TL ağırlıklı aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin

yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının WestLB için normal diğer iki banka için yüksek olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama oranı çok iyi seviyelerde oluşmuştur. Kümenin likiditesinin çok yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Bankaların aktif ve özkaynak karlılık rasyoları normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümenin karlılığı normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Net faiz gelirlerinin aktifleri karşılama oranı Societe Generale için kötü seviyede olurken JP Morgan ve West LB için iyi seviyededir. Net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirleri içerisindeki payı sadece WestLB için iyi seviyede olurken diğer bankaların ilgili oranları kötü seviyelerde gerçekleşmiştir. Faiz dışı giderlerin JP Morgan için normal diğer bankalar için yüksek seviyelerde olduğu görülmektedir. Bankaların dönemi karla kapatmaları da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücünün normal olduğu söylenebilir.

KÜME 11

Onbirinci kümede ikisi de küçük ölçekli olan yabancı sermayeli Deutschebank ile TMSF bünyesinde bulunan Birleşik Fon Bankası bulunmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.54'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyoları standart oranın üzerinde ve çok iyi seviyede olan bankaların özkaynaklarının aktiflerini karşılama oranları da çok iyi seviyededir. Bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların getirili aktifleri ağırlıklı olarak menkul kıymetler, krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşmaktadır. Kredi kullandırmaları kötü seviyede olan bankalardan Deutschebank'ın takipte kredisi bulunmazken Birleşik Fon Bankası'nın takipteki kredi oranı oldukça yüksektir. Kümenin kredi kullandırmaları toplam sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.05'ine karşılık gelmektedir.

Tümü Türk lirası ağırlıklı bilanço yapısına sahip olan bankaların aktif yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri iyi düzeyde karşıladığı görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifleri ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin çok üzerinde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatırken iyi seviyelerde aktif ve özkaynak karlılık oranları elde etmişlerdir. Kümenin karlılığı yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Net faiz gelirlerinin aktiflere oranı Bileşik Fon Bankası için iyi; Deutschebank için kötü seviyede oluşurken net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirlerine oranı iki banka içinde çok kötü seviyelerdedir. Faiz dışı gelirlerin aktiflere oranı, sermaye piyasası karlarının yüksek olması etkisiyle iyi seviyede oluşmuştur. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerine oranında düşük seviyede olması sonucunda bankalar dönemi karla kapatabilmiştir. Kümenin gelir yaratma gücünün yüksek olduğu söylenebilir.

KÜME 12

Onikinci küme küçük ölçekli olan ve TMSF tarafından yönetilen Adabank'tan oluşmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.01'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyosu standart oranın üzerinde ve yüksek seviyede olan Banka'nın özkaynaklarının aktiflerini karşılama oranı da çok iyi seviyededir. Banka'nın sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Banka'nın getirili aktifleri ağırlıklı olarak bankalara yapılan plasmanlar ve menkul kıymetlerden oluşmaktadır. Kredi kullandırımı bulunmayan Banka'nın takipte olan kredilerinin tamamı için karşılık ayrılmıştır. İştirakler ve bağlı ortaklıklar ağırlıklı kalemlerden oluşan duran varlıkların aktif içerisinde yüksek bir paya sahip olduğu görülmektedir.

TL ağırlıklı bir bilançoya sahip olan Banka'nın düşük miktardaki yabancı para cinsinden aktiflerinin yabancı para cinsinden pasiflerini karşılama oranının iyi düzeyde olması sonucunda düşük seviyede kur riski taşıdığı görülmektedir.

Banka'nın aktif kalitesinin kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payının ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin çok üzerinde olması dikkate alındığında, likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: Banka dönemi zararlar kapatmıştır.

Gelir Gider Yapısı: Banka'nın faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamakta olup, net faiz gelirlerinin aktiflerine ve toplam faaliyet gelirlerine oranı iyi seviyededir. Faiz dışı gelirlerin aktiflere oranı normal seviyededir. Faiz dışı giderlerin toplam faaliyet gelirlerini aşması ve kredi karşılıklarının yüksekliği dikkate alındığında Banka'nın gelir yaratma gücünün olmadığı söylenebilir.

Tablo 36**Küme Performanslarının Değerlendirilmesi (2005)**

KÜME	SERMAYE YETERLİLİĞİ	AKTİF KALİTESİ	LİKİDİTE	KARLILIK	GELİR YARATMA GÜCÜ	GENEL PERFORMANS
KÜME 1	İYİ	İYİ	ÇOK YÜKSEK	NORMAL	NORMAL	İYİ
KÜME 2	NORMAL	ÇOK İYİ	NORMAL	YÜKSEK	YÜKSEK	İYİ
KÜME 3	ÇOK İYİ	KÖTÜ	YÜKSEK	BELİRLENEMEMİŞTİR	DÜŞÜK	İYİ
KÜME 4	ÇOK İYİ	KÖTÜ	NORMAL	YÜKSEK	YÜKSEK	İYİ
KÜME 5	NORMAL	ÇOK İYİ	DÜŞÜK	NORMAL	NORMAL	İYİ
KÜME 6	NORMAL	ÇOK İYİ	DÜŞÜK	BELİRLENEMEMİŞTİR	BELİRLENEMEMİŞTİR	NORMAL
KÜME 7	ÇOK İYİ	ÇOK İYİ	YÜKSEK	BELİRLENEMEMİŞTİR	DÜŞÜK	ÇOK İYİ
KÜME 8	ÇOK İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	ÇOK DÜŞÜK	YOKTUR	İYİ
KÜME 9	KÖTÜ	KÖTÜ	DÜŞÜK	ÇOK DÜŞÜK	YOKTUR	KÖTÜ
KÜME 10	ÇOK İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	NORMAL	NORMAL	İYİ
KÜME 11	ÇOK İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	YÜKSEK	YÜKSEK	İYİ
KÜME 12	ÇOK İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	ÇOK DÜŞÜK	YOKTUR	İYİ

4.3.6. 2006 Yılı Uygulaması

4.3.6.1. Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler(2006)

2006 yılında ekonomideki istikrar ortamı sürmüştür. Temel ekonomik göstergelerin gelişimi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 37

Seçilmiş Ekonomik Göstergeler(2006)

	2003	2004	2005	2006
Sabit fiyatlarla büyüme(%)	5,9	9,9	7,6	6,0
GSMH				
Trilyon TL	356.681	428.932	486	576
Milyar dolar	239	300	361	400
Enflasyon(%)	25	11	8	10
Kişi başına gelir (dolar)	3.383	4.172	5.008	5.482

Kaynak: TBB, Bankalarımız 2006 Kitabı, http://www.tbb.org.tr/Istatistiki_Raporlar (12 Ekim 2007).

Finansbank hisselerinin yüzde 46'sı National Bank of Greece tarafından satın alınmıştır. Koçbank'ın Yapı Kredi Bankası'na devredilmesi sonucunda sektördeki banka sayısı 1 azalarak 46 olmuştur. Sektörde faaliyet gösteren 46 bankanın 33'ü mevduat ve 13'ü kalkınma ve yatırım bankasıdır. 2006'da toplam şube sayısı 6 849'a yükselmiştir.

Aralık 2006 itibariyle bankacılık sisteminin toplam aktifleri 2005 yılına göre %22 artarak 486 milyar YTL'ye(346 milyar dolar) yükselmiştir. 2005 yılında %82 olarak gerçekleşen toplam aktiflerin milli gelire oranı 2006'da %85 olmuştur.

2006 itibariyle sektördeki ilk beş bankanın sektör içindeki aktif payı %63, mevduat payı %64 ve kredi payı %58 olmuştur. İlk on bankanın ise sektör aktif payı %86, mevduat payı %90 ve kredi payı %83 olmuştur.

İç talepteki canlılığa bağlı olarak kurumsal ve bireysel kredilerdeki artış aktiflerdeki büyümeyi desteklemiştir. Likit aktifler ve kredilerin toplam aktifler içindeki payı bir önceki yıla göre artarak sırasıyla yüzde 16 ve 43 seviyelerinde gerçekleşirken

menkul kıymetler cüzdanı bir önceki yıla göre gerilemiş ve toplam aktif içerisinde yüzde 33'lük bir pay elde etmiştir.

Toplam mevduat yüzde 22 oranında artmış, ancak pasif içindeki payı değişmemiştir. Yaklaşık 296 milyar YTL'ye ulaşan toplam mevduatın yüzde 61'ini YTL mevduat, yüzde 39'unu YP mevduat oluşturmuştur. Toplam kaynakların yüzde 21'ini oluşturan mevduat dışı kaynaklar 2006 yılında yüzde 30 oranında artarak 101 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Mevduat dışı kaynakların yüzde 70'i yabancı bankalara olan borçlardır.

Toplam özkaynaklar yüzde 17 oranında artarak 58 milyar YTL'ye (41,3 milyar dolar) yükselmiştir. Özkaynakların toplam aktiflere oranı yüzde 13,5'den yüzde 19,25'e yükselmiştir. Sektörün net karı yüzde 94 artarak 11.090 milyon YTL olmuştur. Net kardaki hızlı artış aktif ve özkaynak karlılığı rasyolarını da olumlu etkilemiştir. Özkaynak karlılığı ilk kez devlet iç borçlanma senetlerinin yıllık ortalama faizinin üzerine çıkmıştır.

Bankacılık sisteminin net faiz geliri yüzde 12 oranında artmıştır. Faiz gelirleri yüzde 29 faiz giderleri ise yüzde 41 oranında büyümüştür. Faiz dışı gelirler, iştirak satışlarından sağlanan gelirler ücret ve komisyon gelirleri ile özel karşılık ayrılan kredilerden yapılan tahsilatlar sonucu kar hacmindeki artışı desteklemiştir.

2006 yılında, bir önceki yıla göre, garanti ve kefaletler yüzde 19, türev finansal araçlar yüzde 61 oranında artarken taahhütler kalemi yüzde 40 oranında artmıştır.

4.3.6.2. 2006 Yılında Oluşan Kümeler

Bu bölümde 2006 yılı verilerinin SPSS programı ile analiz edilmesi sonucunda oluşan kümelerin(Bkz. EK 26) finansal karakteristikleri tanımlanmaya çalışılmıştır.

EK 26'da yer alan 2006 yılına ait dendrogram esas alınarak oluşturulan kümeler Tablo 38'de, kümelerin finansal performans değerlendirmeleri Tablo 39'da gösterilmiştir.

Tablo 38

2006 Yılında Oluşan Kümeler

KÜME	BANKA SAYISI	BANKA ADI
KÜME 1	4	Akbank, Garanti Bankası, İş Bankası, Vakıfbank
KÜME 2	1	Yapı ve Kredi Bankası
KÜME 3	2	Ziraat Bankası, Halk Bankası
KÜME 4	3	ABN Amro, Citibank, Turkishbank
KÜME 5	12	Alternatifbank, Anadolubank, Denizbank, Finansbank, Fortisbank, HSBC, Oyakbank, Şekerbank, Tekfenbank, Tekstilbank, TEB, Turkland Bank
KÜME 6	1	Millennium Bank(Eski Bank Europa Bankası)
KÜME 7	3	ArapTürk Bankası, Banca di Roma, Bank Mellat
KÜME 8	1	Habib Bank
KÜME 9	2	Adabank, JPMorgan Chase Bank
KÜME 10	3	Deutschebank, Société Générale, WestLB AG
KÜME 11	1	Birleşik Fon Bankası

KÜME 1

Birinci küme tümü büyük ölçekli olan özel sermayeli Akbank, Garanti Bankası, İş Bankası ile kamusal sermayeli Vakıfbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 45.33'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyolarının standart oranın üzerinde ve iyi seviyelerde değerler aldıkları görülmektedir. Bankaların özkaynaklar ile aktifleri karşılama oranları da iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyelerde olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların ağırlıklı olarak krediler, menkul kıymetler portföyü ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif kompozisyonuna sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırım oranları çok iyi düzeyde olurken, takipteki krediler oranı bütün bankalar için ihmal edilebilecek kadar düşük seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 47.49'una karşılık gelmektedir.

Tümü TL ağırlıklı bilanço yapısına sahip olan bankaların, yabancı para aktifleri ile yabancı para cinsinden pasiflerini iyi seviyede karşıladıkları görülmektedir.

Kümenin aktif kalitesi çok iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Kümedeki bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının yüksekliği ve Garanti Bankası dışında kalan bankaların likit aktiflerinin kısa süreli yükümlülükleri karşılama seviyelerinin çok iyi olması dikkate alındığında kümenin likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: Bütün bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılıkları bütün bankalar için yüksek seviyelerde oluşmuştur. Kümenin karlılığı çok yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak krediler ve bankalara yapılan plasmanlar ile menkul kıymetlerden elde edilen faiz gelirleri, ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Bankaların özel karşılıklar sonrası net faiz gelirlerinin aktiflere ve toplam faaliyet gelirlerine oranı iyi seviyede gerçekleşmiştir. Faiz dışı gelirlerin toplam aktifleri karşılama oranının Vakıfbank için düşük, diğer bankalar için iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Diğer faaliyet giderlerinin aktiflere oranı normal seviyede olurken personel giderlerinin diğer faaliyet giderleri içerisindeki payı da normal seviyededir. Faiz dışı gelirlerin diğer faaliyet giderlerini karşılama oranının da normal seviyelerde olması dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 2

İkinci kümede büyük ölçekli bir özel sermaye bankası olan Yapı ve Kredi Bankası bulunmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 10.08'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye rasyosu standart oranın üzerinde ve normal seviyede olan Banka'nın özkaynakları ile aktiflerini karşılama oranı kötü seviyededir. Banka'nın sermaye rasyolarının normal seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Banka'nın getirili aktifleri krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşmaktadır. Kredi kullandırımı iyi seviyede olan Banka'nın takipteki kredi tutarı yüksektir. Kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 10.32'sine karşılık gelmektedir.

TL ağırlıklı bilanço yapısına sahip olan Banka'nın yabancı para cinsinden aktifleri yabancı para cinsinden pasiflerini iyi seviyede karşılamaktadır.

Banka'nın aktif kalitesinin kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Banka'nın likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payının normal seviyede olmasına karşın kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin altında olması dikkate alındığında, likiditesi düşüktür.

Karlılık: Banka dönemi karla kapatmıştır. Banka'nın aktif ve özkaynak karlılık rasyoları normal seviyelerdedir.

Gelir Gider Yapısı: Banka'nın faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamakta olup, özel karşılıklar sonrası net faiz gelirlerinin aktiflerine ve toplam faaliyet gelirlerine oranı normal seviyededir. Faiz dışı gelirlerin toplam aktifleri karşılama oranının normal seviyelerde olduğu görülmektedir. Diğer faaliyet giderlerinin aktiflere oranı iyi seviyede olurken personel giderlerinin diğer faaliyet giderleri içerisindeki payı da normal seviyededir. Faiz dışı gelirlerin diğer faaliyet giderlerini karşılama oranının da normal seviyelerde olması dikkate alınarak Banka'nın gelir yaratma gücünün normal seviyede olduğu söylenebilir.

KÜME 3

Üçüncü küme büyük ölçekli ve kamu sermayeli Ziraat Bankası ve Halk Bankası'ndan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 21.93'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart oranın üzerinde ve çok iyi seviyede gerçekleşmiştir. Özkaynakların aktifleri normal seviyede karşılaması da dikkate alınarak kümenin sermaye rasyolarının çok iyi olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankalar menkul kıymetler portföyü ağırlıklı olmak üzere krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşan bir getirili aktif yapısına sahiptirler. Halk Bankası'nın kredi kullandırım oranı iyi seviyede olurken Ziraat Bankası için ilgili oran düşük kalmıştır. Takipteki krediler oranı Ziraat Bankası için düşük, Halk Bankası için yüksek seviyelerdedir. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 13.31'ine karşılık gelmektedir.

İkisi de TL ağırlıklı bilanço yapısına sahip olan bankaların, yabancı para cinsinden aktiflerinin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranlarının yüksek seviyelerde olması sonucunda düşük seviyede kur riski taşıdıkları görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyi iki banka için de iyi seviyede gerçekleşirken Halk Bankası'nın kısa vadeli yükümlülüklerini likit aktiflerle karşılama oranı düşüktür. Kümenin likiditesinin normal seviyede olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Bankaların aktif ve özkaynak karlılık rasyoları yüksek seviyelerdedir. Kümenin karlılığı yüksek seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların ağırlıklı olarak menkul kıymetler, krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan elde edilen faiz gelirleri, ağırlıklı olarak mevduata ve kullanılan kredilere verilen faizlerden oluşan faiz giderlerini karşılamaktadır. Bankaların özel karşılıklar sonrası net faiz gelirlerinin aktiflerine ve toplam faaliyet gelirlerine oranı iyi seviyededir. Faiz dışı gelirlerin toplam aktifleri karşılama oranının iki banka için de kötü seviyede olduğu görülmektedir. Diğer faaliyet giderlerinin aktiflere oranı Ziraat Bankası için kötü, Halk Bankası için normal seviyelerdedir. Personel giderlerinin diğer faaliyet giderleri içerisindeki payı Ziraat Bankası için normal, Halkbank için yüksek seviyededir. Faiz dışı gelirlerin diğer faaliyet giderlerini karşılama oranının da normal seviyelerde olması dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücünün normal olduğu söylenebilir.

KÜME 4

Dördüncü küme tümü küçük ölçekli olan yabancı sermayeli ABN Amro ve Citibank ile özel sermayeli Turkishbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 1.54'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Citibank'ın sermaye yeterlilik rasyosu ve özkaynaklarının aktiflerini karşılama oranı normal seviyelerde gerçekleşirken ABN Amro ve Turkishbank'ın sermaye rasyoları ve özkaynaklarının aktifleri karşılama oranları da çok iyi seviyelerde gerçekleşmiştir. Genel olarak kümenin sermaye rasyolarının iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların getirili aktifleri, ağırlığı bankadan bankaya değışmekle birlikte, menkul kıymetler portföyü, krediler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşmaktadır. Normal seviyede kredi kullandıran Citibank dışındaki bankaların kredi kullandırım oranları düşük seviyelerdedir. Takipteki krediler oranı, ABN Amro için yüksek olurken diğer bankalarda çok düşük düzeyde değerler almıştır. Kümenin kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.94'üne karşılık gelmektedir.

Üç bankanın da TL ağırlıklı bilanço yapısına sahip oldukları görülmektedir. Bilanço yapısı incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranının ABN Amro için düşük diğer bankalar için çok yüksek düzeylerde gerçekleştiği görülmektedir.

Genel olarak, kümenin, aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bütün bankalar için likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyi çok iyi seviyededir. Genel olarak kümenin likiditesinin çok yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Bankaların aktif ve özkaynak karlılık rasyoları normal seviyelerdedir. Kümenin karlılığı normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Özel karşılıklar sonrası net faiz gelirlerinin aktiflere oranı üç banka için de iyi seviyelerdedir. Net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirleri içindeki payının ABN Amro için düşük diğer bankalar içinse yüksek olduğu görülmektedir. Faiz dışı gelirlerin toplam aktifleri karşılama oranının Turkishbank için kötü, diğer iki banka içinse normal seviyelerde olduğu görülmektedir. Diğer faaliyet giderlerinin aktiflere oranı üç banka için de iyi seviyede olurken personel giderlerinin diğer faaliyet giderleri içerisindeki payı normal seviyededir. Faiz dışı gelirlerin diğer faaliyet giderlerini karşılama oranının Citibank ve Turkishbank için kötü seviyelerde olması da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü normal seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 5

Beşinci küme özel sermayeli Alternatifbank, Anadolubank, Turkland Bank(eski MNG Bank), Oyakbank, Şekerbank, Tekfenbank, Tekstilbank ve TEB ile yabancı sermayeli Denizbank, Finansbank, HSBC ve Fortisbank'tan oluşmaktadır. Orta ölçekli Denizbank, Finansbank, HSBC ve Oyakbank dışında kalan bankalar küçük ölçeklidir. Bankaların aktif toplamaları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 16.82'sine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve normal seviyelerde gerçekleşmiştir. Özkaynakları ile aktiflerini karşılama oranı düşük olan TEB dışında kalan bankalar için ilgili oranın iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının normal seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların getirili aktiflerinin krediler başta olmak üzere menkul kıymetler cüzdanı ve bankalara yapılan plasmanlardan oluştuğu görülmektedir. Kredi kullandırmaları bütün bankalarda çok iyi seviyede olurken takipteki krediler oranı bütün bankalar için düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Bankaların kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 22.90'ına karşılık gelmektedir.

Tümü TL ağırlıklı aktif yapısına sahip olan bankaların yabancı para cinsinden aktiflerinin yabancı para cinsinden pasiflerini karşılama oranı Denizbank, Fortisbank ve Şekerbank için iyi, diğer bankalar için kötü seviyelerde gerçekleşmiştir.

Genel olarak, kümenin, aktif kalitesi çok iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktiflere oranı bütün bankalarda iyi seviyelerde olurken; kısa vadeli yükümlülükleri karşılama oranı Tekfenbank dışındaki bütün bankalar için kötü seviyelerde oluşmuştur. Kümenin geneli dikkate alındığında, likiditenin düşük olduğu söylenebilir.

Karlılık: Zarar eden Turkland Bankası dışında kalan bankalar dönemi karla kapatmıştır. Aktif karlılığı iyi olmasına rağmen özkaynak karlılığı düşük olan Tekfenbank dışında kalan bankaların aktif ve özkaynak karlılık rasyoları normal seviyelerdedir. Kümenin karlılığının normal olduğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Özel karşılıklar sonrası net faiz gelirlerinin aktiflere oranının bütün bankalar için iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Özel karşılıklar sonrası net faiz gelirlerinin toplam faaliyet gelirlerine oranı Finansbank, Şekerbank ve Turklandbank için kötü seviyede oluşurken kümedeki diğer bankalar için iyi seviyelerdedir. Faiz dışı gelirlerin toplam aktifleri karşılama oranının Alternatifbank, Oyakbank, Tekstilbank ve TEB için kötü, diğer bankalar içinse normal seviyelerde olduğu görülmektedir. Diğer faaliyet giderlerinin aktiflere oranı bütün bankalar için iyi seviyede olurken personel giderlerinin diğer faaliyet giderleri içerisindeki payı Tekstilbank için kötü, diğer tüm bankalar için normal seviyededir. Faiz dışı gelirlerin diğer faaliyet giderlerini karşılama oranının bazı bankalar için kötü seviyelerde olması da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücünün normal olduğu söylenebilir.

KÜME 6

Altıncı kümede küçük ölçekli bir özel sermaye bankası olan Millennium Bank(eski Bank Europa) bulunmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.21'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu standart oranın üzerinde ve yüksek seviyede olan Banka'nın özkaynaklarının aktiflerini karşılama oranı da iyi seviyededir. Banka'nın sermaye rasyolarının iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Banka'nın getirili aktifleri krediler başta olmak üzere, bankalara yapılan plasmanlar ve menkul kıymetlerden oluşmaktadır. Kredi kullandırımı çok iyi seviyede olan Banka'nın takipteki krediler oranı çok düşük seviyededir. Banka'nın kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.29'una karşılık gelmektedir.

Banka'nın TL ağırlıklı bir aktif yapısına sahip olduğu ve düşük miktardaki yabancı para cinsinden aktifleri ile yabancı para cinsinden pasiflerini karşılama oranının düşük düzeyde gerçekleşmesi nedeniyle yüksek seviyede kur riski taşıdığı görülmektedir.

Banka'nın aktif kalitesinin çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payının ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin üzerinde olması dikkate alındığında, likiditesi yüksektir.

Karlılık: Banka dönemi zararla kapatmıştır.

Gelir Gider Yapısı: Banka'nın faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamakta olup, özel karşılık sonrası net faiz gelirlerinin aktiflerine ve toplam faaliyet gelirlerine oranı normal seviyededir. Sermaye piyasası işlem zararlarının etkisiyle düşük seviyede oluşan faiz dışı gelirlerin aktiflere oranı da düşük seviyededir. Diğer faaliyet giderlerinin aktiflere oranı iyi seviyede olurken personel giderlerinin diğer faaliyet giderleri içerisindeki payının

da normal seviyelerde olduğu gör÷lmektedir. Faiz dışı gelirlerin diğer faaliyet giderlerini karşılama oranı çok kötü seviyededir. Banka'nın gelir yaratma gücünün çok düşük olduğu söylenebilir.

KÜME 7

Yedinci küme tümü küçük ölçekli ve yabancı sermayeli olan ArapTürk Bankası, Banca di Roma, Bank Mellat'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.14'üne karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyoları standart oranın üzerinde ve çok iyi seviyede olan bankaların özkaynaklarının aktifleri karşılama oranları da çok iyi seviyede gerçekleşmiştir. Genel olarak bankaların sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Menkul kıymetler cüzdanı ağırlıklı bir getirili aktif yapısına sahip ArapTürk Bankası dışındaki iki bankanın getirili aktifleri, ağırlıklı krediler olmak üzere menkul kıymetler cüzdanı ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşmaktadır. Bankaların kredi kullandırım oranları iyi seviyelerde olurken takipteki kredi oranı da bütün bankalar için düşük değerler almıştır. Bankaların kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.13'üne karşılık gelmektedir.

Yabancı para ağırlıklı bilanço yapısına sahip oldukları gör÷len bankaların yabancı para cinsinden aktiflerinin yabancı para cinsinden pasiflerini karşılama oranlarının iyi düzeyde gerçekleştiği gör÷lmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bütün bankalar için likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyi iyi seviyededir. Genel olarak kümenin likiditesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Aktif ve özkaynak karlılık rasyoları Bank Mellat için iyi diğer bankalar için düşük seviyelerdedir. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların özel karşılıklar sonrası net faiz gelirlerinin aktiflerine ve toplam faaliyet gelirlerine oranları iyi seviyededir. Faiz dışı gelirlerin toplam aktifleri karşılama oranının ArapTürk Bankası için iyi, Banca di Roma ve Bank Mellat içinse normal seviyelerde olduğu görülmektedir. Diğer faaliyet giderlerinin aktiflere oranı Bank Mellat için kötü diğer bankalar için iyi seviyede olurken personel giderlerinin diğer faaliyet giderleri içerisindeki payı ArapTürk Bankası için yüksek diğer iki banka için normal seviyededir. Faiz dışı gelirlerin diğer faaliyet giderlerini karşılama oranının Banca di Roma için düşük diğer bankalar için normal seviyelerde olması dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücünün normal olduğu söylenebilir.

KÜME 8

Sekizinci kümede küçük ölçekli bir yabancı sermaye bankası olan Habibbank bulunmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.01'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu standart oranın üzerinde ve çok yüksek seviyede olan Banka'nın, özkaynaklarının aktiflerini karşılama oranı da çok iyi seviyededir. Banka'nın sermaye rasyolarının çok iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Banka'nın getirili aktifleri bankalara yapılan plasmanlar başta olmak üzere menkul kıymetler ve kredilerden oluşmaktadır. Banka'nın kredi kullandırımının kötü seviyede olmasının yanısıra takipteki kredi tutarının yüksekliği de dikkate alındığında aktif kalitesinin çok kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payının normal seviyede olması ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin üzerinde olması dikkate alındığında, likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: Banka dönemi zararlarla kapatmıştır.

Gelir Gider Yapısı: Banka'nın faiz gelirleri faiz giderlerini karşılamakta olup, özel karşılık sonrası net faiz gelirlerinin aktiflerine ve toplam faaliyet gelirlerine oranı kötü seviyelerdedir. Faiz dışı gelirlerin aktifleri karşılama oranının da kötü seviyede olması dikkate alındığında Banka'nın gelir yaratma gücünün olmadığı söylenebilir.

KÜME 9

Dokuzuncu küme ikisi de küçük ölçekli olan yabancı sermayeli JPMorgan Chase ve TMSF yönetiminde bulunan Adabank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.06'sına karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyoları standart oranın üzerinde ve çok iyi seviyede olan bankaların özkaynaklarının aktiflerini karşılama oranı da çok iyi seviyededir. Kümenin sermaye yeterliliği çok iyi seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Kredi kullandırımı bulunmayan bankaların getirili aktifleri bankalara yapılan plasmanlar ve menkul kıymetlerden oluşmaktadır.

İki banka da TL ağırlıklı bilanço yapısına sahiptirler. Bankaların yabancı para cinsinden aktiflerinin yabancı para cinsinden pasiflerini karşılama oranı düşüktür.

Kümenin aktif kalitesi çok kötü seviyededir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifleri ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin oldukça üzerinde olması dikkate alındığında, kümenin likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: Bankalar dönemi karla kapatmıştır. Bankaların aktif karlılıkları iyi seviyede olmasına karşın özkaynak karlılıkları kötü seviyelerdedir. Kümenin karlılığı düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Bankaların özel karşılıklar sonrası net faiz gelirlerinin aktiflerine ve toplam faaliyet gelirlerine oranı iyi seviyededir. Faiz dışı gelirlerin toplam aktifleri karşılama oranının Adabank için kötü JP Morgan için iyi seviyede olduğu görülmektedir. Diğer faaliyet giderlerinin aktiflere oranı iki banka için de iyi seviyede olurken personel giderlerinin diğer faaliyet giderleri içerisindeki payı da normal seviyededir. Faiz dışı gelirlerin diğer faaliyet giderlerini karşılama oranının da kötü seviyelerde olması dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücünün düşük olduğu söylenebilir.

KÜME 10

Onuncu küme yabancı sermayeli ve küçük ölçekli Deutschebank, Soci t  G n rale ve WestLB bankalarından oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.46'sına karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Bankaların sermaye yeterlilik rasyoları standart sermaye rasyosunun üstünde ve iyi seviyede gerçekleşmiştir. Aktiflerini özkaynaklarıyla karşılama oranı kötü seviyede olan Societe Generale dışında kalan bankaların özkaynaklarının aktiflerini karşılama oranları çok iyi seviyede gerçekleşmiştir. Genel olarak kümede yer alan bankaların sermaye rasyolarının iyi seviyede olduğu söylenebilir.

Aktif Kalitesi: Bankaların menkul kıymetler cüzdanı başta olmak üzere bankalara yapılan plasmanlardan ve kredilerden oluşan bir getirili aktif yapısına sahip oldukları görülmektedir. Kredi kullandırmaları çok kötü seviyelerde olan bankaların takipteki kredi oranları düşük düzeylerde gerçekleşmiştir. Bankaların kredi kullandırmaları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.08'ine karşılık gelmektedir.

Deutschebank ve Societe Generale TL; WestLB yabancı para ağırlıklı aktif yapısına sahiptir. Bilanço yapısı yabancı para pozisyonu açısından incelendiğinde yabancı para cinsinden aktiflerin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama oranı çok iyi olan WestLB dışındaki iki bankanın da ilgili oranlarının düşük olduğu görülmektedir.

Genel olarak kümenin aktif kalitesi kötü seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Likidite: Bankaların likit aktiflerinin toplam aktifler içindeki payı ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama oranı çok iyi seviyelerde oluşmuştur. Kümenin geneli dikkate alındığında, likiditenin çok yüksek olduğu söylenebilir.

Karlılık: Zarar eden Societe Generale dışındaki bankalar dönemi karla kapatmışlardır. Kümenin ortalama karlılık rasyoları düşük seviyelerdedir. Kümenin karlılığı düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

Gelir Gider Yapısı: Özel karşılıklar sonrası net faiz gelirlerinin aktiflere ve toplam faaliyet gelirlerine oranı WestLB için iyi, Deutschebank ve Societe Generale için kötü seviyededir. Faiz dışı gelirlerin toplam aktifleri karşılama oranının Societe Generale ve WestLB için kötü, Deutschebank içinse iyi seviyede olduğu görülmektedir. Diğer faaliyet giderlerinin aktiflere oranı ve personel giderlerinin diğer faaliyet giderleri içerisindeki payı üç banka için de normal seviyededir. Faiz dışı gelirlerin diğer faaliyet giderlerini karşılama oranının Societe Generale ve WestLB için kötü seviyelerde olması da dikkate alınarak kümenin gelir yaratma gücü düşük seviyede olan bankalardan oluştuğu söylenebilir.

KÜME 11

Onbirinci kümede TMSF bünyesinde bulunan küçük ölçekli Birleşik Fon Bankası bulunmaktadır. Banka'nın aktif toplamı sektörün toplam aktiflerinin yüzde 0.25'ine karşılık gelmektedir.

Sermaye Yeterliliği: Sermaye yeterlilik rasyosu standart oranın üzerinde ve çok iyi seviyede olan Banka'nın özkaynaklarının aktiflerini karşılama oranı da çok iyi seviyededir.

Aktif Kalitesi: Banka'nın getirili aktifleri krediler başta olmak üzere menkul kıymetler ve bankalara yapılan plasmanlardan oluşmaktadır. Kredi kullanımını düşük seviyede olan Banka'nın takipteki kredi oranı oldukça yüksektir. Banka'nın kredi kullandırımları toplamı sektörde verilen toplam kredilerin yüzde 0.01'ine karşılık gelmektedir.

Türk lirası ağırlıklı bilanço yapısına sahip olan Banka'nın yabancı para cinsinden aktiflerinin yabancı para cinsinden pasifleri karşılama düzeyinin düşük olması nedeniyle yüksek seviyede kur riski taşıdığı görülmektedir.

Banka'nın aktif kalitesinin kötü seviyede olduğu söylenebilir.

Likidite: Likit aktiflerin toplam aktifleri ve kısa vadeli yükümlülükleri karşılama düzeyinin ortalama değerlerin çok üzerinde olması dikkate alındığında, Banka'nın likiditesi çok yüksektir.

Karlılık: Banka dönemi karla kapatırken aktif ve özkaynak karlılık oranları yüksek seviyede oluşmuştur.

Gelir Gider Yapısı: Özel karşılıklar sonrası net faiz gelirlerinin aktiflere ve toplam faaliyet gelirlerine oranı iyi seviyededir. Faiz dışı gelirlerin toplam aktifleri karşılama oranının çok iyi seviyede olduğu görülmektedir. Diğer faaliyet giderlerinin aktiflere oranı ve personel giderlerinin diğer faaliyet giderleri içerisindeki payı normal seviyededir. Faiz dışı gelirlerin diğer faaliyet giderlerini karşılama oranının da çok iyi seviyelerde olması dikkate alınarak Banka'nın gelir yaratma gücünün yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 39**Küme Performanslarının Değerlendirilmesi (2006)**

KÜME	SERMAYE YETERLİLİĞİ	AKTİF KALİTESİ	LİKİDİTE	KARLILIK	GELİR YARATMA GÜCÜ	GENEL PERFORMANS
KÜME 1	İYİ	ÇOK İYİ	ÇOK YÜKSEK	ÇOK YÜKSEK	YÜKSEK	ÇOK İYİ
KÜME 2	NORMAL	KÖTÜ	DÜŞÜK	NORMAL	NORMAL	NORMAL
KÜME 3	ÇOK İYİ	KÖTÜ	NORMAL	YÜKSEK	NORMAL	İYİ
KÜME 4	İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	NORMAL	NORMAL	İYİ
KÜME 5	NORMAL	ÇOK İYİ	DÜŞÜK	NORMAL	NORMAL	İYİ
KÜME 6	İYİ	ÇOK İYİ	YÜKSEK	ÇOK DÜŞÜK	ÇOK DÜŞÜK	İYİ
KÜME 7	ÇOK İYİ	İYİ	YÜKSEK	BELİRLENEMEMİŞTİR	NORMAL	İYİ
KÜME 8	ÇOK İYİ	ÇOK KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	ÇOK DÜŞÜK	YOKTUR	NORMAL
KÜME 9	ÇOK İYİ	ÇOK KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	DÜŞÜK	DÜŞÜK	İYİ
KÜME 10	İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	DÜŞÜK	DÜŞÜK	İYİ
KÜME 11	ÇOK İYİ	KÖTÜ	ÇOK YÜKSEK	YÜKSEK	YÜKSEK	İYİ

5. KÜME OLUŞUMLARININ BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GÖZETİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çalışmada, kümeleme analizi yöntemi, gözetim otoritesinin bankacılık sektöründe belirli bir dönemde oluşmuş benzer banka gruplarını ve bu grupların finansal karakteristiklerini saptamasına yardımcı bir araç olarak önerilmektedir. Sektör içerisinde benzer banka gruplarını(kümelerini) tanımlamak ve tanımlanan grupların diğer gruplardan farklılığını belirlemek, gözetim otoritesine, gözetim politikaları geliştirebilmek ve uygulayabilmek açısından faydalı olacaktır. Oluşan farklı banka kümelerini değerlendirerek inceleme türüne(yerinde veya uzaktan), inceleme sıklığına karar vermek, farklı kümelere farklı sermaye yeterliliği rasyosu seviyeleri empoze etmek ve incelenen dönemde bankaların güçlü ve zayıf yanlarını saptayarak önlemler almak gözetim otoritesinin uygulayabileceği temel politikalar olarak görülmektedir.

Bankaların problemlili hale gelmesi durumunda ortaya çıkabilecek bir çok olumsuz sonuçtan en belirgin olanı mevduatı sigortalayan kurumların mevduat sahiplerine karşı yükümlülüklerini yerine getirmek zorunda kalması olmaktadır. Zincirleme etkisiyle tüm bankacılık sistemini sarsabilecek olan problemlili bankaların mümkün olduğunca erken saptanabilmesi gerekmektedir. Sinkey⁹², problemlili bir bankayı, gözetim otoritesi nezdinde bir kanun veya düzenlemeye aykırı hareket eden veya güvenli ve anlamlı olmayan bankacılık işlemleri yaparak mevcut ve gelecek yükümlülüklerini ödeme güçlüğü içine düşebilecek banka olarak tanımlamaktadır.

⁹² Joseph F.Sinkey, "A Multivariate Statistical Analysis of the Characteristics of Problem Banks", **The Journal of Finance**, Vol.30, No.1, 1975, s.21-36.

Kümeleme analizi bir erken uyarı aracı(early warning tool) olarak düşünülmemelidir. Analizin statik olması ve analiz sonuçlarının ‘‘başarılı’’ ya da ‘‘başarısız’’ şeklinde tanımlanan bağımlı bir değişkeni açıklamıyor olması kümeleme analizinin erken uyarı aracı olarak kullanılmasını engelleyen başlıca etmenlerdir.

Finans yazınında finansal oranların banka iflaslarını öngörmeye erken uyarı aracı olarak kullanılmasını inceleyen çeşitli araştırmalar yapılmıştır.

Meyer ve Pifer⁹³, 1948-1965 döneminde A.B.D’de bankacılık sektöründe kapanan ve faal kalabilen bankaların finansal rasyolarını karşılaştırmalı olarak inceleyerek kapanan bankaların iflaslarının öngörülebilirliğini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda banka iflaslarının çoğunlukla suistimal ve diğer finansal bozukluklar sonucunda gerçekleşmiş olmasına karşın finansal oranların bankaların birbirlerine göre göreceli olarak güçlü yanlarını gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bankaların iflaslarının iki yıl öncesinde finansal oranlarında ortaya çıkan bozulmalardan iflasların yüzde sekseninin doğru olarak öngörülebildiği belirtilen çalışmada iflastan üç yıl öncesinde finansal oranların güçlü ve zayıf bankaları ayırt etmekte yetersiz kaldığı vurgulanmaktadır. Bu durumu dikkate alan bir gözetim prosesinin gözetim otoritesine iki yıl öncesinden harekete geçerek sorunlu bankaların yapılarını düzeltme yolunda gerekli önlemleri alma fırsatını sağlayacağı açıktır.

Pettway ve Sinkey, banka gözetim otoritelerinin hangi bankanın öncelikli olarak yerinde inceleme (On site examination) işlemine tabi tutulacağını belirleyebilmesi için bankaya ait muhasebe ve piyasa bilgilerinin takibini önerdikleri çalışmalarında iflas eden bankalar için üç yıl öncesinde yapılan analizlerde herhangi bir problem belirtisi saptanamadığını belirtmektedirler. Bu tip bir saptamanın en erken iflastan bir yıl önce yapılabildiği vurgulanan çalışmada bankacılık sistemine yönelik olarak yapılan analizlerin

⁹³ Paul A. Meyer ve Howard W. Pifer, ‘‘Prediction of Bank Failures’’, **The Journal of Finance**, Vol.25, No.4, 1970, s.853.

gözetim otoritesine erken uyarı niteliğinde bilgi sağlayacağı ve bankayı iflastan kurtaracak önlemleri alabilmek için otoriteye zaman kazandırılacağı belirtilmektedir⁹⁴.

Çalışmamızda kümeleme analizi sonuçları incelenirken (1998-2006) döneminde TMSF tarafından yönetimine el konulan bankaların yıllar itibariyle buldukları kümeler ve bu kümelerin finansal yapıları ayrıntılı olarak vurgulanmaktadır.

Finans yazınında kümeleme(clustering) tekniklerinin bankaları incelemek amacıyla kullanıldığı araştırmalara bakıldığında, yöntemin, bankacılık sektöründe stratejik grupların varlığını araştırmak, sadece küme oluşumlarını göstermek, bankaların finansal oranlarını kullanarak yapılan kümeleme analiziyle aynı bankaların derecelendirme kuruluşlarından aldıkları derecelere göre gruplanışlarını karşılaştırmak gibi amaçlarla kullanıldığı görülmektedir.

Molinero, Gomez ve Cinca⁹⁵, 1993 yılında İspanya’da faaliyet gösteren 88 banka için Bankacılık Yüksek Kurulu(Consejo Superior Bancario) tarafından yayımlanan finansal verileri kullanarak, bankaların karlılık, sermaye yapısı, fonlama maliyeti ve risk yapısını gösteren 24 finansal oran hesaplamışlardır. Hesapladıkları oranları ortalama “sıfır”, standart sapma “bir” olacak şekilde standardize ederek herhangi iki banka arasındaki benzerliği standardize edilmiş oranlar arasındaki Öklid uzaklığı yoluyla bulan araştırmacılar bu yolla oluşturdukları veri matrisine hiyerarşik kümeleme ve temel bileşenler analizi yöntemlerini uygulamışlardır. Araştırmacılar hiyerarşik kümeleme yöntemiyle yapılan analize göre oluşan kümelerin, sözkonusu bankaların almış oldukları S&P ratinglerine göre oluşturulan gruplarla uyumlu sonuçlar verdiği sonucuna varmışlardır.

⁹⁴ Richard H. Pettway ve Joseph F.Sinkey, “Establishing On-site Bank Examination Priorities”, **The Journal of Finance**, Vol.55, No.1, 1980, s.137-150.

⁹⁵Mar Molinero, P.Apellainz ve Serrano Cinca , “A Multivariate Analysis of Spanish Bond Ratings”, **International Journal of Management Sciences**, Vol.24, No. 4, s. 451-462.

Özkan⁹⁶, Türkiye’de 1997 yılında faal olan kırk bir ticaret bankasını toplam aktif, faiz gelirleri, faiz giderleri, nazım hesaplar toplamı, şube sayısı ve personel sayısı değişkenlerine göre kümelemek amacıyla hiyerarşik ve hiyerarşik olmayan kümeleme tekniklerini kullanarak yaptığı çalışmada Ward yönteminin en anlamlı küme oluşumlarını sağladığı sonucuna varmıştır.

Aleskerov, Ersel ve Yolalan⁹⁷, ticaret bankalarını yapısal benzerliklerine göre kümelemek amacıyla yaptıkları çalışmada 1996 yılında faal olan 55 ticari banka için CAMELS yaklaşımına göre hesaplanan altı finansal orandan oluşan veri matrisine kümeleme analizi uygulamışlar ve yapısal açıdan farklı olduklarını düşündükleri 27 küme tanımlamışlardır. Önemli sayıda bankanın bir araya geldiği iki büyük kümeden birinde ağırlıklı olarak kredi veren bankaların toplandığı, diğerinde ise menkul kıymetler portföyü ağırlıklı aktiflere sahip bankaların toplandığını belirleyen araştırmacılar önemli sayıda bankanın da ya kendine özgü finansal oranlarla tek başlarına ya da en fazla kendilerine benzer bir başka bankayla küme oluşturabildiklerini saptamışlardır.

Boyacıoğlu ve Kara, on sekiz bankanın 2001-2005 yılları arasında Moody’s derecelendirme şirketinden aldıkları finansal güç derecelerini tahmin etmek amacıyla yaptıkları çalışmada TBB finansal oranlarından aktif kalitesi, yönetim kalitesi, karlılık, likidite ve piyasa riskine duyarlılık(CAMELS) başlıkları altında toplanan yirmi tanesini seçerek elli dört gözlem birimli veri matrisi hazırlamışlardır. Elli dört birimin otuz beşini modelin geliştirilmesinde(eğitim seti) ondokuzunu ise modelin geçerlilik testinde kullanan araştırmacılar uyguladıkları k-ortalamar kümeleme tekniği yoluyla eğitim setindeki grupların %74.2’si ve test setindeki grupların % 73.6’sını doğru olarak tahmin etmişlerdir⁹⁸.

⁹⁶ Başak Özkan, “Kümeleme Analizi ve Bankalar Üzerine Bir Uygulama”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE, 2000).

⁹⁷ Fuad Aleskerov, Hasan Ersel, Reha Yolalan, “Clustering Turkish Commercial Banks According to Structural Similarities”, **Yapı Kredi Discussion Papers**, No.97, 1997.

⁹⁸ Melek Acar Boyacıoğlu ve Yakup Kara, “Türkiye Bankacılık Sektöründe Finansal Güç Derecelerinin Tahmininde Yapay Sinir Ağları ve Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz Tekniklerinin Performanslarının Karşılaştırılması”, **10.Ulusal Finans Sempozyumu Bildirisi**, İzmir, 2006.

Amel ve Rhoades, stratejik grup hipotezini test etmek amacıyla A.B.D'nin on altı farklı eyaletinde faaliyet gösteren bankalara ait on beş bilanço kaleminin(Menkul kıymetler, konut kredileri, ticari ve bireysel krediler, mevduat, diğer bankalardan sağlanan kaynaklar...vb) toplam aktiflere oranından oluşan finansal oranları; 1978, 1981 ve 1984 verilerini kullanarak hiyerarşik olmayan bir algoritma ile kümeleme analizine tabi tutmuşlardır. Araştırmacılar, kümeleme analizi sonucunda altı stratejik grubun var olduğu ve grup üyeliklerinin yıllar itibariyle kalıcı olduğu; banka ölçeğinin farklı küme oluşumlarında etkisiz olduğu ve küme oluşumlarının bankaların farklı portföy seçimlerinden kaynaklandığı; bankaların strateji seçimlerinin ya da diğer bir ifadeyle belirli alanlarda uzlaşmalarının, eyaletlerin bankacılık regulasyonlarının farklılığı, coğrafi bölgelerinin farklılığı ve büyüklük farklılığına rağmen belirgin ölçüde benzer olduğu sonuçlarına varmışlardır⁹⁹.

İncelenen ilk yıl olan 1998 yılında analize dahil edilen ticaret bankalarının sayısı elli dokuz iken bu sayı 2006 yılında otuz üçe inmiştir. Sektörde faaliyet gösteren ticaret bankalarının sayısında oldukça kısa sayılabilecek bir sürede gözlenen bu trajik düşüşte ekonomik krizlerin yanı sıra süreç içerisinde bankacılık sisteminin gözetim ve denetimine yönelik olarak yapılan düzenlemelerdeki iyileşmelerin de etkisi olmuştur. Bu dönemde krizler etkisiyle finansal yapıları bozulan bankaların yanı sıra kötü yönetilen bazı bankalara da TMSF tarafından el konulduğu görülmüştür.

Bu bölümde bir önceki bölümde finansal karakteristikleri belirlenen kümelerde yer alan bankaların durumlarında yıllar itibariyle ortaya çıkan değişiklikler incelenecektir. Bu doğrultuda öncelikle en iyi ve mümkün olan durumlarda ikinci en iyi performansı sergileyen kümeler incelenecek ve daha sonra faaliyet ve sahiplik durumlarında incelenen dönemden en az bir dönem sonra değişiklik ortaya çıkan bankalar ile açık bir biçimde kötü finansal performans sergileyen bankaların bulunduğu kümelere yakından bakılacaktır.

⁹⁹ Dean Amel ve Stephen Rhoades, "Strategic Groups in Banking", *The Review of Economics and Statistics*, Vol.70

5.1. (1998-2000) DÖNEMİ DEĞERLENDİRMESİ

(1998-2000) döneminde bankaların yıllar itibariyle buldukları kümelerin performans değerlendirmeleri Tablo 40'ta gösterilmiştir.

1998 yılında sektörde yer alan elli dokuz banka finansal oranlarının benzerliği itibariyle on dört kümeye ayrılmıştır:

1998 yılında en iyi performansa sahip bankaların yer aldığı dördüncü küme; özel sermayeli İş Bankası, Yapı Kredi Bankası, Koçbank, Garanti Bankası ve Akbank ile kamu sermayeli Vakıfbank'tan oluşmaktadır. Dördüncü kümenin; sermaye yeterliliği ve aktif kalitesi iyi, likiditesi yüksek, karlılığı ve gelir yaratma gücü çok yüksek seviyelerdedir. Kümeye ölçek itibariyle bakıldığında orta ölçekli Koçbank ve Vakıfbank dışında kalan dört bankanın da büyük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 32.36'sına karşılık gelmektedir.

1998 yılının en iyi ikinci performansa sahip kümesi on ikinci kümedir. On ikinci küme; özel sermayeli Demirbank, Toprakbank, TEB, Osmanlı Bankası, Körfezbank ve Finansbank ile yabancı sermayeli Citibank ve ArapTürk Bankası'ndan oluşmaktadır. Kümenin sermaye yeterliliği iyi, aktif kalitesi normal, likiditesi, karlılığı ve gelir yaratma gücü yüksek seviyelerdedir. Ölçek itibariyle bakıldığında orta ölçekli olan Demirbank, Toprakbank ve Osmanlı Bankası dışında kalan beş bankanın da küçük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 9.92'sine karşılık gelmektedir.

Özel sermayeli EGS Bank, Egebank, Kentbank, Esbank, Sümerbank, Etibank ve Yurtbank'tan oluşan birinci kümenin; sermaye yeterliliği normal, aktif kalitesi iyi, likiditesi normal, karlılığı düşük ve gelir yaratma gücü normal seviyelerdedir. Ölçek itibariyle bakıldığında altı bankanın da küçük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 5.66'sına karşılık gelmektedir. Kümede yer

alan bankaların tümünün yönetimine ilerleyen yıllarda TMSF tarafından el konulmuştur. Egebank, Esbank, Sümerbank ve Yurtbank Aralık 1999'da; EGS Bank ve Kentbank Temmuz 2001'de TMSF kontrolüne geçmiştir.

Üçü de küçük ölçekli olan yabancı sermayeli HSBC ile özel sermayeli Yaşarbank ve Denizbank'tan oluşan ikinci kümenin; sermaye yeterliliği belirlenememiş, aktif kalitesi iyi, likiditesi düşük, gelir yaratma gücü normal seviyelerdedir. Denizbank ve HSBC Bank'ın iyi seviyede olan karlılık rasyolarına karşın Yaşarbank'ın ilgili rasyolarının kötü seviyelerde olması nedeniyle küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 2.86'sına karşılık gelmektedir. TMSF Aralık 1999'da Yaşarbank'ın yönetimine el koymuştur.

TMSF tarafından 1998 yılı Aralık ayında yönetimine el konulan Bank Ekspres ile özel sermayeli İnterbank'ın bulunduğu on dördüncü kümenin; özkaynaklarını yitirmiş, yüksek seviyedeki takipteki krediler etkisiyle aktifleri çok kötü olan, likiditesi ve karlılığı çok düşük, gelir yaratma gücü olmayan küçük ölçekli bankalardan oluştuğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 1.77'sine karşılık gelmektedir. TMSF Ocak 1999'da İnterbank'ın yönetimine el koymuştur.

1999 yılında sektörde yer alan elli dokuz banka finansal oranlarının benzerliği itibariyle on bir kümeye ayrılmıştır:

1999 yılında en iyi performansa sahip olan sekizinci küme; özel sermayeli İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, Garanti Bankası, Vakıfbank ve Akbank'tan oluşmaktadır. Kümenin sermaye yeterliliği ve aktif kalitesi iyi; likiditesi, karlılığı ve gelir yaratma gücü yüksek seviyelerdedir. Kümeye ölçek itibariyle bakıldığında orta ölçekli Vakıfbank dışında kalan dört bankanın da büyük ölçekli olduğu görülmektedir. Kümede yer alan bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 30.42'sine karşılık gelmektedir.

1999 yılında en iyi ikinci performansa sahip olan onuncu küme; özel sermayeli Alternatifbank, Demirbank, Denizbank, Finansbank, Koçbank, Oyakbank, Tekstilbank,

TEB ve Dışbank ile yabancı sermayeli BNP Ak Dresdner'den oluşmaktadır. Kúmenin sermaye yeterliliği ve aktif kalitesi normal; likiditesi, karlılığı ve gelir yaratma gúcü yüksek seviyelerdedir. Ólçek itibariyle bakıldığında orta ólçekli Demirbank dışında kalan dokuz bankanın da küçük ólçekli olduğu górlmektedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 9.97'sine karşılık gelmektedir.

Kamusal sermayeli ve büyük ólçekli Ziraat Bankası ve Halk Bankası'ndan oluşan dördüncü kúmenin sermaye yeterliliği kötü, aktif kalitesi kötü, likiditesi, karlılığı ve gelir yaratma gúcü düşük seviyelerdedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 26.60'sına karşılık gelmektedir. Bankaların üstlendikleri kamu görevleri nedeniyle zarar etmek zorunda kalmaları sonucunda finansal yapılarının bozulduğu górlmektedir.

Ózel sermayeli EGS Bank, Etibank, Pamukbank, İmar Bankası ile yabancı sermayeli Banca di Roma'dan oluşan beşinci kúmenin sermaye yeterliliği normal, aktif kalitesi iyi, likiditesi normal, karlılığı düşük ve gelir yaratma gúcü normal seviyelerdedir. Kúmeye ólçek itibariyle bakıldığında orta ólçekli Pamukbank dışında kalan dört bankanın da küçük ólçekli olduğu górlmektedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 6.76'sına karşılık gelmektedir. Kúmede yer alan bankalardan Etibank Ekim 2000'de, EGS Bank Temmuz 2001'de, Pamukbank Haziran 2002'de ve İmar Bankası Temmuz 2003'te TMSF kontrolüne geçmiştir.

Ózel sermayeli ve küçük ólçekli Tarişbank (Milli Aydın Bankası) ile kamusal sermayeli ve orta ólçekli Emlakbank'ın bulunduğu altıncı kúmenin sermaye yeterliliği kötü, aktif kalitesi kötü, likiditesi düşük ve gelir yaratma gúcü çok düşük seviyelerdedir. Karlılık rasyoları Emlakbank için iyi, Tarişbank için çok kötü seviyelerde olduğundan kúme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 3.79'una karşılık gelmektedir. Finansal yapıları çok kötü durumda olan iki bankadan Tarişbank'a Temmuz 2001'de TMSF tarafından el konulurken Emlakbank tüm aktif ve pasifleriyle birlikte Ziraat Bankası'na devrolmuştur.

Tümü küçük ölçekli olan, TMSF yönetiminde bulunan Türk Ticaret Bankası ile özel sermayeli Anadolu Bankası, Bank Kapital, İktisat Bankası, Sitebank ve Kentbank'tan oluşan yedinci kümenin sermaye yeterliliği kötü, aktif kalitesi kötü, likiditesi yüksek ve gelir yaratma gücü normal seviyelerdedir. Karlılık rasyolarının Kentbank ve Anadolubank için iyi, Türk Ticaret Bankası, Bank Kapital, İktisat Bankası ve Sitebank için kötü seviyelerde olması nedeniyle küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 3.27'sine karşılık gelmektedir. Bank Kapital Ekim 2000'de, İktisat Bankası Mart 2001'de, Kentbank ve Sitebank Temmuz 2001'de TMSF kontrolüne geçmiştir.

Özel sermayeli Alternatifbank, Demirbank, Denizbank, Finansbank, Koçbank, Oyakbank, Tekstilbank, TEB ve Dışbank ile yabancı sermayeli BNP Ak Dresdner'den oluşan onuncu kümenin sermaye yeterliliği ve aktif kalitesi normal, likiditesi, karlılığı ve gelir yaratma gücü yüksek seviyelerdedir. Ölçek itibarıyla bakıldığında orta ölçekli Demirbank dışında kalan dokuz bankanın da küçük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 9.97'sine karşılık gelmektedir. Kümede yer alan bankalardan Demirbank'a 2000 yılı Kasım ayında girdiği likidite krizi sonrasında aynı yılın Aralık ayında TMSF tarafından el konulmuştur.

TMSF yönetiminde bulunan Bank Ekspres, Egebank, Esbank, İnterbank, Sümerbank, Yaşarbank ve Yurtbank'tan oluşan on birinci kümedeki bankalar için tüm performans değerleri çok kötü seviyelerdedir.

2000 yılında sektörde yer alan elli dokuz banka finansal oranlarının benzerliği itibarıyla on bir kümeye ayrılmıştır:

2000 yılında en iyi performansa sahip olan birinci küme; özel sermayeli ve büyük ölçekli İş Bankası, Garanti Bankası, Vakıfbank ve Yapı ve Kredi Bankası ile özel sermayeli ve orta ölçekli Pamukbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 30.18'ine karşılık gelmektedir. Kümenin sermaye yeterliliği normal, aktif kalitesi iyi, likiditesi normal, karlılığı düşük ve gelir yaratma gücü yüksek seviyelerdedir.

2000 yılında en iyi ikinci performansa sahip olan onuncu küme; özel sermayeli Akbank, Koçbank, MNG Bank, Oyakbank ile yabancı sermayeli Banca di Roma'dan oluşmaktadır. Kümeye ölçek itibariyle bakıldığında büyük ölçekli Akbank ve orta ölçekli Koçbank dışında kalan bankaların küçük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 9.40'ına karşılık gelmektedir. Kümenin sermaye yeterliliği iyi, aktif kalitesi normal, likiditesi normal, gelir yaratma gücü yüksek seviyelerdedir. Küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir.

Özel sermayeli Finansbank, Kentbank, Osmanlı Bankası, Şekerbank, Toprakbank ve TEB'den oluşan ikinci kümenin sermaye yeterliliği normal, aktif kalitesi kötü, likiditesi yüksek, karlılığı ve gelir yaratma gücü düşüktür. Ölçek itibariyle bakıldığında orta ölçekli Osmanlı Bankası dışında kalan dört bankanın da küçük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 7.68'ine karşılık gelmektedir. Kümede yer alan bankalardan Toprakbank 2001 yılı Kasım ayında, Kentbank ise aynı yılın Temmuz ayında TMSF kontrolüne geçmiştir. Osmanlı Bankası ise 2001 yılında Garanti Bankası ile birleşmiştir.

TMSF bünyesinde yer alan Demirbank ile özel sermayeli Tarişbank, Sitebank, İmar Bankası ve EGS Bankası'ndan oluşan üçüncü kümenin sermaye yeterliliği ve aktif kalitesi kötü, likiditesi normal, karlılığı ve gelir yaratma gücü çok düşüktür. Ölçek itibariyle bakıldığında orta ölçekli Demirbank dışında kalan dört bankanın da küçük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 3.85'ine karşılık gelmektedir. Kümede yer alan bankalardan EGS Bank, Sitebank ve Tarişbank Temmuz 2001'de, İmar Bankası ise Temmuz 2003'te TMSF kontrolüne geçmiştir. Demirbank 2001 yılında HSBC Bank'a satılmıştır.

Kamusal sermayeli Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Emlakbank'tan oluşan dördüncü kümenin sermaye yeterliliği ve aktif kalitesi kötü, likiditesi düşük, karlılığı ve gelir yaratma gücü çok düşük seviyelerdedir. Ölçek itibariyle bakıldığında Emlakbank'ın orta ölçekli, Ziraat Bankası ve Halk Bankası'nın büyük ölçekli olduğu görülmektedir.

Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 29.55'ine karşılık gelmektedir. Kümede yer alan bankalardan Emlakbank 2001 yılı Temmuz ayında tüm aktif ve pasifleriyle birlikte Ziraat Bankası'na devrolmuştur.

Tümü küçük ölçekli olan özel sermayeli Adabank, Bayındırbank, Körfezbank, Turkishbank ve Dışbank ile yabancı sermayeli West LB, Citibank, Credit Lyonnais, HSBC, ArapTürk Bankası ve Bank Mellat'tan oluşan altıncı kümenin sermaye yeterliliği iyi, aktif kalitesi kötü, likiditesi çok yüksek ve gelir yaratma gücü normaldir. Kümede yer alan Citibank, Dışbank, Turkishbank ve West LB'nin karlılık rasyoları iyi; Adabank, Bayındırbank, Körfezbank, Credit Lyonnais, HSBC, ArapTürk Bankası ve Bank Mellat'ın ilgili rasyoları kötü seviyelerde olduğundan küme için genel bir karlılık performansı belirlenememiştir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 4.45'ine karşılık gelmektedir. TMSF 2001 yılı Temmuz ayında Bayındırbank'ın yönetimine el koymuştur.

Tek başına sekizinci kümeyi oluşturan özel sermayeli ve küçük ölçekli Ulusalbank'ın özkaynaklarını yitirdiği, aktif kalitesinin çok kötü, likiditesinin yüksek seviyede olduğu, zarar ettiği ve gelir yaratma gücünün olmadığı görülmektedir. TMSF 2001 yılı Şubat ayında Banka'nın yönetimine el koymuştur. Banka aynı yıl Sümerbank ile birleştirilmiştir.

Tümü küçük ölçekli olan, özel sermayeli İktisat Bankası ile TMSF yönetiminde bulunan Bank Ekspres, Egebank, Esbank, Etibank, İnterbank, Sümerbank, Yaşarbank, Bank Kapital ve Yurtbank'tan oluşan on birinci kümedeki bankalar için tüm performans değerleri çok kötü seviyelerdedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 6.11'ine karşılık gelmektedir. TMSF 2001 yılı Mart ayında İktisat Bankası'nın yönetimine el koymuştur. Bank Ekspres'de bulunan TMSF hisseleri 2001 yılında Tekfen Holding'e devredilmiş ve Banka Tekfenbank A.Ş ile birleşmiştir. Haziran 2001'de İnterbank, Esbank ve Etibank, Etibank çatısı altında birleştirilmiştir. Etibank'ın bankacılık lisansı Aralık 2001 itibariyle kaldırılmış ve tasfiye süreci başlamıştır. Ancak daha sonra

tasfiye hali kaldırılarak Nisan 2002'de Bayındırbank ile birleştirilmiştir. Aralık 2001'de Bank Kapital, Egebank, Yurtbank, ve Yaşarbank, Sümerbank çatısı altında birleştirilmiştir. Daha sonra aynı yılın Ağustos ayında Sümerbank Oyakbank'a satılmıştır.

Tablo 40

Bankalar ve Küme Performanslarının Değişimi(1998-2000)

No	Banka	YIL		
		1998	1999	2000
1	ABN AMRO Bank	İ	İ	İ
2	Adabank	İ	K	İ
3	Akbank	Çİ	İ	İ
4	Alternatif Bank	K	İ	N
5	Anadolu Bank	İ	K	N
6	Arap Türk Bankası	İ	İ	İ
7	B.Korfezbank	İ	İ	İ
8	Banca di Roma	N	İ	İ
9	Bank Ekspres	ÇK	ÇK	ÇK
10	Bank Kapital Türk	K	K	ÇK
11	Bank Mellat	İ	İ	İ
12	Bayındırbank	İ	İ	İ
13	BNP Ak Dresdner	İ	İ	N
14	Citibank	İ	İ	İ
15	Credit Lyonnais	İ	İ	İ
16	Demirbank	İ	İ	K
17	Denizbank	K	İ	N
18	Egebank	İ	ÇK	N
19	EGSbank	İ	İ	K
20	Eskişehir Bankası	İ	ÇK	ÇK
21	Etibank	İ	İ	ÇK
22	Fibabank	İ	İ	N
23	Finans Bank	İ	İ	N
24	Habib Bank	İ	K	İ
25	HSBC Bank	K	İ	İ
26	İktisat Bankası	K	K	ÇK
27	ING Bank	İ	İ	İ
28	Interbank	ÇK	ÇK	ÇK
29	Kentbank	İ	K	N
30	Koçbank	Çİ	İ	İ
31	Milli Aydın Bankası	N	K	K
32	MNG Bank	İ	İ	İ
33	Osmanlı Bankası	İ	İ	N
34	Oyak Bank	İ	İ	İ
35	Pamukbank	K	İ	İ
36	Rabobank	İ	İ	N
37	Şekerbank	N	İ	N
38	Sitebank	İ	K	K
39	Société Générale	İ	İ	N
40	Sümerbank	İ	ÇK	ÇK
41	T.Emlak Bankası	K	K	K
42	T.Halk Bankası	N	K	K
43	T.İmar Bankası	N	İ	K
44	T.Tütüncüler Bankası	K	ÇK	ÇK
45	T.Vakıflar Bankası	Çİ	İ	İ
46	TC Ziraat Bankası	N	K	K
47	Tekstil Bankası	N	İ	N
48	The Chase Manhattan	İ	İ	N
49	Toprak Bank	İ	İ	N
50	Türk Dış Ticaret Bankası	N	İ	İ
51	Türk Ekonomi Bankası	İ	İ	N
52	Türk Ticaret Bankası	K	K	N
53	Turkish Bank	İ	İ	İ
54	Türkiye Garanti Bankası	Çİ	İ	İ
55	Türkiye İş Bankası	Çİ	İ	İ
56	Ulusalbank	U	İ	K
57	WestLB AG	K	İ	İ
58	Yapı ve Kredi Bankası	Çİ	İ	İ
59	Yurtbank	İ	ÇK	ÇK

5.2. (2001-2006) DÖNEMİ DEĞERLENDİRMESİ

Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri etkisiyle sarsıntı geçiren bankacılık sektörünün finansal yapısı; BDDK gözetiminde 2001 yılına yönelik olarak yapılan üçlü denetim sonrasında artan tahsili gecikmiş alacaklar ve kredi karşılıkları ile enflasyon muhasebesine geçiş etkisiyle ciddi anlamda bozulmuştur.

Bankaların yıllar itibariyle buldukları kümelerin performansları Tablo 41’de gösterilmiştir.

2002 yılında faal olan bankalardan 2001 yılında da faal olanları için yapılan analize dahil edilen otuz sekiz banka finansal açıdan benzerliklerine göre on dört kümeye ayrılmıştır:

2001 yılının en iyi performansa sahip kümesi olan dördüncü küme ikiside küçük ölçekli olan yabancı sermayeli HSBC ile özel sermayeli Oyakbank’tan oluşmaktadır. Kümenin sermaye yeterliliği çok iyi; aktif kalitesi, likiditesi, karlılığı ve gelir yaratma gücü normal seviyelerdedir. Bankaların aktif toplamaları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 3.30’una karşılık gelmektedir.

Kamusal sermayeli ve büyük ölçekli olan Ziraat Bankası ve Halk Bankası’ndan oluşan beşinci kümenin sermaye yeterliliği iyi, aktif kalitesi kötü, likiditesi, karlılığı ve gelir yaratma gücü düşük seviyelerdedir. Bankaların aktif toplamaları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 27.07’sine karşılık gelmektedir. Bankaların finansal yapılarında 1999 yılında başlayan bozulma 2001 yılında da sürmüştür.

Özel sermayeli Denizbank, Koçbank, Şekerbank ve İş Bankası ile kamusal sermayeli Vakıfbank’tan oluşan onuncu kümenin sermaye yeterliliği ve aktif kalitesi kötü, likiditesi yüksek, karlılığı ve gelir yaratma gücü düşüktür. Ölçek itibariyle bakıldığında İş Bankası ve Vakıfbank’ın büyük, Koçbank’ın orta ve Denizbank ile Şekerbank’ın küçük ölçekli oldukları görülmektedir. Bankaların aktif toplamaları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 20.99’una karşılık gelmektedir. Bankaların finansal yapılarındaki bozulmanın temel

nedeni üçlü denetim sonrasında büyük oranda artan takipteki krediler ve ilgili karşılık giderleridir.

Her ikisi de özel sermayeli olan küçük ölçekli İmar Bankası ile büyük ölçekli Yapı ve Kredi Bankası'ndan oluşan on birinci kümenin sermaye yeterliliği normal, aktif kalitesi kötü, likiditesi düşük, karlılığı çok düşük ve gelir yaratma gücü düşük seviyelerdedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 10.20'sine karşılık gelmektedir. TMSF Temmuz 2003'te İmar Bankası'nın yönetimine el koymuştur.

Tek başına on üçüncü kümeyi oluşturan Pamukbank'ın bütün performans göstergeleri çok kötü seviyelerdedir. TMSF Haziran 2002'de Banka'nın yönetimine el koymuştur.

Tek başına on dördüncü kümeyi oluşturan Tekstilbank'ın yüksek olan likiditesi dışındaki bütün performans göstergeleri kötü seviyelerdedir.

2002 yılında faal olan otuz dokuz banka finansal açıdan benzerliklerine göre on iki kümeye ayrılmıştır:

2002 yılında en iyi performansa sahip küme olan dördüncü küme büyük ölçekli ve özel sermayeli Akbank ile küçük ölçekli ve yabancı sermayeli Bank Mellat'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 11.55'ine karşılık gelmektedir. Kümenin sermaye yeterliliği ve aktif kalitesi iyi; likiditesi, karlılığı ve gelir yaratma gücü yüksek seviyelerdedir.

2002 yılında en iyi ikinci performansa sahip olan altıncı küme, tümü küçük ölçekli olan özel sermayeli Denizbank, Dışbank, Oyakbank, TEB ve Tekfenbank ile yabancı sermayeli WestLB ve Citibank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 8.14'üne karşılık gelmektedir. Kümenin sermaye yeterliliği ve aktif kalitesi iyi; likiditesi yüksek, karlılığı normal ve gelir yaratma gücü yüksek seviyelerdedir.

Tek başına yedinci kümeyi oluşturan İmar Bankası'nın sermaye yeterliliği normal, aktif kalitesi çok iyi, likiditesi yüksek olurken Banka'nın yüksek faiz giderleri nedeniyle gelir yaratma gücünün olmadığı ve dönemi zararla kapattığı görülmektedir. TMSF Temmuz 2003'te İmar Bankası'nın yönetimine el koymuştur.

Tek başına sekizinci kümeyi oluşturan Pamukbank'ın 2001 yılında bozulan finansal yapısı 2002 yılında da aynı kalmıştır. Banka'nın bütün performans göstergeleri çok kötü seviyelerdedir. TMSF Haziran 2002'de Banka'nın yönetimine el koymuştur.

2002 yılı sonlarına doğru sağlanan ekonomik istikrarın 2003'te sürmesi sonucu bankaların finansal yapılarında iyileşmenin başladığı görülmektedir. 2003 yılında faal olan otuz altı banka finansal açıdan benzerliklerine göre on kümeye ayrılmıştır:

2003 yılında en iyi performansa sahip olan birinci küme, yabancı sermayeli Citibank ve HSBC Bank ile özel sermayeli Denizbank, Finansbank, Dışbank, MNG Bank, Oyakbank, Tekfenbank, Tekstilbank ve TEB bankalarından oluşmaktadır. Ölçek itibariyle bakıldığında orta ölçekli Finansbank, Fortisbank ve TEB dışında kalan bankaların küçük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 12.85'ine karşılık gelmektedir. Kümenin sermaye yeterliliği ve aktif kalitesi iyi; likiditesi, karlılığı ve gelir yaratma gücü normal seviyelerdedir.

2003 yılında ikinci en iyi performansa sahip olan üçüncü küme büyük ölçekli ve özel sermayeli Akbank, Garanti Bankası, İş Bankası ve Yapı ve Kredi Bankası ile orta ölçekli ve kamusal sermayeli Vakıfbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 48.44'üne karşılık gelmektedir. Kümenin sermaye yeterliliği iyi, aktif kalitesi normal; likiditesi yüksek, karlılığı ve gelir yaratma gücü normal seviyelerdedir.

Tek başına sekizinci kümeyi oluşturan Pamukbank'ın geçmişten gelen kötü finansal yapısı 2003 yılında da devam etmiştir. Banka 2004 yılında Halk Bankası'na devredilmiştir.

Tek başına onuncu kümeyi oluşturan Adabank, hakim ortağı konumunda olan İmar Bankası'nın TMSF kontrolüne geçmesinin ardından Bankalar Kanunu'nun amir hükümleri gereğince doğrudan TMSF kontrolüne geçmiştir.

Ekonomik istikrarın devam etmesi bankaların uluslararası kredi değerliliğini artırmış bunun yansıması olarak da iç piyasaya yönelik kredi kullandırmaları artmıştır. 2004 yılında sektörde yer alan otuz beş banka finansal oranlarının benzerliği itibariyle on kümeye ayrılmıştır:

2004 yılında en iyi performansa sahip olan ikinci küme, büyük ölçekli ve özel sermayeli Akbank; orta ölçekli ve kamu sermayeli Vakıfbank ile küçük ölçekli ve yabancı sermayeli Citibank ve HSBC bankalarından oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 21.64'üne karşılık gelmektedir. Kümenin sermaye yeterliliği ve aktif kalitesi iyi, likiditesi yüksek, karlılığı ve gelir yaratma gücü normal seviyelerdedir.

2004 yılında en iyi ikinci performansa sahip olan birinci küme tümü özel sermayeli olan küçük ölçekli Alternatifbank, Anadolu Bankası, Şekerbank, Tekfenbank, Tekstilbank ve MNG Bank ile orta ölçekli Denizbank, Finansbank, Dışbank, Koçbank, Oyakbank ve TEB'den oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 17.55'ine karşılık gelmektedir. Kümenin sermaye yeterliliği ve aktif kalitesi iyi, likiditesi, karlılığı ve gelir yaratma gücü normal seviyelerdedir.

2004 yılında performansı kötü olarak tanımlanabilecek tek küme TMSF yönetimindeki Adabank'tan oluşan onuncu kümedir.

2005 yılında da devam eden ekonomik istikrar ve iyileşme banka finansal tablolarına yansımaya devam etmiştir. Bankacılık sektörüne dönük yabancı sermaye ilgisi 2005 yılında somut anlaşmalara dönüşmüştür. Türk Ekonomi Bankası hisselerinin %50'si BNP Paribas, Türk Dış Ticaret Bankası hisselerinin %89'u Fortis Bank, Garanti Bankası hisselerinin %26'sı GE Capital Corporation finans şirketi tarafından satın alınmıştır. 2005

yılında sektörde yer alan otuz dört banka finansal oranlarının benzerliği itibariyle on iki kümeye ayrılmıştır:

2005 yılında en iyi performansa sahip olan ikinci küme, yabancı sermayeli ve küçük ölçekli olan Citibank, Fortisbank ve HSBC bankalarından oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 4.33'üne karşılık gelmektedir. Kümenin sermaye yeterliliği normal, aktif kalitesi çok iyi, likiditesi normal, karlılığı ve gelir yaratma gücü yüksek seviyelerdedir.

2005 yılında en iyi ikinci performansa sahip olan birinci küme, kamusal sermayeli Vakıfbank ile özel sermayeli İş Bankası, Akbank ve Şekerbank'tan oluşmaktadır. Ölçek itibariyle bakıldığında Akbank, İş Bankası ve Vakıfbank'ın büyük, Şekerbank'ın küçük ölçekli olduğu görülmektedir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 38.19'una karşılık gelmektedir. Kümenin sermaye yeterliliği ve aktif kalitesi iyi, likiditesi çok yüksek, karlılığı ve gelir yaratma gücü normal seviyelerdedir.

Tek başına dokuzuncu kümeyi oluşturan Yapı Kredi Bankası'nın tüm performans değerleri kötü seviyelerdedir. Banka'nın hakim ortağı konumunda olan Pamukbank'a TMSF tarafından el konulmasının ardından Banka'ya TMSF'yi temsilen yönetici atanması finansal performansı olumsuz yönde etkilemiştir.

Tek başına sekizinci kümeyi oluşturan Habibbank'ın çok iyi seviyede olan sermaye yeterliliğine rağmen kötü seviyedeki aktif kalitesi ve faiz dışı giderlerinin faaliyet gelirlerini aşması sonucunda zarar ederek kötü bir finansal yapı sergilediği görülmektedir.

Tek başına on ikinci kümeyi oluşturan TMSF kontrolündeki Adabank'ın kötü olan finansal durumunun 2005 yılında da sürdüğü görülmektedir.

Yapı Kredi Bankası'nın yer aldığı dokuzuncu küme dışında kalan on bir küme için de sermaye yeterlilik performansı normal ve üzeri değerler almıştır. 2005 yılında dikkati çeken en önemli nokta genel olarak kümelerin aktif kalitelerindeki iyileşme olmuştur.

Toplam yirmi iki bankanın yer aldığı beş küme aktif kalitesi açısından iyi ve üzeri seviyede performans değerleri almıştır.

Enflasyondaki düşüş eğilimi ve ekonomik istikrar 2006 yılında devam etmiş ve bunun sonucunda sektörün aktifleri yüzde 22 oranında büyümüştür. 2006 yılında sektörde yer alan otuz üç ticari banka finansal oranlarının benzerliği açısından on bir kümeye ayrılmıştır:

2006 yılında en iyi performansa sahip olan birinci küme, tümü büyük ölçekli olan özel sermayeli Akbank, Garanti Bankası, İş Bankası ile kamusal sermayeli Vakıfbank'tan oluşmaktadır. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 45.33'üne karşılık gelmektedir. Kümenin sermaye yeterliliği iyi, aktif kalitesi çok iyi, likiditesi yüksek, karlılığı çok yüksek ve gelir yaratma gücü yüksek seviyelerdedir.

2006 yılında en iyi ikinci performansa sahip olan beşinci küme, özel sermayeli Alternatifbank, Anadolubank, Turkland Bank(eski MNG Bank), Oyakbank, Şekerbank, Tekfenbank, Tekstilbank ve TEB ile yabancı sermayeli Denizbank, Finansbank, HSBC ve Fortisbank'tan oluşmaktadır. Orta ölçekli Denizbank, Finansbank, HSBC ve Oyakbank dışında kalan bankalar küçük ölçeklidir. Bankaların aktif toplamları sektörün toplam aktiflerinin yüzde 16.82'sine karşılık gelmektedir. Kümenin sermaye yeterliliği normal, aktif kalitesi çok iyi, likiditesi düşük, karlılığı ve gelir yaratma gücü normal seviyelerdedir.

İkinci kümeyi oluşturan ve 2005 yılında finansal yapısı bozulmuş olan Yapı Kredi Bankası'nın durumunda Koçbank ile birleşme sonrasında iyileşme olduğu görülmektedir.

Tek başına altıncı kümeyi oluşturan yabancı sermayeli Millennium Bank'ın sermaye yeterliliğinin iyi, aktif kalitesinin çok iyi ve likiditesinin yüksek olmasına karşın gelir yaratma gücü çaktığı ve dönemi zararla kapattığı görülmektedir.

Tek başına sekizinci kümeyi oluşturan yabancı sermayeli Habib Bank'ın 2005 yılında bozulan finansal yapısı 2006 yılında da bulunduğu kötü seviyeyi korumuştur.

TMSF yönetiminde olan Adabank ve yabancı sermayeli JP Morgan'dan oluşan dokuzuncu kümenin sermaye yeterliliğinin çok iyi, bankaların kredi kullandırımmaları sebebiyle aktif kalitesinin çok kötü, likiditesinin çok yüksek, gelir yaratma gücü ve karlılığının düşük seviyelerde olduğu görülmektedir.

Tablo 41**Bankalar ve Küme Performanslarının Değişimi(2001-2006)**

No	Banka	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1	ABN AMRO Bank N.V.	İ	N	İ	İ	İ	İ
2	Adabank A.Ş.	İ	N	İ	N	İ	İ
3	Akbank T. A.Ş.	N	İ	İ	İ	İ	Çİ
4	Alternatif Bank A.Ş.	K	N	İ	İ	İ	İ
5	Anadolubank AŞ	K	N	N	İ	İ	İ
6	ArapTürk Bankası A.Ş.	N	İ	İ	İ	Çİ	İ
7	Banca di Roma S.P.A.	N	İ	N	İ	Çİ	İ
8	Bank Mellat A.Ş.	İ	İ	İ	İ	Çİ	İ
9	Bank Europa(Millennium)	(*)	İ	N	İ	N	İ
10	Bayındırbank A.Ş.(Birleşik Fon Bankası)	N	N	Çİ	İ	İ	İ
11	BNP Ak Dresdner A.Ş.	N	İ	İ	İ		
12	Citibank A.Ş.	N	İ	İ	İ	İ	İ
13	Credit Lyonnais	İ	N	N			
14	Credit Suisse	İ					
15	Denizbank A.Ş.	K	İ	İ	İ	İ	İ
16	Deutschebank				İ	İ	İ
17	Fibabank A.Ş.	İ	N				
18	Finans Bank A.Ş.	K	N	İ	İ	İ	İ
19	Habib Bank Limited	N	N	İ	İ	İ	N
20	HSBC Bank A.Ş.	İ	İ	İ	İ	İ	İ
21	ING Bank	N	İ				
22	JP Morgan	İ	İ	Çİ	İ	İ	İ
23	Koçbank A.Ş.	K	N	İ	İ	N	
24	MNG Bank A.Ş.	İ	İ	İ	İ	İ	İ
25	Oyak Bank A.Ş.	İ	İ	İ	İ	İ	İ
26	Pamukbank A.Ş.	K	K	K			
27	Şekerbank T.A.Ş.	K	N	N	İ	İ	İ
28	Société Générale (SA)	N	N	İ	İ	İ	İ
29	T.Halk Bankası A.Ş.	N	N	İ	İ	İ	İ
30	T.İmar Bankası A.Ş.	N	İ				
31	T.Vakıflar Bankası A.Ş.	K	İ	İ	İ	İ	Çİ
32	TC Ziraat Bankası A.Ş.	N	N	İ	İ	İ	İ
33	Tekstil Bankası A.Ş.	K	N	İ	İ	İ	İ
34	Tekfenbank AŞ		İ	İ	İ	İ	İ
35	T. Dış Ticaret Bankası A.Ş.	N	İ	İ	İ	İ	İ
36	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	N	İ	İ	İ	İ	İ
37	Turkish Bank A.Ş.	İ	N	İ	İ	İ	İ
38	T. Garanti Bankası A.Ş.	N	N	İ	İ	İ	Çİ
39	T. İş Bankası A.Ş.	K	İ	İ	İ	İ	Çİ
40	WestLB AG	İ	İ	İ	İ	İ	İ
41	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	N	İ	İ	İ	K	N

(*) Tabloda herhangi bir banka için boş olan bölümler bankanın ilgili yılda faal olmadığını göstermektedir.

SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, çok değişkenli istatistiksel analiz tekniklerinden biri olan ‘‘Kümeleme Analizi(Clustering)’’ tekniğinin bankaların finansal performanslarını belirlemek ve finansal açıdan benzer bankaları tanımlamak amacıyla, mevcut gözetim yöntemlerini tamamlayıcı bir yöntem olarak bankacılık sektörünün gözetiminde kullanılabilirliğini araştırmak olarak belirlenmiştir.

Çalışmanın kapsamı(1998-2006) döneminde Türkiye’de faal olan ticaret bankalarının incelenmesiyle sınırlı tutulmuştur. İlgili yıllar itibariyle faal olan bankalar gözlem kümesini oluştururken bu bankalara ait olan ve periyodik olarak TBB tarafından kamuoyuna açıklanan finansal oranlar değişken kümesini oluşturmuştur. Her yıl için gözlem ve değişken kümeleri kullanılarak oluşturulan veri matrisleri SPSS istatistik paket programı aracılığıyla ‘‘Kümeleme Analizi(Clustering)’’ uygulamasına tabi tutulmuştur. Tek Bağlantı, Tam Bağlantı, Ortalama, Merkezi ve Ward kümeleme yöntemleri; Öklit, Kareli Öklit, Minkowski ve Manhattan City Block uzaklıkları kullanılarak, ortalama ‘‘0’’ standart sapma ‘‘1’’ olacak şekilde standardize edilen veri matrislerine uygulanmıştır. Uygulamalar sonucu oluşan ağaç diyagramlar(Dendrogram) incelendiğinde, küme içi farklılıkları minimize eden Ward yönteminin City Block uzaklığı ile kullanılması sonucu elde edilen kümelerin en anlamlı sonuçları verdiği görülmüştür. City Block Uzaklığını kullanan Ward yöntemi ile elde edilen dendrogramlar değerlendirilerek küme oluşumları belirlenmiştir.

İncelenen yıllar itibariyle dendrogramlar esas alınarak küme sayılarının belirlenmesinden sonra oluşan kümelerin genel finansal karakteristikleri tanımlanmaya çalışılmıştır. Belirlenen kümeler; sermaye yeterliliği, bilanço yapısı, aktif kalitesi, likidite, karlılık, gelir gider oranları ve aktif büyüklüğü ölçeği alt gruplarından oluşan değişkenler esas alınarak banka bazında incelendiğinde, sözkonusu değişkenler bakımından birbirine en çok benzeyen bankaların bir araya geldikleri görülmektedir. Kümeleme Analizi algoritmasının gözlemler arasındaki benzerliklerden yola çıkması ve bu mantıkla bütün gözlemleri kümelere atıyor olmasının doğal bir sonucu olarak bazı durumlarda aynı

kümede bulunmalarına rağmen bazı bankaların belirtilen değişken alt gruplarından birisi için aldıkları değişken değerlerinin birbirlerinden farklı olabildikleri görülmüştür. Bu durumdaki bankaların aynı kümede bir araya gelmeleri benzer değerlere sahip oldukları diğer değişken gruplarıyla açıklanabilmektedir.

Kümelerin finansal performanslarının tanımlanması için yapılan değerlendirmenin rasyonel olması amacıyla incelenen değişken setlerinin normal sayılabilecek bir yıl için aldığı değerler referans olarak alınmış ve buradan hareketle küme performansları belirlenmiştir. İncelenen dönem içerisinde dünyada yaşanan Rusya Krizi(1997) ve Türkiye’de 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan bankacılık sektörü kaynaklı krizler bankaların finansal yapılarını derin bir biçimde sarsmıştır. Bu nedenle (1998-2001) dönemi analizleri için bankacılık sisteminin tümü baz alınarak hesaplanan 1993 yılına ait TBB finansal oran seti referans olarak alınırken, (2001-2006) dönemi için aynı amaçla 2005 yılı finansal oran seti kullanılmıştır.

Kümeleme analizi yöntemleri statik yöntemler olmaları nedeniyle sadece incelenen döneme ilişkin analizlerde kullanılabilir. Örneğin, bir bankanın 1998 yılında bulunduğu küme ile 2000 yılında bulunduğu küme arasında salt kümeleme analizi tekniklerini kullanarak bir bağlantı kurmak mümkün değildir. Ancak diğer taraftan da bir bankanın faaliyetlerine devam ettiği yıllar boyunca bulunmuş olduğu kümelerin finansal karakteristiklerinin tanımlanması ya da diğer bir deyişle statik olan kümeleme analizi sonuçlarına zaman boyutunu katarak dinamik bir analiz yapmak, bankaların yapısal değişimini görebilmek açısından faydalı olacaktır. (1998-2006) yılları için yapılan analizlerde yıllar itibariyle ortak olan tek nokta kümelerin finansal karakteristiklerini tanımlama sistematigi olmuştur. Bu noktadan hareketle öncelikle kümelerin incelenen değişken grupları(Sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, likidite, karlılık, gelir yaratma gücü) bazında performans değerlendirme sonuçlarına en kötü durum için “sıfır”, en iyi durum için “beş” olmak üzere dereceler verilerek bir ölçek oluşturulmuştur. Her performans kriterine uygun dereceler verildikten sonra kümelerin genel performanslarını bulma aşamasına geçilmiştir. Sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, likidite, karlılık ve gelir yaratma

gücü olarak tanımlanan beş performans kriterinin kümeler için aldıkları dereceler sırasıyla %45, %30, %5, %10 ve %10 oranlarında ağırlıklandırılmış ve bu beş kriterin ağırlıklandırılmış derece toplamları kümenin genel performans göstergesi olarak kabul edilmiştir. Son olarak, sayısal olarak ifade edilen performans gösterge değerleri “çok kötü, kötü, normal, iyi, çok iyi” şeklinde bir beşli ölçek kullanılarak değerlendirilmiş ve her küme için genel bir performans tanımlaması yapılmıştır. Uygulanan derecelendirme yaklaşımı oldukça basit bir mantığa dayanmakta olup yalnızca standart bir yaklaşımla bankaların yıllar içinde gösterdiği performans gelişimini topluca gösterebilmek amacıyla kullanılmıştır. Bu nedenle sonuçların topluca incelendiği beşinci bölümde yapılan analizler kümelerin genel performans değerlendirmelerinin yanı sıra her bir kümenin detaylı incelenmesiyle elde edilen bulgular ışığında daha da derinleştirilmiştir.

Çalışmayla elde edilen sonuçlar araştırmanın amaçları açısından değerlendirildiğinde; “Kümeleme Analizi” tekniğinin finansal açıdan benzer bankaları belirlemek amacıyla bir finansal analiz aracı olarak kullanılabilceği sonucuna varılmıştır. İncelenen yıllar için yapılan uygulamalar’ sonucunda, her bir yıl için, gözlem kümesinde yer alan bankaların anlamlı alt kümelerle ayrıldığı ve bu kümelerde finansal açıdan benzer bankaların bir araya geldiği görülmüştür. Diğer bir amaç olan finansal performans ölçümü de bankaların anlamlı alt kümelerle ayrılması ile gerçekleştirilmiştir. Oluşan kümelerde finansal yapısı kendi içinde benzer fakat diğer kümelerde yer alan bankalardan farklı olan bankaların yer alması sonucunda kümelerin genel finansal performansları çoğunlukla anlamlı olarak tanımlanabilmiştir.

Çalışmanın bir diğer amacı olan “Kümeleme Analizi” tekniğinin bankacılık sisteminde gözetim amacıyla kullanılabilirliğinin incelenmesi yapılmış ve tekniğin “Uzaktan İnceleme” yönteminde bir analiz aracı olarak kullanılabilceği sonucuna varılmıştır.

Küme oluşumları incelendiğinde bankaların bir araya gelmelerinde sahiplik yapısı(kamu, özel, yabancı) ve büyüklük ölçeğinin belirgin bir etkisinin olmadığı

görülmüştür. Farklı sahiplik yapılarına ve büyüklük ölçeklerine sahip bankaların bir araya geldiği çok sayıda küme oluşumu saptanabilmiştir.

İncelenen (1998-2006) döneminde, TMSF'ye devredilen veya tasfiye edilen yirmi dört bankadan Demirbank ve Adabank dışında kalan yirmi iki bankanın finansal yapılarında ortaya çıkan olumsuzlukların ilgili yıllar itibariyle “Kümeleme Analizi” yoluyla da saptanabildiği görülmüştür. Elde edilen bu sonuca rağmen “Kümeleme Analizi” tekniğinin geleceğe yönelik tahmin yapma mantığına dayanan bir erken uyarı aracı olmadığı göz önünde tutulmalıdır.

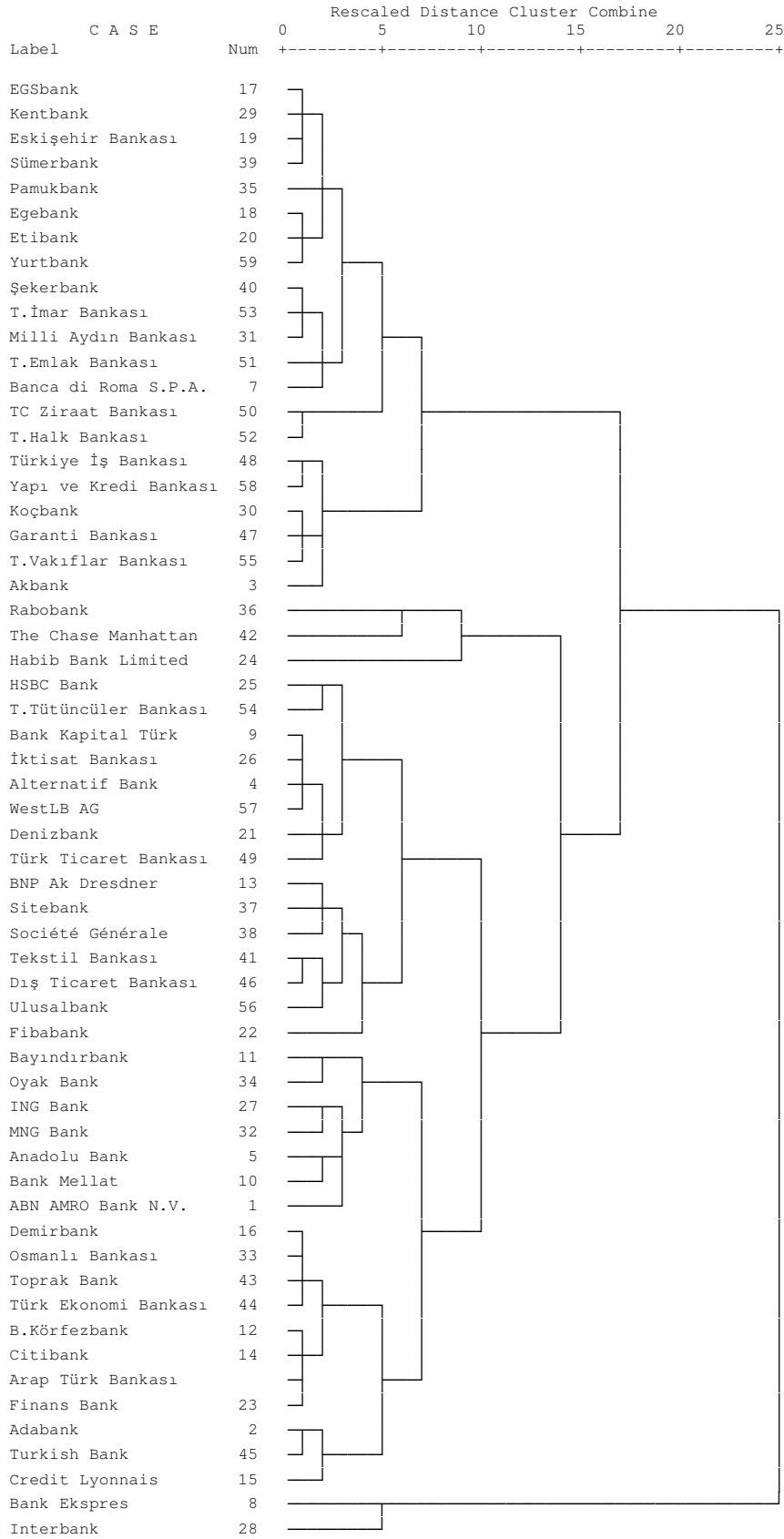
Çalışmada, Kümeleme Analizi tekniğinin, analiste, çok sayıda finansal oranı ve bankayı aynı anda ve birlikte değerlendirme imkanı vermesi bakımından kullanışlı bir teknik olduğu ve bankacılık sisteminin benzer bankalardan oluşan alt gruplarını ve sistemin bütününe anlamaya olanak sağladığı görülmüştür.

Çalışmada, bankalara ait yıl sonu finansal verileri kullanılmıştır. İstenildiği takdirde TBB tarafından yayımlanan üç aylık banka verileri kullanılarak da sektörün daha yakın bir şekilde takip ve analizinin yapılması mümkündür.

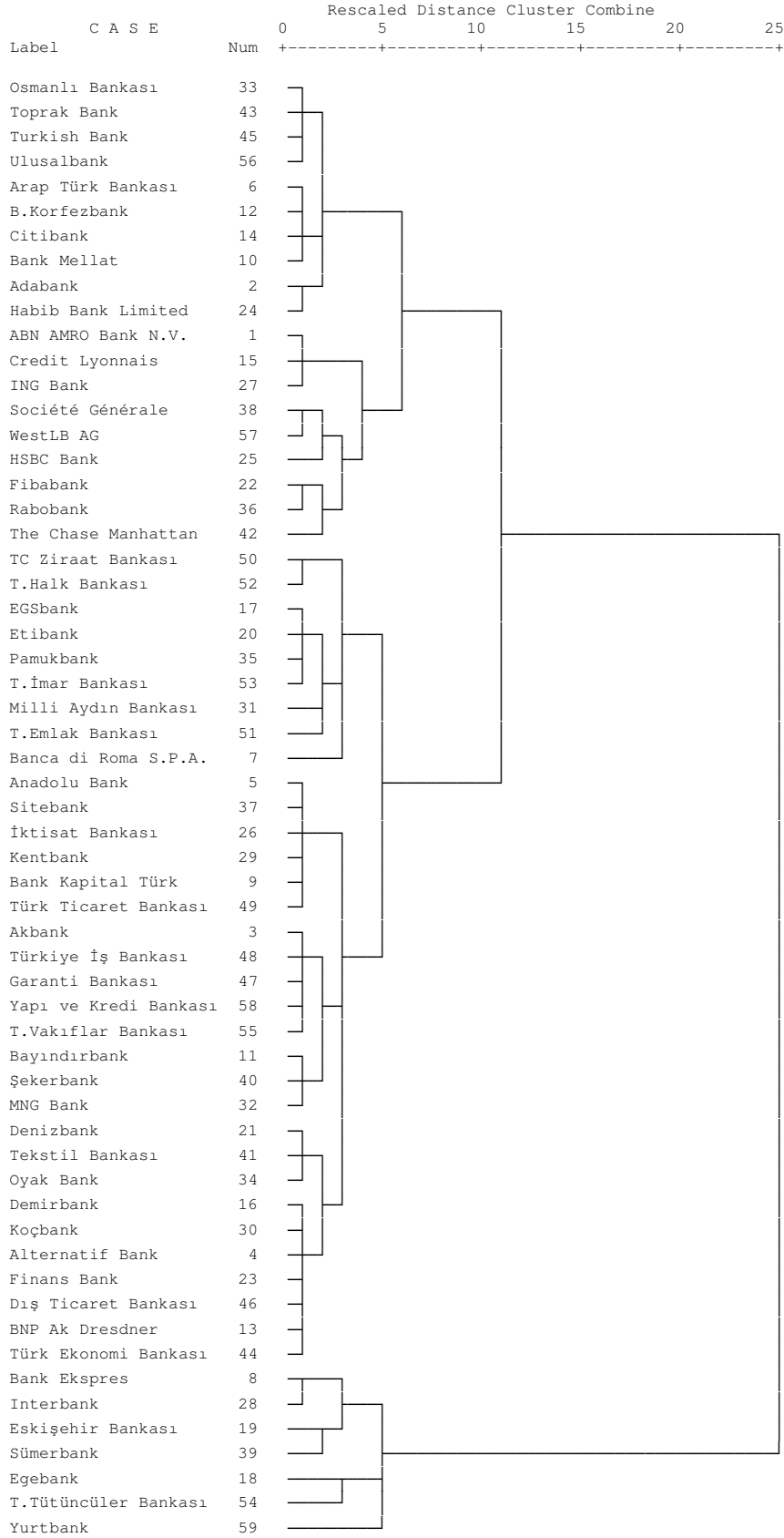
Bankacılık gözetim ve denetim otoriteleri tarafından yürütülen gözetim ve denetim faaliyetleri çerçevesinde genellikle bankalardan günlük, haftalık, aylık, üç aylık ve yıllık bazda alınan finansal veriler özel bilgisayar programları aracılığıyla değişik amaçlarla analiz edilmektedir. Bu çalışmada, bankacılık sektörünün gözetimi çalışmalarında kullanılması önerilen “Kümeleme Analizi” tekniğinin, gözetim otoriteleri tarafından, analiz sonucu oluşan farklı banka kümelerini değerlendirmek yoluyla bankalar için kullanılacak inceleme türüne(Yerinde İnceleme veya Uzaktan İnceleme) ve inceleme sıklığına karar vermek; farklı kümelere farklı sermaye yeterliliği rasyosu seviyeleri empoze etmek, incelenen dönem itibariyle bankaların güçlü ve zayıf yanlarını saptayarak önlemler almak amaçlarıyla, kullanılan mevcut yöntemleri tamamlayıcı bir yöntem olarak kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

EKLER

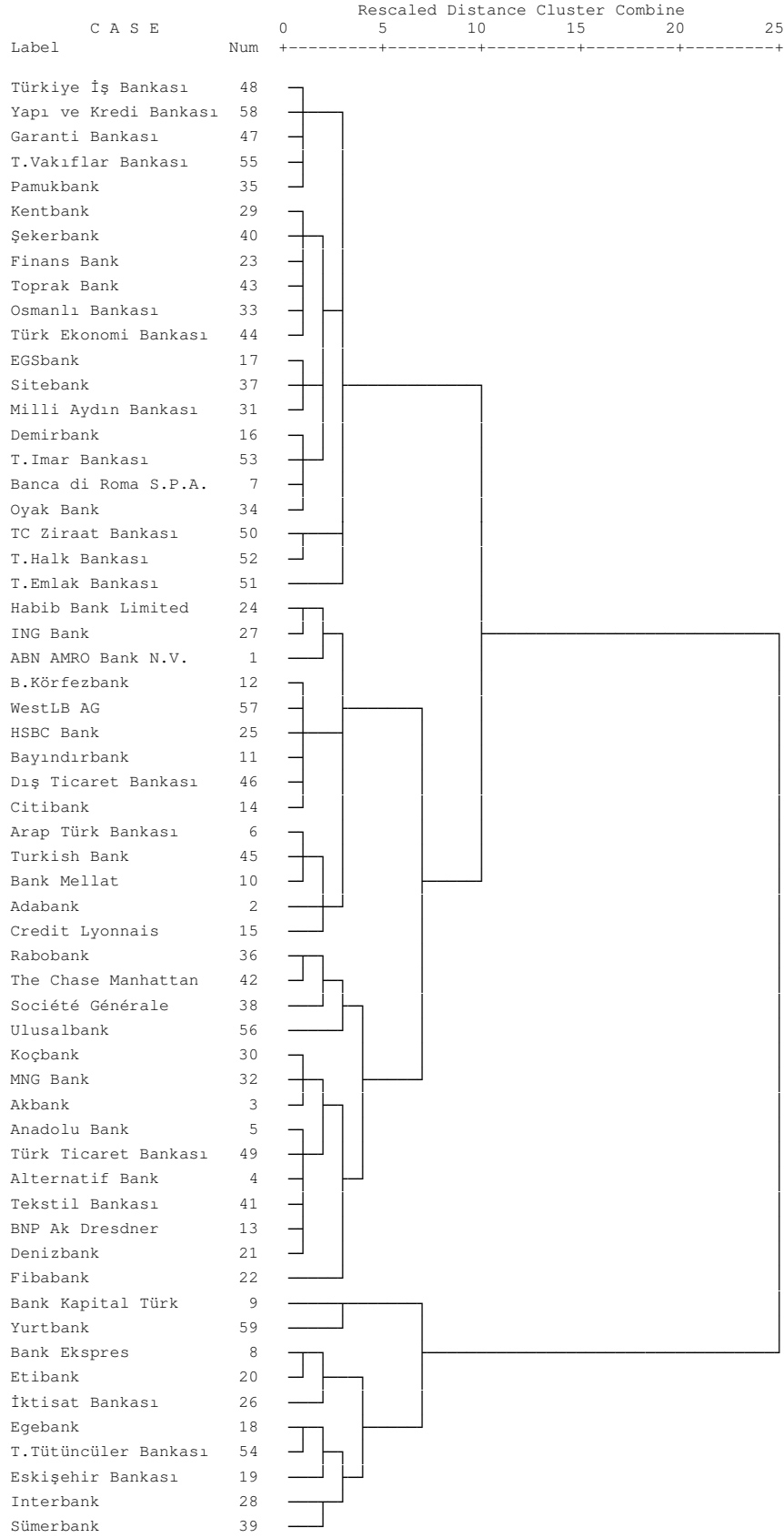
EK 2 – 1998 Yılına Ait Dendrogram

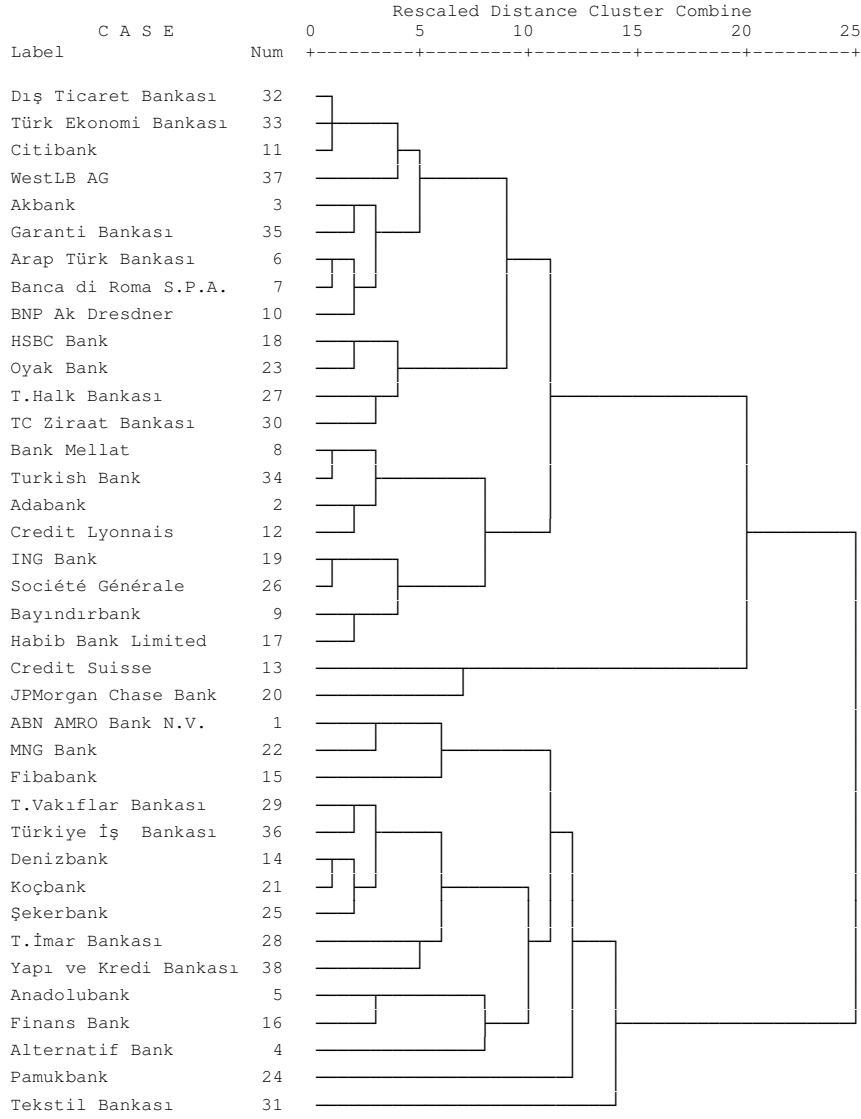
EK 5 – 1999 Yılına Ait Dendrogram

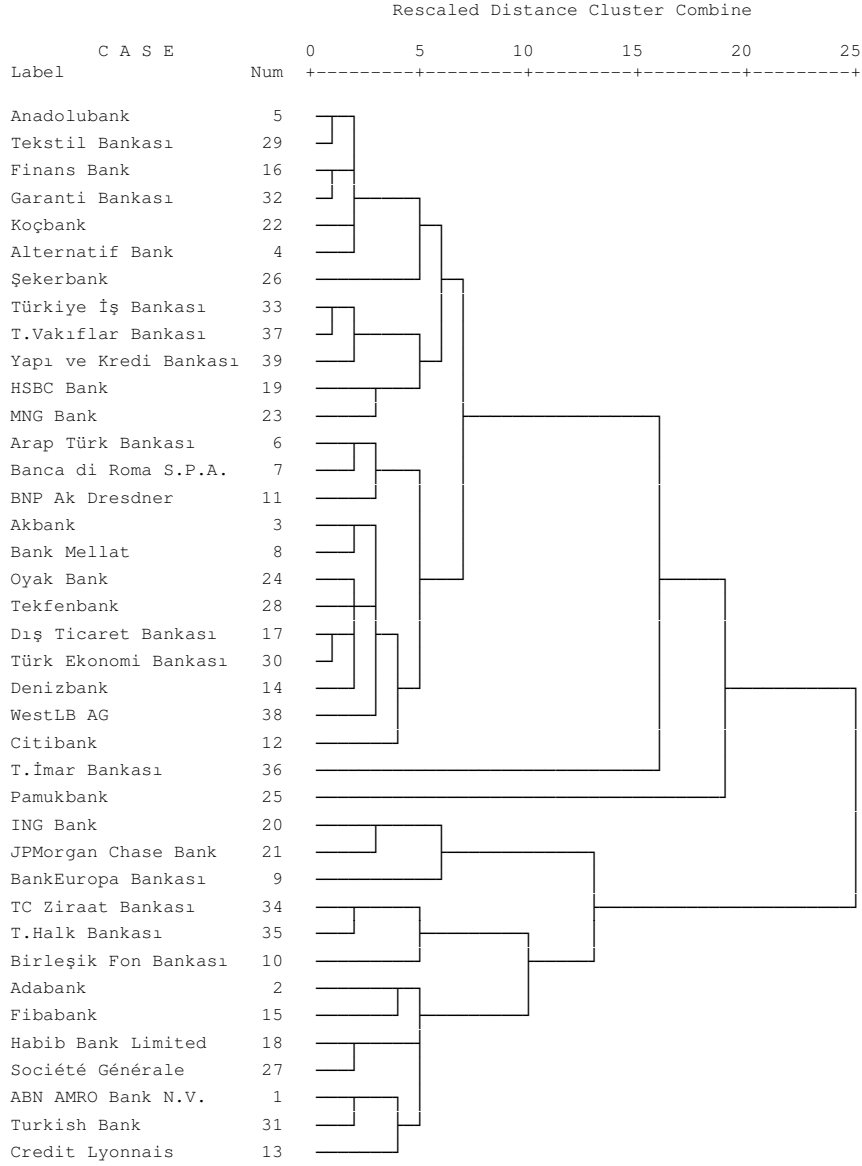
EK 8 – 2000 Yılına Ait Dendrogram

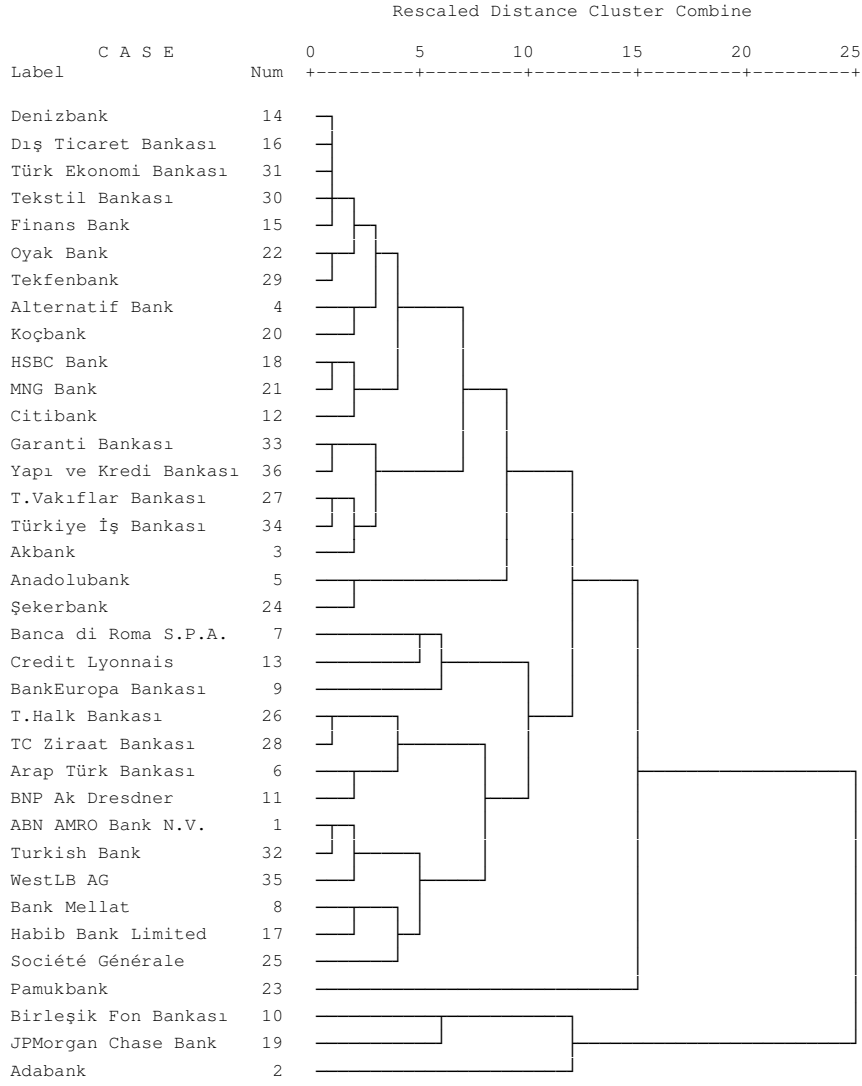
EK 11 – 2001 Yılına Ait Dendrogram

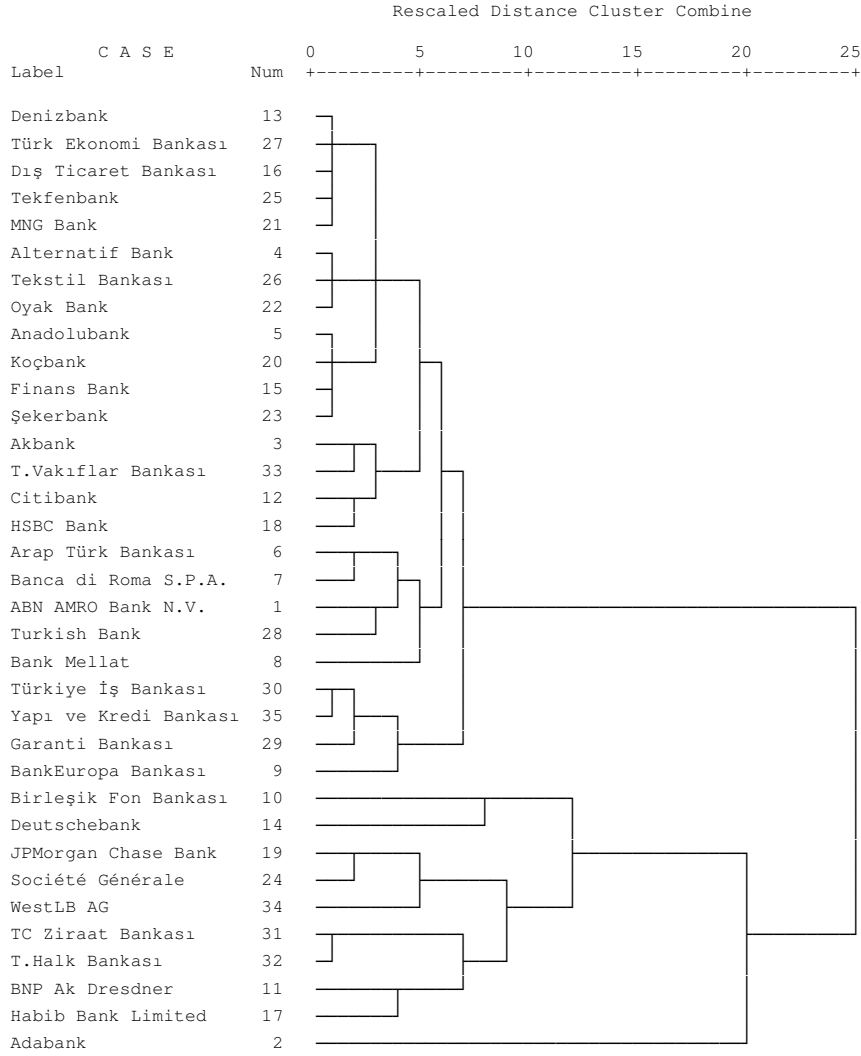
EK 14 – 2002 Yılına Ait Dendrogram

EK 17 – 2003 Yılına Ait Dendrogram

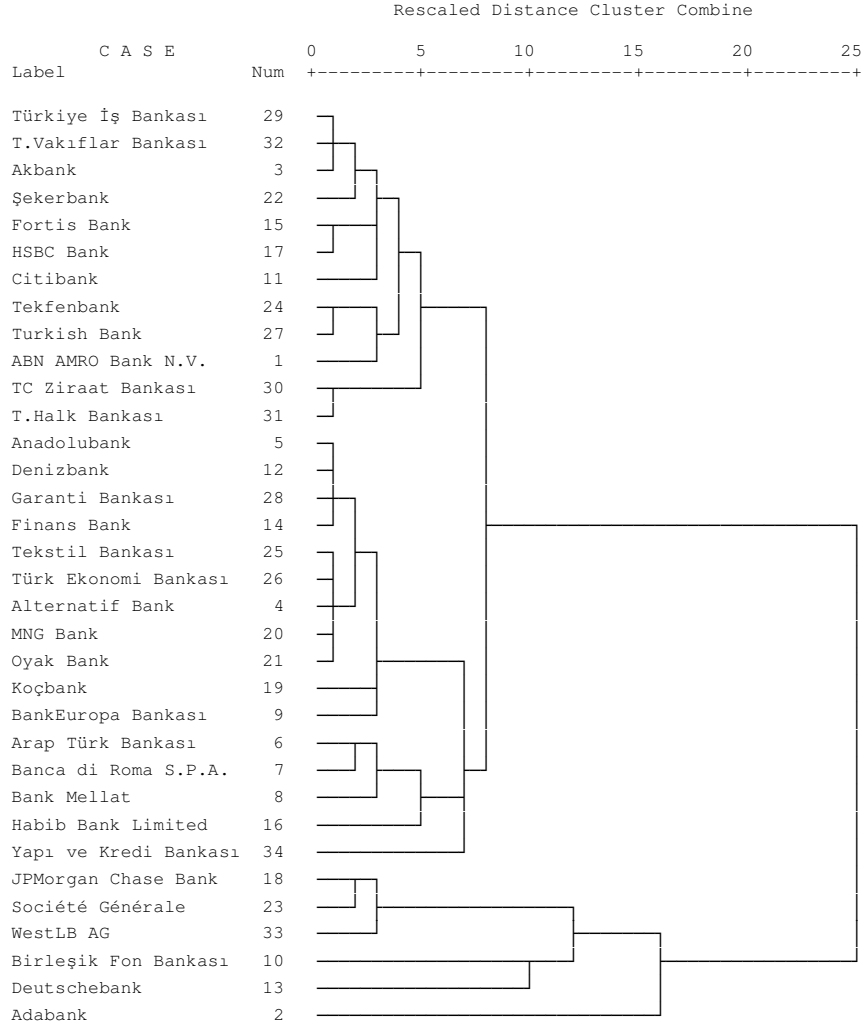
EK 20 – 2004 Yılına Ait Dendrogram

EK 21 - 2004 Yılında Oluşan Kümelerin Finansal Performansları

No	Banka	KÜME	Özkaynaklar / (Risk Ağırlıklı Varlıklar + Piyasa Riskine Esas Tutar)		Menkul Değerler (Özkaynaklar - Cüzdanı (net) / Toplam			Takipteki Krediler (net) / Karşılıklar / Takipteki Toplam		Duran Aktifler / Toplam	YP Aktifler / Toplam	YP Pasifler / Toplam	Net Bilanço Özkaynaklar	(Net Bilanço Pozisyonu + Net Likit Pozisyon) / Toplam		Likit Aktifler / Toplam	Kısa Vadeli Toplam	Dönem Net Karı (Zararı) / Toplam		Net Faiz Geliri / Toplam	Faiz Dışı Faaliyet Gelirleri / Toplam	Faiz Dışı Giderler / Toplam	Diğer Alacaklar / Karşılığı / Toplam	Kredi ve Diğer Alacaklar / Karşılığı / Ölçek
			Toplam	Aktifler	Duran Aktifler / Toplam	Aktifler / Toplam	Krediler / Toplam	Krediler / Toplam	Karşılıklar / Toplam					Pozisyonu / Toplam	Likit Pozisyon / Toplam			Dönem Net Karı (Zararı) / Toplam	Dönem Net Karı (Zararı) / Toplam					
1	Akbank T	2	Çİ	Çİ	İ	ÇY	İ	Çİ	ÇK	Y	TLAA	YPAP	İ	İ	ÇY	ÇY	İ	İ	İ	İ	N	İ	İ	BÖL
2	Citibank	2	Çİ	Çİ	İ	Y	Çİ	N	N	Y	TLAA	TLAP	Çİ	İ	ÇY	N	N	İ	İ	K	İ	K	N	KÖL
3	HSBC Bank	2	İ	Çİ	İ	D	Çİ	Çİ	ÇK	Y	TLAA	TLAP	K	İ	N	D	İ	N	İ	N	İ	K	İ	KÖL
4	T.Vakıflar Bankası	2	İ	N	N	ÇY	İ	Çİ	ÇK	N	TLAA	TLAP	İ	İ	ÇY	ÇY	İ	Çİ	N	İ	N	N	N	BÖL
5	ABN AMRO Bank	3	Çİ	Çİ	İ	ÇY	K	K	ÇK	N	TLAA	TLAP	İ	İ	ÇY	ÇY	İ	İ	N	ÇK	Çİ	K	İ	KÖL
6	Arap Türk Bankası	3	Çİ	Çİ	İ	ÇY	K	Çİ	ÇK	ÇD	YPAA	YPAP	İ	İ	D	ÇY	N	N	İ	İ	N	K	N	KÖL
7	Banca di Roma	3	Çİ	N	N	ÇY	N	İ	ÇK	Y	YPAA	YPAP	İ	İ	ÇY	ÇY	ÇK	ÇK	N	Çİ	K	K	İ	KÖL
8	Bank Mellat	3	Çİ	İ	N	ÇD	Çİ	Çİ	ÇK	Y	YPAA	YPAP	İ	İ	Y	ÇY	N	İ	K	K	N	İ	İ	KÖL
9	Türkish Bank	3	Çİ	Çİ	İ	D	K	Çİ	ÇK	N	TLAA	TLAP	İ	İ	ÇY	ÇY	K	K	N	İ	K	K	İ	KÖL
10	Bank Europa Bankası	4	Çİ	Çİ	N	ÇY	İ	Çİ	ÇK	ÇD	TLAA	TLAP	N	N	ÇY	Y	ÇK	ÇK	K	İ	ÇK	N	K	KÖL
11	Türkiye Garanti Bankası	4	İ	İ	K	ÇY	Çİ	İ	K	ÇD	YPAA	YPAP	N	İ	Y	D	N	İ	N	N	İ	K	N	BÖL
12	Türkiye İş Bankası	4	Çİ	Çİ	N	ÇY	İ	Çİ	ÇK	ÇD	TLAA	TLAP	N	N	ÇY	Y	N	N	İ	N	İ	N	K	BÖL
13	Yapı ve Kredi Bankası	4	İ	Çİ	ÇK	N	Çİ	İ	K	ÇD	TLAA	TLAP	N	N	Y	N	ÇK	ÇK	N	K	N	K	N	BÖL
14	Birleşik Fon Bankası	5	Çİ	Çİ	Çİ	ÇY	ÇK	ÇK	ÇK	N	TLAA	TLAP	İ	İ	ÇY	ÇY	Çİ	Çİ	İ	N	Çİ	İ	N	KÖL
15	Deutschebank	6	Çİ	Çİ	Çİ	ÇY	ÇK	Çİ	Çİ	ÇY	TLAA	TLAP	İ	İ	ÇY	ÇY	Çİ	Çİ	ÇK	ÇK	Çİ	İ	İ	KÖL
16	JPMorgan Chase Bank	7	Çİ	İ	İ	ÇY	ÇK	Çİ	Çİ	ÇY	TLAA	TLAP	İ	İ	ÇY	ÇY	K	K	K	ÇK	İ	K	İ	KÖL
17	Société Générale	7	İ	Çİ	İ	ÇY	ÇK	Çİ	Çİ	ÇY	TLAA	TLAP	K	N	ÇY	ÇY	N	İ	N	K	İ	N	İ	KÖL
18	WestLB AG	7	Çİ	Çİ	İ	ÇY	ÇK	Çİ	Çİ	N	TLAA	YPAP	ÇK	N	ÇY	ÇY	K	K	İ	Çİ	ÇK	K	İ	KÖL
19	TC Ziraat Bankası	8	Çİ	N	N	ÇY	K	İ	ÇK	ÇY	TLAA	TLAP	İ	İ	Y	ÇY	İ	Çİ	İ	Çİ	K	İ	İ	BÖL
20	T.Halk Bankası	8	Çİ	İ	İ	ÇY	K	İ	ÇK	Y	TLAA	TLAP	İ	İ	ÇD	ÇD	İ	İ	İ	İ	K	İ	İ	BÖL
21	BNP Ak Dresdner	9	Çİ	Çİ	Çİ	ÇY	ÇK	Çİ	ÇK	ÇD	TLAA	TLAP	İ	İ	Y	Y	Çİ	Çİ	İ	Çİ	K	İ	İ	KÖL
22	Habib Bank Limited	9	Çİ	Çİ	Çİ	Y	K	ÇK	Çİ	ÇD	YPAA	YPAP	İ	İ	ÇY	Y	N	K	İ	İ	İ	N	N	KÖL
23	Adabank	10	Çİ	Çİ	Çİ	D	ÇK	ÇK	ÇK	ÇD	TLAA	TLAP	N	N	ÇY	ÇY	ÇK	ÇK	İ	Çİ	ÇK	ÇK	ÇK	KÖL
24	Alternatif Bank	1	N	İ	N	D	Çİ	N	N	Y	TLAA	YPAP	N	İ	N	D	K	K	N	K	İ	K	K	KÖL
25	Anadolubank	1	N	N	N	Y	İ	Çİ	ÇK	ÇY	TLAA	TLAP	İ	İ	Y	D	İ	Çİ	N	İ	N	K	İ	KÖL
26	Denizbank	1	İ	İ	N	N	Çİ	İ	ÇK	N	TLAA	YPAP	N	İ	ÇY	Y	N	İ	İ	İ	N	K	N	OÖL
27	Finans Bank	1	N	İ	N	D	Çİ	Çİ	ÇK	N	TLAA	YPAP	K	İ	N	D	İ	İ	İ	İ	N	N	İ	OÖL
28	Türk Dış Ticaret Bankası	1	N	Çİ	N	Y	Çİ	İ	K	N	TLAA	YPAP	İ	İ	ÇY	Y	N	N	N	N	İ	K	N	OÖL
29	Koçbank	1	İ	N	N	ÇY	İ	N	K	Y	YPAA	YPAP	N	İ	N	D	N	İ	İ	İ	N	N	N	OÖL
30	MNG Bank	1	İ	Çİ	İ	D	Çİ	İ	ÇK	N	TLAA	YPAP	İ	İ	ÇY	Y	N	N	N	K	İ	K	İ	KÖL
31	Oyak Bank	1	İ	İ	N	Y	Çİ	İ	İ	Y	TLAA	TLAP	N	İ	Y	D	N	İ	İ	İ	N	K	İ	OÖL
32	Şekerbank	1	N	N	N	ÇY	Çİ	Çİ	ÇK	Y	TLAA	TLAP	N	İ	Y	D	İ	Çİ	İ	İ	İ	N	K	KÖL
33	Tekfenbank	1	Çİ	Çİ	N	D	Çİ	İ	ÇK	D	TLAA	TLAP	İ	İ	ÇY	N	N	K	N	N	İ	K	İ	KÖL
34	Tekstil Bankası	1	N	İ	N	ÇD	Çİ	Çİ	N	N	TLAA	YPAP	İ	İ	Y	D	K	K	N	N	N	K	N	KÖL
35	Türk Ekonomi Bankası	1	N	İ	N	D	Çİ	İ	K	N	YPAA	YPAP	N	İ	ÇY	N	N	N	İ	İ	N	K	İ	OÖL

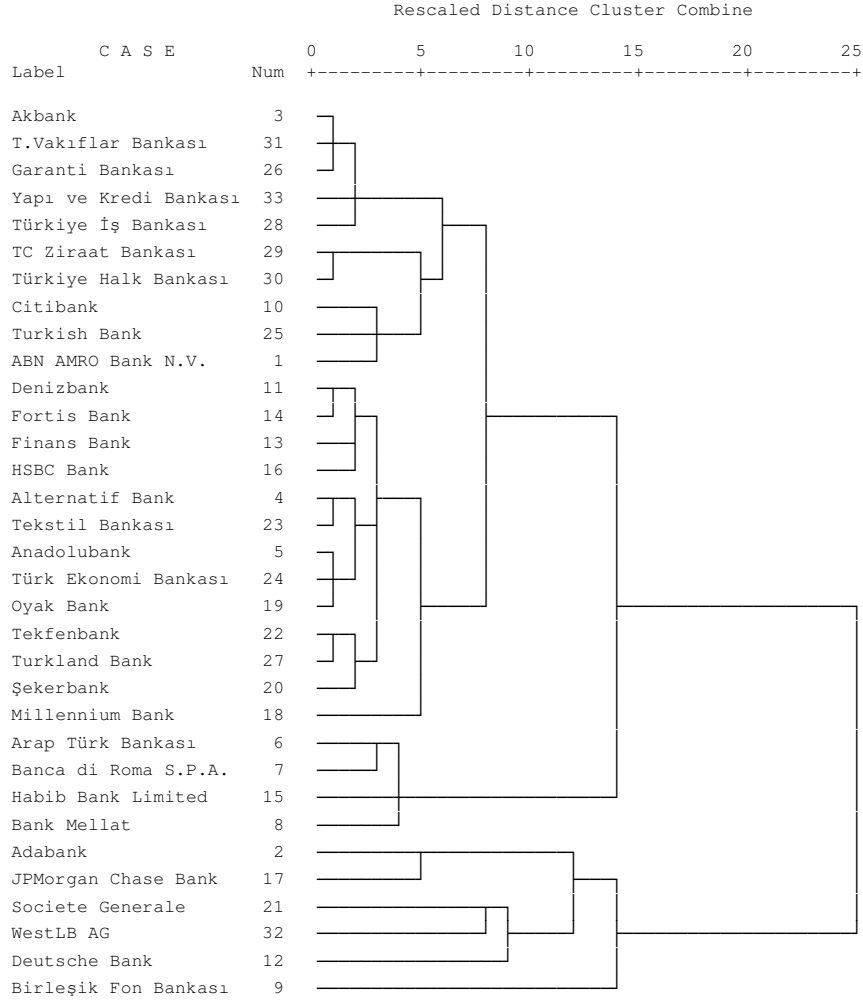
EK 23 – 2005 Yılına Ait Dendrogram

EK 24 - 2005 Yılında Oluşan Kümelerin Finansal Performansları

No	Banka	KÜME	Özkaynaklar / (Risk Ağırlıklı Varlıklar + Piyasa Riskine Toplam	Özkaynaklar/ Toplam	Duran Aktifler/ Toplam	Menkul Değerler (Özkaynaklar - Cüzdan (net)/ Toplam	Toplam Krediler/ Toplam	Takipteki Krediler (net)/ Toplam	Özel /Takipteki Krediler	Duran Aktifler/ Toplam	YP Aktifler/ Toplam	YP Pasifler /Toplam	Net Bilanço Pozisyonu/ Özkaynaklar	(Net Bilanço Pozisyonu + Net Likit		Kısa Vadeli Aktifler/ Toplam	Dönem Net Karı		Net Faiz Geliri/ Toplam	Net Faiz Geliri/ Toplam	Faiz Dışı Giderler/ Toplam	Kredi ve Diğer Alacaklar Karşılığı/ Toplam	Ölçek	
														Bilanço Dışı Pozisyon/ Özkaynaklar	Aktifler/ Toplam		(Zararı)/ Toplam	Dönem Net Karı (Zararı)/ Toplam						Faiz Dışı Giderler/ Toplam
1	Akbank	1	İ	İ	İ	ÇY	Çİ	Çİ	ÇK	Y	TLAA	TLAP	İ	İ	ÇY	Y	İ	İ	N	İ	N	İ	İ	BÖL
2	Şekerbank	1	İ	İ	N	ÇY	İ	Çİ	ÇK	Y	TLAA	TLAP	İ	Çİ	ÇY	D	N	N	İ	N	İ	K	ÇK	KÖL
3	Türkiye İş Bankası	1	Çİ	Çİ	N	ÇY	İ	Çİ	ÇK	ÇD	TLAA	TLAP	N	İ	ÇY	Y	N	N	N	N	İ	N	İ	BÖL
4	T.Vakıflar Bankası	1	Çİ	Çİ	İ	ÇY	İ	Çİ	ÇK	N	TLAA	TLAP	İ	İ	ÇY	ÇY	N	İ	N	İ	K	İ	N	BÖL
5	Citibank	2	İ	Çİ	İ	D	Çİ	N	K	Y	YPAA	TLAP	Çİ	İ	ÇY	Y	İ	İ	K	İ	N	N	KÖL	
6	Fortis Bank	2	N	Çİ	İ	N	Çİ	Çİ	ÇK	N	TLAA	TLAP	İ	İ	Y	D	N	N	İ	İ	N	K	N	KÖL
7	HSBC Bank	2	N	Çİ	İ	ÇD	Çİ	Çİ	ÇK	Y	TLAA	TLAP	İ	İ	N	D	İ	İ	İ	N	İ	K	N	KÖL
8	ABN AMRO Bank	3	Çİ	Çİ	İ	ÇY	K	N	ÇK	Y	TLAA	TLAP	N	İ	ÇY	ÇY	İ	İ	K	ÇK	Çİ	K	İ	KÖL
9	Tekfenbank	3	İ	Çİ	N	D	Çİ	İ	K	D	TLAA	TLAP	İ	İ	Y	N	K	K	N	K	İ	K	İ	KÖL
10	Turkish Bank	3	Çİ	Çİ	İ	ÇD	K	Çİ	ÇK	Y	TLAA	TLAP	İ	İ	ÇY	Y	N	K	N	Çİ	K	K	İ	KÖL
11	TC Ziraat Bankası	4	Çİ	N	N	ÇY	K	Çİ	ÇK	ÇY	TLAA	TLAP	İ	İ	Y	N	İ	Çİ	N	İ	K	İ	İ	BÖL
12	T.Halk Bankası	4	Çİ	İ	İ	ÇY	K	Çİ	ÇK	Y	TLAA	TLAP	İ	İ	N	D	N	İ	N	N	N	N	İ	BÖL
13	Alternatif Bank	5	N	İ	N	N	Çİ	N	K	Y	TLAA	YPAP	ÇK	İ	D	D	N	İ	N	N	N	K	N	KÖL
14	Anadolubank	5	N	N	İ	N	Çİ	Çİ	ÇK	ÇY	TLAA	TLAP	İ	İ	Y	D	N	İ	N	N	N	K	İ	KÖL
15	Denizbank	5	N	İ	N	D	Çİ	Çİ	ÇK	Y	TLAA	YPAP	İ	İ	ÇY	Y	İ	İ	N	İ	N	K	İ	OÖL
16	Finans Bank	5	N	İ	N	D	Çİ	Çİ	ÇK	Y	TLAA	YPAP	ÇK	İ	N	N	İ	Çİ	İ	N	N	N	N	OÖL
17	MNG Bank	5	İ	Çİ	İ	Y	Çİ	İ	K	Y	TLAA	TLAP	İ	İ	Y	D	N	N	N	N	N	K	İ	KÖL
18	Oyak Bank	5	İ	İ	İ	N	Çİ	Çİ	N	Y	TLAA	TLAP	N	İ	Y	D	İ	Çİ	İ	İ	N	K	İ	OÖL
19	Tekstil Bankası	5	N	N	N	D	Çİ	İ	N	Y	TLAA	YPAP	K	K	Y	D	N	K	N	İ	K	K	İ	KÖL
20	Türk Ekonomi Bankası	5	N	N	N	N	Çİ	İ	K	Y	TLAA	TLAP	ÇK	N	Y	D	N	İ	N	İ	K	K	İ	OÖL
21	Türkiye Garanti Bankası	5	N	İ	N	ÇY	Çİ	İ	K	N	TLAA	TLAP	N	İ	Y	D	N	İ	N	N	N	N	N	BÖL
22	Bank Europa Bankası	6	N	N	N	ÇY	Çİ	Çİ	Çİ	Y	TLAA	YPAP	ÇK	N	Y	D	ÇK	ÇK	K	K	İ	ÇK	İ	KÖL
23	Koçbank	6	N	Çİ	N	Y	Çİ	İ	ÇK	ÇD	TLAA	TLAP	İ	İ	ÇD	ÇD	N	N	N	N	N	N	İ	OÖL
24	Arap Türk Bankası	7	Çİ	Çİ	İ	ÇY	K	Çİ	ÇK	ÇD	YPAA	YPAP	İ	İ	Y	N	N	K	N	N	N	K	İ	KÖL
25	Banca di Roma	7	Çİ	Çİ	İ	D	Çİ	İ	ÇK	N	YPAA	YPAP	İ	İ	Y	Y	N	K	N	K	İ	K	Çİ	KÖL
26	Bank Mellat	7	Çİ	İ	N	ÇD	Çİ	Çİ	ÇK	Y	YPAA	YPAP	İ	İ	ÇY	ÇY	İ	İ	K	K	N	İ	Çİ	KÖL
27	Habib Bank Limited	8	Çİ	Çİ	Çİ	D	K	ÇK	K	D	YPAA	YPAP	İ	İ	ÇY	ÇY	ÇK	ÇK	İ	İ	İ	K	K	KÖL
28	Yapı ve Kredi Bankası	9	K	N	ÇK	N	Çİ	İ	ÇK	D	TLAA	TLAP	İ	İ	N	D	ÇK	ÇK	N	N	İ	ÇK	ÇK	BÖL
29	JPMorgan Chase Bank	10	Çİ	Çİ	İ	ÇY	ÇK	Çİ	Çİ	ÇY	TLAA	YPAP	ÇK	İ	ÇY	ÇY	İ	İ	K	İ	N	İ	N	KÖL
30	Société Générale	10	Çİ	İ	İ	ÇY	ÇK	Çİ	Çİ	ÇY	TLAA	TLAP	ÇK	N	ÇY	ÇY	N	İ	K	ÇK	İ	K	İ	KÖL
31	WestLB AG	10	Çİ	Çİ	İ	ÇY	ÇK	Çİ	Çİ	Y	TLAA	TLAP	ÇK	N	ÇY	ÇY	N	İ	İ	Çİ	ÇK	K	İ	KÖL
32	Birleşik Fon Bankası	11	Çİ	Çİ	Çİ	ÇY	ÇK	ÇK	ÇK	Y	TLAA	TLAP	İ	İ	ÇY	ÇY	Çİ	İ	K	Çİ	İ	N	İ	KÖL
33	Deutschebank	11	Çİ	Çİ	Çİ	ÇY	K	Çİ	Çİ	ÇY	TLAA	TLAP	İ	Çİ	ÇY	ÇY	İ	İ	ÇK	ÇK	Çİ	N	İ	KÖL
34	Adabank	12	Çİ	Çİ	Çİ	ÇY	ÇK	Çİ	ÇK	ÇD	TLAA	TLAP	İ	İ	ÇY	ÇY	ÇK	ÇK	İ	Çİ	N	ÇK	ÇK	KÖL

EK 26 – 2006 Yılına Ait Dendrogram

KAYNAKÇA

Akdoğan, Nalan ve Nejat Tenker. **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**.12.Basım. Ankara: Gazi Kitabevi, 2007.

Akgüç, Öztin. **Mali Tablolar Analizi**. İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Yayınları, 1990.

Aktaş, Ramazan. **Mali Başarısızlık Tahmin Modelleri**. İstanbul: T.İş Bankası Yayınları, 1997.

Aldenderfer, Mark ve Roger Blasfield. ‘‘Cluster Analysis’’, **Sage University Paper Series on Quantitative Applications in the Social Sciences**. No. 07 1984, s. 44.

Aleskerov, Fuad, Hasan Ersel ve Reha Yolalan. ‘‘Clustering Turkish Commercial Banks According to Structural Similarities’’, **Yapı Kredi Discussion Papers**. No.97, 1997.

Aleskerov, Fuad, Hasan Ersel, Muhammet Mercan. ‘‘Structural Dissimilarity in Turkish Banks’’, **Boğaziçi Journal: Review of Social, Economic and Administrative Studies**. Vol. 15, No. 1, 2001, s.2.

Amel, Dean ve Stephen Rhoades. ‘‘Strategic Groups in Banking’’, **The Review of Economics and Statistics**. Vol.70, No.4, November 1988, s.686.

Anderberg, R.Michael. **Cluster Analysis for Applications**. New York: Academic Press, 1973.

Ariyawerdana, Anoma ve William Bailey. ‘‘Strategic Group Formation: An Application of Cluster Analysis, **Journal of Applied Statistics**, Vol. 4, No. 47, 2003, s.57.

Bank of Italy. **Detailed Assessment of Compliance with the BASEL Core Principles for Effective Banking Supervision**. Rome, 2004.

Banque de France. **Implementation of the Supervisory Review and Evaluation Process Criteria and Methodology Used by the Commission Bancaire**. Paris, 2006.

Basel Committee on Banking Supervision. **Core Banking Principles for Effective Banking Supervision**. Switzerland, 2006.

Basel Committee on Banking Supervision. **International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards**. Switzerland. 2006.

BDDK. Bankalarca Kamuya Açıklanacak Finansal Tablolar Hakkında Tebliğ. <http://www.bddk.org.tr> (12 Ekim 2007).

BDDK. Stratejik Plan 2006-2008. http://www.bddk.org.tr/turkce/kurum_bilgileri/stratejik_plan.pdf (12 Haziran 2007).

BDDK. Tek Düzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ. <http://www.bddk.org.tr> (12 Ekim 2007).

Benton, E.Gup ve James W.Kolari. **Commercial Banking:The Management of Risk**. USA: J.Wiley and Sons Inc, 2004.

Berk, Niyazi. **Finansal Yönetim**. 7. Baskı. İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2003.

Block, Stanley ve Geoffrey Hirt. **Foundations of Financial Management**. 10.Baskı, USA: McGraw-Hill, 2002, s.54.

Brida Gabriel ve Adrian Risso. “Hierarchical Structure of the German Stock Market”, **University of Siena department of Economics Working Paper Series**, 2007.

Boyacıoğlu, Melek ve Yakup Kara. “Türkiye Bankacılık Sektöründe Finansal Güç Derecelerinin Tahmininde Yapay Sinir Ağları ve Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz Tekniklerinin Performanslarının Karşılaştırılması”, **10.Ulusal Finans Sempozyumu Bildirisi**. İzmir: 2006.

Cinca, Serrano, Mar Molinero ve Gallizo Larraz. “Country and Size Effects in Financial Ratios: A European Perspective”, **University of Southempton Discussion Papers**, 2001.

Deakin, Edward B. “Distributions of Financial Accounting Ratios : Some Empirical Evidence”, **The Accounting Review**. Vol.51, No.1, January 1976, s.90-96.

Dutch National Bank. **FIRM Manual**. Amsterdam, 2005.

Everitt, Brian “Unresolved Problems in Cluster Analysis”, **Biometrics**. Vol.35, 1979, s.175 .

Everitt, Brian ve Sabine Landau. **Cluster Analysis**. London: Hodder Arnold Publication, 2001.

Ganguin, Blaise. **Standard and Poor’s Fundamentals of Corporate Credit Analysis**. USA:McGraw Hill, 2004.

Gibson, Brian. “A Cluster Analysis Approach to Financial Structure in Small Firms in the United States”, **USASBE Yearly Congress Papers**. USA: 2002.

Gordon, Andrew D. “A Review of Hierarchical Classification”, **Journal of the Royal Statistical Society**.Vol.150, No.2, 1987, s.120-121.

Green, Paul, Ronald Frank ve Patrick Robinson, “Cluster Analysis in Test Market Selection”, **Management Science**.Vol.13, No.8, 1967, s.398.

Gupta, Manak ve Ronald Huefner. “A Cluster Analysis Study of Financial Ratios and Industry Characteristics”, **Journal of Accounting Research**. Vol.10, No.1, 1972, s.82.

Hair, Joseph ve William Black, “Cluster Analysis”L.G Grimm ve P.R.Yarnold(Ed.). **Reading and Understanding More Multivariate Statistics** içinde, Washington: American Psychological Association, 2000, s.147.

Harrigan, Kathryn Rudie, “An Application of Clustering for Strategic Group Analysis”, **Strategic Management Journal**. Vol. 6, No. 1, 1985, s. 55-73.

Kaufman, Leonard ve Peter Rousseeuw. **Finding Groups in Data: An Introduction to Cluster Analysis**. USA : J.Wiley and Sons Inc, 2005.

Kupper, Elmer.F. **Risk Management in Banking**. Risk and Capital Management Conference Proceedings. Sydney: Australian Prudential Regulation Authority. 1999, s.22

Kuritzkes, Andrew ve Til Schuermann. “What We Know, Don’t Know and Can’t Know About Bank Risk: A View from the Trenches”, **Wharton Financial Institutions Center**, Working Paper, No. 06-05, 2006, s.9.

Lattin, James, Douglas Carroll ve Paul Green. **Analyzing Multivariate Data**. Canada: Thomson Learning, 2003.

Meyer, Paul A. ve Howard W. Pifer. “Prediction of Bank Failures”, **Journal of Finance**. Vol.25, No.4, 1970, s.853.

Milligan, Glenn. “ An examination of the Effect of Six Types of Error Perturbation on Fifteen Clustering Algorithms”, **Psychometrika**, Vol.43, 1980, s.325.

Milligan, Glenn W, Martha C. Cooper. “An Examination of Procedures for Determining the Number of Clusters in a Data Set”, **Psychometrika**. Vol.50, No.2, 1985, s.159-179.

Molinero, Mar, P.Apellainz ve Serrano Cinca. “A Multivariate Analysis of Spanish Bond Ratings”, **International Journal of Management Sciences**. Vol.24, No 4, s.451-462.

O’Hara, Maureen .“A Dynamic Theory of the Banking Firm”, **The Journal of Finance**. Vol.38, No.1, 1983, s.127-140.

Özdamar, Kazım. **Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi**. Eskişehir: Kaan Kitabevi, 1999.

Özkan, Başak. “Kümeleme Analizi ve Bankalar Üzerine Bir Uygulama”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi SBE, 2000.

Paroush, Jacob. “The Domino Effect and the Supervision of the Banking System”, **Journal of Finance**, Vol. 43, 1998, s. 1207.

Pomerleano, Michael. “The Framework for Financial Supervision: Offsite Supervision and Credit Information”, **BIS Policy Papers**. Switzerland, 1999.

Ranjana, Sahajwala ve P. Van den Bergh. “Supervisory Risk Assessment and Early Warning Systems”, **BIS Working Papers**. Switzerland, 2000.

Sharma, Subhash. **Applied Multivariate Techniques**. USA: J.Wiley and Sons Inc, 1996.

Sinkev, Joseph F. ‘‘A Multivariate Statistical Analysis of the Characteristics of Problem Banks’’, **The Journal of Finance**. Vol.30, No.1, 1975, s.21-36.

Slater, Stanley ve Thomas Zvirlein. ‘‘ The Structure of Financial Strategy: Patterns in Financial Decision Making’’, **Journal of Managerial and Decision Economics**. Vol.17,1996, s.253-266.

Strahan, Philip ve Til Schuermann, ‘‘Managing Bank Liquidity Risk:How Deposit Loans Synergies Vary with Market Conditions’’, **FDIC Working Papers**. No.2006-3, 2005, s.2.

SPSS 13.0 for Windows, User’s Guide.

Tatlıdil, Hseyin. **Uygulamalı Çok Değiskenli İstatistiksel Analiz**. Ankara: Akademi Matbaası, 2002.

TBB. Bankalarımız 1998 Kitabı. [http://www.tbb.org.tr/İstatistiki Raporlar](http://www.tbb.org.tr/İstatistiki_Raporlar) (12 Ekim 2007).

TBB. Bankalarımız 1999 Kitabı. [http://www.tbb.org.tr/İstatistiki Raporlar](http://www.tbb.org.tr/İstatistiki_Raporlar) (12 Ekim 2007).

TBB. Bankalarımız 2000 Kitabı. <http://www.tbb.org.tr/İstatistiki Raporlar> (12 Ekim 2007).

TBB. Bankalarımız 2001 Kitabı. <http://www.tbb.org.tr/İstatistiki Raporlar> (12 Ekim 2007).

TBB. Bankalarımız 2002 Kitabı. <http://www.tbb.org.tr/İstatistiki Raporlar> (12 Ekim 2007).

TBB. Bankalarımız 2003 Kitabı. <http://www.tbb.org.tr/İstatistiki Raporlar> (12 Ekim 2007).

TBB. Bankalarımız 2004 Kitabı. <http://www.tbb.org.tr/İstatistiki Raporlar> (12 Ekim 2007).

TBB. Bankalarımız 2005 Kitabı. <http://www.tbb.org.tr/İstatistiki Raporlar> (12 Ekim 2007).

TBB. Bankalarımız 2006 Kitabı. <http://www.tbb.org.tr/İstatistiki Raporlar> (12 Ekim 2007).

Timm, Neil H. **Applied Multivariate Analysis**. USA: Springer Verlag, 2002.

Tulgar, Koray. **Ticari Bankalarda Aktif-Pasif Yönetimi**. İstanbul: T.B.B Yayınları, 1993.

Uludağ, İlhan ve Erişah Arıcan. **Finansal Piyasalar Ekonomisi(Piyasalar-Kurumlar-Araçlar)**. İstanbul: Beta Yayınları, 1999.

Ülengin, Burç, Füsun Ülengin ve Şule Önsel Şahin. “Senaryo Analizi İçin Dinamik Bir Yaklaşım Önerisi”, **İ.T.Ü. Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, 2002, s.35-46.

Uyemura, Dennis ve Donald Deventer. **Financial Risk Management in Banking**. USA: Deaborn Financial Publishing, 1992.

Van Greuning, Hennie ve Sonja Bratanovic. **Analyzing and Managing Banking Risk: A Framewok for Assessing Corporate Governance and Financial Risk**. Washington: The World Bank Publications: 2003.

Wagner, Wolf ,“The Liquidity of Bank Assets and Banking Stability”, **Journal of Banking and Finance**. Vol.31, No.1, 2007, s.121-139.

Ward, Joe. “Hierarchical Grouping To Optimize An Objective Function”, **Journal of American Statistical Association**. Vol.58, 1963, s.236-244.

Watson, Collin. ‘‘Multivariate Distributional Properties, Outliers, and Transformation of Financial Ratios’’, **The Accounting Review**. Vol.65, No.3, July 1990, s.688.

Yaylalı, Muammer, Ertan Oktay ve Yusuf Akan. ‘‘Kişi Başına Düşen GSYİH Değerlerine Göre Türkiye’deki Coğrafi Bölgelerin ve GSYİH’yı Oluşturan Sektörlerin Kümelenmesi’’. **Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu Bildirisi**, İstanbul, 2005.

Yılmaz, Melekber. ‘‘Finansal Açıdan Türdeş Firmalar: İMKB İçin Bir Uygulama’’. **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İTÜ FBE, 2000.

www.bankofengland.co.uk

www.banque-france.fr

www.bancaditalia.it

www.bddk.org.tr

www.bundesbank.de

www.federalreserve.gov

www.fdic.gov

www.tbb.org.tr

www.tmsf.org.tr